

ΚΩΝΣΤ. Φ. ΣΚΟΚΟΥ

ΕΘΝΙΚΟΝ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1892

ΕΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΝ

ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΒ' ΗΜΑΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΩΝ

[Μετ' εικόνων]

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1891

ΚΩΝΣΤ. Φ. ΣΚΟΚΟΥ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ 1892 ΕΤΟΥΣ

†

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1891—2774

†

ΤΩ,

ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΩ, ΜΟΙ

Γεωργία Παύλη
Eis Marlborough

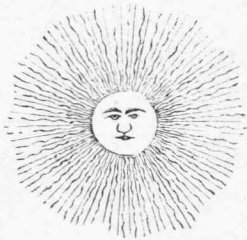
ΑΓΓΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΩΝ

Κ. Φ. Σ.

ΕΠΙΟΧΑΙ

ΑΠΟ	ΑΠΟ
κτίσεως κόσμου κατάτους Ο' 7400	εις Βυζάντιον υπό Κωνσταν-
» » κατὰ Λατίνους 5896	τίνου τοῦ Μεγάλου 1562
» » καθ' Ἑβραίους 5652	κτίσεως Ἑνετίας 1471
τοῦ Κατακλυσμοῦ 5158	τῆς Μοναρχ. τῶν Γάλλων 1461
τῆς Πυργοποιίας 4845	κτίσεως τῆς Ἀγ. Σοφίας
τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης 2382	ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ 1350
τῆς ἐν Θερμοπύλαις μάχης 2372	Μωάμεθ κατ' Ὀθωμανοῦς 1310
τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας 2372	τοῦ αὐτοῦ καθ' ἡμᾶς 1270
τῆς ἐν Πλαταιαῖς καὶ τῆς ἐν Μυκάλῃ μάχης 2372	τοῦ χωρισμοῦ τῶν δύο Ἐκ- κλησιῶν ἐπὶ Λέοντος Θ'
κτίσεως Ῥώμης 2370	Πάπα Ῥώμης καὶ Μιχαήλ
τοῦ Πελοποννησ. πολέμου 2323	Κηρουλαρίου Πατριάρχου
τοῦ θανάτου τοῦ Περικλέους 2321	Κωνσταντινουπόλεως 840
τῆς ἐν Ἀργινοῦσαις κατα- στροφῆς τοῦ Πελοποννησ. στόλου ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων 2298	τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσ. ὑπὸ Λατίνων 688
τῆς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς κα- ταστροφῆς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου 2298	τῆς εὐρέσεως τῆς τυπογρ. τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσ. ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β' τῷ 1453 κατὰ Μάϊον 439
τῆς καταλύσεως τῶν 30 Tu- ράνων καὶ τῆς παλινρθώ- σεως τῆς Ἀθηναϊκῆς δημο- κρατίας ὑπὸ Θρασυβούλου 2246	τῆς ἀνκαλύψεως τοῦ Εὐ- έλπιδος ἀκρωτηρίου 406
τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβά- σεως τῶν Μυρίων 2292	τῆς ἀνακαλύψ. τῆς Ἀμερ. τοῦ Γρηγοριανοῦ Ἡμερ. 310
τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους 2291	τῆς συστάσεως τῶν Ὄμο- σπόνδων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς 105
τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης καὶ τῆς τῶν Θηβαίων ἡγεμονίας 2264	τῆς Γαλλ. Ἐπαναστάσεως 103
τῆς ἐν Μαντινεῖα μάχης 2255	τῆς Ἑλληνικῆς » 71
τῆς ἐν Γρανικῷ μάχης 2226	τῆς πτώσεως τῆς Ἑνετι- κῆς Δημοκρατίας 95
τῆς ἐν Χαιρωνεῖα μάχης 2230	τῆς κατασκευῆς ἀτμοπλ. 77
κτίσεως Ἀλεξανδρείας 2224	Ἵθωνος Α' Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος 59
θανάτου Μεγαλ. Ἀλεξάνδρου 2211	Γεωργίου τοῦ Α' Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων 29
τῆς ἀλώσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ Σύλλα 1978	τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανή- σου μετὰ τῆς Ἑλλάδος 28
τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης 1934	τῆς ἀνιδρύσεως τῆς Γερ- μανικῆς Αὐτοκρατορίας 21
τῆς ἐν Ἀκτίῳ ναυμαχίας 1923	τῆς καταλήψ. τοῦ Βῶλου ὑπὸ τοῦ Ἑλλήν. Στρατοῦ 10
τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερου- σαλήμ ὑπὸ Τίτου 1822	
τῆς μεταθέσεως τοῦ αὐτο- κρατορικοῦ θρόνου ἐκ Ῥώμης	

Ἐκλείψεις τοῦ Ἔτους 1892.

Τῷ 1892 θὰ συμβῶσι δύο ἐκλείψεις τοῦ Ἡλίου καὶ δύο τῆς Σελήνης.

1] Ὀλικὴ ἐκλείψις τοῦ Ἡλίου τὴν 14 Ἀπριλίου, ἀόρατος ἐν Ἑλλάδι, ὁρατὴ εἰς τὸ νότιον μέρος τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ν. Ἀμερικῆς.

2] Μερικὴ ἐκλείψις τῆς Σελήνης τὴν 29—30 Ἀπριλίου ὁρατὴ εἰς τὴν δυτικὴν Αὐστραλίαν, τὴν δυτικὴν Ἀσίαν, τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀφρικὴν, μέρος τῆς Ἀμερικῆς, τὸν Ἰνδικὸν καὶ Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν.

Αἱ φάσεις τῆς ἐκλείψεως εἶναι αἱ ἑξῆς :

Ἀρχὴ τῆς ἐκλείψεως	τὴν 10,45' μ. μ. τῆς 29ης	} μέσου χρόνου Ἀθηνῶν
μέσον	0,28' π. μ. τῆς 30ῆς	
τέλος	2,11' π. μ. Ἀπριλ.	

Κατὰ τὸ μέσον τῆς ἐκλείψεως θὰ ἴηαι ἐσκοτισμένα τὰ 1920 τῆς διαμέτρου τῆς Σελήνης.

3) Μερικὴ ἐκλείψις τοῦ Ἡλίου τὴν 8 Ὀκτωβρίου, ἀόρατος ἐν Ἑλλάδι, ὁρατὴ εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν.

4) Ὀλικὴ ἐκλείψις τῆς Σελήνης τὴν 23 Ὀκτωβρίου, ὁρατὴ εἰς τὴν Αὐστραλίαν, Ἀσίαν, Εὐρώπην καὶ Ἀφρικὴν πλὴν τοῦ δυτικοῦ ταύτης μέρους.

Αἱ φάσεις τῆς ἐκλείψεως εἶναι αἱ ἑξῆς :

Ἀρχὴ τῆς ἐκλείψεως	3,44' μ. μ.	} μέσου χρόνου Ἀθηνῶν
ἀρχὴ τῆς ὀλικῆς ἐκλείψεως	4,57' μ. μ.	
μέσον τῆς ἐκλείψεως	5,20'	
τέλος τῆς ὀλικῆς ἐκλείψεως	5,42'	
τέλος τῆς ἐκλείψεως	6,56'	

Ἡ Σελήνη κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν θ' ἀνατείλῃ ἐν Ἀθῆναις εἰς τὰς 4 καὶ 34', τοῦ ὀριζήοντος ὑποτιθεμένου ἀνοικτοῦ· ἐπομένως σχεδὸν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ὀλικῆς ἐκλείψεως.

ΕΟΡΤΑΙ

Ἐθνικὴ. — Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, Μαρτίου 25.

Θρησκευτικαί. (καθ' ὅς δὲν ἐργάζονται τὰ δημόσια γραφεῖα)

1. Νέον ἔτος. — 2. Θεοφάνεια. — 3. Εὐαγγελισμός. — 4. Μεγάλῃ Παρασκευῇ καὶ Σάββατον. — 5. Κυριακὴ καὶ Δευτέρα τοῦ Πάσχα. — 6. Πεντηκοστή. — 7. Ἅγιος Γεώργιος. — 8. Ἀνάληψις. — 9. Ἅγ. Ἀπόστολοι. — 10. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου. — 11. Ἅγ. Δημήτριος. — 12. Αἱ δύο ἡμέραι τῶν Χριστουγέννων.

Βασιλικαί. — Ἡ ἑορτὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως.

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1892

Ἰνδικτιῶνος ε'—5.	Λατίνων Πάσχα, Ἀπριλ. ε'—5.
Ἡλίου κύκλοι η'—8.	Τὸ Ἅγ. Πάσχα, Ἀπριλίου ε'—5.
Σελήνης κύκλοι θ'—9.	Ἡ Ἀνάληψις, Μαΐου ιδ'—14.
Σελήνης Θεμέλιον ιβ'—12.	Ἡ Πεντηκοστή, Μαΐου κδ'—24.
Κρεωφαγίας ἡμέραι μζ'—47.	Κυριακὴ τῶν Ἀγίων Πάντων, Μαΐου λα'—31.
Τὸ Τριώδιον ἄρχεται Ἰαν. κς'—26.	Ἡ νηστεία τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἡμέρ. κη'—28.
Ἐωθινὸν ια' ἤχος πλ. δ'.	Ἡ μνήμη αὐτῶν ἡμέρα Δευτέρα.
Αἱ Ἀπόκρεω, Φεβρουαρ. θ'—9.	Παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, ἡμέρα Σάββατον.
Ἄγιος Εὐαγγελισμὸς τῆς Τετάρτης τῆς ε' ἑβδομάδος.	
Νομικὸν Φάσκα, Μαρτ. λα'—31.	

ΩΡΑΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1892

(Μέσου χρόνου Ἀθηνῶν)

Τὸ Ἐαρ	ἄρχεται τὴν 8]20 Μαρτίου ὥρ. 4, λ. 49' π. μ.
Τὸ Θέρος	» » 9]21 Ἰουρίου » 0, » 49' »
Τὸ Φθινόπωρον	» » 10]22 Σεβρίου » 3, » 26' μ. μ.
Ὁ Χεῖμων	» » 9]21 Δεβρίου » 9, » 48' π. μ.

Ἰσημερίαι : 9 Μαρτίου καὶ 9 Σεπτεμβρίου.

Ἡλιοστάσια : Χειμερινὸν καὶ ἀψήσις τῶν ἡμερῶν τῇ 9 Δεκεμβρίου, Ἐαρινὸν καὶ σμίκρυνσις τῶν ἡμερῶν τῇ 8 Ἰουρίου.

Σελινοδρόμιον τοῦ ἔτους 1892

Ν. Π.	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	Ν. Π.	ΙΟΥΛΙΟΣ		
14 2	Πέμ. Πανσέληνος	14 4	Σαβ. Τελευτ. 4ον		
21 9	Πέμ. Τελευτ. 4ον	23 11	Σαβ. Νέα Σελήνη		
28 16	Πέμ. Νέα Σελήνη	30 18	Σάβ. Πρώτον 4ον		
4 23	Πέμ. Πρώτον 4ον	7 26	Κυρ. Πανσέληνος		
11 30	Πέμ. Πανσέληνος				
		ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ			
	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ		14 2	Κυρ. Τελευτ. 4ον	
20 8	Σαβ. Τελευτ. 4ον	21 9	Κυρ. Νέα Σελήνη		
27 15	Σαβ. Νέα Σελήνη	29 17	Δευτ. Πρώτον 4ον		
4 21	Παρ. Πρώτον 4ον	5 24	Δευτ. Πανσέληνος		
		12 31	Δευτ. Τελευτ. 4ον		
	ΜΑΡΤΙΟΣ			ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	
13 1	Κυρ. Πανσέληνος	20 8	Τρίτ. Νέα Σελήνη	20 8	Τρίτ. Νέα Σελήνη
20 8	Κυρ. Τελευτ. 4ον	28 16	Τετ. Πρώτον 4ον	28 16	Τετ. Πρώτον 4ον
27 15	Κυρ. Νέα Σελήνη	5 23	Τετ. Πανσέληνος	5 23	Τετ. Πανσέληνος
3 22	Κυρ. Πρώτον 4ον	11 29	Τρίτ. Τελευτ. 4ον	11 29	Τρίτ. Τελευτ. 4ον
11 30	Δευτ. Πανσέληνος				
	ΑΠΡΙΛΙΟΣ			ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	
19 7	Τρίτ. Τελευτ. 4ον	19 7	Τετ. Νέα Σελήνη	19 7	Τετ. Νέα Σελήνη
25 13	Δευτ. Νέα Σελήνη	27 15	Πέμ. Πρώτον 4ον	27 15	Πέμ. Πρώτον 4ον
2 20	Δευτ. Πρώτον 4ον	3 22	Πέμ. Πανσέληνος	3 22	Πέμ. Πανσέληνος
11 29	Τετ. Πανσέληνος	10 29	Πέμ. Τελευτ. 4ον	10 29	Πέμ. Τελευτ. 4ον
	ΜΑΙΟΣ			ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	
18 6	Τετ. Τελευτ. 4ον	18 6	Παρ. Νέα Σελήνη	18 6	Παρ. Νέα Σελήνη
25 13	Τετ. Νέα Σελήνη	26 14	Σάβ. Πρώτον 4ον	26 14	Σάβ. Πρώτον 4ον
1 20	Τρίτ. Πρώτον 4ον	3 21	Σάβ. Πανσέληνος	3 21	Σάβ. Πανσέληνος
9 28	Πέμ. Πανσέληνος	10 28	Σάβ. Πρώτον 4ον	10 28	Σάβ. Πρώτον 4ον
	ΙΟΥΝΙΟΣ			ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	
16 4	Πέμ. Τελευτ. 4ον	18 6	Κυρ. Νέα Σελήνη	18 6	Κυρ. Νέα Σελήνη
23 11	Πέμ. Νέα Σελήνη	25 13	Κυρ. Πρώτον 4ον	25 13	Κυρ. Πρώτον 4ον
1 19	Παρ. Πρώτον 4ον	1 20	Κυρ. Πανσέληνος	1 20	Κυρ. Πανσέληνος
9 27	Σαβ. Πανσέληνος	9 28	Δευτ. Τελευτ. 4ον	9 28	Δευτ. Τελευτ. 4ον

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

*Έχων ημέρας 31. *Η ημέρα έχει ώρ. 10 και η νύξ ώρ. 14.
 *Ο ήλιος εἰς τὸν Ὑδροχόον.

Ν. Π.	Ν. Π.	
† 13 1	† 1 Τε. Ἡ κατὰ σάρκα περιτομή τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ μνήμη Βασιλείου τοῦ μεγ. Ἀργία.	
14 2	2 Πε. Προεόρτια Θεοφανείων Σιλδέστρου πάπα Ῥώμης.	
15 3	3 Πα. Μαλαχίου τοῦ προφήτου καὶ Γορδίου μάρτυρος.	
16 4	4 Σα. Ἡ σύναξις τῶν 70 Ἀποστόλων καὶ Θεοκτίστου ὁσ.	
† 17 5	† 5 Κυ. Θεοπέμπτου καὶ Θεωνᾶ τῶν μαρ. καὶ Συγκλητικῆς τῆς ὁσίας. Παραμονή τῶν Θεοφανείων. Νηστεία.	
† 18 6	† 6 Δε. Τὰ Ἅγια Θεοφάνεια. Ἀργία.	
† 19 7	† 7 Τρ. Ἡ Σύναξις τοῦ προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.	
20 8	8 Τε. Δομνίκης τῆς ὁσίας, Γεωργίου τοῦ Χοζεβίτου.	
21 9	9 Πε. Πολυεύκτου μάρτυρος.	
22 10	10 Πα. Γρηγορίου ἐπισκ. Νύσσης, Δομετιανοῦ Μελιτινῆς.	
23 11	11 Σα. Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου.	
† 24 12	† 12 Κυ. Τατιανῆς μάρτυρος.	
25 13	13 Δε. Ἐρμούλου καὶ Στρατονίκου μαρτύρων.	
26 14	14 Τρ. Τῶν ἐν Ραιθῶ καὶ Σινᾶ ἀναισθηθέντων πατέρων.	
27 15	15 Τε. Παύλου καὶ Θηθαίου καὶ Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου	
28 16	16 Πε. Ἡ προσκύνησις τῆς τιμίας ἀλύσεως ἀποστ. Πέτρου.	
† 29 17	† 17 Πα. Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου. Ἀργία.	
† 30 18	† 18 Σα. Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου ἀρχιεπισκ. Ἀλεξανδρείας.	
† 31 19	† 19 Κυ. Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου καὶ Ἀρσενίου Κερκύρ.	
	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	
† 1 20	† 1 Δε. Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου. Ἀργία.	
2 21	2 Τρ. Μαξίμου τοῦ βιολογητοῦ καὶ Νεοφύτου μαρτύρων.	
3 22	3 Τε. Τιμοθέου τοῦ ἀπιστ. καὶ Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου.	
4 23	4 Πε. Κλήμεντος Ἀγκύρας καὶ Ἀγαθαγγέλου μαρτύρων.	
5 24	5 Πα. Εἰνης ὁσίας.	
† 6 25	† 6 Σα. Γρηγορίου τοῦ Θεολ. ἐπισκόπου Κ]πόλεως. Ἀργ.	
† 7 26	† 7 Κυ. Τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου. Ξενοφώντος τοῦ ὁσίου καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ.	
8 27	8 Δε. Ἀνακομιδῆ λειψάνου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.	
9 28	9 Τρ. Ἐφραῖμ ὁσίου τοῦ Σύρου.	
† 10 29	† 10 Τε. Ἀνακομιδῆ τοῦ λειψάνου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου.	
† 11 30	† 11 30 Πε. Τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολ. καὶ Ἰωάννου Χρυσοστόμου. Ἀργ.	
12 31	12 31 Πα. Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν θαυματουργῶν Ἀναργύρων.	

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

*Έχων ημέρας 29. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 11 καὶ ἡ νύξ ὥρ. 13.

Ὁ ἥλιος εἰς τοὺς Ἰχθυς.

	N.	n.	
†	13	1	Σα. Προεόρτια Ἰγναπαντῆς, Τρύφωνος μάρτυρος.
	14	2	Κυ. Τοῦ Ἀσώτου, Ἰγναπαντῆ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ἀργία.
†	15	3	Δε. Συμεῶν τοῦ Θεοδόχου καὶ Ἄννης τῆς Προφήτιδος
	16	4	Τρ. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλοσυιῶτου.
	17	5	Τε. Ἀγάπης μάρτυρος.
	18	6	Πε. Βουκόλου τοῦ ὁσίου ἐπισκόπου Σμύρνης.
	19	7	Πα. Παρθενίου καὶ Λουκᾶ τοῦ ὁσίου.
	20	8	Σα. Ψυχασάββατον, Θεοδώρου Στρατηλάτου καὶ Ζαχαρίου ὁσίου.
†	21	9	Κυ. Τῆς Ἀπόκρως, Νικηφόρου μάρτυρος.
	22	10	Δε. Χαραλάμπους ἱερομάρτυρος, Ἀργία.
	23	11	Τρ. Βλασίου ἱερομάρ. καὶ Θεοδόρας τῆς Αὐγούστης.
	24	12	Τε. Μελετίου ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας.
	25	13	Πε. Μαρτινιανοῦ τοῦ ὁσίου
	26	14	Πα. Αὐξεντίου τοῦ ὁσίου.
	27	15	Σα. Οἰκονόμου τοῦ ἀποστόλου.
†	28	16	Κυ. Τῆς Τυροφάγου, Παμφίλου μάρ. καὶ τῶν σὺν αὐτῶ.
†	29	17	Δε. Καθαρὰ Δευτέρα, Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ Θεοδώρου τοῦ Τύρωνος.

ΜΑΡΤΙΟΣ

	1	18	Τρ. Λέοντος Πάπα Ῥώμης.
	2	19	Τε. Ἀρχίππου τοῦ ἀποστόλου.
	3	20	Πε. Λέοντος ἐπισκόπου Κατάνης.
	4	21	Πα. Τιμοθέου τοῦ ἐν Συμβόλ. καὶ Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας.
	5	22	Σα. Τῶν Ἀγίων Θεοδώρων, Ἡ εὐρεσις τῶν λειψάνων τῶν ἐν Εὐγενίσις μαρτύρων.
†	6	23	Κυ. Τῆς Ὁρθοδοξίας, Πολυκάρπου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Σμύρνης.
	7	24	Δε. Ἡ α' καὶ β', εὐρεσις τῆς τιμᾶς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
	8	25	Τρ. Ἰακώβου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
	9	26	Τε. Πορφυρίου ἐπισκόπου Γάζης.
	10	27	Πε. Προκοπίου τοῦ δεκαπολίτου.
	11	28	Πα. Βασιλείου τοῦ ὁμολογητοῦ.
	12	29	Σα. Κασσιανοῦ τοῦ Ῥωμαίου.

ΜΑΡΤΙΟΣ

*Έχων ημέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 12 καὶ ἡ νύξ ὥρ. 12.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Κριόν.

	N.	n.	
†	13	1	Κυ. Β' τῶν Νηστειῶν, Εὐδοκίας τῆς ὁσιομάρτυρος.
	14	2	Δε. Ἡσυχίου μάρτυρος
	15	3	Τρ. Εὐτροπίου, Κλεονίκου καὶ Βασιλίσκου μαρτύρων.
	16	4	Τε. Γερασίμου ὁσίου τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ.
	17	5	Πε. Κόνωνος μάρτυρος.
	18	6	Πα. Τῶν ἐν Ἀμορίῳ 42 μαρτύρων.
	19	7	Σα. Καπίτωνος καὶ τῶν σὺν αὐτῶ.
†	20	8	Κυ. Τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Νικομηδείας.
	21	9	Δε. Τῶν ἐν Σεβαστείᾳ 40 μαρτύρων, Ἀργία.
	22	10	Τρ. Κοδράτου μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῶ.
	23	11	Τε. Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.
	24	12	Πε. Θεοφάνους τοῦ ὁμολογητοῦ.
	25	13	Πα. Ἀνακομ. λειψ. Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως.
	26	14	Σα. Βενεδίκτου τοῦ ὁσίου.
†	27	15	Κυ. Δ' τῶν Νηστειῶν, Ἀγαπίου καὶ τῶν σὺν αὐτῶ 7 μαρτύρων
	28	16	Δε. Σαβίνου μάρτ. καὶ Χριστοδοῦλου.
	29	17	Τρ. Ἀλεξίου τοῦ ὁσίου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ.
	30	18	Τε. Τοῦ Μεγάλου Κανόνα, Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.
	31	19	Πε. Χρυσάνθου καὶ Δαρείας μαρτύρων.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

	1	20	Πα. Τοῦ Ακαθίστου, Τῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Σάββα μαρτύρων.
	2	21	Σα. Ἰακώβου τοῦ ὁμολογητοῦ
†	3	22	Κυ. Ε' τῶν Νηστειῶν, Βασιλείου ἱερομάρτυρος.
	4	23	Δε. Νίκωνος ὁσιομάρτ. καὶ τῶν 199 μαθητῶν αὐτοῦ.
	5	24	Τρ. Ζαχαρίου τοῦ ὁσίου.
†	6	25	Τε. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου, Ἀργία. Πε. Σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ.
	7	26	Πα. Ματρώνης τῆς ὁσίας.
	8	27	Σα. Τοῦ Λαζάρου, Ἰλαρίωνος τοῦ νέου.
†	9	28	Κυ. Τῶν Βαίρων, Μάρκου ἐπισκ. Ἀρεθουσίων, Κυρίλλου διακόνου.
	10	29	Κυ. Τῶν Βαίρων, Μάρκου ἐπισκ. Ἀρεθουσίων, Κυρίλλου διακόνου.
	11	30	Δε. Ἰωάννου τοῦ συγγραφέως τῆς Κλίμακος.
	12	31	Τρ. Ἰγνατίου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Γαγγρῶν.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

*Εχων ημέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 13 καὶ ἡ νύξ ὥρ. 11.
Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Ταύρον.

N.	n.	
13	1	Τε. Μαρίας ὁσίας τῆς Αἰγυπτίας.
14	2	Πε. Τίτου ὁσίου τοῦ θαυματουργοῦ.
15	3	Πα. Νικήτα τοῦ ὁσ. πατρὸς καὶ Ἰωσήφ τοῦ ὕμνογράφου.
16	4	Σα. Γεωργίου τοῦ ὁσίου τοῦ ἐν Μαλεῷ.
+	17	5 Κυ. <i>ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ</i> . Κλαυδίου, Θεοδώρου καὶ ἄλλων 5 μαρτύρων.
18	6	Δε. Εὐτυχίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
19	7	Τρ. Καλλισπίου μάρτυρ. Γεωργίου ἐπισκ. Μιτυλήνης.
20	8	Τε. Ἡρωδίωνος, Ἀγάθου, Ρούφου, Ἀσυγκρίτου, Φλέγοντος, Ἐρμού τῶν Ἀποστόλων ἐκ τῶν 70.
21	9	Πε. Εὐτυχίου μάρτυρος.
22	10	Πα. <i>Τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς</i> . Τερεντίου, Πομπηίου καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς.
+	23	11 Σα. Ἀντίπα ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Περγάμου.
24	12	Κυ. <i>Τοῦ Θωμᾶ</i> . Βασιλείου ὁμολογητοῦ ἐπισκ. Παρίου.
25	13	Δε. Μαρτίνου τοῦ ὁμολ. Πάπα Ῥώμης.
26	14	Τρ. Ἀριστάρχου, Πούδη καὶ Τροφίμου ἐκ τῶν 70
27	15	Τε. Κρήσκεντος μάρτυρος.
28	16	Πε. Ἀγάπης, Εἰρήνης καὶ Χιονίας τῶν αὐταδελφῶν.
29	17	Πα. Συμεῶν ἱερομάρτυρος τοῦ ἐν Περσίδι.
30	18	Σα. Ἰωάννου, μαθητοῦ Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου.
ΜΑΙΟΣ		
+	1	19 Κυ. <i>Τῶν Μυροφόρων</i> , Παφνουτίου ἱερομάρτυρος.
2	20	Δε. Θεοδώρου ὁσίου τοῦ Τριχινᾶ.
3	21	Τρ. Ἰανουαρίου ἱερομάρτ. καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ.
4	22	Τε. Θεοδώρου τοῦ Συκεῶτου.
5	23	Πε. Γεωργίου μεγαλομάρ. τοῦ Τροπαιοφόρου. Ἀργία.
6	24	Πα. Ἐλισάβετ τῆς ὁσίας καὶ θαυματουργοῦ.
7	25	Σα. Μάρκου τοῦ Ἀποστόλου.
+	8	26 Κυ. <i>Τοῦ Παρλιύτου</i> . Βασιλέως ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Ἀμασείας.
9	27	Δε. Συμεῶν ἱερομάρτυρος
10	28	Τρ. Τῶν ἐν Κυζίκῳ 9 μαρτύρων.
11	29	Τε. <i>Τῆς Μεσοπενητηκοστῆς</i> . Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου τῶν ἀποστόλων.
12	30	Πε. Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου ἀδελφοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

ΜΑΙΟΣ

*Εχων ημέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 14 καὶ ἡ νύξ ὥρ. 10.
Ὁ ἥλιος εἰς τοὺς Διδύμους.

N.	n.	
13	1	Πα. Ἱερεμίου τοῦ προφήτου.
14	2	Σα. Ἀνακομιδῆ λειψάνου Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου.
+	15	3 Κυ. <i>Τῆς Σαμαρείειδος</i> . Τιμοθέου καὶ Μαύρης μαρτ.
16	4	Δε. Πελαγίας μάρτυρος.
17	5	Τρ. Εἰρήνης μεγαλομάρτυρος.
18	6	Τε. Ἰῶβ τοῦ δικαίου καὶ πολυάθλου.
19	7	Πε. Ἀνάμνησις τοῦ ἐν οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ Σταυροῦ ἐν Ἱερου. καὶ Ἀχακίου καὶ Κορδάτου μ.
+	20	8 Πα. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ Εὐαγγελιστοῦ καὶ Ἀρσενίου τοῦ Μεγάλου. Ἀργία.
21	9	Σα. Ἡσαίου τοῦ προφήτου καὶ Χριστοφόρου μάρτυρος.
+	22	10 Κυ. <i>Τοῦ Τεφλοῦ</i> . Σίμωνος Ἀποστόλου τοῦ Ζηλωτοῦ.
23	11	Δε. Μωκίου ἱερομάρτυρος.
24	12	Τρ. Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κύπρου καὶ Γερμανοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
25	13	Τε. Τῶν ἐν Νικαίᾳ 318 μαρτύρων. Γλυκερίας μάρτ.
+	26	14 Πε. <i>Τῆς Αναλήψεως</i> . Ἰσιδώρου τοῦ ἐν Χίῳ μάρτυρος.
27	15	Πα. Παχωμίου τοῦ μεγάλου καὶ Ἀχιλλίου ἀρχιεπ.
28	16	Σα. Θεοδώρου Ἡγιασμένου, μαθητοῦ ὁσίου Παχωμίου.
29	17	Κυ. Ἀνδρονίκου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἰουνίας.
30	18	Δε. Πέτρου, Διονυσίου καὶ τῶν σὺν αὐτῶν μαρτύρων.
31	19	Τρ. Πατρικίου ἱερομ. ἐπισκ. Προύσης καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
ΙΟΥΝΙΟΣ		
+	1	20 Τε. Θαλλαλαίου μάρτυρος.
+	2	21 Πε. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης μεγάλων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων. Ἀργία.
3	22	Πα. Βασιλίσκου μάρτυρος.
4	23	Σα. <i>Τῶν κεκοιμημένων</i> . Μιχαὴλ τοῦ ὁμολογητοῦ ἐπισκ.
+	5	24 Κυ. <i>Τῆς Πεντηκοστῆς</i> . Συμεῶν τοῦ ἐν θαυμασῶν ὄρει.
+	6	25 Δε. <i>Τοῦ Ἁγίου Πνεύματος</i> . Τρίτη εὐρεσις τῆς τιμίας κεραλῆς τοῦ Προδρόμου.
7	26	Τρ. Κάρπου τοῦ ἀποστόλου ἐκ τῶν 70.
8	27	Τε. Ἑλλαδίου ἱερομάρτυρος.
9	28	Πε. Εὐτυχῶς ἱερομάρτυρος.
10	29	Πα. Θεοδοσίας ἱερομάρτυρος.
11	30	Σα. Ἰσαακίου ἡγουμένου τῆς Μονῆς τῶν Δαλμάτων.
+	17	31 Κυ. <i>Τῶν Ἁγίων Πάντων</i> . Ἐρμείου μάρτυρος.

ΙΟΥΝΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 15 καὶ ἡ νύξ ὥρ. 9.
Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Καρκῖνον.

ν.	π.	
13	1	Δε. Ἰουστίνου μάρτυρος τοῦ φιλοσόφου.
14	2	Τρ. Νικηφόρου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
15	3	Τε. Λουκιλλιανοῦ μάρτυρος.
16	4	Πε. Μητροφάνους ἀρχιεπισκόπ. Κωνσταντινουπόλεως.
17	5	Πα. Δωροθέου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Τύρου.
18	6	Σα. Ἰλαρίωνος τοῦ νέου ἡγουμένου Μονῆς Δαλαμάτων.
+	19	7 Κυ. Θεοδοῦτος ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Ἀγχύρας.
20	8	Δε. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψ. Θεοδώρου Στρατηλάτου.
21	9	Τρ. Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας.
22	10	Τε. Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντωνίνης μαρτύρων.
23	11	Πε. Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα τῶν ἀποστόλων.
24	12	Πα. Ὀνούφριου καὶ Πέτρου τοῦ ἐν Ἀθῶ.
25	13	Σα. Ἀκυλίνης μάρτυρος.
+	26	14 Κυ. Ἐλισσαίου προφήτου καὶ Μεθοδίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
27	15	Δε. Ἀμῶς τοῦ προφήτου.
28	16	Τρ. Τύχωνος ἐπισκ. Ἀμαθοῦντος.
29	17	Τε. Ἰσαύρου μάρτυρος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Μανουήλ, Σαβὲλ καὶ Ἰσμαήλ μαρτύρων.
30	18	Πε. Λεοντίου μάρτυρος.
ΙΟΥΛΙΟΣ		
1	19	Πα. Ἰούδα τοῦ ἀποστόλου.
2	20	Σα. Μεθοδίου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Πατάρων.
+	3	21 Κυ. Ἰουλιανοῦ μάρτυρος τοῦ Ταρσέως.
4	22	Δε. Εὐσεβίου ἱερομάρτυρος.
5	23	Τρ. Ἀγριππίνης μάρτυρος.
+	6	24 Τε. Τὰ γενέθλια τοῦ προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Ἀργία.
7	25	Πε. Φεβρωνίας ὁσιομάρτυρος.
8	26	Πα. Δαβὶδ τοῦ ὁσίου τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ.
9	27	Σα. Σαμφῶν ὁσίου τοῦ Ξενοδόχου.
+	10	28 Κυ. Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναργύρων.
+	11	29 Δε. Πέτρου καὶ Παύλου τῶν κορυφαίων ἀποστόλων. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
12	30	Τρ. Ἡ σύναξις τῶν 12 Ἀποστόλων. Ἀργία.

H. M. D. Mezangra
μετὰ τῶν μητρῶν τῶν βασιλικῶν Ὀμῶν

ΙΟΥΛΙΟΣ

*Έχων ἡμέρας 31. *Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 14 καὶ ἡ νύξ ὥρ. 10.

*Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Λέοντα.

	N.	π.	
†	13	1	Τε. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν Ἀναργύρων. Ἀργία.
	14	2	Πε. Ἡ ἐν Βλαχέρναις κατάθεσις τῆς ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου.
	15	3	Πα. Ὑακίνθου μάρτυρος καὶ Ἀνατολίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
	16	4	Σα. Ἀνδρέου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου.
†	17	5	Κυ. Ἀθανασίου τοῦ ἐν Ἀθῶν, Λαμπαδοῦ θαυματοῦρ.
	18	6	Δε. Σισώῃ τοῦ μεγάλου.
	19	7	Τρ. Θωμᾶ τοῦ ἐν Μαλεῶν. Κυριακῆς τῆς μεγαλομάρ.
	20	8	Τε. Προκοπίου μεγαλομάρτυρος.
	21	9	Πε. Παγκρατίου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Ταυρομενίας.
	22	10	Πα. Τῶν ἐν Νικοπόλει 45 μαρτύρων.
	23	11	Σα. Εὐφημίας τῆς μεγαλομάρτυρος.
†	24	12	Κυ. Πρόκλου καὶ Ἰλαρίου τῶν μαρτύρων.
	25	13	Δε. Ἡ Σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ καὶ Στεφάνου τοῦ Σαβαΐτου.
	26	14	Τρ. Ἀκύλα τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἰωσήφ Θεσσαλονίκης.
	27	15	Τε. Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης τῶν μαρτύρων.
	28	16	Πε. Ἀθηνογένους ἱερομάρτυρος.
	29	17	Πα. Μαρίνης μεγαλομάρτυρος.
	30	18	Σα. Αἰμιλιανοῦ τοῦ μεγαλομάρτυρος.
†	31	19	Κυ. Μακρίνης ἀδελφῆς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ Δίου τῶν ὁσίων.
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ			
†	1	20	Δε. Τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ τοῦ Θεσβίτου. Ἀργία.
	2	21	Τρ. Συμεῶν τοῦ διὰ Χριστὸν Σαλοῦ καὶ Ἰωάννου τοῦ συνασκητοῦ.
	3	22	Τε. Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς τῆς Μυροφόρου.
	4	23	Πε. Φωκᾶ ἱερομάρτυρος καὶ Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου.
	5	24	Πα. Χριστίνης τῆς μεγαλομάρτυρος.
	6	25	Σα. Ἡ κοίμησις τῆς ἀγ. Ἄννης μητρὸς τῆς Θεοτόκου.
†	7	26	Κυ. Ἐρμούλου ἱερομ. καὶ Παρασκευῆς ὁσιομάρτυρος.
†	8	27	Δε. Παντελεήμονος τοῦ Μεγάλου καὶ ἰαματικοῦ. Ἀργία.
	9	28	Τρ. Προχόρου, Νικάνορος, Παρμενᾶ, ἀποστόλων,
	10	29	Τε. Καλλινίκου καὶ Θεοδότῃς μαρτύρων.
	11	30	Πε. Σύλλα, Σιλουανοῦ, Κρήσκεντος ἐκ τῶν 70 ἀποστ.
	12	31	Πα. Εὐδοκίου δικαίου καὶ προεόρτια τοῦ Τιμ. Σταυροῦ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 13 καὶ ἡ νύξ ὥρ. 11.

Ὁ ἥλιος εἰς τὴν Παρθένον.

Ν.	Π.
13	1 Σα. Ἡ πρόδος τοῦ τιμίου Σταυροῦ καὶ τῶν 7 παιδῶν τῶν Μακκαβαίων, Σολομονῆς καὶ Ἐλεαζάρου.
† 14	2 Κυ. Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψ. Στεφάνου πρωτομάρτυρ.
15	3 Δε. Ἰσαακίου Δαλμάτου καὶ Φαύστου τῶν ὁσίων.
16	4 Τρ. Τῶν ἐν Ἐρέσφ' ἑπτὰ ἁγίων παιδῶν.
17	5 Τε. Εὐσυγνίου μάρτυρος.
† 18	6 Πε. Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργία καὶ ἰχθύς κατάλυσις.
19	7 Πα. Δομετίου ἱερομάρτυρος.
20	8 Σα. Αἰμιλιανοῦ τοῦ ὁμολογητοῦ ἐπισκόπου Κυζίκου.
† 21	9 Κυ. Μαθθία τοῦ ἀποστόλου.
22	10 Δε. Λαυρεντίου μάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου.
23	11 Τρ. Εὐπλου τοῦ διακόνου καὶ μάρτυρος.
24	12 Τε. Φωτίου καὶ Ἀνικίτου τῶν μαρτύρων.
25	13 Πε. Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς τῆς Μεταμορφώσεως.
26	14 Πα. Μιχαίου τοῦ προφήτου.
† 27	15 Σα. Ἡ κοίμησις τῆς Θεοτόκου. Ἀργία.
† 28	16 Κυ. Ἡ ἀνακομιδὴ τῆς εἰκόνης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ Διομήδους μάρτυρος.
29	17 Δε. Μύρωνος μάρτυρος.
30	18 Τρ. Φλώρου καὶ Λαύρου τῶν μαρτύρων.
31	19 Τε. Ἀνδρέου τοῦ Στρατηλάτου καὶ τῶν 2593 μαρτυρ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

† 1	20 Πε. Σαμουὴλ τοῦ προφήτου.
2	21 Πα. Θαδδαίου τοῦ ἀποστόλου καὶ Βάσσης μάρτυρος.
3	22 Σα. Ἀγαθονίου μάρτυρος.
† 4	23 Κυ. Λούπου μάρτ. καὶ ἀπόδοσις τῆς ἑορτ. τῆς Θεοτόκ.
5	24 Δε. Εὐτυχίου ἱερομάρτ. μὴτη τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολ.
6	25 Τρ. Ἡ ἐπάνοδος τοῦ λειψ. Βαρθολομαίου τοῦ ἀποστ.
7	26 Τε. Ἀδριανοῦ καὶ Ναταλίας μαρτύρων.
8	27 Πε. Ποιμένος τοῦ ὁσίου.
9	28 Πα. Μωϋσέως τοῦ Αἰθίοπος
10	29 Σα. Ἡ ἀποτομή τῆς κεφ. Ἰωάννου Προδρ. Νηστεία.
† 11	30 Κυ. Ἀλεξάνδρου, Ἰωάννου καὶ Παύλου τοῦ νέου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως
12	31 Δε. Ἡ κατάθεσις τῆς τιμίας ζώνης τῆς Θεοτόκου.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 12 καὶ ἡ νύξ ὥρ. 12.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Ζυγόν.

Ν.	Π.
13	1 Τρ. Ἡ σύναξις τῆς Θεοτόκου καὶ μνήμη Συμεῶν τοῦ Στυλίου καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.
14	2 Τε. Μάμαντος μάρτυρος καὶ Ἰωάννου Νηστευτοῦ.
15	3 Πε. Ἀνθίμου ἱερομάρτυρος καὶ Θεοκτίστου τοῦ ὁσίου.
16	4 Πα. Βαβύλα ἱερομάρτυρος καὶ Μωϋσέως τοῦ προφήτου.
17	5 Σα. Ζαχαρίου τοῦ προφήτου πατρὸς τοῦ Προδρόμου.
† 18	6 Κυ. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ θαύματος Μιχαὴλ τοῦ ἀρχιστρατήγου.
19	7 Δε. Προεόρτια τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ Σώζοντος μάρτυρος.
† 20	8 Τρ. Τὰ γενέθλια τῆς Θεοτόκου. Ἀργία καὶ ἰχθ κατάλ.
21	9 Τε. Ἰωακείμ καὶ Ἄννης, καὶ Σεβηριανοῦ τῶν μαρτ.
22	10 Πε. Μηνοδώρας, Μητροδώρας καὶ Νυφοδώρας μαρτ.
23	11 Πα. Θεοδώρας τῆς ὁσίας.
24	12 Σα. Αὐτονόμου ἱερομάρτυρος, καὶ ἀπόδοσις τῶν γενεθλίων τῆς Θεοτόκου.
† 25	13 Κυ. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ Κορνηλίου τοῦ ἑκατοντάρχου.
† 26	14 Δε. Ἡ ἐπίφωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἀργ. καὶ νηστεία.
27	15 Τρ. Νικήτα μάρτυρος.
28	16 Τε. Εὐφημίας τῆς μεγαλομάρτυρος.
29	17 Πε. Σοφίας μάρτυρος καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς θυγατέρων.
30	18 Πα. Εὐμενίου τοῦ θαυματουργοῦ ἐπισκόπου Γορτύνης.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

† 1	19 Σα. Τροφίμου, Σαββατίου καὶ Δορυμέδοντος μαρτύρων.
† 2	20 Κυ. Εὐσταθίου μεγαλομάρτ. συμβίας καὶ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν.
3	21 Δε. Κοδράτου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἰωανῶ τοῦ προφήτου.
4	22 Τρ. Φωκῶ ἱερομάρτυρος.
5	23 Τε. Ἡ σύλληψις τοῦ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου.
6	24 Πε. Θείκης τῆς πρωτομάρτυρος.
7	25 Πα. Εὐπροσύνης τῆς ὁσίας.
† 8	26 Σα. Ἡ μετάστασις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀργία.
9	27 Κυ. Καλλιστράτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ 49 μαρτύρων.
10	28 Δε. Χαρίτωνος ὁμολογητοῦ καὶ Βαρύχ τοῦ προφήτου.
11	29 Τρ. Κυριακοῦ τοῦ ἀνεχωρητοῦ.
12	30 Τε. Γρηγορίου ἐπισκόπου Μεγάλης Ἀρμενίας.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 11 καὶ ἡ νύξ ὥρ. 13.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Σκορπιόν.

N.	π.
13	1 Πε. Ἀνανίου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ῥωμανοῦ μελωδοῦ.
14	2 Πα. Κυπριανοῦ ἱερομάρτ. καὶ Ἰουστίνης τῆς παρθένου.
15	3 Σα. Διονυσίου ἱερομάρτυρος Ἀρειοπαγίτου.
16	4 Κυ. Ἰεροθέου ἐπισκόπου Ἀθηνῶν.
17	5 Δε. Χαριτίνης μάρτυρος.
18	6 Τρ. Θωμᾶ τοῦ Ἀποστόλου.
19	7 Τε. Σεργίου καὶ Βάχγου τῶν μαρτύρων.
20	8 Πε. Πελαγίας τῆς ὁσίας.
21	9 Πα. Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἀνδρονίκου ὁσίου.
22	10 Σα. Εὐλαμπίου καὶ Εὐλαμπίας τῶν ἀδελφῶν μαρτύρων.
† 23	11 Κυ. Φιλίππου ἀποστόλου καὶ Θεοφάνους τοῦ Γραπτεῦ.
24	12 Δε. Πρόβου, Ταράγου τῶν μαρτύρων.
25	13 Τρ. Κάρπου, Παύλου, Ἀγαθοδώρου, Ἀγαθονίχης τῶν μαρτύρων.
26	14 Τε. Ναζαρίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων, καὶ Κοσμᾶ τοῦ ποιητοῦ.
27	15 Πε. Λουκιανοῦ μάρτυρος.
28	16 Πα. Λογγίνου τοῦ ἑκατοντάρχου μάρτυρος.
29	17 Σα. Ὡσηῆ τοῦ προφήτου καὶ Ἀνδρέου ὁσιομάρτυρος.
† 30	18 Κυ. Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
† 31	19 Δε. Ἰωῆλ τοῦ προφήτου καὶ Οὐαρίου μάρτυρος.
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	
1	20 Τρ. Ἀρτεμίου μάρτυρος, Γερασίμου τοῦ ὁσίου καὶ τῆς ὁσίας Ματρῶνης τῆς Χιοπολίτιδος.
2	21 Τε. Ἰλαρίωνος μεγάλου καὶ Σωκράτους πρεσβυτέρου.
3	22 Πε. Ἀβερκίου θαυματουργοῦ, τῶν ἐν Ἐφέσῳ 7 παίδων.
4	23 Πα. Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ ἀποστόλου.
5	24 Σα. Ἀρέθα μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
† 6	25 Κυ. Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου τῶν Νοταρίων.
† 7	26 Δε. Δημητρίου τοῦ μεγαλομάρτυρος. Ἀργία.
8	27 Τρ. Νέστορος μάρτυρος.
9	28 Τε. Τερεντίου μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
10	29 Πε. Ἀναστασίας Ῥωμαίας τῆς ὁσιομάρτυρος.
11	30 Πα. Ζηνοβίου καὶ Ζηνοβίας τῶν ἀδελφῶν μαρτύρων.
12	31 Σα. Στάχυος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀποστόλων καὶ Ἐπιμάχου μάρτυρος.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 10 καὶ ἡ νύξ ὥρ. 14.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Τοξότην.

N.	π.
† 13	1 Κυ. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν θαυματουργ. Ἀναργύρων.
14	2 Δε. Ἀκινδόνου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
15	3 Τρ. Ἀκεψιμᾶ μάρτυρος, κατάθεσις τοῦ λειψάνου Γεωργίου τοῦ μεγαλομάρτυρος.
16	4 Τε. Ἰωαννίου μεγαλομάρ. Νικάνδρου, Ἐρμαιοῦ ἱερομ.
17	5 Πε. Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης τῶν μαρτύρων.
18	6 Πα. Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ ἀρχιεπισκ. Κων]πόλεως.
19	7 Σα. Τῶν ἐν Μελιτινῇ 33 μαρτ. Λαζάρου τοῦ θαυματουργ.
† 20	8 Κυ. Ἡ σύναξις Μιχαῆλ τοῦ Ἀρχιστρατήγου καὶ τῶν Ἀσωμάτων Δυνάμεων. Ἀργία.
21	9 Δε. Ὀνησιφόρου, Πορφυρίου μαρτ. καὶ Ματρῶνης ὁσίας.
22	10 Τρ. Ὀλυμπᾶ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Ὁρέστου μάρτυρος.
23	11 Τε. Μηνᾶ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου μαρτύρων.
24	12 Πε. Ἰωάννου τοῦ Ἐλετήμονος καὶ Νείλου τοῦ ὁσίου.
† 25	13 Πα. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀρχιεπ. Κ]πόλεως. Ἀργ.
† 26	14 Σα. Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου. Ἀργία καὶ ἰχθ. καταλ.
† 27	15 Κυ. Γουρία, Σαμωνᾶ, καὶ Ἀβίδου τῶν μαρτύρων.
28	16 Δε. Ματθαίου τοῦ ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ.
29	17 Τρ. Γρηγορίου τοῦ θαυματουργ. ἐπισκ. Νεοκαισαρείας.
30	18 Τε. Πλάτωνος καὶ Ῥωμανοῦ τῶν μαρτύρων.
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	
1	19 Πε. Ἀβδίου τοῦ προφήτου καὶ Βαρλαάμ μάρτυρος.
2	20 Πα. Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου καὶ Πρόκλου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
† 3	21 Σα. Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου. Ἀργία.
† 4	22 Κυ. Φιλήμονος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀποστόλων καὶ Κιλικίας μάρτυρος.
5	23 Δε. Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Ἀκραγαντίνων καὶ Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπου Ἰκονίου.
6	24 Τρ. Κλήμεντος πάπα Ῥώμης καὶ Πέτρου Ἀλεξανδρείας.
† 7	25 Τε. Αἰκατερίνης μεγαλομ. καὶ Μερκουρίου μάρτ. Ἀργία.
8	26 Πε. Ἀλυπίου καὶ Νίκωνος τῶν ὁσίων, καὶ μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνας.
9	27 Πα. Ἰακώβου Πέρσου μεγαλομάρτυρος.
10	28 Σα. Στεφάνου τοῦ νέου καὶ Εἰρηνάρχου μάρτυρος.
† 11	29 Κυ. Παραμόνου καὶ Φιλομένου τῶν μαρτύρων.
† 12	30 Δε. Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου. Ἀργία.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

*Έχων ημέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 13 καὶ ἡ νύξ ὥρ. 11.
 Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Αἰγόκερω.

N.	Π	
13	1	Τρ. Ναοῦ τοῦ προφήτου.
14	2	Τε. Ἀβαχοῦ τοῦ προφήτου.
15	3	Πε. Σαφονίου τοῦ προφήτου.
16	4	Πα. Βαρβάρας μεγαλομ. καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.
17	5	Σα. Σάββα τοῦ θεοφόρου καὶ ἡγιασμένου. Ἀργία.
18	6	Κυ. Νικολάου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας. Ἀργία.
19	7	Δε. Ἀμβροσίου ἐπισκόπου Μεδιολάνων.
20	8	Τρ. Παταπίου τοῦ ὁσίου.
21	9	Τε. Ἡ σύλληψις τῆς θεομήτορος Ἀννης. Ἀργία.
22	10	Πε. Μητῆ, Ἐρμογένους καὶ Εὐγράφου μαρτύρων.
23	11	Πα. Δανιὴλ τοῦ στυλίου.
24	12	Σα. Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ. Ἀργία.
25	13	Κυ. Εὐστρατίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
26	14	Δε. Θύρσου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
27	15	Τρ. Ἐλευθερίου ἱερομάρτυρος.
28	16	Τε. Ἀγγαίου τοῦ προφήτου καὶ Μαρτίνου μάρτυρος.
29	17	Πε. Δανιὴλ τοῦ προφήτου καὶ τῶν 3 παιδῶν, Διονυσίου ἀρχιεπισκ. Αἰγίνης, τοῦ ἐκ τῆς νήσου Ζακύνθου.
30	18	Πα. Σεβαστιανοῦ, Ζωῆς καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς μαρτύρων.
31	19	Σα. Βονιφατίου μάρτυρος
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ		
†	1	20 Κυ. Προεόρτια τῶν Χριστουγέννων καὶ μνήμη Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου.
	2	21 Δε. Ἰουλιανῆς μάρτυρος.
	3	22 Τρ. Ἀναστασίας μάρτυρος τῆς Φαρμακολυτρίας.
	4	23 Τε. Τῶν ἐν Κρήτῃ 10 μαρτύρων.
	5	24 Πε. Παραμονὴ Χριστουγέννων καὶ Εὐγενίας ὁσιμάρτ.
†	6	25 Πα. Ἡ κατὰ σάρκα Γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργία τριήμερος καὶ κατάλυσις εἰς πάντα μέχρι τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανεῖων.
	7	26 Σα. Ἡ σὺνάξις τῆς Θεοτόκου καὶ Εὐθυμίου ἱερομάρτ.
†	8	27 Κυ. Στεφάνου ἀρχιδιακ. καὶ πρωτμ. Θεοδώρου Γραπτοῦ.
	9	28 Δε. Τῶν ἐν Νικομηδείᾳ δισμουρίων μαρτύρων.
	10	29 Τρ. Τῶν ἐν Βηθλέεμ ἀναειρεθέντων 14 χιλ. νηπίων.
	11	30 Τε. Ἀνυσίας τῆς ὁσιμάρτυρος.
	12	31 Πε. Μελάνης τῆς ὁσίας καὶ ἀπόδοσις τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων.

Ο ΣΤΗΘΟΔΕΣΜΟΣ

Ὁ Δημιουργὸς πλάσας ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ τὴν Εὐαν, τὸ σῶμα αὐτῆς ἐπλασε κανονικόν, συμμετρὸν καὶ εὐμελές· ὡς ἀληθῆς ἀριστοτέχνης ἐξέτελεσε τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐν ᾧ θαυμάζει τις τὸ τέλειον ἐν τῇ κατασκευῇ. Ἡ γυνὴ ὁμῶς, ὅτι ἡ γυνή, τὸ δευτέρως σκέψεως πλάσμα του, θὰ εὕρισκε πληρμελῆ τὴν τοιαύτην τοῦ σώματός της διάπλασιν.

— Κακῶς, ἐσκέφθη ἡ γυνή, ἐπλασεν ὁ Πλάστης τὴν ὄσφρὸν μου ἀνάλογον πρὸς τὸν θώρακα καὶ τὰ ἰσχία· κακῶς τὰ στήθη μου ἐπλασε κανονικῶς καμπύλα. Τὴν ὄσφρὸν ἐγὼ τὴν θέλω λεπτήν, ὡς εἶδόν τε λεπτοτέραν, τὰ δὲ στήθη πρόεχοντα καὶ προπετῆ.

Εἰς δὲ τὸν πειρώμενον νὰ πείσῃ τὴν γυναῖκα, ὅτι πλα-

* ΣΗΜ. — Ἐξακολουθοῦμεν καὶ αὖθις διὰ τοῦ ἀνα χεῖρας τόμου τοῦ Ἡμερολογίου τὴν συμπλήρωσιν τοῦ εἰκονογραφημένου λευκώματος τῶν ἡμετέρων συνεργατῶν, ἐκεῖνων ἰδίως, ὅσοι, γνωστοὶ ἄλλως τε καὶ ἐξ ἄλλων φιλολογικῶν δημοσιευμάτων, ἐκπροσωποῦσι τὴν παρ' ἡμῶν σύγχρονον φιλολογικὴν ἐξέλιξιν καὶ παραγωγὴν. Ἐπαναλαμβάνομεν δὲ νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι πρῶτιστος καὶ ἀποκλειστικὸς σκοπὸς αὐτοῦ, ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος συμπληρουμένου καὶ τελειοποιουμένου, εἶνε νὰ γνωρίσωμεν εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ πολυπληθεῖς ἡμῶν ἀναγνώστας τὴν φυσιογνωμίαν τῶν δοκιμωτέων ἐλλήνων ποιητῶν καὶ πεζογράφων μεθ' ὧν συνδέονται διὰ συχρῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας. Αὐτὸ μόνον.

νάται, ὅτι ἀδύνατον ἦν ὁ ποιητὴς τοῦ παντός εἰς τοιοῦτο νὰ περιπέσῃ ἀμάρτημα πλάσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, θ' ἀντέτασεν ἡ γυνή :

—Ναί, ἔχετε δίκαιον ὁ Δημιουργὸς ἔπλασε κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν τὸν ἄνδρα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν γυναῖκα, δι' ἣν δὲν εἶχεν ἐνώπιόν του πρότυπον, ὡς εἶχεν ἑαυτὸν διὰ τὸν ἄνδρα.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ εἰς μάτην θ' ἀντέτασέ τις τὴν λογικὴν ἀπέναντι τῆς αὐτῆ τῆ φύσει τῆς γυναικὸς ἐγκειμένης ἀκαταμαχίτου πεισμονῆς. Καὶ ἰδοὺ βλέπομεν αὐτὴν συντόμως ἀσχολουμένην νὰ διορθώσῃ τοῦ Δημιουργοῦ τὸ λάθος καὶ πρὸς τοῦτο ἐφευρίσκουσιν τὸν **στηθόδεσμον**. Ὡς δὲ πᾶν μηχανήμα, πᾶσα ἐφευρεσις, ἀτελής ἐν ἀρχῇ καὶ οἰονεὶ ὑποτυπώδης, συμπληροῦται τοῦ χρόνου προϊόντος καὶ τελειοποιεῖται, οὕτω καὶ ὁ στηθόδεσμος, ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐφαρμογῆς μέχρι τοῦ νῦν, ὑπέστη μετατροπὰς καὶ τελειοποιήσεις, τοσαύτας μάλιστα ὅσας ὀλίγα τῶν ἀνθρωπίνων καὶ ἰδίᾳ τῶν γυναικείων ἔργων ὑπέστησαν. Πρόκειται, βλέπετε, περὶ καλλονῆς, ἐπὶ τοιοῦτου δὲ ζητήματος ὁ νοῦς τῆς θυγατρὸς τῆς Εὐας εἶναι ἐφευρετικώτατος, πρᾶγματι θεληκὸς νοῦς. Οὕτως, ὁ στηθόδεσμος ἀπὸ ἀπλῆς καὶ ὅλως ἀβλαβοῦς ζώνης κατέστη, προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ὁλονὲν γιγαντιαίας ποιουμένου προσόδου, μηχανήμα πολὺπλοκον καὶ πολυσύνθετον μετὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων καὶ κρίκων καὶ ἡλῶν καὶ στροφιγγῶν, ἐν ᾧ ἡ πάνσοφος γυνὴ ἀναγκάζει τὸ ἑαυτῆς σῶμα νὰ μεταβάλλῃ τελειῶς μορφήν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ ἀπλοῦς στηθόδεσμος ἐγένετο **στηθοσφιγικτῆρ, ὀσφυοπισετῆρ, στηθοσφυοκοιλιοθλάστης**, ἢ ὅπως ἄλλως θέλετε νὰ ὀνομάσῃτε αὐτὸν ἀληθὲς instrument de torture dans lequel on cadennasse les jeunes personnes dès l' âge le plus tendre, ὡς λίαν προσφυῶς εἶπεν ὁ Serres. Καὶ μὴ νομίσητε, ὅτι ἀφίκετο εἰς τὸ ἄκρον ἔσχατον τῆς τελειο-

ποιήσεως ὁ στηθόδεσμος. Προσῶς. Καθ' ἡμέραν καὶ νέας ὑφίσταται τροποποιήσεις, ἡ δὲ συσκευὴ πολυσυνθετωτέρα καθίσταται, εὐλόγως δὲ ὑποθέτει τις, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν θ' ἀποτελεῖται ἐκ σφυρηλάτου σιδήρου, θὰ ληφθῇ ὁ ἴσως τὸ μέτρον νὰ περιβάλληται δι' αὐτοῦ ὁ κορμὸς τοῦ κορασίου ἄμα τῷ τοκετῷ, ἵνα οὕτως ἐξασφαλίσθῃ τὸ ποθεύμενον ἀποτέλεσμα, ἢ παραμόρφωσις δηλονότι τοῦ σώματος συμφώνως ταῖς ἀπαιτήσεσι τοῦ κοσμοκράτορος **πολιτισμοῦ**.

Ἐπειδὴ δὲ περὶ πολιτισμοῦ ὁ λόγος, ἐσκέφθητέ ποτε ὑπόσων καὶ ὑποίων κακῶν πρόξενος ἐγένετο οὗτος τῆ ἀνθρωπότητι; Δὲν δύναται τις βεβαίως ν' ἀρνηθῇ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ ἐπίδρασιν, δὲν δύναται ὅμως καὶ νὰ μὴ ὁμολογήσῃ, ὅτι ὁ πολιτισμὸς μετέβαλε τὰς συνθήκας καὶ ἔξεις τοῦ βίου πρὸς μεγίστην τῆς υἰείας βλάβην. Ἀνέτρεψεν ἄρδην τοὺς κανόνας τῆς υἰεινῆς, ἐπήνεγκεν ἀληθῆ ἐπανάστασιν εἰς τὸν ἐν γένει τρόπον τοῦ ζῆν. Δὲν διακίτται νῦν ὁ πεπολιτισμένος συμφώνως τῇ υἰεινῇ; τὴν τροφὴν αὐτοῦ δὲν κανονίζει κατὰ τὰ ἀμετάβλητα ἐκείνης παραγγέλματα, οὐδὲ ἐνδύεται, οὐδὲ κοιμάται, οὐδ' ἐργάζεται, οὐδὲ τὴν κατοικίαν του ἐκλέγει ὡς ἡ υἰεινὴ ἐπιτάσσει. Τὸν πολιτισμὸν ἔχει νῦν ὑπ' ὄψει εἰς πᾶσαν αὐτοῦ πράξιν, τὴν δὲ υἰεινὴν ἀπέρριψεν ὡς ἄχρηστον βῆκος. Ἐντεῦθεν ἐπήγαγεν ἡ καταστροφὴ τῆς υἰείας καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἐλάττωσις τοῦ ὅριου τῆς ζωῆς. Εἶμαι διὰ τοῦτο πολέμιος τοῦ πολιτισμοῦ, ἄσπονδος, ἀμειλικτος αὐτοῦ ἐχθρὸς μέχρι τοσοῦτου, ὥστε ἂν ἡδυνάμην θὰ ἐπανάφερον τὴν τῶν παλαιῶν χρόνων ἐποχὴν, τοὺς μακαρίους ἀληθῶς ἐκείνους χρόνους, καθ' οὓς ὁ μὲν πολιτισμὸς δὲν εἶχεν ἔτι ξεφυτρώσει, ἡ δὲ παθολογία θ' ἀπετέλει ὀλιγοσέλιδον βιβλίον. Ἐρρέτω λοιπὸν ὁ πολιτισμὸς, ἐρρέτωσαν τὰ ἐξ αὐτοῦ προκύψαντα κακὰ καὶ αἱ πρόοδοι καὶ τὰ εὐεργετήματα πάντα καὶ εἴ τι ἄλλο ἀγαθόν! Ἐς τὸν διάβολον καὶ

ἀκόμη πάρα πάρα! Ἡ ἐπιφώνησις αὕτη πολλάκις δια-
φεύγει τῶν χειλέων μου, ἔστιν ὅτε δ' ἐν ἄρχῃ ἀγα-
νακτῆσαι.

* *

Ἐπανέρχεται εἰς τὸν στηθοδέσμον, ἀπὸ τοῦ ἵππου
ἀπομακρυνθεὶς ὀλίγου δεῖν ν' ἀρχίσω τοῦ πολιτισμοῦ τὸν
ἀτελείωτον ἐξάψαλμον.

Ἄγνωστον ἂν ἡ Εὐα ἐφόρει στηθοδέσμον ἀδιστακτικῶς
ὅμως φρονῶ, ὅτι ἡ προμήτωρ τὰ πρῶτα τῆς συκῆς φύλλα,
ἅτινα ἀπέκοψεν ἵνα τὴν γυμνότητά της καλύψῃ, ἐρησι-
μοποίησεν εἰς κατασκευὴν στηθοδέσμου. Αὐτῇ πρῶτη, βε-
βαίως, θὰ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα, ὅτι ἀτέχνως κατεσκεύασε τὴν
γυναικα ὁ Πλάστης ἡ ἰδέα δ' αὕτη, κληρονομικῶς ἔκτοτε
μεταβιβαζομένη ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, κατέστη ἀναπό-
σπαστος πλεόν ἀπὸ τοῦ γυναικείου νοῦς.

Κατὰ τὸν γέροντα Ὁμηρον, θέλουσά ποτε ἡ Ἥρα νὰ
σχηγεύσῃ τὸν Δία.

ζώσατο δὲ ζώνην, ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖαν
ἐν δ' ἄρα ἔρματα ἔχεν εὐτρήτοισι λαβοῖσιν,
τρίγληνα, μορέεντα· χάρις δ' ἀπελάμπετο πολλή.

(*Ἰλιάδ.* Ε. 181 κ. κ.)

Μὴ ἀρκουμένη δὲ τῇ ζώνῃ ταύτῃ μετακαλέσαστο τὴν
Ἀφροδίτην καὶ εἶπεν αὐτῇ:

ὄς νῦν μοι φιλότῃ καὶ ἡμερον ὄτε σὺ πάντας
δαμναῖ ἀθανάτους ἠδὲ θνητοῦς ἀνθρώπους.

(*Ἄντ.* 198 κ. κ.)

Τῆς ποτνίας Ἥρας τὸ αἴτημα πληροῦσα ἡ εὐπειθὴς
Θυγατέρα τοῦ ἐριγδοῦπου Διὸς

ἀπὸ στήθεσφι ἐλύσατο κεστὸν ἱμάτια,
ποικίλον· ἔνθα δὲ οἱ θελεκτήρια πάντα τέτυκτο·
ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότῃ, ἐν δ' ἡμερος, ἐν δ' ἀριστὸς
πάρφασις, ἣτ' ἔκλεψε νόον πυκα περ φρονέοντων.

(*Ἄντ.* 214 κ. κ.)

Πολὺ βεβαίως ἐπέχουσι τοῦ σημερινοῦ στηθοδέσμου
ἡ τε ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖα ζώνη καὶ ὁ ποικίλος τῆς
Ἀφροδίτης κεστὸς ἱμάς, παρέθηκα ὅμως τοὺς ἀνωτέρω
στίχους, ἵνα δείξω, ὅτι ἀνέκαθεν ἡ γυνὴ περὶ τὸ στήθος
καὶ τὴν ὄσφυν ἐπεζήτησε τὴν σωματικὴν καλλονήν.

Τὰς ἀρχαίας Ἑλληνίδας καὶ Ῥωμαίας εὐρίσκωμεν
ποιουμένας χρῆσιν ζωνῶν τε καὶ πραγματικῶν στηθο-
δέσμων, τοῦτο μὲν πρὸς κάλυψιν τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ
ἀναστήματος, τοῦτο δὲ πρὸς περισφιγῆν τοῦ θώρακος καὶ
τῆς ὄσφους καὶ προπέτειαν τοῦ στήθους καὶ τοῦ τραχήλου.
Ἡ εὐσυχρία μέγα τότε ἰθιερφεῖτο ἐλάττωμα, ὃ δὲ Ὀβί-
διος, ἀπαριθμῶν τὰ κατὰ τοῦ ἔρωτος ἰμάτια, ἐν ταῖς
πρώταις τίθησιν αὐτήν. Τῷ καιρῷ δ' ἐκεῖνο ἤρξατο μετα-
διδομένη ἡ ἀνόητος γυναικεῖα φιλαρέσκεια καὶ εἰς τοὺς
ἄνδρας. Οὕτως, ὃ μὲν Ἀριστοφάνης γνωρίζει ἡμῖν στηθο-
δεσμοφόρον ἄνδρα, τὸν ποιητὴν Κινεσίαν, ὃ δὲ Αὐτοκρά-
τωρ Ἀντωνίνος, κατὰ τὸν βιογράφον αὐτοῦ Καπιτωλίον,
ἐφόρει στηθοδέσμον, ἵνα κομψοπρεπέστερον καθιστᾷ τὸ
ὑψηλὸν του ἀνάστημα. Ἀλλὰ μήπως καὶ σήμερον δὲν
ὑπάρχουσι τοιοῦτοι θηλυῶρες;

Ἦλθεν ἐν τούτοις ἐποχή, καθ' ἣν ἐξέλιπεν ὁ στηθο-
δέσμος, ἀντ' αὐτοῦ δὲ αἱ γυναικεῖαι ἐφόρουσαν στενὸν ἱμάτιον
ἀπὸ τοῦ τραχήλου μέχρι τῶν ἰσχυῶν, περιβάλλοντο δὲ
μακροῦς ποδήρεις ἐσθῆτας. Τί κρῖμα, ὅτι δὲν διήρκεσεν ἐπὶ
μακρόν, δὲν δικαιωνίσθη μάλλον, ἡ ἐποχὴ ἐκεῖνη, καθ' ἣν
ἡ γυνὴ ἐνεφανίζετο ἀληθῶς ὠραία καὶ εὐσωμος, τοιαύτη
οἶα ἀρχῆθεν ἐπλάσθη καὶ οἶαν εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁ δαιμόνιος
καλλιτέχνης ὁ λαξεύσας τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου, ἥτις
νῦν ἀποτελεῖ ἐν τῶν πολυτιμοτέρων κειμηλίων τοῦ Λούβρου.

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα τείνει πάλιν ν' ἀναφανῆ ὁ ἐπ-
ρετος στηθοδέσμος, συνιστάμενος τότε εἰς ἀπλοῦν ὑποχι-
τώνιον ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ θώρακος ἐφαρμοζόμενον, χωρὶς ἐν
τούτοις νὰ συμπίεζῃ αὐτόν. Περὶ τὰς ἀρχὰς ὅμως τοῦ

ΙΔ' αἰῶνας εἰσάγεται τὸ πρῶτον ὁ συρμός τῶν ἐσθῆτων μετὰ κορμιῶν περισφίγγοντος τὸν θώρακα καὶ ἀφίνοντος γυμνὸν τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ μέρος. "Ετυχε δ' εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς τὸ δεκοιτέ, τοσαύτης μάλιστα, ὥστε μετὰ τινα ἔτη, ὡς ἔγραφεν ὁ J. de Mussi, αἱ γυναῖκες ἐδείκνυσαν ὅλον αὐτῶν τὸ στήθος: Quod dictæ mamillæ velint exire de sinu carum.

Κατὰ τὴν ἀναγέννησιν ἦν ἐν χρήσει παρ' ἀμφοτέροις τοῖς φύλοις ἔνδυμά τι περὶ τὴν ὀσφύν φερόμενον καὶ corsetus ἢ corsatus καλούμενον. Ἦν δὲ τοῦτο παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ ἀπλοῦν περιστερινίδιον, παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ ἰμάτιον στενὸν φερόμενον ὑπὸ τὸ ὑποκάμισον καὶ ἀνάλογον τῷ σημερινῷ στηθοδέσμῳ ἀλλ' ἄνευ σιδηρῶν ἐλασμάτων ἢ ὀστῶν φαλαίνης.

Τὰ ἔτη ἐν τούτοις παρήρχοντο, ὁ πολιτισμὸς καταπληκτικῶς ἐποιεῖτο προόδους καὶ ἡ τῶν γυναικῶν ἀμφίσεις μυρίας ὑφίστατο μεταβολάς. Ὁ corsetus ἐθεωρήθη ὡς μὴ ἐπαρκῶς πληρῶν τὸν προορισμὸν του, ἡ δὲ πολυμήχανος γυνὴ κατηνάλισκε πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἐφευρετικὴν εἰς τελειοποίησιν αὐτοῦ. Τέλος, τῷ 1532 ἡ Αἰκατερίνα τῶν Μεδίκων εἰσήγαγεν ἐξ Ἰταλίας εἰς Γαλλίαν τὸν μετὰ μεταλλίων ἐλασμάτων στηθοδέσμον. Τάχιστα ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἐγενικεύθη ἀνά πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, τὸ δὲ ὄνομα τῆς Αἰκατερίνης μετ' εὐλαθείας προσέφερον αἱ πεπολιτισμέναι κυρίαί, αἵτινες τέλος εὗρον ὅ,τι ἐζήτουν. Εἰς μάχτην ὁ Roderic, ὁ Ambroise Paré, ὁ Montaigne, ὁ Riolan καὶ πλείστοι ἄλλοι ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτοῦ: εἰς μάχτην τῶν λειτουργῶν τοῦ ὕψιστου αἱ ἰκεταί, αἱ ἀραὶ καὶ οἱ ἀφορισμοὶ εἰς μάχτην τῶν βασιλέων αἱ ἀπαγορευτικαὶ διατάξεις καὶ οἱ νόμοι, ἐξ ὧν ἀναφέρω τὸν τοῦ Ἰωσήφ Β', καθ' ὃν αἱ ἐταῖραι καὶ αἱ εἰς ἀτιμωτικὴν ποινὴν καταδικασθεῖσαι ὑπεχρεοῦντο νὰ φέρωσι στηθοδέσμον καὶ κρινελίνον: τὰ πάντα εἰς μάχτην ἀπέβησαν ἢ γυνὴ

ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐνόει ν' ἀπορρίψη τὸ πολυτίμον εἶρημα. Καὶ συνεπήγαγε μὲν ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις τὴν ἐπὶ τινα ἔτη κατάργησιν αὐτοῦ, ὁ στηθοδέσμος ὅμως ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας καὶ πάλιν ἀνεφάνη, ἵνα μὴ πλέον ἐκλείψη.

"Εκτοτε κατέστη κοινοτάτη ἡ χρῆσις τοῦ στηθοδέσμου, ὄντος νῦν ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τοῦ γυναικείου ἀμφίσεως. Τὸ μόλυσμα ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν κοινωνικῶν τάξεων μετεδόθη εἰς τὰς κατωτέρας καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν κατωτάτων, σπανίως δ' εὐρίσκει τις γυναῖκα μὴ φέρουσαν στηθοδέσμον. Ἡ σύζυγος τοῦ πεντηκονταρχάχμου ὑπαλλήλου τοῦ παντοπώλου, τοῦ τεχνίτου καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ χειρῶνακτος προτιμᾷ νὰ στερηθῆ παντὸς ἄλλου ἀλλ' οὐχὶ τοῦ στηθοδέσμου. Τρέφεται ἔστω μὲ ψωμί καὶ νερὸ ἀλλὰ τὸν κορσέ τῆς τὸν θέλει. — "Ὅ,τι τρώγει κἀνεὶς, δὲν τὸν βλέπει ὁ ἄλλος. Μὰ νὰ ἔβῃ εἰς τὸν περιόπαντον ἄσιν παραμὰ μὲ τὰ στήθη κρεμασμένα, αὐτὸ δὲν γίνεται!

Εὐτυχῶς τοῦ στηθοδέσμου τὸ κράτος (ὡς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐννοεῖται) περιορίσθη ἐν ταῖς πόλεσι διὰ τοῦτο αἱ χωρικαὶ, περιβαλλόμεναι τὴν ἀπέριπτον αὐτῶν περιβολήν, δὲν φέρουσι στηθοδέσμον.

***

Ῥίψατε ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς πεπολιτισμένης ἐκείνης στηθοδεσμοφόρου κυρίας ἴδετε πῶς καμαρωμένη καὶ ὑψαύχην βαδίζει. Μόλις ὅμως δύναται ν' ἀναπνέη καὶ ἀσφυκτιᾷ ἢ ταλαίπωρος ἐκ τῆς ἀπηνόου τοῦ στηθοδέσμου τῆς περισφίγγεως ὑφίσταται πραγματικὸν μικτύριον καὶ ὀλογὸν ψυχρῶ περιρρέεται ἰδρωτί. Δὲν δυσανασχετῆ ὅμως οὐδὲ παραπονεῖται, διότι ἀδιστακτῶς πιστεύει, ὅτι εἶναι ὄρακα καὶ καλλίσωμος. "Ἄν πρὸς στιγμὴν ὑποθέσῃτε, ὅτι ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς πίπτει τὸ ρινόμακτρον ἢ τὸ ριπίδιόν τῆς, νομίζετε ὅτι δύναται κύπτουσα ν' ἀναλάβῃ αὐτό: Προσῶ. Ὁ στηθοδέσμος ἀπαγορεύει τὴν κίνησιν ταύτην,

θὰ εὐρεθῆ δὲ ἡ πεπολιτισμένη κυρία εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ πρώτου προστυχόντος, ἂν μὴ συνοδεύηται ὑπὸ τινος *gentleman* ἢ τοῦ συζύγου τῆς (ὅστις εἰρήσθω ἐν παρενθέσει, οὐ σπανίως περισφιγγεῖ αὐτὸς οὗτος τῆς συζύγου του τὸν στηθοδέσμον). Ἄλλοίμονον δ' ἂν ἀπευκτικίον τι συμβῆ καθ' ὅδον ἢ εἰς τὸ θέατρον καὶ παραστῆ ἡ ἀνάγκη νὰ τρέξῃ ἡ κυρία· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ πάθῃ συγκοπήν. Πάντα ταῦτα ὅμως εἶναι μηδαμινὰ καὶ ἀνάξια λόγου ἀπέναντι τῶν κακῶν, ἅτινα ἡ χοῆσις τοῦ στηθοδέσμου συνεπάγεται τῇ ὑγίειᾳ τῆς γυναικὸς. Ἄπειρα νοσήματα εἰς αὐτὸν ὀφείλονται, τὰ πλείεστα δὲ τούτων, χρόνικα καὶ ἀνίατα ἀποβαίνοντα, καθιστῶσι τὸν βίον τῆς γυναικὸς διηνεκέας μαρτύριον.

Ὁ σφόδς *Cuvier* ὠδήγησέ ποτε εἰς τὸν ἐν Παρισίοις βοτανικὸν κήπον νεαρὰν ἄλλ' ὄραν καὶ καχεκτικὴν κυρίαν. Ἐκεῖ που ἐν ὑποστέγῳ ἀνθῶν, εἰδείξεν αὐτῇ ἄνθος θάλλον καὶ εὐχρουν.

— Ἄλλοτε, κυρία, εἶπεν αὐτῇ, ὁμοιάζετε τῷ ἄνθει τούτῳ. Αὐριον τὸ ἄνθος θὰ ὁμοιάξῃ ὑμῖν.

Τοὺς ἀνιγματικούς τούτους λόγους δὲν ἐνόησεν ἡ κυρία. Τὴν ἐπισύσκει ὅμως ὠδηγήθη καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ *Cuvier* εἰς τὸν κήπον, ἔνθα εἶδε τὸ ἄνθος μαρκανθῆν.

— Μὴ ἐκπλήττεσθε· τὸ τελαλίπωρον ἄνθος ὑπέκρυψεν εἰς θανάσιμον περισφιγγῆν.

Καὶ εἰδείξεν αὐτῇ τὸ στέλεχος τοῦ ἄνθους περιεσφιγγόμενον διὰ βροχίου.

— Οὕτω καὶ ὑμεῖς, κυρία, μαρκαίνεσθε ἐκ τῆς περισφιγγέως τοῦ στηθοδέσμου ὑμῶν, ἐπέειπεν ὁ ἰατρός.

Ἄλλος τις, τοῦ ὁποίου μοὶ διαφεύγει τὸ ὄνομα, ἐπὶ πολλῶν στηριζόμενος παρατηρήσεων, κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐξ 100 στηθοδεσμοφόρων κορασιδῶν αἰ 25 θνήσκουσιν ἐκ νόσων τοῦ στήθους, αἰ 15 ἀπόλλυνται

μετὰ τὸν γάμον κατὰ τὸν πρῶτον τοκετόν, αἰ 15 καθίστανται ἀνάπηροι, αἰ 15 παραμορφοῦνται καὶ αἰ 30 ἀντέχουσι μὲν, πλὴν θάσσον ἢ βράδιον καταλαμβάνονται ὑπὸ νοσημάτων πλείον ἢ ἕλαττον βαρέων.

Ἀκούσατε ἤδη ποῖα τὰ ἐκ τοῦ στηθοδέσμου προκύπτοντα κακὰ κατὰ τὸν *Bouvier*, ἓνα ἐκ τῶν πολλῶν κατὰ τοῦ στηθοδέσμου γραψάντων.

« Ἐκδοραὶ περὶ τὰς μασχάλας, στενοχωρία τῆς φλεβώδους κυκλοφορίας τῶν ἄνω ἄκρων, δυσάρεστα φαινόμενα ἐκ τῆς συμπίεσεως τοῦ βραχιονίου πλέγματος· συμπίεσις καὶ σύνθλασις τῶν μαστῶν καὶ νόσοι ποικίλαι τῶν λεμφικῶν γαγγλίων καὶ τῶν μαστικῶν ἀδένων· συμπτώσεις, παραμόρφωσις ἢ ἐκδοραὶ τῶν θηλῶν· υπερβολίλουσα δυσχέρεια κινήσεων τινῶν· ἐξασθένεισις καὶ ἀτροφία τῶν συνθλιβομένων ἢ ἀδρανῶν μυῶν· διαρκὴς κατάρτησις καὶ προσπέλασις τῶν κατωτέρων πλευρῶν· στενότης τῆς βάσεως τοῦ θώρακος· σμίκρυνσις τῶν κελιστῶν τοῦ θώρακος καὶ τῆς κοιλίας· ἀπόθησις τοῦ διαφράγματος· πίεσις τῶν πνευμόνων, τῆς καρδίας, τοῦ στομάχου, τοῦ ἥπατος καὶ τῶν ἄλλων κοιλιακῶν σπλάγγων, ἰδίως μετὰ τὸ φαγεῖν, ἐντεῦθεν δὲ δυσχέρεια πλείον ἢ ἕλαττον μεγάλη τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς λαλιᾶς· ἐπιθάρυνσις τῶν ἐλαφροτέρων πνευμονικῶν παθήσεων· προδιάθεσις εἰς αἰμόπτυσιν· παλμοὶ τῆς καρδίας, συγκοπή, δυσκολία τῆς εἰς τὴν καρδίαν ἐπανόδου τοῦ φλεβικοῦ αἵματος· διατάρχεξις ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς καρδίας· συχναὶ συμφορήσεις κατὰ τὰς ἀνωτέρας τοῦ σώματος μοίρας· μυϊκοὶ ἀγῶνες δυσχερεῖς ἢ κινδυνώδεις· βλάβαι τῶν πεπτικῶν λειτουργιῶν, γαστραλγία, ἀηλιότης, ναυτία, ἔμετοι· σμίκρυνσις τοῦ στομάχου· βραδυότης καὶ διακοπή ἐν τῇ πορείᾳ τῶν ὑλῶν ἐν τῷ ἐστενωμένῳ ἐντέρῳ· παραμόρφωσις καὶ ἐκτόπισις τοῦ ἥπατος, ὅπερ ἀποθεῖται πρὸς τὸν λαγόνιον βόθρον καὶ πιέζεται ὑπὸ τῶν πλευρῶν, αἵτινες ἀπο-

τυποῦνται οἰονεὶ ἐπ' αὐτοῦ στενοχωρία τῆς κοιλιακῆς κυκλοφορίας· κατὰ πτωσις τῆς μήτρας· διαταραχὰὶ τῶν ἐμμηθῶν, ἐν κηῆσει δὲ προδιάθεσις εἰς ἄμβλωσιν, εἰς ἀτελεῖ τῶν ἐμβρύου ἀνάπτυξιν, εἰς ἐκτοπίσεις τῆς μήτρας καὶ αἱμορραγίας. »

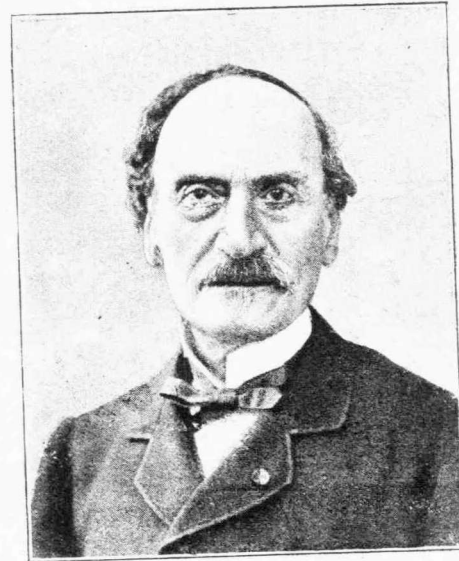
Μὴ τις νομίση ὑπερβολικὴν τὴν ἀνωτέρω εἰκόνα· τοῦναντίον, ἠδυνάμην νὰ παραθέσω χωρία ἐξ ἄλλων συγγραφέων, ἐν οἷς φοβερώτερα ἔτι περιγράφονται τὰ ἐκ τοῦ στηθοδέσμου κακὰ. Ἀρκούσιν ὅμως, νομίζω, τ' ἀνωτέρω νὰ πείσωσι καὶ τὴν μᾶλλον πείσμονα γυναῖκα, ὅτι αὐτοκτονεῖ διὰ τοῦ στηθοδέσμου.

*
**

Παραβάλετε ἤδη ὑμᾶς αὐτάς, πεπολιτισμέναι στηθοδεσμοφόροι κυρίαί, πρὸς τὴν ἀπολίτιστον, τὴν ἀφελῆ καὶ ἀκαλλώπιστον χωρικὴν, ἣτις εὐσταλῆς, βρωμαλέα καὶ βδοπαρείος τρέχει ἀνά τοὺς ἀγρούς καὶ τοὺς λειμῶνας ἀποπνέουσα τῆς ὑγιείας καὶ εὐεξίας τὸ ἄρωμα. Καὶ ἔν τῷ Bouvier ἡ εἰκὼν δὲν ἤρκεσε νὰ σᾶς πείσῃ ν' ἀπορρίψητε τὸν στηθοδέσμον, δὲν θὰ ἐσχύσῃ ἄρά γε ἡ θεὰ τῆς προσωποποιημένης ἐκείνης σωματικῆς καλλονῆς νὰ σᾶς ἐμπνεύσῃ ζηλοτυπίας αἰσθημα, ὥστε καταφρονεῖσαι συμφῶν, καὶ πολιτισμὸν πρὸ πάντων, νὰ διατηρήσῃτε τὸ σῶμα τειοῦτον, εἰὼν ὁ Δημίουργὸς ἐπλασεν αὐτό, ὦραϊόν :

Ἄν δὲ τοῦτο ἀδυνατῆτε νὰ πράξῃτε, ἀκελουθήσατε τοῦλάχιστον τὴν συμβουλὴν τοῦ Boitard : Puisque la mode est plus forte que la raison portez des corsets, mais ne vous serrez - pas.

ΑΝΤ. ΚΑΛΛΙΒΟΚΑΣ.

Α. Παπαγιάννης

ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

[ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ]

ΕΝ ἄκρῳ συγκινήσει καὶ τὴν καρδίαν συντετριμμένος λαμβάνω τὸν κάλαμον ἵνα γράξω ὀλίγας γραμμάς ἐπὶ τῷ θανάτῳ καὶ τῇ μνήμῃ ἐξόχου διδασκάλου καὶ προσφιλεστάτου μοι καὶ σεβαστοῦ συναδέλφου. Εἶνε δυσαναπλήρωτον τὸ κενὸν ὅπερ ὁ θάνατος τοῦ Πέτρου Παπαρρηγοπούλου καταλείπει καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς νομικῇ ἐπιτήμῃ, ἀπερίγραπτος δὲ καὶ ἄληκτος ἡ ὀδύνη τῶν τιμηθέντων διὰ τῆς φιλίας του καὶ τῶν στερηθέντων αὐτοῦ. Ὁ Π. Παπαρρηγόπουλος ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως τοῦ 1821· ὁ πατήρ του ἀνήκων εἰς τὴν τάξιν τῶν προϋχόντων Ἑλλήνων ἔπεσε θῦμα ἐκ τῶν πρώτων ἅμα τῇ ἐκρήξει αὐτῆς ἀπαγχονιθεῖς. Ἡ μήτηρ του κατέφυγεν εἰς Ὀδησσὸν καὶ ἐκεῖ ὁ Πέτρος Παπαρρηγόπουλος ἐξέμαθε τὰ πρῶτα γράμματα, μετὰ τὴν ἐπαναστασιν δὲ ἦλθεν εἰς Αἴγινα καὶ ἐν τῷ κεντρικῷ σχολείῳ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του. Κατὰ τὸ 1834 μετέβη εἰς Γερμανίαν καὶ ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις τοῦ Μονάχου καὶ Ἐιδελβέργης μέχρι τοῦ 1839 ἐσπούδασε τὰ νομικά, ἠτύχησε δὲ τότε νὰ ἀκούσῃ ἐν ἄλλοις διασημοῖς νομοδιδασκάλοις καὶ τὸν Thibaut. Ἐπανακάμφας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν ἔτει 1839 διωρίσθη δικηγόρος ἐν Ἀθήναις, ἐν ἔτει 1841 ὑφηγητὴς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἅμα δὲ καὶ πρωτοδίκης. Ἐντὸς τοῦ ἔτους 1841 προήχθη ὡς ἐφέτης ἐν Ναυπλίῳ νεώτατος πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ 25 ἔτους τῆς ἡλικίας του, μετετέθη δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὡς πρόεδρος τῶν ἐν Σύρῳ Πρωτοδικῶν (διατηρῶν τὸν βαθμὸν τοῦ Ἐφέτου) ἵνα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ βελτιωθῇ ἡ κατὰ τὸν νομὸν Κυκλάδων δικαιοσύνη.

Μετὰ τὴν 3 Ἰουλίου 1843 ἐκλήθη εἰς τὴν προεδρίαν τοῦ Πρωτοδικείου τῆς πρωτεύουστος παραμείνας ἐν τῇ θέσει ταύτῃ μέχρι

τοῦ περιβοήτου τρίτου ψηφίσματος τῆς Ἐθνικῆς συνελεύσεως, ὅτε ἀπελύθη ὡς ἑτερόχθων ἀγνωρισθέντων ὁμως τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ προτερημάτων διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου. Τρία ἔτη κατόπιν, ἤτοι ἐν ἔτει 1847 ἐγένετο ἀρεοπαγίτης, ἐν ἔτει δὲ 1858 εἰσαγγελεὺς τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετών, παραιτηθεὶς τῆς τελευταίας ταύτης θέσεως τῷ 1861, ἐπίδοθεὶς εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος καὶ διδάσκων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐν ἔτει 1848 διωρίσθη μέλος τῆς ἐπιτροπείας πρὸς σύνταξιν τοῦ νομοσχεδίου περὶ Ἀστικοῦ Κώδικος καὶ εἰργάσθη πρὸς κατάρτισιν αὐτοῦ. Ἐν τῇ δικαστικῇ ὑπηρεσίᾳ διέπρεψε καὶ τὰς ὑψηλὰς θέσεις ἃς κατέλαβε μεγάλως ἐτίμησεν, ἀλλὰ ὡς καθηγητὴς τοῦ Δικαίου καὶ ὡς συγγραφεὺς πρὸ πάντων κατώρθωσε διὰ τῶν σπανίων αὐτοῦ πλεονεκτημάτων νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν μεγάλων ἱεροφαντῶν καὶ τῶν δεδούχων τῆς νομικῆς ἐπιστήμης. Ἀπὸ τοῦ 1830 ἀκόμη, ὅτε μόλις ἦγε τὸ 22 ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐπέδειξε τῆς γονιμοῦ διανοίας του τὰ προτερήματα, διότι ἐδημοσίευσε πραγματείας «περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῶν τυχηρῶν εἰς τὰ συναλλήγματα».

Εἰς τὸ πρῶτον τοῦτο δικήμιον, ὡς πρῶτος καρπὸς ὃν συνεστήνευκεν εἰς τὴν πτωχὴν τῆς Ἑλλάδος ἐπιστήμην, πυκνὰ ἐπηκολούθησαν ἕτεραί τῇ συνεργασίᾳ τοῦ καθηγητοῦ Ἔρτσων ἐν ἔτει 1840 μετέφρασε τὸ 44ον κεφάλαιον τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰββωνος, περὶ τῆς παρακμῆς καὶ πτώσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους, μετὰ σημειώσεων ἐν ἔτει 1845 — 46 ἐδημοσίευσεν τὸν εἰσαγωγικὸν τοῦ λόγον ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ περὶ τῆς σπουδῆς τῆς ἱστορίας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου ἐν ἔτει 1848 ἱστορικὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου τῶν Ῥωμαίων, ἐν ἧ κυρίως διαφαίνεται ἡ διάπλασις τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος, καὶ προαγγέλλεται ὁ κατόπιν ἐξοχος ἐρμηνεὺς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου, ὅπερ εἶνε ἡ βῆσις τῆς νομικῆς ἐπιστήμης. Καὶ ὄντως κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίας αὐτοῦ ἐξέδοτο σειρὰν 8 τόμων συμπεριλαμβανόντων ὁλόκληρον τὸ σύστημα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, γενικὰς ἀρχάς, πραγματικόν, ἐνοχικόν, οἰκονομικὸν καὶ κληρονομικόν δίκαιον. Ἐν αὐτοῖς θεωρητικῶς καὶ δογματικῶς ἐξετάζονται πάντες οἱ πολυαἰάδαλοι κλάδοι τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Ὅταν ἀναλογισθῇ τις τοὺς κόπους, τὰς ἀγρυπνίας, εἰς ἃς ὑπεβλήθη ὁ ἐξοχος ἀνὴρ ὅπως προκίση τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην διὰ τοῦ ὀκτατόμου συγγράμματός του, ὅταν λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰργάζετο ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἐν Ἑλλάδι εἰς τὰ σπάργανα εὐρίσκειτο ἔτι ἡ ἐπιστήμη τῶν νό-

μων, οὐ μόνον ὀρεῖται νὰ θαυμάσῃ αὐτὸν ἐπὶ τῇ λαμπρῇ ἐπιτυχίᾳ ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκαλυφθῇ μετὰ σεβασμοῦ ἐπὶ τῷ ὀνόματι του ὡς ἐθνικοῦ εὐεργέτου. Περὶ τῆς ἀξίας τοῦ πολυτίμου συγγράμματος πᾶσα γωνία ἑλληνικῆς γῆς δύναται νὰ μαρτυρήσῃ, διότι μετὰ τῶν ἔργων καὶ ἑτέρων δύο ἢ τριῶν ἡμῶν νομοδιδασκάλων καὶ τὸ τοῦ Παπαρρηγοπούλου χρησιμεύει ὡς πυξὶς σήμερον πάντων τῶν περὶ τὰ νομικὰ ἀσχολουμένων οὐ μόνον δ' ἐν Ἑλλάδι ἀλλὰ καὶ ἐν Ἑσπερίᾳ ἐξετιμῆθησαν τὰ ἔργα αὐτοῦ Ὁ Ζαχαρίας Λίγγενβαλ καὶ ἄλλοι συχνάκις ἐπικαλοῦνται αὐτὸν ἐν τοῖς ἔργοις των, ὁ δὲ Windscheid περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο αὐτοῦ καὶ τῆς φιλίας του.

Ἄλλ' ὁ Παπαρρηγόπουλος ἀποπερατώσας τὸ σύγγραμμά του δὲν ἔπαυσε παρακολουθῶν ταῖς προόδους τῆς ἐπιστήμης. Βρίθουσι τὰ παρ' ἡμῶν περιοδικὰ διατριβῶν ἐπὶ παντοίων ζητημάτων, πρῶτος δὲ αὐτός, ὅταν ἐν Γερμανίᾳ ἐν ἔτει 1887 ἐδιδάχθη νεώτερα ἐρμηνεῖα τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων περὶ τῆς σιωπηρᾶς ἀναμισθώσεως τῶν ἀκινήτων ἀστικῶν κτημάτων, ἔσπευσε νὰ καταστήσῃ αὐτὴν γνωστὴν καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ διὰ μακρᾶς μελέτης ἀνέπτυξε καὶ ὑπεστήριξεν. Ἦτο καταπληκτικὴ καὶ παροϊμώδης ἡ ἀκρυτοσύνη αὐτοῦ ἐπιμέλεια καὶ θαυμασιὰ ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτοῦ δύναμις. Ἐν τούτοις οὐ μόνον ὡς συγγραφεὺς καὶ ὡς νομοδιδάσκαλος ἐν περιφανεῖ εὐρίσκειτο θέσει, ἀλλὰ καὶ ὡς δικηγόρος κατεῖχε κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τὰ σκῆπτρα ἤτο εἶδος μαντείου πρὸς ὃ κατέφευγον πάντες πρὸς λύσιν τῶν παρουσιαζομένων νομικῶν ζητημάτων.

Ὡς δικαστικὸς ῥήτωρ εἶχε τοιαύτην περὶ τὸ λέγειν χάριν, τοιαύτην περὶ τὴν φράσιν κομψότητα καὶ εὐγένειαν, ὥστε ἦτο ἀπόλαυσις ὁ λόγος του. Τὸ ὄπλον τῆς εὐρυνείας εἶχε δοθῆ ἐκ φύσεως τέλειον ἐν τῇ ἐξουσίᾳ του ὁσάκις ἤθελε μεταχειρισθῆ αὐτὸ τὸ εὐερίστο θαυμασιόν. Ὡς ἄνθρωπος κοινωνικὸς τύπος ἀγαθότητος καὶ εὐγενείας ὑπῆρξεν ὅσοι δ' ἔσχον τὴν εὐτυχίαν νὰ τιμηθῶσι διὰ τῆς σφύσεώς του ἐδοκίμασαν τὴν τέρψιν αὐτῆς περποικισμένους διὰ λεπτοτάτου πνεύματος καὶ περισσῆς χάριτος καὶ προσηνείας γλυκεῖαν ἀπόλαυσιν καθίστα τὴν συναναστροφὴν του. Κατὰ τὴν Γραφὴν ὁμως «πᾶσα σὰρξ ὡς ἱμάτιον παλαιούται.» Πολύπονος βίος προσέβλεπε τὴν ὑγείαν του, ἐδεινῶθη δὲ τελευταίον ἡ θέσις του ἀλλὰ μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς του ἐτήρησε πλήρεις τὰς χάριτας τοῦ πνεύματός του. Ὅταν τὸ πρῶτ' τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου του ἐπεσκέφθη αὐτὸν ὁ ἰατρός του, ὁ Παπαρρηγόπουλος στρέψας τὸ βλέμμα του «δὲν σοὶ φαίνεται παράδοξον, ἰατρεῖ, εἶπεν, ὅτι μὲ εὐρίσκεις ἀκόμη ζῶντα;»

μετὰ πέντε ὧμας λεπτά φεύγω, σᾶς ἀποχαιρετῶ.» Μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν, ἡ εὐγνωμοσύνη ὧμας τῶν ἐπερχομένων ἀγγήρω θὰ διατηρήσῃ τὴν μνήμην τοῦ ὀνόματός του καὶ ἡ δόξα στέφανον θὰ πλέξῃ ἐπὶ τοῦ τάφου του.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 28 Φεβρουαρίου 1891

ΑΝΤ. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΙΣ ΦΙΛΟΝ...

Θάρρεις πῶς σ' ἐλησμόνησα καὶ μνημοφάγος λήθη
τὴν προσφιλῆ εἰκόνα σου μακρὰν μου ἐξορίζεις.
*Α, ὄχι· εἰς τὰ σταθερά, τὰ φιλικὰ μου στήθη.
Ὡς ἐπὶ γάστρας ὁ ἀνθός, ἡ μνήμη σου ἀνθίζει.
Ναὸς εἶν' ἡ καρδία μου, θεὸς τῆς ἡ φιλία
Κ' ἱερεῖά τῆς ἀφθιτος ἡ μνήμη ἡ ἀγία.
Μέχρι θανάτου ἀγαπῶ καὶ πέραν, πέραν ἔτι·
Εἶναι ὀλίγα τῆς ζωῆς, εὐάριθμα τὰ ἔτη...

Τὸν ἑαυτὸν του, πίστευσε, ὁ λησμονῶν ἀρνεῖται·
Ἡ ἀληθὴς μας ὑπαρξὶς ἐπὶ τῆς μνήμης κείται·
Καὶ εἶναι προκαταβολὴ τοῦ μνήματος ἡ λήθη...
*Α, ἡ καρδία μου ποτὲ ἀγνώμων δὲν ἐκλήθη.
Δὲν λησμονεῖ εἰς τὸ παρὸν ποτὲ τὸ παρελθὸν τῆς·
Οὔτε εἰς δευτέρον βωμὸν τὸν παλαιὸν θεὸν τῆς·
Τηρῶ τὴν ἀνθοδέσμην μου καὶ μαραμμένην ἔτι·
Καὶ μύρον εἰς τὰ φύλλα τῆς ὁ μαρασμὸς προσθέτει!

Ναί· εἰς αὐτὴν ὀσφραῖνομαι ἡδύτερον ἀκόμα,
Τόσους ἀπόντας φίλους μου καὶ τόσους εἰς τὸ χῶμα...
Ἐκαστον φέρει ἀνθὸς τῆς ἐν ὄνομα· τὸ βρέχει
τῆς μνήμης δάκρυ ἄγιον καὶ μαρασμὸν δὲν ἔχει.
Ἐν, ἐν φιλῶ τὰ ἀνθη τῆς τὰ ὠχρῶντα ἤδη·
*Ω, πλέον, ἂν τὸ ὄμμα σας ποτὲ δὲν θὰ με ἰδῇ,
*Ας ἀποθέσω εἰς αὐτὰ ἐπάνω τὴν ψυχὴν μου·
Κρυμμένον θὰ με εὑρετε εἰς τὴν ἐπιστολὴν μου!

(Κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 188...)

ΑΧΙΛΛΑΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΕΣ

ΤΗ. ΨΥΧΗ. ΕΚΕΙΝΗΣ!

ΕΠΙ ΤΩ: ΘΑΝΑΤΩ:

ΤΗΣ ΠΟΥΛΚΛΑΥΣΤΟΥ ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΔΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ

QΤΑΝ οἱ φθινοπωρινοὶ ἄνεμοι συρίζωσι διὰ τῶν νε-
κρῶν κλώνων τῶν φυλλορροούντων δένδρων, ὅταν ἡ
βοτάνη ριγῶσα μαραίνεται, ὅταν τὰ φύλλα κατα-
πίπτωσιν ἄχυμα ἐπὶ τῆς κιτρινῆς χλόης, ὅταν ἡ
πεύκη θρηνηθῇ, ὅταν ἡ πλανωμένη χελιδὼν διὰ τοῦ ἄκρου τῆς
πέτερός της ψαύῃ ἐπιπολῆς τοῦ ἔλους τὸ κοιμώμενον ὕδωρ,
ὅταν ὁ αἰγιαλὸς γάνη τὸν γλυκὺν ψίθυρόν του, ὅταν ὁ αὐλὸς σιγᾶ
τοῦς ἀγροτικούς ἤχους του, δι' ὧν συνεκίνησε τὴν φύσιν, εἶνε ἡ ὥρα,
καθ' ἣν ὅλα πίπτουσιν ὑπὸ τοὺς πυκνοὺς τοῦ ἀνέμου κτύπους καὶ
πνέει ἄνεμος ἐκ τοῦ τάφου θερίζων καὶ τοὺς ζῶντας ἀκόμη αὐ-
τοὺς· εἶνε ἡ ὥρα, καθ' ἣν καὶ ἡ πρώτη τῆς Ἑλλάδος Κόρη ἔμελλε
νὰ σβεσθῇ.

Ὁ ἀνθρώπος, τὸ ὁποῖον ὁ χρόνος ἀποκομίζει, ματαιῶς ἀγω-
νίζεται κατὰ τοῦ θανάτου. Ὡς νέοι καὶ γέροντες, ἀσύνετοι καὶ σο-
φοί, περιπλανώμενοι ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, ὡς νέφη τοῦ οὐρανοῦ,
ταξιδιῶται ἀγόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐναστικτοῦ τῆς ἡδονῆς ἢ ὑπὸ τῆς
ἀνάγκης καλούμενοι μακρὰν τῆς πατρικῆς γῆς, ὁ τόπος εἶνε τῆς
ἐπιγείου ἡμῶν ἐπιδημίας τὸ τέμμα!

Ἡ μυστηριώδης καὶ ἀγία τοῦ Θεοῦ χεὶρ γινώσκει νὰ κρύπτῃ
τὴν ἄψινθον ἐν τῷ μέλιτι, τὴν τέφραν ὑπὸ τὸν ἀπατηλὸν φλοῖον
τῆς ἀπαιχρῶσαν καρπῶν καὶ ὁ πτωχὸς θνητὸς λησμονεῖ, διὲ ὅλων τῆς
ζωῆς ἡ κάλπῃ δὲν πληροῦται ὑπὸ ἐτῶν. Ἐὰν δὲν ἡμεθα πεπει-
σμένοι περὶ τῆς ἡμετέρας μηδαμινότητος καὶ ἐὰν εἴχομεν ἀνάγ-

κην τυχὸν ἀδοκίτων ἐκπλήξωσα διὰ τὰς καρδίας μας, ἃς μεθύει ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου τούτου, τὸ προχθεσινὸν μήνυμα τυγχάνει ἀρκοῦντως μέγα ἵνα πεισθώμεν, ἄρκετὰ φοβερόν.

ᾧ νύξ ὀλεθρία, ᾧ νύξ φρικτή, καθ' ἣν διεδόθη αἴρνης, ὡς ἀστραπή κεραυνοῦ, τὸ ἀγγεῖον ἄγγελμα. Καὶ ἡ ἡχώ ἀντήχησεν εἰς τὰ πέρατα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ Ἀλεξάνδρα ἀποθνήσκει! ἡ Ἀλεξάνδρα ἀπέθανε! καὶ ἡ πεπονημένη ἡμῶν ψυχὴ ἀνεμνήθη τῶν στίγων τοῦ μεγάλου Κορνηλίου, οἵτινες ἔμελλον νὰ εὐρωσι μίαν θλιβεράν εἰσέτι ἐφαρμογὴν:

... honneurs, richesses, plaisirs,

Toute votre félicité

Sujette à l'instabilité

En moins de rien tombe par terre

Et comme elle a l'éclat du verre

Elle en a la fragilité.

Κόρη ἰσχυρῶν! Κόρη βασιλέων! ἐσθέσθης τόσων θνητῶν γλυκεῖα ἐλπίς! Ἡ χωρική γίνεται μήτηρ, χωρὶς νὰ κινδυνεύωσιν αἱ ἡμέραι αὐτῆς καὶ Σὺ, ἡ τόσον εὐτυχής, ἡ τόσον λατρευομένη... εἶνε ἄρα γε δυνατόν; ᾧ θάνατε, εἰσοὶ ἄφωνος, ὄμιλεῖς ὅμως εὐγλώττως! Περιστοιγεῖς, ὡς τὰ πάντα καὶ τὸ ἀνθρώπινον μεγαλεῖον, καὶ διὰ τῶν σκιῶν, ἃς ἐκτείνεις ἐπ' αὐτοῦ, ἀμαυροῖς ὅ,τι ὁ κόσμος διὰ τῆς λαμπηδόνας του προσπαθεῖ νὰ λαμπρύνῃ!

Κατὰ τὴν νάρκην τῆς ἀσθενείας Σου ἡ ψυχὴ Σου, ἀγρυπνοῦσα καὶ ἐπὶ τῶν μυστηριωδῶν πετεῦγων Τῆς φερομένη, ἔθεᾶτο μακροθεῖν τὸν ἀνοιχθέντα διὰ Σὲ οὐρανόν. Ἡ ἀπειρος ἡχώ τῶν θείων ἁρμονιῶν τὴν ἐκίηλει καὶ διέβλεπεν ἤδη Ἐκείνον, πρὸς ὃν ἐπιστρέφουσιν αἱ ψυχαί. Ἄλλ' ἡ υἱική καὶ συζυγική στοργὴ Τῆς, καὶ τὸ μητρικὸν φίλτρον Τῆς συνηνοῦντο καὶ ἀπύθονον πρὸς τὸν Πλάστην εὐχὴν: Ἄργοπόρησον τῆς ἀναχωρήσεώς μου τὴν ὄραν! Εἶμαι τάχα ἀξία ἀπὸ τῆς κοιλάδος τῶν δακρυῶν ἀπὸ τοῦδε πρὸς Σὲ νὰ ἀποπτῶ; Δὲν ἐπικαλοῦμαι τὸν θάνατον. Δύναμαι ἀκόμη νὰ ὑποφέρω, νὰ παρηγορήσω ἀκόμη ἐπιθυμῶ! Διατί νὰ μὲ στεφανώσης. Θεέ μου, τόσον προῶρως μὲ τὸν στέφανον τῆς μακαριότητος;

Ἐνῶ ἡ καρδία Σου ἐν μέσῳ λυπηρῆς νυκτὸς ἔτρεμε διὰ τὸ τέκνον Σου, πτωχὴ μήτηρ τριῶν ἡμερῶν, ὁ θάνατος εἰσέγαγε διὰ παντός τοὺς πόνοὺς Σου! Καὶ Σὲ εἶδομεν ὠχρὰν, ἀλλ' ὠραίαν

ζητοῦσαν ἐν μέτῳ τῆς ἀφώνου Σου θλίψεως βρέφος, εἰς τὸ ὅποιον τὸ στήθος Σου δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ τροφήν!

Ἡ νυμφικὴ ἐσθῆς Σου ἐγένετο νεκρική στολή! ὁ καρπὸς τοῦ ὕμναίου Σου ὄρφαν! Κόρη τῆς Ἑλλάδος μὲ τοὺς γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ξυνήην κόμην Σου, ἡ ἀγάπη τόσων ψυχῶν, ὅθ' ἀποτεθῆς μετ' ὀλίγον ὑπὸ τὴν γῆν. Καὶ ὅσοι ἀκόμη δὲν κλαῖουν διὰ τοὺς βασιλεῖς, ἐκλαυσαν καὶ θὰ κλαῖωσι διὰ Σὲ. Ἡ παραπονεμένη καρδία τόσων ἀνελευθερώτων Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν θὰ λησμονήσῃ τὰς θλίψεις τῆς, ἵνα ἐγκαταλειφθῇ εἰς μίαν καὶ μόνην. Προσηυχῆθη διὰ Σὲ, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἔβλεπε τῆς μελλούσης τῶν ἐλευθερίας τὸ οὐράνιον τόξον! Πόσαι ἐλπίδες δὲν συνελήφθησαν διὰ Σὲ καὶ πόσον τὸ μέλλον Σου ἐλογίζετο εὐτυχές!... ἐνῶ ἦσο μόνον διάπτουσα ἀκτίς φεύγοντος μετεώρου. Τόσον νέα, τόσον ὠραία, ἀγαθὴ ἄνευ ἐπιτιθεύσεως, μεγάλη ἄνευ ἐγθροῦ, πρὸ ὀλίγου ἔτι νύμφη καὶ μήτηρ, καὶ τόρα ἐντὸς φερέτρου ψυχρά! Πόσοι δεσμοὶ ἐν μιᾷ θρυσιθέντες χρόνῳ στιγμῇ!

Οἱ ἄνεμοι στένουσιν. αἱ σπιλάδες καὶ αἱ ῥαχίαι μυκῶνται, καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Παλλάδος πηλὸν ρίπτει συχνά ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως τὴν μελαγχολικὴν φωνὴν του! Οἱ κώδωνες δύο ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ἤχουσιν εἰς τοὺς αἰθέρας, τὸ τηλεβόλον βροντᾷ, τὸ τύμπανον κρούει, ἡ σάλπιγξ ἤχει, ἡ φωνὴ τοῦ ἱερέως ἀναβαίνει εἰς τὸν Θεόν μὲ τὸ θυμίαμα τοῦ λιθανατοῦ καὶ τῶν ἀνθῶν, τὸ λεπτὸν ἄρωμα, τῆς ἀφιπταμένης ψυχῆς Σου, θεάρετος συνουσία, τὸ ἄντρον τῶν αὐτοκρατορικῶν νεκρῶν ἀνοίγεται, τὸ ἄπειρον πλῆθος δύο λαῶν, οἱ μὲν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ σώματος, οἱ δὲ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς, κυκλοῦσι τὴν τελετὴν ἄφωνοι καὶ συντετριμμένοι. Οἱ γονεῖς, ὁ σύζυγος καὶ οἱ ἀδελφοὶ κῦπτουσι περίλυποι ἐπὶ τῆς λευκῆς καὶ μυροδόλου σοροῦ Τῆς. Τὴν βρέγουσι μὲ τὰ δάκρυά των, τὰ ὅποια ὅμως αὐτὴ δὲν αἰσθάνεται! ἀσπάζονται τὸ ἀκίνητον πρόσωπόν Τῆς... σκληρὸς καὶ γλυκὺς ἐναγκαλισμός· ἀλλ' ὅστις δὲν δύναται νὰ ἐξυπνήσῃ ὑπαρξίν ἐσθεσίενην. Ζητοῦν ν' ἀναγνώσῃσι διὰ μέσου τῶν κλεισθέντων αὐτῆς βλεφάρων, ν' ἀκούσωσιν ἀπὸ τοῦ σιγῆσαντος στόματός Τῆς τὰς τελευταίας τῆς καρδίας αὐτῆς εὐχάς. Ἡ φωνὴ Τῆς εἶνε αἰθερία καὶ ἄυλος διὰ τὸς ἀμβλείας θνητῶν αἰσθήσεις, ἀλλ' ἡ ψυχὴ Τῆς ψιθυρίζει μυστικὰ εἰς τὰς καταπόνοὺς ἐκείων ψυχῶν τοὺς μυχαίτας σφόγγους αὐτῆς.

Ἡ σκιά τοῦ θανάτου σκεδάννυται· δὲν εἶμαι ἐντὸς τοῦ τάφου ὁ θάνατος, ὅστις ἐφαίνεται καταστρέψας τὸ πᾶν, τὸ πᾶν ἡρώρ-

ἴθασε δι' ἐμέ. Ἐπιστρέψατε κεκουρισμένοι εἰς τὸν τόπον μας, τὴν ἀρχαίαν καὶ σεπτὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Ὡ ἀγαθὸν τὸ ὅποιον οὐδὲν ἀγαθὸν δύναται ν' ἀντισταθμίσει! Ὡ Πατρίς, λέξεις γλυκεῖα, τὴν ὅποιαν μόνον ἡ ἐξορία κάμνει τινὰ νὰ τὴν ἐννοῇ, τὴν ὅποιαν ἐπιθύριζεν ἡ φωνὴ μου, τὴν ὅποιαν ἐπινοῶν οἱ λυγμοὶ μου, ὅτε ἡ Ἑλλάς φεύγουσα μακρὰν τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου, ὅπερ ταχὺ μὲ ἀπέφερεν ἠρανεῖζοτο κάτωθι τῶν κυμάτων! Ἀγαπᾶτέ τὴν τοῦ λοιποῦ πλειότερον ἢ ποτέ. Καὶ ἡ τελευταία Ἑλληνικὴ καλύθη εἶδε τοὺς κατοίκους αὐτῆς—οἵτινες καίτοι πλησίον Σας εἶναι τόσο μακρὰν ἀπὸ Σας—νὰ χύνωσι θερμὰ δάκρυα καὶ τότε χαρᾶς, ὅτε μὲ πρέπεμπον εἰς τὴν εὐτυχίαν μου, καὶ τότε ἄφωστος διὰ τὴν στέρησιν τῆς ἡγαπημένης Σας Ἀλεξάνδρας.—Καὶ Σὺ, Παῦλε, παῦσον νὰ λυπῆς τὸ μνημῆμά μου μὲ τὰ κλαύματά σου ἀφοῦ οἱ νεκροὶ ὑπέστησαν τὸν νόμον τοῦ Ἄδου, ἔρουμα ἀδαμάντινον ἐγείρεται ὀπισθὲν των καὶ εἰς αἰ ἰκεταίαι σου ἐφθάνον τὰς ἀκοὰς τοῦ θεοῦ τοῦ πέραν τῆς Στυγὸς βασιλείου, αἰ ὄχθαι κωφαὶ εἰς τὴν φωνὴν σου θὰ ποτισθῶσιν ἀπλῶς διὰ τῶν ματαίων δακρῶν σου. Ἡ ζωὴ μου ἐγένετο ἐλόκληρος ἡ αὐτὴ, ἄνευ κηλίδος—καὶ διέρρευσε ἀγνὴ ἀπὸ τῆς λαμπάδος τοῦ ὑμεναίου ἕως τῆς δαδὸς τοῦ θανάτου. Ὁ τελευταῖος καὶ ὠραιότερος φωτισμὸς τοῦ θριάμβου τῆς γυναικὸς εἶνε ἡ ἐλευθέρω φωνὴ τοῦ λαοῦ, ὅστις τῇ ἀπονέμει νεκρᾷ τοὺς ἐπαίνους, ὧν εἰδείχθη ἀξία. Σοὶ παραδίδω τὰ τέκνα μας, πεφιλημένην τῆς ἐνώσεώς μας ἐγγύην. Εἶναι ἡ τελευταία μέριμνα ἣτις ζῆ ἀκόμη ἐν τῇ παγωμένῃ καρδίᾳ μου. Εἶσαι πατὴρ των ἔσο καὶ μήτηρ των.»

Ἐπὶ τοὺς θόλους τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Πατρίδος σου, προσεύχονται ὑπὲρ σου. Γερόντων, νέων, μητέρων, παιδιῶν μιγνύονται οἱ ὀλοχυμοὶ, ὁ χαλκὸς δὲ δονοῦσι, συγκαίνει καὶ αὐτὸν τὸν αἰθέρα τῆς Πατρίδος σου, ἣτις ἀφοῦ ἔκλαυσε τὸν χωρισμὸν σου, εἰμαρτο σήμερον νὰ κλαίῃ τὸν θάνατόν σου! Ἐξουθενωμένοι καὶ χαμηλῇ τῇ φωνῇ λέγομεν: Σὲ ἐκάλεσε καὶ Σὲ ὁ Θεός! οἱ οὐρανοὶ ἀνέλαθον τὴν ἐξοριστὸν των καὶ ἐνώ καταθέτομεν ἐντὸς τοῦ τάφου τὴν κόριν σου, Σὺ δὲν ἀτρανίζεσαι ὡς σκιὰ ἐν νυκτὶ ζοφερᾷ, ἀλλὰ σπεύδεις πρὸς τὸ ἀθάνατον ἦμαρ.—Ἐν τῇ πτήσει σου σταματᾷς τάχα καὶ δακρῦεις θεωροῦσά μας, ὡς ὅτε Σὲ προεπέμπομεν νύμφην, ἐνώ ἀγαλλίξας ἅμα ἐν τοῖς κόλποις τῆς θείας ἀγάπης, ὅπου ἐπανακάμπτεις φαιδρωπός, καὶ ἀγνὴ ἐπαναφέρεις, ὡς τὸ φῶς τοῦ ὁ ἡλίου, τὴν ἀφρονον ἀγάπην ἣτις σὲ πλημμυρεῖ εἰς τὴν πρώτην πηγὴν, ἀφ' ἣς τὴν εἶχες ἀντλήσει;

Οἱ ἐν. στιγμαῖς θλιβεραῖς διὰ τῆς προσφορᾶς τῆς ἐλεημονοῦσας

φυγῆς σου κουρισθέντες ἀποτινοῦσι τὰ ἐλέη σου σήμερον διὰ προσευχῶν καὶ εὐλαθῶς Σ' ἀποκαιρετίζουσι γέροντες, χῆρα, καὶ ὄρφανά. τοῦ Θεοῦ οἱ ἐπίγειοι οὗτοι ἀντιπρόσωποι. Ἡ ζωὴ σου ἦτο ἀγνὸν μυστήριον ἀθωότητος, διὰ τοῦτο Σὲ ἀπῆτησαν οἱ οὐρανοί.

Μὴ τὴν κλαίωμεν πλέον.

... La mort n' est pas ce que la foule en pense
C' est l' instant ou notre âme obtient notre récompense,

Où le fils exilé rentre au sein paternel.

Quand nous penchons près d' elle une oreille inquiète

La voix du trépas é, que nous croyons muette,

A commencé l' hymne éternel!

ΣΕΒΑΣΤΗ Ν. ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗ

ΚΑΡΔΙΑ ΠΕΤΡΙΝΗ

Ὅσα τραγούδια ἐρωτικὰ
Τραγούδησ' ἄλλοτε γιὰ σένα
Μοῦ τῶπες τώρα μουσικὰ
Πῶς ὄλα πῆγανε χαμένα.

Τὸ ξέρω, ἀπονη ἐξανθή,
Ὅτι τοῦ κάκου ὑποφέρω,
Κι' ὅτι ἡ καρδιά σου μ' ἀπώθει...
Τὸ ξέρω αὐτὸ κι' ἀκόμα ξέρω

Πῶς κάθε αἰσθημα καλὸ
Σὲ βρίσκει ἀδιάφορη καὶ ξένη
Σὲν ἡλῖος ποῦ φωτᾷει τυφλὸ,
Σὲν ἡλῖος ποῦ νεκρὸ θερμαίνει.

Ἰανουάριος 1891.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΡΩΤΙΚΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ

I

MΕΤΑ τὴν ἀδιάκοπον παρέλασιν ἀλληπαλλήλων ἐρωτικῶν ἐγκλημάτων καὶ τὴν συνοδεύουσαν αὐτὰ ἀγριότητα, μετὰ τὴν σειρὰν τῶν τραγικῶν παραφροσυνῶν καὶ τῶν νοσηρῶν ἐξάψεων τοῦ ἐρωτισμοῦ, ἡ κοινή συνειδησις συντράττεται, ὁ δὲ φιλόσοφος ἐξιστάμενος ἐρωτᾷ, μήποτε πλανᾶται ἢ κατὰ παράδοσιν ἠθική τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, μήποτε ὅπερ, ἀτόπως ἴσως, καλεῖται ἀκολασία, εἶνε τὸ εἰρηνικὸν ἰδεώδες τῆς σχέσεως τῶν φύλων ἐν τῇ κοινωσίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων ζώων. Ἰσως τὸ αἰσθημα εἶνε ἡ παραφροσύνη τῆς ψυχῆς καὶ ἴσως θὰ ἔπρεπεν ἐν ὀνόματι τῶν ἡθῶν νὰ πνίγωμεν τοὺς Ἀμαρτίνους ἐντὸς τῶν Λιμνῶν τῶν. Ἰσως οἱ Ποιηταὶ ἠπάτησαν τὸ Γένος ἡμῶν, ἐκθειάζοντες τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἴσως θὰ ἦτο σοφώτερον νὰ ἠρκούμεθα ἐν τῷ νόμῳ τῆς συνουσίας ἄνευ οὐείρων, ἣτις φαίνεται, καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν οὕσα ἡ τελευταία λέξις τῆς φοβερᾶς φύσεως. Τίς οἶδε φεῦ! καὶ τίς θὰ εἶπῃ ποτέ, εἴαν ἡ ἀνυπόκριτος ἐπιστροφή πρὸς τὸ ζωῶδες τῶν πρώτων ἡλικιῶν δὲν εἶνε τῆς εὐτυχίας τὸ τόσῳ περιζήτητον μυστικόν! Δέκα ὀκτῶ αἰῶνας μετὰ τὴν Χριστὸν καὶ τὸ σύστημα περὶ ἠθικοποιήσεως; διὰ τοῦ αἰσθήματος ὁ Darwin συμπεραίνει εἰς τὸν ἀγῶνα, ὃν οἱ ἔλαφοι διεξάγουσι περὶ τῆς δοκᾶδος κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἕαρος ὥραν. Καὶ ἴσως δὲν ἔχει ἄδικον, διότι ὅταν βλέπῃ τις γυναῖκα, σύζυγον ἅμα τε καὶ μητέρα, δολοφονοῦσαν τὸν ἄνδρα τὸν καὶ πατέρα τῶν τέκνων αὐτῆς, τί ἄλλο τοῦτο σημαίνει ἢ ὅτι ὁ, περὶ συμπίπτει τὴν συνειδησιν τῆς συμβίας καὶ τῆς μητρὸς εἶνε τὸ θῆλυ ὄχι πλέον τῆς ἀνοίξεως, ἀλλὰ τῶν τεσσάρων τοῦ ἔτους ὥρων; Διατί τάχα ὁ ἄνθρωπος ν' ἀγαπᾷ ἐν πάσῃ τοῦ χρόνου στιγμή; καὶ τί εἶνε τὸ κακὸν τοῦτο, τὸ ἰδιόζον

τῷ ἀνθρωπομόρφῳ πολίτῃ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου, ἄγον δὲ αὐτὸν εἰς ἐγκλήματα πλείονα ἢ ἡ πείνα ἐν τῇ ἀγρίᾳ αὐτῆς καταστάσει; Τί λοιπὸν ἡ ἀνθρωπίνη νοημοσύνη προστίθισιν εἰς τὸν ἔρωτα; Ἐγκλήματα.

II

Ἐξετελοῖσθετο ἄρτίως πρὸ τῶν ἐνόρκων τῆς Ἀλγερινῆς πόλεως Oran ἢ ὑπὸ τῆς K^a Weiss κατὰ τοῦ συζύγου της φαρμακεία, ἐρωτικὸν ἐγκλημα μετὰ πολλῆς ἀναμειγμένον φιλολογίας. Ἡ τάλαινα τοῦ δράματος ἡρώως παρουσιάζει παράδοξον κρῆμα ποιησεως καὶ ἀρσενικοῦ, εἰδημοσύνης περὶ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ψυχολογίας, ὁρμῆς μεστῆς πάθους καὶ ἐγγινοστάτου ἀναλυτικοῦ πνεύματος. Ὁ τύπος τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως διηγήθη τὸν βίον τῆς K^a Weiss κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ ἐγκλημάτων της: τὸν θάνατον τῆς μητρὸς της, μηδενιστοίαν ῥωσσίδος, τὰς ξενотρόπους περιπετείας τῆς ἀνατροφῆς της. ἦν διευθύνει ἡ μάμμη της, ἣτις ἐν ταῦτῳ διατηρεῖ οἰκοτροφεῖον διὰ πλουσίους ξένους τὴν μετὰπτωσιν αὐτῆς ἀπὸ τῶν χειρῶν καθολικῆς παιδαγωγοῦ εἰς χεῖρας ἱερέως Λουθηανοῦ τὸν πρῶτον αὐτῆς, ζωδκαετίδος ἔτι πλατωνικῶν ἔρωτα καὶ πρὸς Γάλλον, καὶ τέλος τὸν πραγματικὸν ἔρωτα αὐτῆς δεκαοκταετίδος πρὸς τὸν K^o Weiss. Ἡ πρὸς τοῦτον σχέσις, ἦν νομιμοποιεῖ μετ' ὀλίγον ὁ γάμος ἦτο μετὰ τοσαῦτα ἔτη βίου ἀτάκτου καὶ πλάνης, ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ νημεμία. Μετὰ παγερὰν παιδικὴν ἡλικίαν, ἦν διῆλθεν ἄνευ συμβουλῶν καὶ διῶως στοργῆς, ὁ γάμος ἐπῆλθε, κομιζων τὴν παραθυβίαν καὶ τὸ εὐεργετικὸν βάλαμον τῆς ἀγάπης. Ἡ K^a Weiss γίνεται μητέρα καὶ ὄλον τὸ θυελλῶδες καὶ ἄθλιον παρελθόν φαίνεται διαγεγραμμένον, ὅτε ἐκρήγνυται ἀποτόμως ἡ ἀναπόσεικτος ἀντίδρασις τῆς κληρονομίας καὶ τῆς ανατροφῆς. Ἀνατραφεῖσα εἰκῆ καὶ ὥς ἔτυχε, διδαχθεῖσα τὰ πάντα πρόωως, ἀπογκλακτισθεῖσα, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ βίου της ἡμερῶν πάσης ὑγιῶς χαρᾶς, ἡ γυνὴ αὕτη εὐρέθη ἀφύλακτος κατὰ τῶν ἐνεδρῶν τοῦ πάθους. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν συναντᾷ τὸν μηχανικὸν K^o Roques, εἰς οὗ τὰς ἐρωτικὰς παγίδας δὲν βραδύνει νὰ πέσῃ. Τίς τῶν δύο συνέλαβε τοῦ ἐγκλήματος τὴν ἰδέαν; Ἡ αὕτη ἦ ἔκείνος, ὅστις ἐνόμιζεν, ὅτι ὁ θάνατος τοῦ K^o Weiss ἦτο τὸ μόνον μέσον ν' ἀπολαύσῃ τῆς ἐρωμένης χωρὶς ζηλοτυπιῶν καὶ χωρὶς δυσχερείας. Τὸ ἐγκλημα ἤρξατο ἐκτελούμενον. «Ἐξετέλεσα, διηγείται ἡ ἴδια, τὸ ἐγκλημα σκληρυνθεῖσα καὶ τυφλωθεῖσα ὑπὸ ἀγγίλων σφισμῶν, διὰ λελογισμένης καὶ ἐμμόνου πειθοῦς ὑπὸ ἐκμετανημένου βοηθημένης πάθους.» Αἱ γραμμαὶ αὗται, αἱ ἀποπνεύουσαι πάθος καὶ εἰλικρί-

νειαν, ὡς τόσαι ἄλλαι, ἃς ἔγραψεν ἐν τῇ φυλακῇ ἐφέικυσαν τὴν γενικὴν τῶν ἀνθρώπων συμπάθειαν Ἡ εὐγλωττία καὶ ἡ ψυχολογικὴ ἀνάλυσις, αἱ χαρακτηρίζουσαι τὰ γραφόμενά της, ἀνάγουσιν αὐτὴν εἰς περιωπὴν φιλοσόφου καὶ συγγραφέως· ὅστις ἀνέγνωσε τὰ ἐπιστολάς της καὶ τὴν καθημερινὴν της ἐφημερίδα ἐν ἣ κατέγραφε τὰς ἐντυπώσεις αὐτῆς καὶ τὰ συναίσθηματά, ὁμολογεῖ ὅτι ἡ K^a Weiss γράφει τόσῳ καλῶ ὅσον ἡ Mme Lafarge, ἐπίσης γλαφυρὰ ὡς ἡ Georges Sand.

Φωραβείσι της κατὰ τοῦ συζύγου της φαρμακείας, ρίπτουσι αὐτὴν εἰς τὰς φυλακὰς, ὅπου μανθάνει μετ' οὐ πολὺ τὴν αὐτοκτονίαν τοῦ συνενόχου καὶ ἐραστοῦ της. Τὸ θλιβερὸν τοῦτο ἀγγελμα ἄκολουθεῖ ὁ θάνατος τοῦ ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Roques ἀθεμίτου σχέσεως θυγατρὸς της. Ἀπολέτασα οὕτω τὰ δύο ταῦτα τῆς ἀγάπης της ἀντικείμενα, ἐσκέφθη νὰ ἀποθάνῃ. « Εἰςέυρω ὅτι ἡ καρδία ἔχει ψυχῇ, ὅτι ἀπεμονώθη καὶ ὅτι δὲν δύναται νὰ βαδίξω μόνῃ ἐν τῇ ζωῇ. Ἐχω ἀνάγκην προσφιλοῦς ὄντος. Καὶ ὁ βραχίον καὶ ἡ καρδία μου εἶνε πλέον κενά. Οὐδεὶς πλέον με ἀγαπᾷ. Οὐτε οἰκίαν ἔχω πλέον οὔτε σύζυγον οὔτε ψυχὴν. Ἀνήκω εἰς τὸν θάνατον.» Ὅποια αἰσθηματικὴ λογικὴ!

Εἶχεν, ὡς φαίνεται, λεπτόν ἔνστικτον ἡ K^a Weiss, ἦτο ὀξεῖα, εὐπαιδευτος, ἀλλ' εὐμετάβλητος ἢ μάλλον ἀστατος, ὁ δὲ θετικὸς νόμος καθείργουεν αὐτὴν ἐντὸς καθήκοντος, θελακτικῷ ἔρωτι δι' ἄλλους, ἀφορητὸν ὄμως αὐτῇ. Μετὰ παραφορὰν εἰλικρινῆ μέχρι σκληρότητος ἠκολούθησε τὴν ἀναπτυσσομένην κλίσιν της, λησιμονοῦσα πᾶν ὅ,τι δὲν ἦτο τὸ μέλλον ἐλεύθερον κωλυμάτων καὶ θυσιάζουσα μετὰ τοῦ ἀμειλίχου ἐγωῖσμοῦ καὶ τῆς τερατώδους ἀσυνειδησίας τῶν παθηλάτων ὄντων καὶ τῶν νευροπαθῶν τοῦ ἔρωτος πᾶν ὅ,τι ἠνώγει τὸν ἔρωτά της. Καὶ ἐκτίθησι πάντα ταῦτα ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς της, ὅχι ὡς θὰ ἐπράττεον τοῦτο οἱ δημοσιογράφοι, οἵτινες παρατηροῦμεν τὰ συμβαίνοντα μετὰ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀδιφορίας, εἰς ἃς ρίπτει ἀναγκάτως ἡ συνήθεια, ἀλλὰ μετὰ τρικυμίας ψυχῆς παλλομένης, καὶ πλημμυρούσης ἐξ ἔρωτος καὶ ὅτε ἔτι ὁ ἔραστής δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ ζωῇ. Φωνάζει τὴν θλιψὴν της, τοὺς πόθους της, τὰς τυφείας τῆς συνειδήσεώς της καὶ θαν ἀναγινώσκει τις ὅσα τῇ ὑπεγόρευσε τὸ κατέχον αὐτὴν δαιμόνιον, ἔρωτᾷ ἑαυτὸν, ἐὰν θὰ τὴν κατεδίκαζεν, ὡν τυχόν ἔνορκος δικαστής. Ἀλλ' ὅταν αἰῶνης ἐνθυμηθῆ τις, ὅτι ἡ γυνὴ αὐτῆ εἶχε δύο τέκνα. Λέγομεν εἶχε, διότι τῇ εἶχον ἀφαιρεθῆ. Καίπερ μὴ γεγραμμένον ἐντὸς τῶν κωδικῶν, εἶναι ἀληθῶς δικαίον, ὥστε αἱ μητέρες νὰ χάνωσιν ἐπαξίως τὰ ἐκ τῶν σπλάγγνων τῶν ἐκπορευόμενα μικρὰ ὄντα, ἀφοῦ αἱ μικρὰ τῶν χεῖρες δὲν

ἐδουλήθησαν νὰ τὰ ἀναχαιτίσωσιν ἐπὶ τοῦ χεῖλους τοῦ ἐγκλήματος. Ἡ K^a Weiss εἶχε τέκνον, καὶ ἐκεῖνος, δὲν ἠθέλησε νὰ φονεύσῃ, δὲν ἦτο μόνον ὁ σύζυγός της, ἦτο τῶν τέκνων της ὁ πατήρ. Ὅτε ἐξετέλει τὸ ἐγκλήμα της δὲν ἀνεμνήσθη τῶν δύο τέκνων της, ὡν τὰς λευκάς κοιτίδας ἐκλήιδεν διὰ μεγάλῃς δηλητηρίου κηλίδος. Ἐὰν ἦτο ἄτεκνος, θὰ ἐξήπτεν εὐκολώτερον τὸν οἶκτον τῶν δικαστῶν· ἐπιλαθομένη ὅμως τοῦ ὑπάτου τῶν μητρικῶν καθηκόντων δὲν δικαιούται νὰ ἐπικαλεσθῆ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν τυφλὴν τοῦ πάθους φορὰν. Πρὸ τῆς θλιβερᾶς αὐτῆς ἱστορίας, ἡε διαδραματίζεται ἐν τῷ βῆθει πολίχνης Ἀλγερινῆς καὶ ἐν τῇ ἐστία μικρᾶς οἰκογενείας, ἥς κατὰ κοινωνικὸν οὕτως εἰπεῖν λάθος ἡ K^a Weiss, ἡ ἐξ ἄλλης φυλῆς ὀρωμένη αὐτῆ γυνή, εἶχε γίνει ἡ μήτηρ, πρὸ τῆς θλιβερᾶς αὐτῆς, λέγομεν ἱστορίας, ἀναλογίζεται τις τὸ ἀπειρον πλῆθος τῶν μητέρων καὶ τῶν συζύγων ἀνευ μὲν ἱστορίας ἀλλ' ἀνευ καὶ σκανδαλώδους δίκης— τῶν γυναικῶν ἐκείνων, τῶν ἐντελῶς ἀφωσιωμένων εἰς τὰ καθήκοντά των, αἵτινα ἔμαθον νέαι κόραι καὶ ἔκτοτε ἐπετέλεσαν πιστῶς. Βλέπει τις τὰς γυναῖκας αὐτὰς σεμνάς καὶ ὑπερηφάνους νὰ μεγαλῶνωσιν ὑπὸ τὴν μητρικὴν πτέρυγα, ἐλκφυρὰν ἐπὶ τοῦ μετώπου των καὶ γλυκεῖαν διὰ τὴν ἀδυναμίαν των τὰς ἀκολουθοῦμεν μεμνηστευμένας ὑπὸ τὴν λευκὴν νυμφικὴν καλύπτραν, πορευομένας ὑπὸ τὸ κράτος θελακτικῆς παραγῆς πρὸς τὸν οἶκον, ὑφ' οὗ τὴν στέγην θὰ διαβιώσωσι μετὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ συντρόφου των. Τὰς ἀνευρίσκουμεν μητέρας μετ' οὐ πολὺ, πιστὰς εἰς τὸν ὄρκον, δὲν ἡ στοργὴ καθιστᾷ αὐταῖς πολῦτιμον καὶ δι' ἐν τὸ σέβας τοῦ συζύγου των γίνεται ἡ ὑψίστη ἀνταμοιβή· καὶ τέλος τὰς βλέπομεν λευκάς γραίας μετὰ τέκνων τέκνων ἐπιγρυπνούσας μετὰ ζηλότυπον ὅμως ἐπὶ τῆς ὑπολήψεως τῆς οἰκογενείας των. Αἱ γυναῖκες αὐταί, ὡν ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι δολόκληρος λεγῶν διατηροῦσιν ἀσβεστον τὸ πῦρ τῆς πρὸς τὴν οἰκογενειακὴν ἐστίαν λατρείας.

Ἡ K^a Weiss ἐλάτρευε τὸν σύζυγόν της, ἐξ ἔτη δὲ ἀπὸ τοῦ μετ' ἐκείνου γάμου της καὶ ἀφοῦ ἐγέννησε δύο τέκνα, ἀποπειρᾶται νὰ τὸν φονεύσῃ. Τὸν ἐλάτρευε καὶ ὅμως ἡ συνάντησις νεήλυδο· τὴν ἔκαμε νὰ λησμονήσῃ πίστιν, μητρότητα, αἰδῶ. Καὶ ἀνησυχᾷ ὡσεὶ δι' ἀοράτου ἀλλ' ἰσχυροῦ ἀνέμου ἀπὸ τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ διέρρεεν ἡσυχος καὶ σεβαστὴ ἡ ζωὴ της, ἵνα μετενεχθῆ ἐπὶ τοῦ ἐδωλίου τῆς ἀτιμίας, ἐφ' οὗ ἐκάθιζε, δικαζομένη, ἐν μέσῳ χωροφυλάκων.

III

Τὸ φοβερὸν ἐγκλήμα, ὅπερ μετὰ θοασύτητος καὶ ὑπομονῆς ἡ

Κ^α Weiss παρεσκύασε και εξετέλεσεν, ανέλυσε δὲ κατόπιν ἐν ταῖς πρὸς τὸν ἐραστήν της ἐπιστολαῖς· ὁ βραχὺς αὐτός· φόνος, ἢ κατὰ σταγόνας δολοφονία μετὴν ἐπιμελῆ τῶν ἰχνῶν τῆς πράξεως ἐξαφάνισιν καὶ τὴν προσπεποιημένην ἀπελπισίαν της ἐπὶ τῶ κυριεύοντι τὸν σύζυγον μακρασμῶ· ἡ συζυγική αὐτῆ κωμωδία καὶ ἡ ἀλληλογραφία τῆς μελλούσης χήρας πρὸς τὸν μέλλοντα δευτέρου σύζυγόν της· τέλος πάντων ἡ ἀναλυτικὴ μελέτη τῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεώς της, ἀφ' ὅτου φωραθεῖσα, ὠδηγήθη εἰς τὴν εἰρκτὴν, μελέτη, ἧτις ἀποτελεῖ εὐγλωττον δημηγορίαν σταθμίζουσαν τὰ τε ὑπὲρ καὶ τὰ κατ' αὐτῆς, ταῦτα πάντα ἐμβάλλουσι τὸν πρατηρητὴν εἰς ἀμφιβολίαν ἐὰν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ αὐτοὶ οἱ κατὰ τὸ φαινόμενον σώματι καὶ πνεύματι ὕγιεσι ὑπέχουσιν ἴσῃ εὐθύνην, ἐὰν οἱ ἀνεξερευνητοὶ νόμοι τῆς κληρονομίας δὲν με οὔτι παρ' ἐνόχοις τίσιν ὑπάρξῃσι τὴν δύναμιν τῆς ἐλευθέρας ἀκέρσεως καὶ τοῦ καταλογισμοῦ, ἐὰν πρέπη ν' ἀναγκωρίσῃ τις τὴν νεόπλαστον κατηγορίαν τῶν causes passionnelles, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐὰν ὑπάρχωσι τὸσα ἐγκληματικά ὅσα ἐγκλήματα.

Πρὸ τῶν κακούργων ὄντων αὐτῶν, τὸσῳ παραδόξως διεστραμμένων καὶ ῥιπτομένων μετὰ τὸς ἀταραξίας ἐκτὸς τῶν τρίβων τῆς λογικῆς καὶ τῆς συνειδήσεως ἡ κοινὴ γνώμη μένει καταπεπληγμένη καὶ ζητεῖται ἐὰν καὶ πόσον ταῦτα εἰσὶν ὑπεύθυνα. Οἱ νοσοκόμοι, οἱ ἰατροὶ, οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ δημοσιογράφοι συζητοῦσιν ἐπ' ἄπειρον περὶ τούτου. Ἐκτὸς περιστάσεων παραφροσύνης βεβαιωμένης οὐδὲν ματαιότερον ἢ τὸ τοιοῦτον ἐρώτημα. Ὁ ἔνοχος, λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ἰατροὶ, δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸν πειρασμόν· ἄρα ἀθῶος. Ἀλλὰ δύναται τοῦτο λῦσις τοῦ ζητήματος νὰ θεωρηθῇ; Ἐὰν τὰ δικαστήρια ἡκολούθουν τοιαύτην τοῦ κρίνειν μέθοδον, ὅσῳ πλείονα διέπραττε τις ἐγκλήματα, τὸσῳ ὀλιγώτερον θά ἦτο ὑπεύθυνος, ἀφοῦ ἡ σωρεία τῶν ἐγκλημάτων μαρτυρεῖ τὴν ἀδυναμίαν, ἂν ὄχι τὴν παντελεῖ τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως ἔλλειψιν. Ἐπομένως μόνον οἱ εὐτεῖς ἄγιοι· θά ἦσαν ὑπόλογοι τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων των, ἐκείνοι δηλ. οἵτινες τυγχάνουσιν ἀνίκανοι νὰ ἐγκληματοῦσι. Καὶ ἐὰν ἠθελόμεν νὰ ἤμεθα συνεπεῖς πρὸς τὴν μέθοδον αὐτὴν μέχρι τέλους, προκειμένου περὶ ὑποτροπιαστῶν, θά εἶχομεν ἄδικον αὐξάνοντες καθ' ἐκάστην ὑποτροπὴν τὴν ποινήν. Τούναντίον, ὡς ἔχει διὰ τῆς πείρας ἀποδειχθῆ, ὅτι ἐκάστοτε ἀποβαίνει τῷ ὑποτροπιαστῇ δυσχερέστερον νὰ βελτιωθῇ καὶ ὅτι τελικῶς ἀποβαίνει τοῦτο αὐτῷ ἀδύνατον, εἶδε ἐξ ἁπαντος· νὰ θεωρῇ ὁ νομοθέτης αὐτοὺς ὡς ὀλιγώτερον ὑπευθύνους, μάλιστα δὲ καὶ νὰ ἀθῶωνῃ τούτους ὀλοσχερῶς. Ἐν τοῖς ἐρωτικῶς ἐγκλήματι παρατηροῦνται κατὰ τρόπον κατα-

φανῆ δύο τινά· ἐν πρώτοις, ἔκτακτος διαύγεια πνεύματος, πλήρης σαφήνεια συνειδήσεως, ἀνάλυσις τῶν πραγμάτων ἐνδόμυχος, μὴ ἐπιτρέπουσα νὰ ἀμφιβάλλῃ τις, ὅτι οἱ ἥρωες οὗτοι τῶν κακούργουτικῶν ἔχουσιν ἀκριβῆ εἰδήσιν τῶν αἰσθημάτων των, τῶν ἐλαττηρίων τῶν πράξεών των καὶ τῶν συνεπειῶν των. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοσούτω τυγχάνουσιν λογικοὶ καὶ ἀμφιδέξιοι περὶ τὴν διαλεκτικὴν καὶ τὴν ψυχολογίαν, ὥστε δύναται τις εὐλόγως εἰπεῖν, ὅτι οὐ μόνον δὲν εἶνε ἀνεύθυνοι, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὲρ τὸ δέον ὑπεύθυνοι. Ἄφ' ἑτέρου ὁμοῦ· ἡ κανονικὴ ἰσορροπία τῶν πνευματικῶν των δυνάμεων εἶνε κατεστραμμένη· ὅτι ἡ φαντασία, ἰδεώδης μορφή καὶ ὑπερβολὴ τῆς εὐαισθησίας σβεννύουσι μικρόν πᾶν ἄλλο ἔνστικτον καὶ πᾶσαν πρὸς τὸ καθήκον ἐνέργειαν. Πάσχουσιν ὑπὸ ἠθικῆς νόσου, ἧτις αὐξάνει ἀντὶ νὰ μειοῖ τὴν εὐθύνην τῶν πράξεών των, καὶ ἧτις τοὺς καθιστᾷ ὑπευθυνότερους, διότι ἐμφανίζει ἐκ μέρους τοῦ ὑποκειμένου συναίνεσιν καὶ συνενοχίαν. Ἡ συναίνεσις τοῦ ὑποτροπιάζοντος εἰς τὸ εἶδος τῆς ἡν διάγει ζωῆς, ἡ συνενοχί τῆς συνειδήσεώς του εἰς τὰ νέα αὐτοῦ ἐγκλήματα, ἰδοὺ τί ἐπιβαρύνει κατὰ πᾶσαν νέαν πτώσιν τὴν ἐνοχίαν του καὶ δὴ καὶ τὴν τιμωρίαν του.

Ἡ ἐνοχί τῆς Κ^α Weiss δὲν ἀρχίζει ἀπὸ τῆς φαρμακείας τοῦ συζύγου της· τὴν περὶ ταύτης ἰδέαν δὲν συνέλαβεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Εἶχεν ἤδη συναίνεσις εἰς ἄλλας ἀπιστίας, αἵτινες τῇ ἐφαίνοντο μὲν ὀλιγώτερον σοβαρά, περιεῖχον ὁμοῦ τὴν τελευταίαν ἐν σπέρματι. Ἐὰν δεχθῶμεν ἠθικὴν νόσον παρὰ τοῖς ὁμοίοις τῇ Κ^α Weiss προσώποις, ὑπάρχει ἀρχὴ καὶ πρόοδος τῆς νόσου καὶ ἐνεκα αὐτῆς ἀκριβῶς δέον νὰ τιμωρῆται· τὸ ἐγκλημα εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, ἡ τελεία τῆς νόσου ἀνάπτυξις. Περὶ τῶν ὄντων λοιπὸν αὐτῶν οὐδέποτε πρέπει νὰ τίθηται τὸ ζήτημα τῆς εὐθύνης. Εἶνε μὲν ἀσθενεῖς, ὡς ὀνομάζουσιν αὐτοὺς ἰατροὶ καὶ φιλόσοφοι καὶ δέον νὰ λογίζωνται ὑπεύθυνοι τῆς νόσου των, ἧτις ἐστὶ τοῦ ἐγκληματοῦ των τὸ σπέρμα. Ἀλλὰ φέρουσι τάχα μόνον τὸ βάρος τῆς εὐθύνης ταύτης; Ἡ ἐσωτερικὴ των διαφορὰ δὲν ἔχει τάχα αἰτίαν τινὰ ἐξωτερικὴν, ἧτις καὶ ἂν εἶε δὲν τὴν παρήγαγεν, ἐξ ἁπαντος τὴν ὑπέβαλψεν, ἢ τὴν ἐπεβάρυνεν; Αἱ ἐγκληματικαὶ ψυχαὶ εἶνε καὶ αὐταὶ θύματα, θύματα τῆς νῦν κρατούσης κοινωνικῆς καταστάσεως, θύματα τῆς ἀνατροφῆς των, πρὸ πάντων δὲ τῆς ῥομαντικῆς φιλολογίας. Εἰς τοὺς νευρικοὺς καὶ λεπτοφρεῖς ὀργανισμοὺς ἰσορροπία ἐκτάκτως ἐπισηφαλοῦς, τὸ δηλητηρίον διανεμεται καθ' ἐκάστην διὰ τῶν νοσησῶν καὶ κακοποιῶν τούτων δημοσιευμάτων, ἅτινα ῥίπτουσιν ἐν τῇ εὐφλέ-

κτω αὐτῶν φαντασία διανοητικωτάτας ἰδέας ἐπιτυχίας καὶ ἡδονῆς, αἰτίνες ἀποβαίνουντι τοσοῦτοι πειρασμοὶ καὶ πειρασμοὶ ἀκαταμάχητοι. Ἡ φιλολογία εἶνε προῖον τῆς κοινωνίας· ἐνῶ δὲ εἶνε ἀποτέλεσμα, ὡς τοῦτο συμβαίνει γενικῶς ἐν τῇ φύσει, γίνε-
ται σύναμα καὶ αἰτία. Κινδυνεύομεν ἴσως νὰ θεωρηθῶμεν γε-
λοῖοι, ὀμιλοῦντες περὶ εὐθύνης καὶ συνενοχῆς τῆς φιλολογίας,
ἀλλ' οὔτε οἱ πρῶτοι εἴμεθα οὕτω δοξάζοντες, οὔτε οἱ τελευταῖοι.
Ἐπιφέρει μεγάλη σήμερον τάσις· εἰς το ν' ἀποδίδωσι τὴν μυστη-
ριώδη προέλευσιν τῶν ἐρωτικῶν ἐγκλημάτων εἰς τὴν ῥομαντικὴν
φιλολογίαν.

Καὶ ἐπειδὴ γράφομεν περὶ τῶν ἐρωτικῶν ἐγκλημάτων, λαθόν-
τες ἀφορμὴν ἐκ τοῦ ἐγκλήματος τῆς Κ^α: Weiss, ἐρωτῶμεν· ὁ
φόνος οὗτος ἢ ἡ ἀπόπειρα φόνου, ἀφοῦ δὲν ἐπετεύχθη τὸ σκοπού-
μενον ἀποτέλεσμα—ὀπερὸς ἄδιάφορον, διότι τετελεσμένον ἦ μή,
τὸ ἐγκλημα περιέχει τὴν αὐτὴν ὁσὶν θελήσεως—εἶνε ἄτιμος;
Ἐὰν ναί, τί εἶνε ὁ ἔρωσις ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει καὶ τί ζητεῖ
παρ' ἡμῶν ἡ φύσις; Ἐὰν τούναντιον δικαιολογεῖται ἡ πράξις καὶ
δύναται κατὰ τινα τρόπον νὰ ἐξηγηθῆ, τί εἶνε τὸ κηθῆρον καὶ
τί ἡ κοινωνία ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν; Καὶ ἰδοὺ πῶς, τοιοῦτου τε-
θέντος διλήμματος, δύνανται νὰ εὐρεθῶσιν ἄνδρες, νομίζοντες, ὅτι
ὁ ἀρχικὸς νόμος τῆς συνομιλίας τῶν δύο φύλων ἀνευ ὄνείρων καὶ
ἀνευ φράσεων, θὰ ἦτο πολλῶ ἀπλούστερος. Ἴσως ἐὰν ὁ νόμος
οὗτος, εὐλαβοῦμενος ὑπ' ἀπάντων τῶν ὄντων, ἐκανόνιζε καὶ τὴν
ἀνθρωπίνην ἀνάγκην περὶ συντηρήσεως τοῦ εἶδους ἡμῶν, ἢ ἀ-
νάγκη τοῦ φόνου, ὡς ἐκεῖνου, ὃν συνέλαβε καὶ ἀπεπειράθη ἡ
Κ^α Weiss δὲν θὰ ἐπεβάλλετο εἰς τὸ θῆλυ, ὡς ἴσως· δὲν ἐγίνετο
τοῦτο κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς τῆς
ζωϊκῆς πλάσεως ἔφερεν ἀπὸ τοῦ κόκκυγος παράρτημα τὸ ὄριοειδὲς
κέρκος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗΣ

ΤΟ ΟΥΡΑΝΙΟΝ ΤΟΞΟΝ

Ἀπ' τὴ στιγμὴ τοῦ ἀσκήκωσα τὰ μάτια 'ς ἄλλην σφαῖρα,
Καὶ τὸν Θεὸν ἐζήτησαν οἱ χτύποι τῆς καρδιάς,
Σ' εἶδα νὰ λάμπης ἄξαφνα 'σὰ θαῦμα 'ς τὸν αἰθέρα
Καὶ τ' οὐρανοῦ τὰ κύματα νὰ διώχνης, νὰ σκορπῆς.

Μ' ἐμάγεψες! καὶ ἐλόγιαζα μὴ ὁ Πλάστης περιμένη
Καμμιὰ ψυχὴ 'ς τὸ θρόνον του, ψυχὴ του ἀγαπτητή,
Καὶ μονοπάτι σ' ἔστειλεν εἰς τὴ μακαρισμένη
Γιὰ ναῦση τὸν παράδεισο, 'ς τὰ νέφη μὴ χαθῆ.

'Αλλ' ὁ θνητὸς ἐτόλμησε τὸν Πλάστη νὰ 'ρωτήσῃ·
Τί 'ναι πατέρα, ἐρώτησα, ἐκεῖνο ποῦ ὁ οὐρανὸς
Μοῦ δείχνει 'σὰν στεφάνι του, ποῦ λάμπει γιὰ νὰ δούσῃ,
Μὴν εἶνε ἀγγέλου πέρασμα κι' ἀφίνει τέτοιο φῶς;

Κ' ἐκεῖνος μοῦπε : ὅταν ἀκοῦς τὴν πλάσι νὰ μουγκρίζῃ,
Τὰ σύγνεφα νὰ βόγγουνε, κ' ἐκεῖνο εὐθὺς φανῆ,
Εἶνε 'δικό μου μῖνυμα, ποῦ 'ς τὰ στοιχεῖά διορίζει
Νὰ πάψουν πρὸς τὸν πόλεμο καὶ ἡ εἰρήνη ν' ἀπλωθῆ.

Λοιπὸν ἂν ἦσαι τοῦ Θεοῦ σημαία, ποῦ φέρον' εἰρήνη,
'Αν ἦσαι ἀγάπης μῖνυμα 'ς τὴ γῆ, ποῦ κ' ἐγὼ ζῶ,
Γιατὶ καὶ μέσ' τὰ στῆθη μου δὲν φέρνεις τὴ γαλήνη,
Ποῦ αἰσθάνομαι τὸν πόλεμο καὶ τὸν κατακλυσμό;

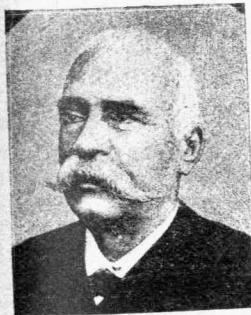
Ζάκυνθος

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΤΖΟΚΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΓΟΥΔΗΣ

[ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΕΠΙΜΗΝΗΜΟΣΥΝΟΣ]

Τὸ ὄνομα τοῦ ἀειμνήστου Δημη-
τρίου Γουδῆ συνοψίζει δολόκληρον
ἱστορίαν. Ἱστορίαν δράσεως, φιλοπο-
νίας, δημιουργικότητος, προόδου, πο-
λιτισμοῦ, ἐθνικῆς ἐργασίας. Ἐὰν ἡ
ἀληθής, ἡ πραγματικὴ πρόοδος τῶν
λαῶν, ἐγκρίται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς
συγκοινωνίας, δι' ἧς ἐξημεροῦνται τὸ
ἔδαφος καὶ τὰ ἔθη τῶν κατοίκων,
ἀνοίγονται στάδια ἐργασίας καὶ οἱ
ἀνεκμετάλλευται πλουτολογικοὶ πό-
ροι τῆς χώρας, ἐμψυχοῦται ἡ βιομη-
χανία καὶ τὸ ἐμπόριον, καὶ ἐν γενεῇ
διαχέεται, ἡ ζωὴ καὶ τὸ φῶς ἀπὸ τῶν κέντρων εἰς τὰ ἄκρα·
ἀναντιρρήτως εἰς τῶν πολυτιμωτέρων καὶ σπουδαιωτέρων πρω-
ταθλητῶν τοῦ πολιτισμοῦ τούτου κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν,
ὑπῆρξεν ὁ ἀειμνήστος Δημήτριος Γουδῆς, ὁ ἰδρυτὴς τῆς φερωνύ-
μου ἀτμοπλοίας, ὁ ἐπιφανὴς Σπετσιώτης, τοῦ ὁποῦ το ὄνομα
κατέκτησε δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης διὰ τὰ
εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα καὶ τὰ οικονομολογικὰ διδάγματα, τὰ
ὁποῖα ἐπήνεγκεν ἡ πολλαπλῆ ἐπιτυχία καὶ ὁ θρίαμβος τῆς ἀτ-
μοπλοικῆς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεως.

Τὸ ἔργον ἄλλως τε τοῦτο τοῦ ἀειμνήστου Γουδῆ, πλὴν τῶν
ὑπηρεσιῶν, ἃς προσήνεγκεν εἰς τὴν κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίαν,
ἔλυσε καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις συναφῆ προβλήματα δι' ὅσους με-
λετώσι τὸ οικονομικὸν μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Κατέδειξεν ἐν πρῶ-
τοις ὅτι ἡ ἐλληνικὴ θάλασσα, τῆς ὁποίας τὴν ἐπιχειρηματικὴν
ἐκμετάλλευσιν εἶχεν ὑποτιμῆσει καὶ ἀπομαρᾶνει ἡ ἀναπόφευκτος
ἀποτυχία τῆς προνομιούχου ἐν Σύρῳ Ἀτμοπλοίας, δύναται νὰ

ἀποβῆ ἄστειρευτος πηγῇ πλουτισμοῦ καὶ οικονομικῶν θριάμβων διὰ τὸ ἔθνος, ἀρκεῖ νὰ συνεργασθῶσι πρὸς τοῦτο τὰ ἀποθεαρχημένα κεφάλαια καὶ νὰ εὐρεθῆ ἡ στίβαρά χεῖρ τῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς διαχειρίσεως. Ἐπίσης κατέδειξεν ὅτι, ὁ Πειραιεύς, ἔνθα τὸ ἔργον τοῦ Γουδῆ ἰδρύθη, ἐμεγαλύνθη καὶ ἐπέτυχεν εἰς ἀπροσδόκητον βαθμὸν, εἶνε τὸ μόνον φυσικὸν κέντρον τῆς ναυτικῆς κινήσεως τοῦ τόπου καὶ πρὸς τοῦτους ὅτι, ἐὰν καὶ εἰς τὰς δημοσίας ἐν γένει καὶ ἑταιρικὰς ἐπιχειρήσεις ἐπρυτάνευεν ἡ αὐτὴ φιλοπονία καὶ φειδῶ καὶ ἐπαγρύπνησις, οἷα ἐχαρακτήρισε καὶ χαρακτηρίζει ἐτι τὴν ἀτμοπλοίαν Γουδῆ, ὁ συνεταιρισμὸς τῶν κεφαλαίων δὲν ἐ' ἀπέβαινε δυσεπίτευκτος παρ' ἡμῖν, οὔτε θὰ ἐκινουῖντο ταῦτα μεμονωμένως καὶ εἰς στενοῦ πνεύματος τοκογλυφικὰς ἀσχολίας, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας θὰ συνέπραττον θαρραλέα καὶ αὐθόρμητα εἰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις, δι' ὧν καὶ ὁ ἰδιωτικὸς πλοῦτος προάγεται καὶ ἡ ἔθνικὴ οἰκονομία ἐπιρρωννύεται.

Ὁ ἄειμνηστος Δ. Γουδῆς ἔλκει τὸ γένος ἐκ τῆς ἡρωικῆς νήσου τῶν Σπετσῶν. Μετὰ τὰς πρώτας ἐγκυκλίουσ σπουδὰς ἐπεδόθη νεώτατος ἔτι εἰς τὴν ναυτιλίαν, γενόμενος πλοίαρχος ἐνὸς ἐκ τῶν ἰδιοκτητῶν ἰστιωσῶρων πλοίων τοῦ πατρὸς του, διακριθεὶς ἐνωρίτατα ἐπὶ ἀνδρείᾳ, τόλμῃ καὶ συνέσει ἐν τῷ ἐμπορικῷ ναυτικῷ κόσμῳ. Καταρτίσας διὰ τῆς ἰδίας φιλοπονίας μικρὰν περιουσίαν ἐπεδόθη εἶτα εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν σιτηρῶν ἐγκατασταθεὶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας. Ἀλλὰ τὸ κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τοῦ Γουδῆ διετρανώθη βραδύτερον, ὅταν, ἀποταμιεύσας ἤδη τὰ πρῶτα ἐπαρκῆ κεφάλαια, ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἰδρύσεως ἀτμοπλοίας, ἐν ἣ ἐπογγῆ ἔτι ἡ παλαιὰ ἑταιρία τῆς Σύρου, ὠπλισμένη διὰ τοῦ προνομίου τῆς ἀτμοπλοίας, ἀπέβαινε ἀσυναγώνιστος. Κατ' ἀρχὰς ἠγόρασε τὸ ἀτμόπλοιον Σπέτσαι, δι' οὗ ἤρξατο τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Κατόπιν κατεσκεύασε τὴν Ἐλλάδα, εἶτα τὴν Κρήτην, τὸ Ναύπλιον καὶ τὴν Μίναν τελευταῖον δὲ τὴν Πελοπόννησον. Τὸ ἔργον ἔφερεν ἐν αὐτῷ ὅλας τὰς ἐγγυήσεις τῆς ἐπιτυχίας ὑπὸ πᾶσαν ἔσπιν. Μεθ' ὅλην τὴν ἀντίδρασιν, ἣν ἔσχε κατ' ἀρχὰς, τὸ θαῦμα ἐπετελέσθη. Ὁ συναγωνισμὸς ἐπήγαγε πολλαπλὰς τὰς ὠφελείας του. Οἱ ναῦλοι ὑπεβιβάσθησαν, αἱ γραμμὴ καὶ τοῦ Εὐβοικοῦ καὶ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἐνῶ ἄλλοτε ἦσαν ἐβδομαδιαῖαι καὶ ἀτακτοί, ἐγένοντο ἔκτοτε σχεδὸν καθημεριναί, καὶ ἡ διεγερθεῖσα ἀμιλλα ἐβελτίωσε πολλαχῶς τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ ἐν γένει τοὺς τέως ἀσυγκοινωνήτους πλη-

θυσμοὺς τῆς χώρας. Καταρτίσας τὰ πληρώματα τῶν πλοίων του κυρίως ἐκ τοῦ ναυτικοῦ κόσμου τῶν Σπετσῶν, εἰς τὴν ἑπαρχίαν τῶν ὁποίων ἀπετύπωσε τὴν ἰδίαν προσωπικότητα τῆς φιλοπονίας, τῆς τάξεως καὶ τῆς εὐπροσγγορίας, παρέσχε μοναδικὸν ὑπόδειγμα ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως, οὗτω δὲ, παρασχὼν ἔντιμον ἄστον ἐργασίας εἰς ἑκατοντάδας οἰκογενειῶν καὶ ἀληθῆ εὐεργεσίαν εἰς τὸν τόπον, ἠδυνήθη νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰ κεφάλαια αὐτοῦ διὰ τοῦ ἰδρύτου τῆς προσωπικῆς του ἐργασίας, σχῶν κατὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐξέλιξιν τοῦ ἔργου συνεπίκουρον τὸν διευθυντὴν αὐτοῦ κ. Γ. Λεωνίδαν, ἄνδρα ἐπιβαλλούσης ὀρθοφροσύνης καὶ διοικητικῆς ἱκανότητος, ὅστις καὶ νῦν ἤδη ἐξακολουθεῖ διευθύνων τὴν ἀτμοπλοίαν, κατὰ τὴν ρητὴν ἐντολὴν τοῦ ἀειμνήστου ἰδρυτοῦ.

Ἡ νῆσος τῶν Σπετσῶν, ἡ προσφιλες αὐτῷ πατρίς, ἦτις ἐπόμενον ἦτο νὰ αἰσθανθῆ τὰς ἰδιαιτέρας εὐεργεσίας ὅσας ἐπήνεγκεν αὐτῇ τὸ ἔργον τοῦ Γουδῆ, ἐτίμητεν αὐτὸν ἐπανειλημμένως διὰ τῆς ἐμπιστευτικῆς ψήφου τῆς καὶ τῆ κοινῆ συνειδήσεως τῆς νήσου ἀπέσπελλεν αὐτὸν τακτικῶς ἀντιπρόσωπόν τῆς εἰς τὴν Βουλὴν, ἔνθα ὑπηρετήσεν εὐόρκως τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας καὶ τῆς πατρίδος. Ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομηκοντα περίπου ἐτῶν, κύψας ὑπὸ τὸ βῆρος ἀνιάτου νόσου ἀπέθανε τὴν 17 Αὐγούστου τοῦ 1891, οὗτω δὲ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρὸς ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία, ἡ πολιτεία, ἡ κοινωνία, ἡ ἰδιαιτέρα πατρίς του καὶ ἡ οἰκογένεια ἀπωροφάνισθησαν πολυτίμου οἰκογενειάρχου, ῥέκτου ἐπιχειρηματίου καὶ ἀληθοῦς εὐεργέτου, ὅστις φεύγων ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καταλείπει τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν διάνοιαν εἰς τὸ ἀκμαῖον ἔργον, δι' οὗ ἐπροίκισε τὴν χώραν, καὶ τὸ ὅποιον ἔσσει θὰ τιμᾷ τὴν μνήμην του καὶ θὰ καθιστᾷ εὐλόγητόν τὸ ὄνομά του.

ΚΩΝ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ

ΛΥΠΗΡΟ ΣΥΝΑΝΤΗΜΑ

Κορασιά χαριτωμένη,
ποῦ ἔς τὸν κόρφο τῆς χαρᾶς
ἐγεννήθηκαν πλουσία,
ποιά μεγάλη δυστυχία
σ' ἐκατάντησε, καϊμένη,
λεημοσύνη νὰ ζητᾶς;

Εἰς τὴν ὄψι σου τὰ ἴχνη
τῆς ὀδύνης σου θωρῶ!
καὶ τὰ σπλάχνα μου ραγίζεις
μὲ τὸ δάκρυ ποῦ σφογγίζεις,
δάκρυ πύρινο, ποῦ δείχνει
τὸν βαθύ σου τὸν καϊμό.

Σὺ δὲν ἦσουν γεννημένη
γιὰ νὰ σέρνης τὴν ζωή·
τὰ κουνάρια σου θυμοῦμαι
καὶ γιὰ τοῦτο πλειὸ λυποῦμαι
νὰ σὲ βλέπω παιδεμένη
καὶ παντέρρημη ὀρφανή.

Τόσο νειὰ καὶ τόσ' ὠραία
πῶς ἀκόμα λυπηρὰ
δὲν σὲ βλέπ' ἢ κοινωνία;
Πῶς σ' ἀφίνει ἔς τὴν πενία
καὶ δὲν ἔρχεται γενναία
νὰ σὲ σώσῃ μιὰ φερό;

«Εἶσαι νειὰ καὶ διακονεῦεις;»
θὰ σοῦ ψάλουν οἱ πολλοί·
καὶ δὲν βλέπουν πῶς ἡ ἀρρώστια,
ποῦ σοῦ κρύβεται ἔς τὰ ἐντόστια,
δὲν σ' ἀφίνει νὰ δουλεύῃς
καὶ νὰ βγάνῃς τὸ ψωμί.

Κ' ἦλθες, ἄμοιρη, μπροστά μου!...
Ἄ! φτωχὸς εἶμαι κ' ἐγώ.
Πίστευέ το κ' εἶν' ἀλήθεια·
νὰ σοῦ δώσω μιὰ βοήθεια
καθὼς ἤθελ' ἡ καρδιά μου,
δυστυχής! δὲν ἔμπορῶ.

Ἔτσι πάντα συλλυποῦμαι
τοὺς καϊμένους ποῦ πονοῦν
καὶ μαραίνονται ἔς τὴ χρεία·
καὶ μὲ πιάνει ἀπελπισία
γιὰ τὰ μέσα ποῦ στεροῦμαι
νὰ τοὺς κάμω νὰ χαροῦν!

"Ενας πλούσιος δὲν εὐρέθη
 ποῦ ταῖς χάραις σου νὰ ἰδῇ
 κι' ἀπ' τὰ πάθη νὰ σὲ βγάλῃ;
 "Ω! γιὰ 'κείνους εἶναι ζάλη
 καὶ ξεφρένισμα καὶ μέθη
 τὸ νὰ γείνουν σπλαχνικοί.

Μὴ μοῦ κλαῖς, δυστυχημένη,
 τὰ δεινὰ σου μὴ μοῦ λές.
 Φθάνουν τόσα ποῦ ὑποφέρω
 καὶ μονάχος μου τὰ ξέρω.
 'Σ τὴν καρδιά μου τὴν θλιμμένην
 μὴν αὐξαινῆς ταῖς πληγαῖς.

Στρέψε κάλλιο τὴν καρδιά σου
 'ς τὸν Θεὸ ποῦ μᾶς θωρεῖ.
 'Σ τοὺς φτωχοὺς 'Εκεῖνος χύνει
 τὴν οὐράνια λεημοσύνη.
 Κλάψ' ἐμπρός του, καὶ χαρὰ σου
 ἂν Αὐτὸς σὲ λυπηθῇ.

Γ. ΜΑΡΤΙΝΕΛΗΣ

ΑΛΗΘΙΝΟ

"Καὶ δὲ σ' εἶδα ποτὶ δάκρυα νὰ γέμης;
 Παρὰ λίγη στεγνὴ πρὶν μ' ἀτιμώσης."
 Σ ο λ ω μ ε ς.

I

ΤΑΝ ὄμορφη καὶ μοσχοβολισμένη σὰν τοῦ μαγιοῦ τὸ
 τριαντάφυλλο καὶ ἡ πρώτη στῆ δουλιὰ καὶ στῆ φρονι-
 μάδα μέσ' στὸ ἐργαστάσιον εἶχε ψηλὸ ἀνάστημα, χρυσᾶ
 μαλλί' καὶ μαύρα μάτια (πράγμα σπάνιον) μὰ τὰ καλλί-
 τερα ἀπὸ τὰ χαρίσματά της ἦταν ἡ γλύκα τῶν ματιῶν της, τῶμορφο
 χαμόγελο ποῦ ἐστόλιζε πάντα τὰ κοραλῆνια χεῖλια της, καὶ ἡ σεμνὴ
 περιφάνεια ποῦ ἐκυβερνοῦσε ταῖς πράξεις καὶ τὰ λόγια της. Σ' ἕνα
 λόγο ἦταν ὄμορφη καὶ τιμημένη κόρη ἡ 'Ελενίτσα. Ἡ δασκάλα ὅταν
 ὠμιλοῦσε γι' αὐτὴ σταῖς σύντεχναῖς της καὶ σταῖς κυρίαῖς ποῦ ἤρ-
 χουνταν νὰ βλέπουν τὸ κατάστημα ἐπαίνεσε τὴν προκοπὴν της καὶ τὴ
 φρονιμάδα της, μὰ πάντα τὴν παρώμοιαζε μὲ τοὺς ἀγγέλους ποῦ ζω-
 γραρίζουνε σταῖς θύραις τῶν ἐκκλησιῶν. Καὶ ἦτον ἀληθινὰ ἀγγελοῦ
 ἡ 'Ελενίτσα ἢ αἰκρὴ ὄρανή, τὸ καμάρι τῆς χαροκαμένης μάνας της.

"Ὅταν πρῶτ' πρῶτ' τὴν ἔβλεπαν μονάχη στὸ δρόμο ὅλοι τὴν καμάρω-
 ναν καὶ οἱ νηοὶ ζουρλαίνονταν γι' αὐτὴ. Προχτές ἔκλεισε τὰ δεκαὶ ἑπτά
 χρόνια της καὶ ὡς τὴν ἡμέρα ἐκείνη σκέψι ἄλλη δὲν εἶχε παρὰ τὴν
 ἀγάπη τῆς μάνας της καὶ τὴ δουλιὰ της, τῆς ὠμιλοῦσαν ἢ σύντεχναῖς
 της, τῆς ἀνοίγαν τὴν καρδιά τους σ' αὐτὴ, τῆς ἔλεγαν ταῖς ἀγάπαις
 τους, τὰ βῆσάνά τους καὶ ταῖς εὐτυχίαις τους, μ' αὐτὴ μὲ τὸ γλυκὸ
 χαμόγελο πάντα καὶ τὸ πρήγορο λόγο στὰ χεῖλη, ἐμοιραζότανε μ' αὐ-
 ταις τόσο τὴ θλίψι ὅσο καὶ τὴν εὐτυχία τους χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴ
 γλύκα τῆς εὐτυχίας ἐκείνης, τὰ φαρμάκια ἐκείνου τοῦ πόνου, ποῦ ἐνω-
 μένα καὶ τὰ δυὸ κάνουν τὴν ἀγάπη!

Ἦταν ἄγουρη ἀκόμη καρδιά, μπουμπουκὶ γεμάτο εὐωδία μὰ ποῦ
 δὲν ἦναι καιρὸ ν' ἀνοίξῃ τὰ φύλλα του. Μερικαῖς ἀπὸ ταῖς σύντε-
 χναῖς της δὲν τῆς ἐπίστευαν ὅταν τὴν ἐρωτοῦσαν— ποῖον ἀγαπᾶς ἐσὺ;
 —αὐτὴ ἀπαντοῦσε ξερὰ ξερὰ: κανένα.—Εἶσα: σιγανοπόταμο, τῆς ἔλεγε
 ὄργισμένη ἢ μιά: ποῖος ξέρει μὲ πότους κανείς ἀγάπη, τῆς ἔλεγε ἢ

άλλη και ή φρόνιμη Έλενίτσα ήκουε τὰ φαρμακερά τους λόγια και τὰ περιέγραφα τους και τὸ χρώμα της ντροπῆς ἀποκοκκίνιζε τὰ ρόδινα μάγουλά της.

«Έβλεπε ή μάνα της τὴν ήσυχὰ τῆς καρδιᾶς της και τῶχε κρυφὸ καμάρι: «ἂν δλα μου τὰ στέρης ὁ Θεός, μῶδωκε φρόνιμη και καλὴ κόρη,» ἔλεγε με τὸ νοῦ της.

Δυὸ ἐλπίδες μονάχα εἶχε ή πολύπαθη στὸν κόσμο, νὰ ἰδῆ παντρεμένη και εὐτυχισμένη τὴν Έλενίτσα της και ἀξιωματικὸ τὸ Γιώργη της τὸν ὠμορφο λεβέντη ποῦ ἦτο λοχίας ἀκόμη· τὰ δυὸ της ὄρφανά ποῦ με ἔδρωτα και αἶμα ή δύστυχη ἀνάστησε.

II

«Η ζωὴ εἶνε ἕνας πόλεμος ποῦ κάνουν ἀναμεσὸ τους τὸ καλὸ και τὸ κακὸ, χαρὰ στὴ ζωὴ ποῦ ή αὐτὴ τὸ καλὸ νικήση, χαρὰ στὴ καρδιὰ και στὰ κότσια ποῦ μπόρῶσουν νὰ σταθοῦν ὀρθὰ στὸ πόλεμο, ή νίκη εἶνε ἀνεχτήρητη και ή εὐτυχία ποῦ τὴν ἀκολουθαίε δὲν ἔχει σύγχιση με καμμία ἀπὸ ταῖς εὐτυχιαῖς τοῦ κόσμου. Ἀλλοιὰ στὴ ζωὴ ποῦ δὲ γυμνασθῆ ἀπὸ τὰ πρῶτὰ της χρόνια γιὰ ἕνα τέτοιο πόλεμο τὸ κακὸ θὰ τὴν εὐρῆ ἀπροτοίμαστη. Ἀκόμη περισσότερο ἀλλοιὰ και ἀλλοίωμονο στὴ ζωὴ ποῦ εὐρίσκειται· σὲ κοινωνία σάπια, ποῦ δλα εἶνε φαρμακωμένα ἀπὸ τῆς σαπίνας τὸ μόνυσμα, δικτὶ ὅσο κι' ἂν εἶνε προετοιμασμένη, ὅσον και ἂν εἶνε ήθικὴ ή ζωὴ ἐκεῖνη, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ φαρμακισθῆ, ἀροῦ ὁ χῶρος ποῦ ζῆ εἶνε φαρμακισμένος!»

«Η ὠμορφη Έλενίτσα δὲν ἔμεινε ἀδασκάλευτη ἀπὸ τὴ μάνα της. μέρα και νύχτα ή δύστυχη τῆς ἔλεγε :

— «Έχε τὸ νοῦ σου, κόρη μου, μὴ πλανηθῆς ἀπὸ τὰ λόγια κανενός, μὴ δῶτρε πιστε ποτὲ στὰ δάκρυα και στους ὄρκους ποῦ μπόρει νὰ σοῦ κάμουν οἱ νηοὶ γιὰ νὰ κλέψουν τὴν ἀγάπη σου, γιὰ νὰ πάρουν τὴ τιμὴ σου. Φυλάξου ἀπὸ αὐτὸ τὸ πειρασμὸ ποῦ με χλῖα δυὸ πλανέματα πέρνει στὰ δίχτυα του τὴν ἄκαχη νεότη, τὴν ἀθῶα παρθενία. Ἐνα κορίτσι· σὴν κι' ἐσένα τίποτε ἄλλο δὲν ἔχει· στὸν κόσμο ἀπὸ τὴν τιμὴν του· φυλάξου, παιδί μου, κράτα τὴν πνοὴ σου ὅσο μπορεῖς, γιατί κι' ὁ ἀγέρας ποῦ ἀναπνέει κι' αὐτὸς φαρμακωμένος εἶνε . . .»

«Ακουγε ή Έλενίτσα τὰ καλὰ λόγια τῆς μάνας της και τὰ δάκρυα τῆς ἤρχονταν στὰ μάτια ἀπὸ θλίψη και τὰ κατακόκκινα μάγουλά της ἐρλογίζονταν σὴν τὸ ἀναμμένο σίδερο ἀπὸ ντροπὴ.

Τὴν ἔβλεπε ή μάνα της και τῶχε κρυφὸ καμάρι!

Μὲ τέτοιαις ἀγιαῖς ἐλπίδαῖς περνοῦσε ταῖς μέραις της, με τέτοια χρυσὰ ὄνειρατα ἀπεκοίμιζε τὸν πόνο τῆς χηργιάς της και τῆς ὄρφάνιας. Μὲ τὰ χρυσὰ μαλλιά και τὰ γλυκά και μαῦρα μάτια τῆς Έλενίτσας ποῦ μονάχη πῆγαινε και ἤρχονταν ἀπὸ τὸ ἐργαστόσιο με τὴ σεμνὴ περιφάνεια της και τὸ λιγερὸ της ἀνάστημα, τὰ χρυσὰ μαλλιά και τὰ μαῦρα μάτια τρέλαιαν τὸν κόσμο κι' δλα τὰ στόματα μιλούσαν γιὰ τὴν ὠμορφιά της, δλα τὰ μάτια βίχτηκαν με ἀνήθικη ἐπι-

θυμία ἐπάνω της. Μερικοὶ τὴν ἀρετὴ της τὴν ἐνόμιζαν πείσμα και οἱ περισσότεροι τὴ σεμνὴ περιφάνεια της τέχνη πλαστῆ.

Ὁ πειρασμὸς σηκώθηκε στὸ ποδάρι ἐναντίον της κι' ὁ πόλεμος ἀρχισε γι' αὐτὴ!

III

Ἐνα τέταρτο τῆς ὥρας ὄρομο και περισσότερο ἦταν τὸ σπίτι τῆς Έλενίτσας μακριὰ ἀπὸ τὸ ἐργαστόσιο και γιὰ νὰ περάση αὐτὸ τὸ διάστημα κάθε πρωὶ και βράδυ ἐκεῖνη μονάχη τὸ γνωρίζε τί ἀκουγε ἀπὸ τοὺς διαβάταις. Ἀπὸ τὸν πλοῦσιο και εὐγενῆ λεγόμενο κύριο ὡς τὸν στερνὸ χαμῆλη δλοι τῆς ἔρριχταν κι' ἀπὸ ἕνα λόγο: — μ' ἐτρέλανες, μαυρομάτα μου, τῆς ἔλεγε ὁ ἕνας περαστά, μ' ἐξούρλανε, χρυσομίλα μου, ὁ ἄλλος, τῆς πέταγαν φιλιὰ κρυφὰ κι' ἀνδιάντροπα ἀπ' ἔδω, βρωμερὰ λόγια ἀπ' ἐκεῖ, τὴν κατασταυρωνε δλη αὐτὴ ή παλθάνθρωπισ τοῦ σαλορισθ και τοῦ ὄχλου, τόσο ποῦ τὴν ἔκανε συχνὰ νὰ σκάνη τὰ κλάύματα.

Τὴν πειραζαν γιατί τέτοια εἶνε ή μόδα σήμερα κι' ἀπὸ τῆλο μέρος γιατί τὴν ἔβλεπαν μονάχη και ἀπροστάτευτη στὸ ὄρομο της.

Μονάχη ναι, γιατί ἀπὸ δύο φοραῖς ποῦ ἴπρε δυὸ σύντεχναις της μαζὺ της και ταῖς εἶδε νὰ σκάνουν στὰ γέλοια και νὰ ἀποκραϊνουνται στὰ βρωμερὰ και πειραχτικὰ λόγια ποῦ τοὺς ἔλεγαν, πῆγαινε κι' ἔφευγε μονάχη της ἀπὸ τὸ ἐργαστόσιο. «Παρὰ με τέτοιαις συντροφιαῖς καλλίτερα μονάχη», ἔλεγε.

Ἐνας μονάχη ποῦ ἀπὸ πολὺ καιρὸ τὴν συναντοῦσε ταχτικὰ τὸ πρωὶ και τὸ βράδυ αὐτὸς μονάχη δὲν τῆς εἶπε ποτὲ λέξι, δὲν τὴν πειραζε ποτὲ οὔτε με λόγο οὔτε με νόημα, κι' αὐτὸς τῆς ἔκαμε ἐντύπωσι: Ἀνάμεσα σὲ τὸσους εὐρέθηκε ἕνας καλός, ἕνας τίμιος, ἕνας ήθικὸς ἄνθρωπος. Εἶνε ἀλήθεια πῶς τὴν κῦτταζε πάντα στὰ μάτια, μὰ τὴν κῦτταζε τόσο γλυκά, με μιὰ τέτοια συμπάθεια ποῦ σὴν νὰ τὴν συμπονοῦσε. Ἦταν ἕνας ὠμορπος νέος, ψηλὸς τ' ἀνάστημα, καλοεντυμένος, εἰκοσι ὡς εἰκοσι δυὸ χρόνων, μελαγχρινός, μ' ἕνα λεπτὸ μουστακάκι ἄμεστο ἀκόμη, σκεπασμένος πάντοτε μ' ἕνα σταχτὶ ἐπαυροφράκι, κουμπωμένο ἀπὸ τὸ λαϊμὸ ὡς τὰ γόνατα, πλοῦσιος, τοῦ συρμού, περήφανος στὴ θέσι του! Τὸν ἔβλεπε πρωὶ και βράδυ ταχτικὰ στὸ ὄρομο τῆς ή ὠμορφης Έλενίτσας και μονάχη της ἀποροῦσε πῶς τόσο ταχτικὰ τὸν ἔβλεπε. Αὐτὸ τὸ ταχτικὸ τῆς κέντησε τὴν περιέργεια. . . Μίαν ἡμέρα πρὶν ἀκόμη βγῆ ἀπὸ τὸ σπίτι της τῆς ἤλθε στὸ νοῦ ὁ μελαγχρινὸς νέος, ἐνόμιζε πῶς ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα δὲν θὰ τὸν συναντοῦσε, δὲν θὰ τὸν ἔβλεπε και χωρὶς νὰ τὸ βεβῆ αἰσθάνθηκε μιὰ κρυφὴ λύπη. Τὸν ἐσυνήθισε νὰ τὸν βλέπη ταχτικὰ, ἀνάμεσα σὲ τὸσους και τὸσους βρωμερούς, καθώς τοὺς ἔλεγε, ἐκεῖνος τῆς φαίνονταν μιὰ παρηγοριά, ἔπειτα δὲν ἦταν οὔτε μιὰ οὔτε δυὸ μέραις ποῦ τὸν ἔβλεπε, ἦταν ἕνας μῆνας και περισσότερο. Μ' αὐτὴ τὴν πεποίθησι πῶς δὲν θὰ τὸν ἰδῆ τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη βγῆκε ἀπὸ τὸ σπίτι της· μὰ

δὲν εἶχε χάμει τὸ μισὸ δρόμο ποῦ ἀπὸ μακριὰ τὸν ἐαγγάντησε, ἀναστέναξε, τῆς ἐφάνηκε πῶς ἔβγαλε ἓνα βάρος ἀπὸ τὰ στήθια τῆς, ἐκεῖνος ἤρχονταν κατ'ἐπάνω τῆς, μὰ μόλις τῆ σίμωνε παραμέρισε λιγάκι σὰν ἀπὸ σέβας, τὰ μάτια τῆς ἀντίκρυσαν τὰ δικὰ του, τί ζωντανὰ μάτια, τῆς φάνηκαν πῶς τῆς μίλησαν. . . . Ἀκόμη στὴν ἡμέρα τῆς δὲν εἶδε τέτοια μάτια !

Ἔκαμε δέκα βήματα καὶ ἔτσι τῆς ἦλθε νὰ στρέψῃ πίσω τὸ χρυσὸ τῆς κεφαλὴ νὰ τὸν ἰδῇ πάλι, γύρισε καὶ τὸν εἶδε, ἐκεῖνος ἔστειλε κατὰ μεσα ἰς τὸ δρόμο καὶ τὴν κῆτταξε ἀκόμη. . . Ἀνατρίχιασε, τὸ ῥόδινο πρόσωπό τῆς ἔβαρνα χλώμιανε, ἓνα πρᾶγμα βαρὺ σὰν πέτρα πλάκωσε διὰ μίαν τὴν καρδιά τῆς, ἓνας κρυφὸς λογισμὸς ἄρχισε νὰ βασιλεύῃ τὸ νοῦ τῆς.

Ἄλλῃ ἐκείνη τὴν ἡμέρα στὸ ἐργοστάσιο δὲν ἔβγαλε λόγο ἀπὸ τὸ στόμα τῆς. . . Ὁ νέος μὲ τὸ σταχτὶ ἐπανωφοράκι, μὲ τὰ γλυκὰ καὶ μαύρα μάτια ποῦ τῆς φάνηκε πῶς τῆς μίλησαν, δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὸ νοῦ τῆς, δὲν μακρύνονταν ἀπὸ τὰ μάτια τῆς.

Ὅταν τὸ βράδυ τῆς ἴδιας ἐκείνης ἡμέρας ἔφυγε ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιο κατὰ τὸ συνηθισμένον μονάχη τῆς, τὸν συνάντησε καὶ πάλι, τὰ γόνατά τῆς τρεμαν, τοῦ βραδίου τὸ σκοτάδι δὲν τὴν ἄφινε νὰ ἰδῇ τὰ μάτια του, μὰ αἰσθάνθηκε τὸ φόρεμά του ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ ποῦ ἄγγιζε τὸ δικὸ τῆς καὶ τῆ φωνὴ του τρεμουλιαστὴ καὶ ἀδύνατη σὰν κηθάρας φωνὴ μακρυσμένη ποῦ τῆς εἶπε:

— Ἀγάπη μου, μ' ἐτρέλανες !

Ἡ φωνὴ τῆς ἐκόλλησε στὰ χεῖλη τῆς, δὲν μπόρεσε ν' ἀποκριθῇ !

— Τί ἔχεις, Ἐλενίτσα μου, κ' εἶνε τὰ μάτια σου θολὰ καὶ χλωμὰ ἢ ὄχι σου ; τῆς εἶπε ἡ μάνα τῆς.

— Μοῦ πονάει λίγο τὸ κεφάλι μου.

— Κακὸ νὰ μὴν ἔχης, κἀποια θὰ σ' ἐδάσκανε.

Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποῦ ἡ Ἐλενίτσα ἔκρυβε μυστικὸ ἀπὸ τὴ μάνα τῆς !

IV

Τὸ συναπάντημα ἦτο ταχτικὸ πρῶτ' καὶ βράδυ.

Ἀπὸ ταῖς γλυκαῖς ματιαῖς καὶ τὰ τρεμουλιαστὰ καὶ πεταχτὰ στὸ σκοτάδι λόγια ἦρθαν στὰ σιμά, δὲν εὗρισκε πλέον ἡ καρδιά τους παρηγοριὰ μὲ λόγια ποῦ πολλὰς φοραῖς κοιμένα τὰ συνέπαιρνε τὸ ἀγέρι καὶ ἡ ἀπόστασι.

Ἔνας πόθος τοὺς ἐσπρωχνε καὶ τοὺς δύο νὰ σφίξουν τὰ χέρια, νὰ πουν ὅσα εἶχαν γιὰ τόσο καιρὸ σωριασμένα στὴν καρδιά τους. Δύο τρεῖς βραδύαις τὴν ἦπρε ἀπὸ κοντὰ ἐκεῖνος νὰ τῆς μιλῆσῃ πιά, μὰ ἐκείνη ὡς τότε δὲν τὸ ἠθέλησε, τώρα ὅμως αἰσθάνθηκε καὶ αὐτὴ τὴν ἀνάγκη, εἶχε πολλὰ νὰ τοῦ εἰπῇ, πολλὰ ν' ἀκούσῃ ἀπὸ τὸ στόμα του.

Ἦταν ὡμορφη καὶ ἡσυχὴ βραδιά, σκοτάδι καὶ λίγοι στὸ δρόμο οἱ διαχάστες τὴν σίμωνε ἡσυχὰ ἡσυχὰ σὰν νᾶχε κᾶτι νὰ τῆς κλέψῃ, τὸν

εἶδε ἐκείνη ἔβαρνα καὶ στάθηκε. Πιάστηκαν κρυφὰ κρυφὰ ἀπὸ τὰ χέρια, φωτὰ ἦταν τὰ χέρια του καὶ τὰ δικὰ τῆς κρυὰ, δὲν ἔτρεμε ἐκεῖνος σὰν οἱ αὐτῆ, τῆς ἔσφιγγε τὸ ἀχαμνὸ τῆς χέρι καὶ ἡ πνοὴ ἀπὸ τὰ στήθια του χτυποῦσε σὰν φλογισμένη στὸ κρῦο πρόσωπό τῆς. Ὅπου τὴν σταματοῦσε ἔστειλε ἐκείνη καὶ σὰν τὸ φοβισμένον ἀρνάκι τὸν ἀκολουθοῦσε.

Ἀπὸ μιὰ μερὰ κ' ἀπ' ἄλλῃ ὁ δρόμος εἶχε πιπεριαῖς καὶ ἀκακίαις στάθηναι κ' οἱ δύο σὲ μιὰ ἀκακίᾳ ἀποκάτου, ἀπὸ τοὺς κλώνους καὶ τὰ φύλλα ἀνάμεσα ἔβλεπαν τᾶστρα ποῦ φεγγολοῦσαν, τὸ δροσοβολισμένον βραδιανὸ ἀγέρι χαίδευε τὸ πρόσωπό τους, τί ὡμορφη ὦρα ! τί γλυκιά βραδιά.

Τὰ εἶπαν ! Μὰ τί ἐμουρμούρισαν τί εἶπαν ἐκεῖ μονάχοι πιασμένοι ἀπὸ τὰ χέρια ὁ Θεὸς μονάχα τὸ γνωρίζει καὶ ἡ καρδιά τους ! Ἡ ὦρα ἤρχομαι, ἤθελε ἐκείνη νὰ φύγῃ, μὰ ἐκεῖνος τὴν κρατοῦσε σὰν τὸ μωρὸ ἀπὸ τὸ χέρι, ἔβαρνα τὴν ἀγκαλιάζει, γέρονε σὰν τ' ὡμορφο κυπαρίσι τὸ κορμὶ του ἀπάνω τῆς καὶ τὰ χεῖλη του σμίγουν τὰ δικὰ τῆς. Εἰς τῆς νύχτας τῆς σιγαλιὰ σὰν πουλιοῦ κελάδισμα ἀκούστηκε τὸ φίλημά του, τὸ δένδρο ποῦ τοὺς σκέπαζε ἔστεισε τὰ φύλλα του, ἀνατρίχιασε ἡ πυκνόφυλλῃ ἀκακίᾳ, καὶ τί πρᾶγμα ἔμπορεῖ νὰ μείνῃ ἔξω κ' ἀδιάφορο στὸ πρῶτο φιλ τῆς ἀγάπης ; Γλύστρησε ἡ Ἐλενίτσα ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ του στὴ στιγμὴ ποῦ ἐπαρμάρωσε ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ φιλιοῦ τὴν εὐτυχιὰ καὶ τὸ μάγεμα κ' ἔφυγε !

Ἡ καρδιά τῆς χτυποῦσε τόσο δυνατὰ σὰν νᾶθελε νὰ πεταχθῇ ἀπὸ τὰ στήθια τῆς, ἔφυγε χωρὶς νᾶχῃ τὸ θάρρος νὰ γυρῆσῃ πίσω τὰ μάτια τῆς. Ὅταν ἔφθασε στὴ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τῆς ἀνάσανε, τῆς φάνηκε ποῦ ἀπὸ μεγάλο κακὸ ἰώθηκε, ἔπεταξε τὴν ψάθα τῆς σ' ἓνα σοφὰ κ' ἐκάθισε σὰν ἀπὸ μακρυνὸ δρόμο κουρασμένη. Τὸ τραπέζι τοῦ δειπνοῦ ἦταν ἔτοιμο, δὲν εἶχε ὄρεξι νὰ φάγῃ, μὰ κάθε φορὰ ποῦ ἀσῆκωνε ἡ Ἐλενίτσα τὰ μάτια κ' ἀντίκρυζε τὰ μάτια τῆς μάνας τῆς, χαμήλωνε τὰ δικὰ τῆς σὰν ντροπιασμένη, σὰν φοβισμένη, μήπως ἀπὸ τὰ μάτια τῆς καταλάβῃ ἡ μάνα τῆς τὸ μυστικὸ δὲν εἶχε ἀδικο ἢ Ἐλενίτσα γιὰτὶ καὶ τί δὲν βλέπει τῆς μάνας τὸ μάτι ;

— Κᾶτι ἔχεις, Ἐλενίτσα μου, σὰν κακιωμένη φαίνεσαι, σὰν παραγμένη μὴ σοῦ συνῆθῃ τίποτε, κορίτσι μου ;

— Ὅχι, μάνα μου, ἀποκρίθηκε ψεύτικα χαμογελῶντας, καὶ ἄμα τὰ μάτια τῆς μάνας τῆς χαμήλωσαν, ἓνας κρυφὸς στεναγμὸς ἔφυγε ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς.

Ἐτρεμε ἀκόμη ἡ καρδιά τῆς ἀπὸ τοῦ ἀγαπητικοῦ τῆς τὸ ἀγκάλιασμα, ἔκαιγαν ἀκόμη τὰ χεῖλη τῆς ἀπὸ τοῦ φιλιοῦ του τὴν φλόγα !

Πῆγε νὰ πλαγιάσῃ, πῶς νὰ κοιμηθῇ ; ἓνα ἓνα ἐξεκουθάριαζε ἡ ἐνθούμη τῆς ὅσα λόγια στὸ νοῦ τῆς μὲ τόση χάρι ἐκεῖνος ἐδίπλωσε καὶ σὰν προσευχὴ τὰ ξαναμουρμούριζαν τὰ χεῖλη τῆς ! Μιὰ γλυκειὰ ἀνατριχίλα τρέχει εἰς ὅλο τὸ σῶμά τῆς καὶ τὰ δάκρυα τῆς ἔρχονται στὰ μάτια φλογερὰ καὶ ἀβέλγητα. Δὲν μετάνιωσε ὄχι γιὰτὶ ἐστάθηκε νὰ τὴν σιμῶσῃ, τοῦ κρατοῦσε μὲ τέτοιο πόθο κ' αὐτὴ τὸ χέρι, γιὰτὶ

τοῦ εἶπε πῶς τὸν ἀγαπᾷ πολύ καὶ αὐτὴ, μόν' ἐθλίβετο πᾶς δὲν τοῦ εἶπε ὅσα τῆς ἤρχονταν τώρα στὸ νοῦ της καὶ δὲν τοῦ ἔδωσε κι' αὐτὴ ἕνα φιλή στὸ στόμα ποῦ τόσο γλυκὰ τῆς μίλησε, ποῦ τῆς ὠρκή-σθη αἰώνια ἀγάπη καὶ μὲ μία τέτοια τρεμοῦλα τὴν φίλησε! Ἦ νύχτα τῆς φάνηκε ἀτέλειωτη καὶ μνήμα τὸ κρεββάτι, τὸ πρῶτο φῶς τῆς χαρ-αυγῆς τὴν ἤγρε μὲ δακρυσμένα μάτια—'Αχ! τί πράγμα εἶνε αὐτὴ ἡ ἀγάπη!

Δὲν ἔξευρε ἡ δύστυχη Ἐλενίτσα τί κρύβεται 'πίσω ἀπὸ τὸ πρῶτο τῆς ἀγάπης φιλή!...

V

—Σὲ γελᾷ, δύστυχη, ὁ Ἄλέκος, βγάλτο ἀπὸ τὸ νοῦ σου πῶς θὰ σ στεφανωθῇ, εἶνε τοῦ διαβόλου κάλτσα αὐτός, ἐγὼ τὸν γνωρίζω, τὰ ἴδια ἔκαμε καὶ μὲ πολλὰς ἄλλαις, τὴ Φῶτω τῆς κυρὰ Μαριγῶς αὐτός τὴν ἀέκχη, αὐτός τὴν πήρε στὸ λαίμω του, βλέπεις ἔχει τὸν παρὰ κι' ὅλα τὰ βγάξει πέρα. Εἶνε μάγκα, Ἐλενίτσα μου, ἄνοιξ' τὰ μάτια σου γιατί κ' ἐσὲ θὰ σὲ γελᾷ, κλαίει καὶ τρέμει στὰ κορίτσια ἐμπρός, ποῦ λὲς καὶ κλαίει διὰ ἀλήθεια, μὰ εἶνε μάγκα πρώτης τοῦ διαβόλου ὁ γυιός.—Αὐτὰ τῆς ἔλεγε μία ἀπὸ ταῖς σύντεχναις της ποῦ μαθε τὸ μουσικὸ τῆς.

Καὶ ἡ Ἐλενίτσα χλωμὴ καὶ κρύα σὰν τὸ μάρμαρο ἔκουγε ταῖς θλιθεῖσαι εἰδησεις γιὰ τὸν Ἄλέκο της μὲ πόνο καὶ λαχτάρα. Ὅ,τι κι' ἂν τῆς ἔλεγαν πιά ἦταν ἀνώφελα λόγια! Τῆς ἀνοίγαν τὰ μάτια σὲ στιγμή ποῦ δὲν εἶχε τίποτε νὰ φυλάξῃ, τίποτε νὰ ὑπερασπίσῃ. Ὅσα τῆς ἔλεγε ἡ δύστυχη ἡ μάνα της στὰ χαμένα πῆγαν, ἦλθε μία στιγμή, στιγμή φαρμακερὴ καὶ μαύρη γι' αὐτὴ καὶ τὸ χρυσὸ ποινὴ τῆς τιμῆς πέταξε ἀπὸ τὰ χέρια της. Τὴν ἔεπλάνεσε μὲ λόγια γλυκὰ ὁ Ἄλέκος, τὴν τύφλωσε ἡ ἀγάπη καὶ παραδόθηκε σὴν ἀγκαλιά του. Ἀπὸ τὴν ὥρα ἐκείνη μαῦρος πόνος σπλάγγνα της καὶ μαῦρο σκουλήκι σαρκῶνει τὴν καρδιά της, δὲν εἶνε πιά ὁ Ἄλέκος της ἐκείνος ποῦταν μία φορά, δὲν τρέμον πιά τὰ χέρια του στὰ δικά της, δὲν ἔχουν πιά τὴ φλόγα καὶ τὴ γλύκα ποῦχαν τὰ φιλιὰ του, εἶναι κόφια καὶ κρούα τὰ λόγια του καὶ χωρὶς πόθο τ' ἀγκαλιάσμάτα του.

'Ἄλλοιὰ καὶ ἄλλοιμονο σ' ἔμένα ἂν ὁ Ἄλέκος... καὶ πρὶν νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ νοῦ της ὀλέκρη ἡ φαρμακερὴ σκέψι μὲ ὅλη τῆς καρδιάς της τὴ δύναμι τὴν ἔσπρωχνε 'πίσω λέγοντας ὄχι! ὄχι! ὄχι! Μὰ τὴ γλυκεῖα αὐτὴ πεποίθησι ποῦ ἔδωσταινε ἀκόμη τὴν ἀγάπη της καὶ χρῦ-σωνε ταῖς μέραις τῆς ζωῆς της, ἔξερνα ἐσύνητριψε ἕνα περιστατικὸ ποῦ ἡ δύστυχη κόρη δὲν τὸ περίμενε.

Κατάλαβε πῶς τὰ σπλάγγνα της μέσα εἶχε τὸ καρπὸ τῆς ἀγάπης της, πῶς ἦταν μητέρα... Ἀνετρίχασε! καὶ μὲ τὰ δυὸ της χέρια σέπασε ἀπὸ ντροπὴ τὸ πρόσωπο καὶ ἔκλαψε, ἔκλαψε τὴ συμφορὰ τῆς!

Ἔτρεξε στὸ Ἄλέκο καὶ τοῦ φανέρωσε τὴν θλιθερὴ θέσι της, τὴν παρηγόρησε ἐκεῖνος μὲ λόγια καὶ φιλιὰ, μὰ ἡ φτωχὴ Ἐλενίτσα δὲν

ἤγρε στὰ φιλιὰ καὶ στὰ λόγια του τὴν πεποίθησι: καὶ τὴν βεβαιότητα ποῦ 'περίμενε.

'Ἀπέρσαν μῆνες, ἡμέραις καὶ μῆνες σκληροὶ καὶ μαῦροι γι' αὐτὴ, ὁ καιρὸς τὴν ἔσφιγγε πιά, ἡ μάνα της, ὁ ἀδελφὸς της, ἡ σύντεχναις της, ὁ κόσμος ὅλος θὰ ἔθλεπε φανερὴ τὴ ντροπὴ της, τὴν ἀτιμία της...

Μιὰ ἐλπίδα τῆς ἔμενε μονάχα, μιὰ σωτηρία εὗρηκε ὁ ζαλισμένος νοῦς της!

—Δὲν εἶνε ἀλήθεια πῶς θὰ μὲ στεφανωθῆς γρήγορα, Ἄλέκο μου; τοῦ εἶπε κλαίοντας—δὲν εἶνε ἀλήθεια πῶς θὰ μὲ σώσῃς γρήγορα ἀπὸ τὴν ἀτιμία; καὶ γονατιστὴ 'μπροστά του περίμενε τὸν παρήγορο καὶ εὐσπλαγγνο λόγο ἀπὸ τὰ χεῖλη του σὰν καταδικασμένη τὴ χάρι τῆς ζωῆς.

Τὰ λόγια της σὰν ἀστροπελέκι: ἔπεσαν ἐπάνω του, αὐτὸς ὁ τρόπος γιὰ νὰ σωθῇ ἡ Ἐλενίτσα ἂν τέτοιο κακὸ τῆς ἐτύχαινε ποτὲ στ' ἀλή-θεια δὲν πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ του, ποτὲ δὲν τὸ στοχάσθηκε πῶς θάχε μιὰ τέτοια ἐλπίδα ἡ φτωχὴ Ἐλένη! Τὰ λόγια της τοῦ φάνηκαν σὰν προσβολὴ, ἡ ἐλπίδα της σὰν μιὰ ταπεινώσι γι' αὐτόν! Δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ τῆς ἀρνηθῇ οὔτε τὴν ἀρετὴ νὰ τῆς δώσῃ μιὰ ἐλπίδα, μιὰ βεβαιότητα, ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη αἰσθάνθηκε ἕνα μίσος γι' αὐ-τὴ! Μὲ μία ματιὰ της ἀπὸ ἐκεῖνας ποῦ ρίχτουν ἡ ἔξυπναις γυ-ναῖκες σὰν κι' αὐτὴ κατάλαβε πιά τὴ θέσι της, τὴν ἀλλαγὴ τῆς ψυ-χῆς του καὶ μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια καὶ τὴ ψυχὴ στενεμένη ἀπὸ τὸν πόνο σταῖς χεῖλῃς:

—Δὲν μὲ λυπᾷσαι, Ἄλέκο; στοχάσου πῶς ὑπάρχει Θεός!—εἶπε καὶ ἔφυγε! Ἡ χλωμάδα τῆς ὤψις της, ὁ πόνος καὶ ἡ θλίψι τῆς ψυχῆς της ποῦ ζωγραφίζονταν στὰ μάτια της ἀνησυχούσαν τὴ δύστυχη μάνα της, ἡ σύντεχναις της ἄρχισαν νὰ τὴν πειράζου, ἐνόμιζε πιά κι' αὐτὴ πῶς ὁ κόσμος ὅλος ἔξευρε τὴν ἀτιμία της. Ἡ ζωὴ ἦταν μαρτύριο γι' αὐτὴ. Ὁ Ἄλέκος ὁ κλέφτης τῆς τιμῆς καὶ τῆς καρδιάς της οὔτε νὰ τὴν ἀκούσῃ δὲν ἤθελε πιά.

Σὲ ποῖον νὰ εἰπῇ τὸν πόνο της, ὁ κόσμος μὲ δίκυρο θὰ τῆς ἔριχτε ἄδικο. Ἐσώπασε, δὲν ἔκλαψε, δὲν ἔστέναζε πιά.

Μιὰ νυχτιὰ σηκώθη ἔξερνα ἀπὸ τὸ κρεββάτι ποῦ τόσαις νύχταις δὲν ἔκλεισε μάτι σ' αὐτό, μάζεψε λίγα ρουχὰ της, πήρε μιὰ φωτο-γραφία τοῦ ἀδελφοῦ της, ἕνα μαντιλὶ ἀπὸ τὸ συρτάρι τῆς μάνας της, λίγαις δραχμαῖς ἀπὸ τὸ κόπο της καὶ κρυφὰ ἔφυγε χωρὶς κι' αὐτὴ νὰ γνωρίζῃ ποῦ πήγαινε!

Τὴν ἴδια ἐκείνη νυχτιὰ ἡ δύστυχη μάνα της ὠνερευνόταν τὸ γάμο της καὶ ὁ Ἄλέκος ὠρκίζονταν εἰς ἄλλη αἰώνια ἀγάπη....

VI

Τὰ βάζανα τοῦ ταξιδιοῦ, ἡ πίκρα, ἡ ἀγωνία καὶ ἡ ἀπελπισία τὴν ἔφεραν σὲ θέσι νὰ ἀπορίξῃ καὶ βαρεῖς ν' ἀρρωστήσῃ! Ὅταν ἦλθε στὰ

λογικά της πού τάχε χάσει από την ἀρρώστια της, εἶδε πῶς βρέθηκε ἀνάμεσα σὲ γυναῖκες πού δὲν ἐπερίμενε.

—Θεέ μου, τί ἀτιμία!

.....

Σιμὰ στὸ κρεβάτι της στὸ τραπεζάκι ἐπάνω εὗρηκε ἡ δύστυχη τὸ πιστοποιητικὸ τῆς ἀτιμίας της ἐπιβεωρημένο καὶ σφραγισμένο ἀπὸ τὴν ἀστυνομία! Ἐφρόντισαν νὰ τῆς τὸ δώσουν πρὶν νὰ εὐγγῆ ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, τὸ διάβασε, τὸ ξαναδιάβασε τρέμοντας καὶ μιὰ φωνὴ σὰν οὐρλιασμα εὐγῆς κομματιασμένη ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς της.

—Μάνα μου! Θεέ μου! καὶ ἔπεσε λιπόθυμη.

Ἐπειτὰ ἀπὸ λίγαις μέραις, ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο τὴν ἔφεραν στὸ φρενοκομεῖο.

Τρελάθη ἡ δύστυχη!

Καὶ ὁ Ἄλέκος;—Εἶναι πρᾶγμα παράδοξο, ζῆ εὐτυχισμένος στὴν Ἀθήνα!

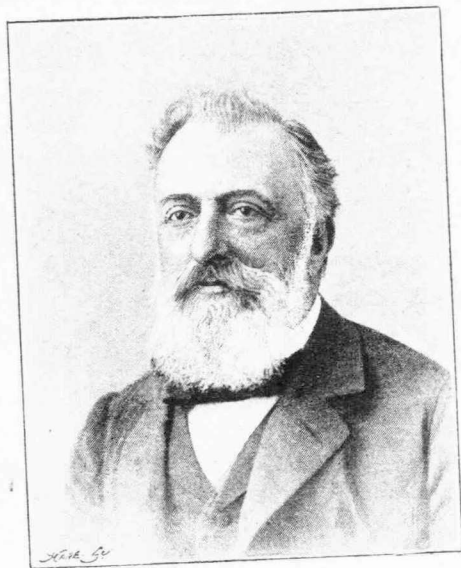
Ζάκυνθος

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΗΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ ΜΟΥ

Τυχαίως ἐγνωρίσθημεν
Μοιραίως ἠγαπήθημεν
Βραδέως ἐχωρίσθημεν
Ταχύ ἐλησμονήθημεν.

Ν. Α. ΚΟΤΣΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

N. A. Kotselopoulos

Δήμαρχος Ἀθηναίων

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ

ΕΝ ΜΕΣΑΙΣ ΝΕΩΤΕΡΑΙΣ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΜΙΑΝ ἡμέραν ἔλαβον
τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν:

«Φίλε μου καὶ ἰψῶστε
[ἑταῖρε!

« Οὐ δύναμαι ἐπὶ πλεῖον
» τὴν τοῦ Πλούτωνος δυνα-
» στεῖαν φέρειν. Αὐριον κα-
» ταλείπω τὰ ζοφερά ταῦτα
» δώματα τοῦ Ἄδου καὶ ἄ-
» νέρχομαι ὅπως ἴδω καὶ πά-
» λιν τὴν κλεινὴν τῆς Παλλά-
»δος πόλιν. Σωκράτης.»

Ἐννοεῖτε τὴν ἔκπληξιν
μου! Τί ἄλλο ἡδυνάμην
ποτὲ θεϊότερον καὶ μᾶλλον
εὐχάριστον νὰ ἀποκτήσω
ζῶν ἢ τὸ νὰ τύχω τῆς τι-
μῆς νὰ ξεναγήσω ἄρχαῖον
Ἀθηναῖον καὶ δὴ τὸν ἀν-
δρῶν σοφώτατον Σωκράτην.

Ἐσπευσα εἰς Αἴγιναν ὁπόθεν ἐκ τῆς Ἀγερούσιας λίμνης θὰ
ἀπέπλει ὁ μέγας σοφός. Τὸν ἐδεξιώθην μετὰ συγκινήσεως καὶ
ἠσπᾶσθην αὐτὸν ἐπανειλημμένως.

Εὐρισκόμεθα ἐπὶ ἑνὸς ἀτμοπλοίου τοῦ Γουδῆ καὶ συνδιελεγό-
μεθα περὶ διαφόρων ἀντικειμένων, ὅτε αἰφνίδιος συριγμὸς ἀνήγ-
γειλεν ἡμῖν ὅτι ἐφθίσαμεν εἰς Πειραιᾶ. Εὐθὺς μυριάδες λεμβού-
χων περιεκύκλωσαν τὸ πλοῖον καὶ πολλοὶ ἀνερχόμενοι ἐπὶ τοῦ
καταστρώματος μᾶς παρεκίνουν ν' ἀποθιθασθῶμεν εἰς τὰς λέμ-
βους των.

—Καὶ οἱ ταξειδιωτικοὶ σας σάκκοι, τὰ βαγάρια βερβαριστί

λεγόμενα, ὦ Σώκρατες, ποῦ εἶνε; Τὰ ἀφήσατε κάτω ἴσως ἐν τῷ θαλαμίσκῳ; . . .

— ὦ φίλτατε, μοὶ λέγει ἐκεῖνος. Ἐγὼ οὐδέποτε φέρω τοιαῦτα. Βλέπεις τὸν χιτῶνά μου καὶ τὸ ἱμάτιον; Εἶνε τὰ μόνα ἐφόδια τοῦ βίου μου . . .

— Ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τελωνεῖον ἔστη ἐνεὸς πρὸ τοῦ πρωτοφανοῦς θεάματος. Δὲν κατελάμβανε ποσῶς τί συμβαίνει.

— Ἀλλὰ τί τοῦτο δηλοῖ, ὦ λῶστε; μοὶ λέγει ἀποταθείς πρὸς ἐμέ. Τί αἰσκιαὶ αὐταὶ καὶ ὁ θόρυβος καὶ τὰ μυρία ταῦτα δέματα καὶ αἱ σκευαί. Μὴ ἐπὶ στρατείαν τινὰ παρασκευάζωνται οἱ Ἀθηναῖοι; . . . Τί δὲ οὗτος ὁ ἀνὴρ ὁ οὕτως ἀγρίως ἡμᾶς ἀπειζῶν καὶ τὸν ἕτερον πόδα ὑποσχάζων; . . .

— Οὗτος, ὦ Σώκρατες, εἶνε ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος ὁ γνωστός Κολοκοτρῶνης, τοῦ Πειραιῶς ἢ Λωποδυτάγρα, ὅστις βλέπων σε οὕτω γυμνὸν καὶ ἀκάθαρτον σὲ ἐξέλαβεν ἴσως ὡς Λωποδύτην τινὰ καὶ ὑποπτον ἀνθρώπων.

— Ἀλλ' ἄρτι ἐλουσάμην, ὦ βέλτιστε!

— ὦ, αὐτὸ δὲν σημαίνει τίποτε. Ἡμεῖς δὲν λουόμεθα ποτέ. Τὸ ἐξωτερικόν, ὦ Σώκρατες, ἐξετάζομεν ἡμεῖς. Τὸ σῶμα ἔσωθεν ἄς εἶνε πλήρες ρύπου, τοῦτο δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ποσῶς. . . Ἀλλ' ἄς σπεύσωμεν, ὦ φίλτατε ἀνδρῶν, ἀκούω συριγμὸν καὶ ὁ συρμὸς θὰ ἀναχωρήσῃ.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου ὅπου ὁ μέγας φιλόσοφος θεᾶτο τὸ τεράστιον μεγαθήριον ὅπερ ἐξηρεῦγετο ἀφθονον ἄτμῶν.

— Τί εἶδος ζῶον ἔστι τόδε; . . . μοὶ λέγει τετραγαμῆνος ὁ Σωκράτης.

— Μηχανή ἐστὶν αὕτη καὶ οὐχὶ ζῶον. . . Ἀτμοκίνητός τις συσκευή. . .

— Καὶ ποῦ αὕτη ἄγει;

— Ἀθήναζε, ὦ Σώκρατες εἰς τὸ κλεινὸν σου ἄστν! . . .

Καὶ εἰσῆλθόμεν εἰς μίαν τῶν ἀμαξῶν τοῦ συρμοῦ α' θέσεως, ὅπου πλήθος συσσωρευθὲν περὶ τὴν θυρίδα θεᾶτο μετ' ἐκπλήξεως τὸν ἀνυπόδητον φιλόσοφον ἐξηπλωμένον ἐπὶ τοῦ ἐδωλίου τῆς α' θέσεως.

Ἐγὼ τότε ἐξαγαγὼν τὴν σιγαροθήκην μου:

— Καπνίζεις, ὦ Σώκρατες, τῷ λέγω προτείνων αὐτῷ ἐν ποῦρον. . .

— Τί σημαίνει τοῦτο, ὦ βέλτιστε; Μὴ πυρὰ ἢ ζέον ὕδωρ εἶμι ὅπως καπνίσω; . . .

— Οὐ τοῦτο λέγω, ἀλλ' ἐὰν τοῦτο νὰ καπνίσῃς θέλεις; καὶ

ἔδειξα αὐτῷ πῶς τοῦτο μεταχειρίζομεθα πρὸς τέρψιν καὶ διασκέδασιν . . .

— ὦ Ζεῦ καὶ θεοί! μὰ τὸν κῦνα, οὐδεπώποτε ἄν δυνηθεῖν τοῦτο εὐρεῖν! . . . Ἀλλ' ἔστι τοῦτο ἡδονὴ τις, ὦ μακάριοι; . . . Καὶ συγχρόνως ἀνιστάμενος.

— Ἀλλ' ὦ τοῦ δαίμονος! οὐκ ἄν ἐπενέγοιμ' ἐπὶ πλείον τὸν σεισμὸν καὶ τὸν δοῦπον καὶ τὸν τάραχον τῆς μηχανῆς ταύτης! Διαιτὶ οὐ ποῖ πρὸς τὴν πόλιν οὐκ ἐπορεύθημεν; . . .

— Μὲ τοὺς πόδας, ὦ Σώκρατες; ἀλλὰ μόνον οἱ χυδαῖοι καὶ οἱ παῖδες σήμερον βαδίζουν με τοὺς πόδας, ὦ σοφώτατε ἀνδρῶν! Μόλι; ἐφθάσαμεν εἰς Ἀθήνας, φωναὶ ἀδιάκοποι ἀντηχοῦσιν ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας.

— « Ἀκρόπολις, Ἐφημερίς τοῦ Κορομηλαῖ, καὶ Νέα Ἐφημερίς! »

— « Κουλούρια, Κουλουράκια φρέσκα! »

— « Πάσσα - τέμπο! — Ἐδῶ τὸ μελένιο καὶ τὸ ζαχαρωμένο! . . . »

— Τί ἔστι ταῦτα πάντα, ὦ φίλε, τί ταῦτα δηλοῖ; . . . με ἐρωτᾷ ἐκστατικὸς ὁ Σωκράτης.

— Πωληταὶ οὗτοι εἰσίν, ὦ Σώκρατες!

— Ἀλλὰ πῶς οὗτοι τὴν Ἀκρόπολιν οἱ βέβηλοι πωλοῦσι, τὴν ἱερὰν Ἀκρόπολιν ἐφ' ἧς ἡ θεὸς με ἀγρυπνον δόρυ φρουρεῖ.

— Οὐχὶ τὴν Ἀκρόπολιν, τὸ ἔρεισμα τῆς πόλεως, ἀλλὰ τὴν ἐφημερίδα « Ἀκρόπολιν » πωλοῦσι.

— Τί δὲ σημαίνει ἐφημερίς καὶ γὰρ ἀμαθέστατος δοκῶ τῆς ἐλληνικῆς οὐδὲ μὰ τὸν Ἀπόλλω τὴν μητροικὴν συνίημι γλῶσσαν. . .

— Εἶνε αὕτη χάρτης τετυπωμένος ἐφ' αὐτὰς εἰδήσεις ἀναγράφουσιν . . .

— Φερ' ὠνούμεθα τινὰ αὐτῶν! Καὶ ἐξήγαγε τὸν μόνον ὄβολον ὃν ἐκράτει εἰς τὸ στόμα κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον . . .

— Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, οὐ δεκτοὶ πλέον οἱ ἀρχαῖοι ὄβολοι. . . καὶ ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ θυλακίου μου δεκάραν:

— Ἴδού, οἱ σημερινοὶ ὄβολοί μας . . .

— Ἐχει ἀνάγλυπτον τὴν Ἀθηναῖν ὁ νέος ὄβολὸς τοῦ ἄστεως; . . .

— Οὐχί, ἀλλὰ τὸν βασιλέα Γεώργιον τὸν Α'.

— Τί! Βασιλέα Γεώργιον! οὐκέτι δημοκρατεῖσθε!

— Οὐχί, ὦ Σώκρατες, εἴμεθα συνταγματικὸν Βασίλειον.

— ὦ εὐδαίμων λάε . . . Οὐ πνίγει πλέον ὑμᾶς ἡ Πνὺς καὶ τὸ σμῆνος τῶν ρητόρων! . . .

— Δυστυχῶς εἶνε τὸ αὐτὸ . . . Μόνον ὅτι πληρώνομεν ἐν καὶ ἡμισυ ἑκατομμύριον διὰ νὰ ἔγωμεν καὶ βασιλέα . . .

Ὁ Σωκράτης ἐν τῷ μεταξύ ἀνέπτυσσε τὴν ἐφημερίδα καὶ

ἀνεγίνωσκε. Συχνάκις ἔχαμε διαφόρους μορφασμούς μὴ ἔννοων τὰ γραφόμενα καὶ διέκοπτε τὴν ἀνάγνωσιν ἐρωτῶν:

— Καὶ τί τὸ «ρουσφέτιον» δηλοῖ, ὦ βέλτιστε; βαρβαρική τις ἔοικεν ἢ λέξις; οὐ γὰρ πώποτε ταύτη ἐγρησάμην.

— ὦ, φίλτατε φιλόσοφε. Ἡ λέξις «ρουσφέτιον» ὡς καὶ τὸ πρῶγμα ἔδηλοῖ ἤτο ἄγνωστος ἡμῖν. Δὲν ὑπάρχει λέξις τοιαύτη. Ἀλλὰ ἐν τούτοις εἶνε τὸ ἐλληνικώτατον τῶν προϊόντων. Μείνε ὀλίγον χρόνον παρ' ἡμῖν καὶ θά το μᾶθῃς. . . Ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα προηγουμένως νὰ προμηθευθῆς πῖλον ὑψηλόν, ὑποδήματα, κολλάρια καὶ λαίμοδέτην ποικιλόχρουν ὅπως καταστήσῃς εὐπαρουσίαστος καὶ οὕτω δυνηθῶμεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν καὶ τοὺς ἐν τοῖς πράγμασι. . .

— Καὶ ποῖοι εἶνε οὗτοι; μὲ διακόπτει ὁ Σωκράτης.

— ὦ! σήμερον ἐν τοῖς πράγμασι εἶνε τὸ «Κορδόνη».

— Τὸ Κορδόνη! Ἄλλη πάλιν ἄγνωστος δι' ἐμὲ λέξις! Τάχ' οὖν οἶαν λαλεῖτε ὑμεῖς γλώτταν; . . . Μὴ τὸ κορδόνη τὸν «γέρδειον δεσμὸν» αἰνίττεται; . . .

— Παραπλήσιόν τι πρὸς ἐκεῖνον εἶνε καὶ τοῦτο, διότι τούτου θραυσθέντος διὰ τοῦ ζήφους ἕλω παραχρῆμα ἡ ἐξουσία.

— Ἀλλὰ τί εἶνε αὐταὶ αἱ φοβερὰι νεφέλαι! φωνεῖ ὁ Σωκράτης βλέπων ἔντρομος τὰ νέφη τοῦ κοινορτοῦ. Μήπω ἔρχομεν πάλιν «Νεφέλας» Ἀριστοφανείου. ὦ Ζεῦ καὶ θεοί! Πανταχοῦ λοιπὸν αὐταὶ θά με διώκωσι τὸν δειλαῖον!

— Οὐχὶ μόνον σέ, ὦ Σωκράτες, ἀλλὰ σύμπαντας ἡμᾶς διώκουσι τανῶν αἱ νεφέλαι. Εἶνε δεινὴ μάστιξ πλήττουσα καὶ ταλαιπωροῦσα μυριοτρόπως τοὺς Ἀθηναίους. Ἴδε ὅποια νέφη. Οὐ σοὶ δοκοῦσιν αἱ Ἀθηναὶ πραγματικὴ τις Νεφελοκοκκυγία; . . . Ὅλοι οἱ νεώτεροι Ἀθηναῖοι εἰμῆθα τόσον εὐπετεῖς, τόσον ἐλαφροὶ, ὥστε διηνεκῶς ἀερωτατοῦμεν.

— Ἀλλὰ τίνες εἰσὶν οὗτοι αἱ ἰσχυροὶ, πελιδνοὶ μεθ' ὕλων εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, οἵτινες οὕτω κλασανχενίζοντες βαδίζουσι; οἷον φρόνημα ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι! Οἷος κόμπος καὶ στόμφοι! . .

— Οὗτοι, ὦ Σωκράτες, εἶνε ποιητὰ ἔξοχοι καὶ μεγάλοι. . . Δὲν κρατοῦσι μὲν ὡς ὁ τυρλὸς Ὀμηρος λύραν εἰς χεῖρας, ἀλλὰ κάλαμον δεινόν, ὃν ἐμβάπτουσιν ἐν τῷ ἰψῷ τῆς ἐχίδνης. . .

— Αὐτοὶ δὲ οἱ παγεῖς, οἱ ρακινδύτοι πωγωνοφόροι, οἱ κεκυφότες καὶ ἀσθμαίνοντες, οἱ ταπεινοὶ τὸ βλέμμα μὲ ἐσχισμένους καὶ κατεσπιλωμένους πῖλους καὶ καθηγηταί, φιλόσοφοι καὶ παιδοτρίβηαι τῆς νεωτέρας γενεᾶς. . .

— Οὗτοι εἶνε διδάσκαλοι καὶ καθηγηταί, φιλόσοφοι καὶ παιδοτρίβηαι τῆς νεωτέρας γενεᾶς. . .

— Οὗτος δὲ ὁ χειρονομῶν καὶ κραυγὰς βᾶλλον ὡσεὶ μαινό-

μενος καὶ ἀγρίως ὠρυόμενος καὶ ταυρηδὸν ὑποβλέπων, ὑπὸ μᾶλῃς δὲ δέσμηι χάρτου κρατῶν τίς ἐστι;

— Δικηγόρος, ὅ ἐστι τῆς Θεμίδος θεράπων, ὦ Σωκράτες.

— Οὗτος δὲ ὁ κάτισχνος καὶ κατεσκληκῶς, ὁ ξηρὸν ἄρτον μετὰ βουλιμίαις καταβροχθίζων, ὅστις πλήρης ἐστὶ ρύπου καὶ κοινορτοῦ, ἔχει δὲ βλέμμα ἐσθεσμένον καὶ ὠχρὸν, μόλις δὲ σύρεται ἐπὶ τῆς γῆς τίς ἐστιν; . . .

— Οὗτος, ὦ ἀνδρῶν σοφώτατε, εἶνε καλλιτέχνης. . .

— Καλλιτέχνης! μὰ τὸν κύνα, οὐδ' οἱ λιμώττοντες τὸ πάλαι κατὰ τὴν ἐπὶ Περικλέους νόσον τοιαύτην δεινὴν καὶ θλιβεράν θῆαν παρεῖχον. Οὗτοι οὖν εἰσὶν οἱ Πραξιτέλεις καὶ Ζευξίδεις ὑμῶν, ὦ βέλτιστε;

— Αὐτοὶ, ὦ Σωκράτες, αὐτότατοι!

— Ἀλλὰ ποῦ εἰσὶν οἱ ναοὶ, τὰ θέατρα, αἱ παλαιστραὶ, τὰ γυμνάσια, τὰ στάδια καὶ αἱ στοαὶ ὑμῶν; . . .

— Ἄς ἀναβῶμεν, ὦ Σωκράτες, ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπως ἐπισκοπήσωμεν ἐκεῖθεν ταχέως πάντα ταῦτα καὶ θαυμάσῃς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν διάνοιαν τῶν ἀπογόνων σου. . .

Καὶ ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον! Ὑψώσας τὴν ράβδον ἔνευσα εἰς ἀμαξήλατῆν καὶ ἀναβάντες τὸ διετάξαμεν νὰ μας φέρῃ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ Σωκράτης μόλις ἀνελθὼν τὴν κλίμακα τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἰδὼν τὸ οἰκτρὸν θέαμα δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα. . .

— ὦ θεοί! ἐφώνησεν, οἷον δεινὸν θέαμα ποτιδέκουσιν οἱ ὀφθαλμοί μου! Ποῦ εἶνε ὁ Παρθενών! Ποῦ τὸ Ἐρέχθειον! Ποῦ ἡ Πινακοθήκη καὶ τὰ γαλακτόχροα προπύλαια! ὦ οἴεταί μοι ἀπίουσα ἡ ἄβητος ἐκεῖνη αἴγιλι! . . . Ἀθηνᾶ! Ἀθηνᾶ! Ἀθηνᾶ! . . . Οὐδαμοῦ, φεῦ! ἀντιλαμβάνομαι τῆς γλυκεῖας φωνῆς σου, ὦ πολιούχος θεᾶ! Οὐ φώνημα σὸν ἀκούω οὐδὲ ξυναρπάζω φρενὶ καὶ ἀποπτος εἶ, ὦ Διὸς θυγατερ! . . .

Καὶ πεσὼν ἐπὶ λίθου ἐθρήνει τόσον θερμῶς, ὥστε καὶ ἐγὼ δὲν ἠδυνήθην νὰ κρατήσω τὴν συγκίνησίν μου. . .

Ἄλλ' ἰδοὺ μελαψὸς καὶ ἀγρίως βλέπων κλητῆρ μᾶς πλησιάζει καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Σωκράτην:

— Κύριε, τῷ λέγει, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κάθῃσθε ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ λίθου. — Εἶνε ἐπιγραφή! . . .

Καὶ ὁ Σωκράτης κεινηῶς, μὲ πλάνον βλέμμα, χωρὶς νὰ εἰπῇ λέξιν, ἀνηγέσθη βυθισμένος εἰς σκέψεις καὶ μελαγχολίαν.

Ἦδη ἐπλησίσαμεν πρὸς τὸ μέρος ὅπῃθεν φαίνεται ἡ πόλις καὶ θέαμα λαμπρὸν καὶ ἐπιβάλλον ἀνειλίσσεται πρὸ ἡμῶν. Ἡ

πόλις παραχώδης, μυριόφωτος, ὡς μεγαθήριον, ὡς κῆτος ὑπὸ τοῦς πόδας μας ἀσπαίρον, ἔχειτο λευκὴ καὶ νεφελώδης.

— Βλέπεις, τῷ λέγω, δεικνύων μὲ τὸν δάκτυλον, αὐτὸ τὸ κλιμακοειδές, τὸ δίκην πυραμίδος προέχον μὲ τὰς ἀπείρους θυρίδας καὶ τὴν ἀνεπεπταμένην ἀνωθεν σημαίαν κτίριον;

— Ὅρῳ τοῦτο.

— Τοῦτο, ὦ Σώκρατες εἶνε τὸ βουλευτήριον. Ἡ νεωτέρα Πνύξ.

Ἐκατὸν πενήτηντα σφῆκας ἐκχυζῶσι τὸν τάλανα τοῦτον τόπον.

— Καὶ διατί ἐγκλείονται ἐν τῷ σκότει, ὑπὸ τῆς αὐτῆς βαρεῖαν στέγην.

— Διότι αἰσχύνονται τὸν αἶθριον καὶ εἴρωνα οὐρανόν. . . .

— Αὐταὶ δὲ αἱ αὐλακες καὶ αἱ χαράδραι καὶ αἱ σχισμαὶ τῆς γῆς, τί οὖν σκοποῦσι; . . .

— Ταῦτα, ὦ Σώκρατες, καλοῖνται ὁδοί. . . . Ὅρᾷ τὴν σχολιὰν ἐκείνην καὶ ἀκαθορισίῳν ἔμπλεων καὶ βορβορώδη; — Εἶνε ἡ Περικλέους. Ἐτέρα δ' ὁμοία καὶ χείρων ἔτι ἐκεῖ μακρὰν. . . εἶνε ἡ φέρουσα τὸ ὄνομά σου.

— Ὡ μέγιστοι θεοί! οἷον ὄνειδος! Οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν ἀποσθεσθῆναι τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐκ τοῦ μισματωδούς ἐκείνου τέλματος. . . . Ἀλλὰ τὰ πολλὰ ταῦτα θνητιμαῖα τὰ ἀνά τὰς ὁδοῦς, τὰ τυμπανιαῖα πτώματα τί ἐστι; . . .

— Ταῦτα, ὦ Σώκρατες, κύνες καὶ γαλαῖ ἐστὶ, ἃ φονεύεται διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὸν πλεονασμόν, τῶν ἀνθρώπων φοβουμένων τὴν λύσαν.

— Ἀλλὰ τί οὐ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ταῦτῳ τρόπῳ καταφθείρουσι; Καὶ γὰρ οὗτοί μοι δοκοῦσι πολλῶν γε πλείον λυσιωδέστεροι καὶ τῇ μανίᾳ εὐπιφορώτεροι. . . .

— Ἀλλ' αἱ τρωγαὶ ἐκείναι, ἐξακολουθεῖ ὁ Σωκράτης, καὶ αἱ ὑπόγειοι οἰκῆσεις ὅπου ῥυπος καὶ σκότος οἰκεῖ, τί ἐστὶ;

— Ταῦτα, ὦ Σώκρατες, «Δημοτικὰ Σχολεῖα» καλοῦνται. Ἐκεῖ ἐκπαιδεύονται καὶ ἀνατρέφονται καὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα οἱ παῖδες τῶν Ἑλλήνων διδάσκονται. . . .

— Τὸ δὲ σκοτεινὸν καὶ μυστηριώδες ἐκεῖνο οἶκημα τὸ περὶ τὸ βουλευτήριον μῶν ἢ ἐμῆ φυλακὴ ἐστὶ; . . . Καὶ γὰρ μίαν μόνην θύραν ἔχει οὐδεμίαν δ' ἔτεραν ὀπήν.

— Τοῦτο, ὦ Σώκρατες, εἶνε ἀθηναϊκὸν κομμωτήριον, οὐχὶ δ' ὅμως εὐαρέστους ὁσμάς ἀνά τὴν πόλιν ἀναπέμπον. . . . Χρῶνται δ' αὐτῷ οἱ πολῖται ὡς ὅτε ὑμεῖς ἐπὶ θάκον ἐξήρασεθε.

— Καὶ ὁ ἐκ ξύλου ἐκεῖνος ἐκεῖ ναΐσκος μῶν βαρβάρῳ τινὶ θεῷ Ἰὸρν ἀφιέρωται;

— Ὡ, πολλοῦ γε καὶ δεῖ! Ναΐσκῳ τοῦτῳ προσωμοίας;

Ἄλλ', ὦ γαθέ, καὶ τοῦτο ὁμοίον τι τῷ προλαβόντι τὸ δὲ Χόρν ὄνομα ἐστὶ τοῦ κατασκευάσαντος.

— Οὗτοι δὲ, ὦ βέλτιστε, οἱ ἀνακυκῶντες καὶ ταραττοντες τὴν πόλιν, οἱ ἐρυθρὰς στολὰς φέροντες, οἱ ἄνω καὶ κάτω τρέχοντες, οἱ βεβαχυεμένοι καὶ μαινόμενοι καὶ ἄγριοι ὥσπερ παρδάλεις, τίνες εἰσίν; . . .

— Οὗτοι ἀστυνομικοὶ κλητῆρες εἰσίν, οἱ τὴν φρούρησιν καὶ ἀσφάλειαν ἐντεταλμένοι. . .

— Ἄλλ', ὦ λῶστε! οὗτοι, μὰ τὸν Δία, ταραχὴν, θόρυβον καὶ ἀληθῆ στάσιν ποιοῦνται. . .

— Ἀληθῶς, ὦ ἀνδρῶν σοφώτατε, ἀλλ' οὕτω εἰθίσται παρ' ἡμῖν. Καὶ γὰρ ἐνταῦθα ὁ θόρυβος σιγὴ ἐστὶ καὶ τὸ ἔγκλημα ἀρετῆ καὶ ἡ ἀκοσμία σεμνότης καὶ ἡ μέθη νηφαλιότης καὶ ἡ ἀναίθεια αἰδῶ καὶ ἡ φλυαρία σιωπῆ. . .

— Ὅ, τι οὖν ἐδίδασκον οἱ σοφισταὶ τὸ πάλαι ἤδη γίγνεται. . .

— Πρόδοδος καὶ Πολιτισμός! Ἴδου τὸ σύνθημα τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Πρωτότυπος ἐν πᾶσιν!

— Ἐκεῖνος δὲ ἐκεῖ μακρὰν ὁ ἐκ μαρμάρου ἀνδριάς ὁ πρό τοῦ λαμπροῦ ἐκείνου κτιρίου ὁ παχὺς ὥσπερ Βάχχος καὶ βαρὺς καὶ δύσθυμος καὶ κάτω νεύων καὶ οἰοεὶ ἐκ φθειρῶν τρυχόμενος, οὕτω γὰρ τὸ τῆς σφῆρας ὕψος ἐμφαίνεται, τίς ἐστὶ; καὶ γὰρ σφόδρα με θλίβει ὁ ἀνὴρ οὕτω γυμνός ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης ἑδρας διηνεκῶς ἄναυδος καὶ ἠλιθίως παραμένων.

— Οὗτος, ὦ Σώκρατες, εἶσαι σὺ ὁ ἴδιος!

— Ἐγώ! — Ἐγώ! — Ἐγώ! — Ὡ θεοί! Ὀλύμπιοι, ὦ ὑψιβρεμέτα καὶ τερπικέραυνοι καὶ ἐρίγδουποι καὶ νεφεληγερέτα καὶ πατὴρ ἀνδρῶν καὶ θεῶν τε Ζεῦ! ἄρ' ἀνέχοιο ἂν ἐπὶ πλείον τὴν ἀναίδειαν τῶν ἀνθρώπων. . . Καὶ σὺ, ὦ ἀργυρότοξε υἱὲ τῆς Λητοῦς, ὦ σὺ θεὸς Ἀπολλῶν! . . . Τί οὐ τὸ τόξον ταχέως τείνεις καὶ τοὺς βεβήλους τούτους ἀπογόνους οὐ βροτολοιοῖς οἰστοῖς βάλλεις; Καὶ ταῦτα λέγων ὁ Σωκράτης ἤρφατο τρέγων ὡς μαινόμενος ἀφρίζων ἐκ θυμοῦ καὶ κραυγάζων ἀγρίως μετὰ βοῆς καὶ κατάγυου. . . Ἐγὼ εὐρέθην εἰς δύσκολον θέσιν. . .

— Ἀλλὰ, μὴ κάμνετε οὕτω, πρὸς Θεοῦ! . . ἡσχάσατε! . .

— Οὐδέποτε! Φεύγω, φεύγω! οἷον ἄγος, οἷα ὕβρις! . .

— Σταθῆτε! Μὴ βιάζεσθε! δὲν εἶνε καὶ τόσον. — Ἄλλ' ἐκεῖνος ἔφωγεν ἔτι. Ἐτρέξα κατόπιν, τὸν καθικέτευσσα νὰ παραμείνη,

νὰ καθίσθῃ ὀλίγας ἡμέρας ἀκόμη τῷ εἶπον περὶ τοῦ Πανεπιστημίου, περὶ τῶν Σχολῶν μας, περὶ ναυτικοῦ καὶ περὶ τόσων ἄλλων ἄλλ' ἐστάθη ἀδύνατον νὰ τὸν καταπραύνω. . . Ἦτο ἔξω φρενῶν. Διημιθύνετο πρὸς τὸν σιδηρόδρομον.

—Τούλάχιστον ἄς υπάγωμεν, καθὼς πρὶν ἐλέγχετε, μὲ τοὺς πόδας μέχρι Πειραιῶς!

—ὦ, ποτέ, ποτέ! Εὐτυχῶς ἔστι τρόπος ὅπως φύγη τις θάσσον καὶ μετὰ μείζονος σπουδῆς... Σωτήριός μοι δοκεῖ νῦν ὁ σιδηροῦς οὗτος δρόμος...

Παρῆλθον ἔκτοτε ἔτη χωρὶς νὰ γνωρίζω τι περὶ τοῦ μεγάλου φιλοσόφου... Κατέβη εἰς τὸν Ἄδην χωρὶς νὰ μοι εἴπῃ οὐδὲ ἐν ὕστατον «Χαίρε»...

Προχθὲς αἴφνης ἔλαβον τὸ ἐξῆς δελτάριον μὲ τὴν σφραγίδα καὶ τὸ γραμματόσημον τοῦ βασιλείου τοῦ Πλούτωνος καὶ ὅπερ ἀποσφραγίσας ἀνέγνων...

«ὦ βέλτιστε,

Θαυμάζω πῶς οἷόν τέ ἐστίν ἐν Ἑλλάδι εἰσέτι ζῆν καὶ ἀναπνεῖν... Πολλοὶ νεώτεροι Ἕλληνες κατέρχονται καθ' ἑκάστην εἰς Ἄδην, ἀλλ' ἄτυχῶς οὐ δύναμαι μετ' αὐτῶν συνομιλῆσαι καὶ γὰρ οὐ τὴν ἀρχαίαν οἶσασι διάλεκτον... Ἐξ ὅσων ἐνόησα συζητοῦσι καὶ ἐνταῦθα αἰεὶ περὶ πολιτικῆς καὶ γὰρ τὴν λέξιν «κορδόνι» διηγεκῶς ἐν στόματι ἔχουσιν... Εἶνε δὲ πάντες ἐμπλησμένοι κονιοστοῦ καὶ βορβόρου καθάπερ οἱ πρὸ 19 αἰῶνων ἐκ Πομπηίας κατελθόντες... Ἐάν ποτε κατέλθῃς φρόντισε ὅπως ἀποβάλλῃς τὸν κονιορτὸν τῶν ἐνδυμάτων καὶ γὰρ οὐδεμίαν ψήκτραν ἐνταῦθα εὐρήσεις. Φρόντισον ὅπως ἐξαλειφθῇ τὸ ὄνομά μου ἐκ τῆς διωκνύμου ὁδοῦ καὶ ὅπως τεθῆ ἕτερον ὄνομα εἰς τὸν εἰδεχθῆ καὶ ἡλίθιον ἐκεῖνον ἀνδριάντα. Ἦκουσα γθὲς τὴν δείλην ὅτι ὁ Διάκος ἐν νῶ ἔχει τὸν Σισυφον εἰς Ἑλλάδα ἐξαποστεῖλαι ἵνα πρωθυπουργὸς ἐν αὐτῇ ἀναγορευθῇ... Μοὶ ἐπρότεινε ταῦτο κάμοι, ἀλλὰ προσέβλεψα αὐτὸν τοσοῦτον ἀγρίως, ὥστε ἐδήσε σιγῆται. Ἐνταῦθα ἐνέτυχον πολλοῖς σοφοῖς ἀνδράσι τῷ Κοραῆ καὶ ἄλλοις σφόδρα μακαρίαις καὶ ἀσμενιζομένοις τῇ ἐν Ἄδῃ διαμονῇ... Οὐδεὶς ἐφίεται παρ' ὕμιν ἀελθεῖν...

Ταῦτα καὶ χაίρειν σε κελεύει

Σωκράτης.»

Καὶ ἐξύπνησα τρίθων τοὺς ὀφθαλμούς...

Τῆ 15 Μαρτίου 1891.

ΑΔ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΛΑΝΗΣ

«Εἰ δέος ἀδικεῖν περὶ τὸ δίκαιον, τὸ ἀδίκως ἀπολῦσαι ὑπερώτερον ἂν εἴη τοῦ μὴ δίκαιως ἀπολῦσαι». (Ἀντιφῶν)

I

ΤΑ δικαστικά χρονικά βρῖθουσιν—ἀτυχῶς διὰ τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα— παραδειγμάτων εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι πάντες οἱ κατάδικοι δὲν εἶναι καὶ ἀληθῶς ἔνοχοι.

Δὲν γνωρίζω ἐν Ἑλλάδι ἐπιστήμως τὸν ἐτήσιον τῶν καταδίκων ἀριθμὸν διότι τὸ φῶς τῆς στατιστικῆς ἐθυσιάσθη εἰς τὸν πόθον τῆς ταχύτερας ἀποκτήσεως τοῦ... εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν ἀναμενομένου ἰσοζυγίου τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἄλλ' οὐδ' ἐκ τῆς εὐγλωττίας τῶν ἀριθμῶν, —ἐάν ποτὲ ἀνεβίω ἡ στατιστικὴ καὶ ἐν Ἑλλάδι, — εἶναι δυνατόν νὰ πιστοποιήσωμεν ἐπακριβῶς τὴν ἀνα-

λογίαν τῶν θυμάτων δικαστικῶν πλανῶν πρὸς τὸν δίκαιον ἀριθμὸν τῶν καταδίκων ἢ περιεργὸς καὶ ἐνδιαφέρουσα αὐτῇ πληροφορία μόνον εἰς τὰ κατὰστιχα τῶν τμηματαρχῶν τοῦ παντεπόπιου ὑπάρχει μὴ τελειοποιηθέντων ὁμῶς εἰσέτι τῶν ἀν-

θρωπίνων τηλεσκοπίων ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ἐκ τῆς γῆς ἀνάγνωσις τῶν θείων ἀριθμῶν, ἀρκοῦμαι εἰς τὴν ἐκ τῆς κοινῆς πείρας βεβαίωσιν, ὅτι καὶ ἡ ποινικὴ δικαιοσύνη, ὑπ' ἀνθρώπων ἀπονεμομένη ὑπόκειται ἀναμφισβητήτως εἰς τοὺς κινδύνους τῆς πλάνης. Τὸ δεδικασμένον δὲν εἶναι βεβαίως πάντοτε ἡ ἀλήθεια· ὅθεν καὶ τὸ τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου ἄξιωμα *res iudicata pro veritate habetur* 1.

Ταῦτα δὲν εἶναι δεκτικὰ ἀντιρρήσεων καὶ δι' αὐτὰ τὰ μᾶλλον εὐνομούμενα κράτη, εἰς ἃ ἡ καλὴ τῆς δικαιοσύνης ἀπονομή, οὐχὶ μόνον θεωρητικῶς, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς θεωρεῖται ὁ πρῶτος τοῦς πολιτείας σκοπός· ἀλλὰ τότε τί πρέπει νὰ προστεθῇ διὰ τὰ κράτη ἐκεῖνα, εἰς ἃ ἡ πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἐγκληματικὴ ὀλιγωρία τῶν ἀρμοδίων, — κατὰ τὴν δημοσιογραφικὴν φράσιν, — ἔσχεν ὡς καρπὸν τὴν χειροτέρευσιν τῆς ποιότητος τῶν δικαστικῶν ὀργάνων, ἔστιν ὅτι καὶ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν αὐτῶν πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν ἐνόχων καὶ εἰς ἐνοχοποίησιν τῶν ἀθώων; Εἰς τὰ τοιαῦτα κράτη, δύναται τις νομίζω νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν θυμάτων τῆς δικαιοσύνης εἶναι κατ' εὐθὺν λόγον πρὸς τὴν ἔντασιν τοῦ κομματικοῦ πυρετοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ τῆς δολίας προαιρέσεως, πολλάκις κουφότης ἀνακριτικῆς χάριν βεβηλώσεως, — ἀπαραιτήτου ἐνίοτε ὡς πρὸς τὸν προβιβασμὸν, — ἄλλοτε προκατάληψις ἀνεξήγητος, καὶ ἄλλοτε ἀπαισία ὁμοιότητος φυσιογνωμίας τοῦ ἀληθοῦς ἐνόχου πρὸς τὸ θῦμα, ἢ, ὅπερ καὶ συνηθέστερον, συνδρομὴ δυσμενῶν συμπτώσεων ρίπτει καὶ κατὰ τοῦ ἀθωοτέρου τὴν ὑπόψιν ἐγκλήματος βδελυροῦ.

Ἐσκέφθης ποτέ, φίλε κ. Σκόκε, ὅπόσον ἀποτρόπαιον καὶ ὀδυνηρὸν τυγχάνει τὸ θέαμα ἀθώου συλλαμβανομένου βαρβάρως ὑπὸ τοῦ χωροφύλακος καὶ παραδιδομένου εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κ. Εἰρηνοδίκου, ἢ τοῦ κ. Εἰσαγγελέως; Ἐσκέφθης ὅποια δύναται νὰ ἦ ἡ ψυχικὴ κατὰστασις τοῦ ἀθώου, ἐργατικοῦ καὶ ἐντίμου ἐκείνου οἰκογενειάρχου, ἀρπαζομένου ἐκ τῆς ἐργασίας του καὶ ἐκ τῶν κόλπων τῆς οἰκογενείας του, ἴν' ἀπαχθῇ εἰς τὰς βρωμερὰς φυλακάς, ἀπειλουμένου ὑπὸ τῆς καταστροφῆς τῶν ἐξ οἰκονομίας χρηματικῶν περισευμάτων του καὶ κινδυνεύοντος τὴν ὑγείαν καὶ τὴν τιμὴν ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἐπὶ γῆς φιλιτάτων αὐτοῦ ὄντων;

Εἰς ὅσα τοῦλάχιστον κράτη ἡ δικαστικὴ μηχανὴ εὐρύθμως λειτουργεῖ, τὸ στάδιον τῆς προδικασίας δὲν παρατείνεται ἐπ' ἀπειρον καὶ δι' ὅσους ὁ κατηγορούμενος εὐρίσκεται ἐν τῇ προφυλακίσει· ἀλλ' ὅπου οἱ τροχοὶ τοῦ ἄρματος τῆς Θεμίδος κυλίσονται

(1) Τὸ δεδικασμένον ἀπὸ ἀλήθειας ἐστίν.

βραδέως, προσκόπτοντες ἀπελπιστικῶς ἀνὰ πᾶν βῆμα, οἱ μῆνες διαδέχονται τοὺς μῆνας καὶ ἐνίοτε τὰ ἔτη διαδέχονται τὰ ἔτη ἐν τῇ φοβερᾷ προσδοκίᾳ τοῦ ἀναμενόμενου βουλευμάτος· δυστυχῶς βεβαιωμένον, ὅτι εἰς εὐτυχῆς κάτοικος τῆς νεωτέρας Ἐλλάδος, τοῦνομα Μιχαὴλ Μητράκης ἠθωώθη μετὰ . . . ἐνδοκαετῆ προφυλακίαν! Ὅποια ἀληθῶς ἡ διαφορά τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου, καθ' ἣν ἐπετρέπετο διὰ πάντα σχεδὸν τ' ἀδικήματα ἢ ἐπὶ ἐγγυήσει ἀπόλουςις κατὰ τὸ στάδιον τῆς προδικασίας, καὶ τῶν ἡμετέρων χρόνων τοῦ ψευδοπολιτισμοῦ, καθ' οὓς μετὰ στέρησιν τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας ἐπὶ μίαν δεκαετηρίδα καὶ πλεόν, ἡ δικαιοσύνη τῆς πατρίδος τοῦ Σάλωνος, ἀνοίγουσα τὴν θύραν τοῦ δεσποτισμοῦ λέγει τῷ ὑποδίκῳ ἀφελῶς — «ἐπλανήθη» — ὅπερ οἱ ἔως χθὲς κατακτητὰί τῆς χώρας ταύτης ἔλεγον «γιαγνίς ὀλυτοῦ»! . . .

Ἐν τούτοις κατὰ τὸ στάδιον τῆς προδικασίας, ὅτε καὶ μόνη ἔνδειξις ἀρκεῖ πρὸς καταδίωξιν, ἴσως τὰ ὄργανα τοῦ νόμου δύνανται νὰ δικαιολογηθῶσιν ἐκ τῆς ἀναγκαιῶς ἐσπευσμένης πολυλάκις ἐνεργείας πρὸς διάσωσιν τῶν ἰχνῶν τῆς ἀξιοποιου πράξεως καὶ πρόληψιν τοῦ εἰς φυγὴν ὑπόπτου καὶ ὑποτιθεμένου ἐνόχου Ἀλλὰ ποτὰκι δὲν ἐβεβαίωθη, ὅτι καὶ αὐτὰ αὐτὰ αἱ δικαστικαὶ ἀποφάσεις, αἱ κατόπιν τῆς ἐπ' ἀκρατηρίου μετὰ μακροτάτην βᾶσανον διαδικασίας ἐκδοθεῖσαι ὑπῆρξαν προῖον δικαστικῆς πλάνης! Τὴν ἀτέλειαν τῶν νόμων καὶ τὴν κακὴν αὐτῶν ἐφαρμογὴν δεινούσιν, ἐν κοινῶνι μάλιστα βεβλημένη καὶ σπαρασσομένη ὑπὸ τοῦ κομματικοῦ δαίμονος, οἱ Εἰσαγγελεῖς, — εὐτυχῶς οὐχὶ πάντες, — οἵτινες ἐτάχθησαν μὲν εἰς θέσιν ὑψίστην πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ἐκτροχιασθέντες νομίζουσιν, ὅτι ἡ μόνη αὐτῶν ἀποστολὴ εἶναι ἡ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καταδικαν! Ἐκεῖνοι οἵτινες ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ὠρίσθησαν ὡς σωτήρες ἄγγελοι, οὐδὲν συνήθως δεικνύουσιν ἐνδιαφέρον εἰς τὴν διάψωσιν τῶν ναυαγῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἀτελείας. Τούναντιον λακτικῶσιν αὐτοὺς διὰ τοῦ ποδὸς τῶν ἀγερώχων, ὅπως ἐπίδειξουσιν ἐνίοτε ἐπιτετηθευμένην ἀστηρότητα καὶ καλύψωσιν οὕτω τὴν ὑπὲρ τῶν εὐνοουμένων ἀχαρίαν . . .

Ἐνώσω πρόκειται περὶ συνεπειῶν στέρησεως ἰδιοκτησίας, ἢ πλάνης τοῦ δικαστοῦ εἶναι ὑποφερτὴ. Ἐὰν ἔτι πρόκειται περὶ στέρησεως τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, — ἐναντίον βεβαίως καὶ τῶν συνταγματικῶν ἐγγυήσεων, — τὸ ἐγκλήμα τῆς πολιτείας σκληρὸν μὲν καὶ ἀποτρόπαιον εἶναι, ἐναπολείπεται ὁμως ἡ περὶ

χάριτος ἔλπις. Ἄλλ' ὅταν τὸ πεπλανημένον «διὰ ταῦτα» τοῦ δικαστοῦ ἀφαιρῆ ζωὴν ἀνθρωπίνην, — ἦν μόνον ὁ Θεὸς δίδει, — ἀναβιβάζον τὸν κατηγορούμενον ἐπὶ τῆς λαιμητόμου καὶ ἐγκολάπτου ἀνεξίτηλος τὴν κηλίδα τῆς ἀτιμίας ἐν τῷ οἰκονομικῷ ὄνόματι. . . . Ὡ! τότε ἡ φαντασίαι τοῦ ἀνθρώπου ἀδυνατεῖ νὰ περιγράψῃ τὰ μαρτύρια τοῦ εἰς τὸν θάνατον βυθίζοντος ἀθώου καταδίκου!

Φέρε εἰς φῶς τὴν ἀλήθειαν, τοῦλάχιστον ἐνίοτε, ὁ χρόνος. Τυχρὰ συμβάντα, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ ἡ ὁμολογία τῶν ἀληθῶν ἐνόχων. — δι' ἧς ἐπεζητήθη ἡ ἀνακούφισις τῆς βλαπτιζομένης συνειδήσεως, — ἀπέδειξαν τὴν τελείαν ἀθωότητα ἀνθρώπων καταδικασθέντων εἰς θάνατον!

II

Θανατικὴ καταδίκη ἀθώου!

Φρικτὸν νὰ φαντασθῆ τις, ὅτι ἡ πολιτεία ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου καὶ χάριτι τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, βοηθουμένη ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τῶν λειτουργῶν τῆς ἀγνῆς Θεμιδος, καρτομεῖ ἀθῶον! Ἀτυχῶς ἡ ἱστορία τοῦ ποινικοῦ δικαίου βεβαίωσι τοιαύτα; σπαρακτικᾶς καταδίκας, οἷοναί ὡς στίγματα ἀνεξάλειπτα τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης: ἐξ αὐτῶν ἐδημιουργήθη καὶ τὸ μέγιστον τῶν κατὰ τῆς θανατικῆς ποινῆς ἐπιχειρημάτων τῶν ποινικολόγων.

Ζητῶ παρὰ τῶν ἀναγκαστῶν τὴν ἄδειαν νὰ διηγηθῶ συνοπτικῶς τὴν ἱστορίαν ἐνὸς τοιούτου θύματος ἐκ τῆς συγκυρίας δυσμενῶν συμπτώσεων, ὅπερ ὅμως συνέπεσε νὰ γνωρίσω, διότι ὡς ἐκ θαύματος ἐπέζησεν, ἵνα διηγηθῆται τὰς ἐντυπώσεις τοῦ παραδεδομένου εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ δημίου· καί, ἐπέζησεν ἀφοῦ ἤυτύχησε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν λαιμητόμον καὶ νὰ δεθῇ ἐπὶ τῆς νεοκρικῆς σανίδος πρὸς . . . κατατόμησιν.

Πρωῖαν τινὰ τοῦ ἔτους 185... εὑρέθη ἐν τινὶ νήσῳ τῶν Κυκλάδων πτώμα, πλησίον δὲ αὐτοῦ ἡ θανατηφόρος μάχαιρα αἱμοσταγῆς. Τυχαιῶς διήρχητο ἐκεῖθεν ὁ Τ' γείτων αὐτοῦ, ὅστις ὀλίγας μὲν ἡμέρας πρὶν συνέπεσε νὰ ἐκφρασθῆ ἐν τινὶ καφενεῖῳ δυσμενῶς περὶ τοῦ φονευθέντος, ἐκ περιεργείας δὲ, πλησιάζας τὸ πτώμα καὶ ἀναγνωρίσας τὸν γείτονα τοῦ ἄπνου, λαμβάνει εἰς χεῖρας τὴν μάχαιραν, προσπαθῶν ν' ἀναγνωρίσῃ, εἰ δυνατόν, ἐξ αὐτῆς τὸν φονέα, ὅτε οἱ ἐκεῖθεν διελθόντες συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος συλλαμβάνουσι αὐτὸν ὡς ὑποπτον· συνετεῖχ τῶν ἀνωτέρω ἐνδείξεων παραπέμπεται ὁ Τ' ἐπὶ φόνῳ ἐκ προμελέτης εἰς τὸ Κκ-

κουροδικεῖον. Τὸ ὄρκωτὸν δικαστήριον, παρασυρθὲν καὶ ἐκ τῶν κεραυνοβόλων εἰσαγγελικῶν ἐπιχειρημάτων κατὰ τοῦ ὄπ' αὐτοφῶφ φονέως, θεωρεῖ ἀποχρώσας ἀποδείξεις περὶ τῆς ἐνοχῆς τὴν δυσμενῆ ὀλίγας πρὸ τοῦ φόνου ἡμέρας ἐκφρασιν τοῦ κατηγορουμένου κατὰ τὸ παθόντος καὶ τὴν σύλληψίν του παρὰ τῶ νωπῶ ἔτι πτώματι, οὕτω δὲ κηρύττει αὐτὸν ἔνοχον φόνου προμελετημένου· τὸ δικαστήριον τῶν Συνέδρων καταδικάζει τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν!

Ὁ εἰς θάνατον καταδικασθεὶς Τ' ἦτο χριστιανὸς τοῦ δυτικοῦ δόγματος: ἐπίσης ὁ φονευθεὶς ὁ τῶν δυτικῶν ἱερεῦς, ἐν Σύρω νομιζῶ διαμένων, εἴτε ἐξ εὐσπλαγγνίας, εἴτε ἐκ λόγων σπουδαίων, οὐς ἐγνωρίσε μὲν, δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ κοινολογήσῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐπιμόνας εἶχεν ἐργασθῆ παρὰ τῶ βασιλεῖ Ὁθωνι πρὸς ἐξορήγησιν χάριτος: ἀλλ' ὁ Ὁθων δὲν ὑπέγραφε διατάγματα περὶ χορήγησιν χάριτος χωρὶς προηγουμένου νὰ μελετήσῃ ὁ ἴδιος τὸν φάκελλον, ἡ δὲ μελέτη αὐτοῦ τοῦλάχιστον κατ' ἀρχάς δὲν ἐκλόνησε τὴν περὶ τῆς ἐνοχῆς πεποιθησίν του: ἡ ταχύτερος φήμη διεβίβασε μὲχρι τῆς σκοτεινῆς φυλακῆς τοῦ δεσμώτου τὴν εἰδησιν ὅτι πᾶσα περὶ χάριτος ἐλπίς ἐσβέσθη: τοῦ λοιποῦ ὀριστικῶς πλέον διεγράφη ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ζώντων. Αἱ ἡμέραι παρέρχονται ἐν ἀγωνίαις: εἰς πάντα κρότον τῶν στροφίγων τῆς θύρας, στρέφεται νομιζων, ὅτι ἀκούει ἐργόμενον τὸν δεσμοφύλακα, ἵνα τῷ ἀναγγεῖλη, ὅτι ὁ δῆμιος περιμένει αὐτὸν ἵνα θέσῃ τέρμα εἰς τὸν ἀφόρητον βίον του. Τίς οἶδεν, ἐὰν εἰς τῶν ἀκροωμένων αὐτὸν, ὁσάκις διεμάρτυρετο ὑπὲρ τῆς ἀθωότητός του, ὑπῆρχον οἱ πιστευόντες, ὅτι τ' ἀληθῆ ἔλεγεν! . . .

Ἡ χάρις δὲν ἐδόθη. Ὁ Τ' ὠδήγηθῆ εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτέλεσεως, ἐξομολογούμενος μὲχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς εἰς τὸν ἱερέα, ὅτι ἦτο πάντῃ ἀθῶος τοῦ χυθέντος αἵματος. Τὸ φιλοπερίεργον κοινὸν εἶχε συναθροισθῆ, ὅπως ἴδῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ καταδίκου πίπτουσαν ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ δημίου. Δὲν ἀπουσίαζεν, ὡς συνήθως, καὶ τὸ ὄρατον, ἀλλ' ἱκανῶς σκληρὸν ὅπως ἀντέχῃ εἰς τοιοῦτο θέαμα, φύλον. Ὁ δῆμιος λαμβάνει κατοχὴν τοῦ ἀναστήτου πλέον σώματος τοῦ καταδίκου, ὅπερ προσδένει εἰς τὴν σανίδα τῆς φονικῆς μηχανῆς. . . Μετ' ὀλίγας στιγμῆς ἡ κεφαλὴ θά εὑρίσκειται ἐν τῷ σανιδίῳ αἱμοσταζούσα καὶ . . . ὁ νόμος ἱκανοποιημένος! Ἄλλὰ. . .

«Ἄλλ' ἔστι δίκη· ὀφθαλμὸς ὅς τὰ πάνθ' ὄρα». Τοῦλάχιστον ἐνίοτε. Αἰφνιδίως ἀκούονται μακρῶτεν πυροβολισμοί, φαίνεται ἀμέσως ἔφιππος χωροφύλαξ, ἀπὸ ρυθμῶν τρέχων πρὸς τὸν τόπον

τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως. Ῥίγος καταλαμβάνει τοὺς θεατὰς ἐκ φόβου μὴ ὁ ἀγγελιαφόρος ἐκεῖνος, κομίζων ἴσως τὴν ζωὴν τοῦ ἐπὶ τῆς σανίδος ἀναμένουτος τὴν μάχαιραν τῆς λαιμητόμου σώματος, δὲν φθάσῃ ἐγκαίρως. Ἀληθῶς ἐκεῖνος διὰ σχημάτων καὶ ἰδιῶν πάντων τρόπου προσπαθεῖ νὰ ἐκδηλώσῃ καὶ μακρόθεν τὴν ἀπαραίτητον ἀνάγκην τῆς ἐπὶ στιγμᾶς ἀναστολῆς τῆς ἐκτέλεσεως. Ἡ συγκίνησις διαδίδεται ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ ἐκτείνεταί. Ὁ δῆμιος σταματᾷ ἐν ἀμυχανία· ὁ Εἰσαγγελεὺς ἐσπευσμένως ἀνοίγει τὸν κομισθέντα φάκελλον καὶ . . . ὅποια ἐκπληξίς! ἀναγινώσκει ἀμέσως τὸ βασιλικὸν Διάταγμα περὶ χάριτος, ὅπερ ὁ τότε περιοδεύων εἰς τὴν ἐπαρχίαν Λεβαδείας βασιλεὺς *Ὁθων, πεισθεὶς ἐπὶ τέλους, — τίς οἶδεν ἔνεκεν ἀνακοινώσεως τίνων πληροφοριῶν, — εἶχεν ὑπογράψῃ, μετατρέψας τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου εἰς ἰσόβια δεσμά. Ὁ εὐεργετικὸς τηλεγράφος δὲν ἐλείτουργει ἀκόμη ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς τὸν ἀγγελιαφόρον ἐδόθη ἡ ἐντολή, ἵνα διὰ πάσης δυνατῆς θυσίας φθάσῃ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως.

Ἔτσι, ὅλοι ἐχάρησαν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ διατάγματος, ἐκτὸς δύο . . . τοῦ δημίου, ὅστις δὲν ἐπεράτωσε τὸ ἀρξάμενον ἔργον τοῦ καὶ τοῦ καταδίκου, ὅστις πρὸ πολλοῦ λιποθυμήσας ἔκειτο ἐπὶ τῆς σανίδος ἀναίσθητος . . .

Μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1862 ὁ Τ' δι' ἄλλεπαλλήλων διαταγμάτων μετριάσαντων τὸν χρόνον τῆς ποινῆς του, ἀφέθη ἐπὶ τέλους ἐλεύθερος, τὸν ἐγγνώρισα δὲ καὶ ἐγὼ ὡς ἀρχικλητῆρα τῆς δημοτικῆς ἐν Χαλκίδι ἀστυνομίας.

Ἡμέραν τινὰ ἐδημοσιεύετο ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ἐνυπόγραφος δῆλωσις τοῦ ἱερέως, — ὅστις τοσοῦτον ἀπο ελεσματικῶς ἐργασθεὶς παρὰ τῶ Ὁθωνι εἶχεν ἐπιτύχει τὴν ἐκ τῆς λαιμητόμου διάσωσιν τοῦ Τ' — ὅτι, ἐντολὴν ἐκτελῶν τοῦ Δ' ὃν ἐξωμολόγησε, δημοσιεύει μετὰ τὸν θάνατόν του, ὅτι τὸν φόνον, δι' ὃν εἶχε καταδικασθῆ ὁ παντελῶς ἀθῶος Τ' εἶχε διαπράξει ὁ Δ'.

III

Ἡ βαθμιαία βελτίωσις τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης, — ἐννοῶ εἰς ὅσα κράτη γίνεταί ἢ πρὸς τοῦτο ἰέουσα ἐνέργεια. — παρέχει τὴν ἐλπίδα τῆς μειώσεως τῶν δικαστικῶν πλανῶν, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ τῆς παντελοῦς ἐξαλείψεως αὐτῶν ἔνεκεν τῆς ἀτελείας τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τοῦτο πρὸ αἰῶνος μελετᾶται ἐπισταμένως θεσμὸς

περὶ ἀποζημιώσεως τῶν ἐκ δικαστικῆς πλάνης θυμάτων ἢ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν.

Ἐν θυμῷ τῆς δικαιοσύνης, — λέγει ὁ Βένθαμ, — εἶναι καθ' αὐτὸ λόγος, ὅπως πενθήσῃ ἡ κοινωμία. Ἄλλ' ἐὰν καὶ μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς πλάνης, δὲν γίνῃ ἡ δυνατὴ ἐπανόρθωσις, ἐπέρχεται πλοῦν ἀνατροπὴ τῆς κοινωνικῆς τάξεως.

Σπουδαία καὶ ἐνδιαφέρουσα λίαν ἐξακολουθεῖ ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ ἡ συζήτησις περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἐκ δικαστικῆς πλάνης καταδικασθέντων· ἀλλ' αὕτη ἐξέρχεται τῶ ὄριον τοῦ προγράμματος τοῦ ἀνα χεῖρας Ἡμερολογίου· ὅ,τι ὅμως δὲν βλέπτει νὰ μὴθῶσι σὺν τοῖς ἀναγνώστταις καὶ αἱ πολυπληθεῖς αὐτοῦ ἀναγνώστται εἶναι. ὅτι ὁ τοιοῦτος θεσμὸς κατ' ἀρχὴν ἰσχύει εἰς πολλὰ κράτη (1).

Ἐὰν ἤλπιζον, ὅτι καὶ τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων τὴν προσοχὴν ἠδύνατο νὰ προσελκύσῃ ἄλλο τι ἐκτὸς τῶν νομοσχεδίων περὶ φοροδανείων πρὸς προκοδοτήσιν τοῦ κόμματος καὶ παρτάσιν τοῦ εἰρηνοπολέμου, ἤθελον εὐχρηθῆ, ὅπως τὰς πολυτίμους στιγμᾶς τῶν ἀρμοδιῶν ἐπάσχοι ἡμεῖς, εἰ δυνατόν, καὶ ἡ μελέτη νόμων, λειτουργούντων ἀπροσκόπτως ἐν κράτεσιν εὐομοιούμεναις, ὡς αὐτοκαλεῖται καὶ τὸ Ἑλληνικόν.

Ἀλλὰ γνωρίζων καλῶς, ὅτι οἱ πάσης τάξεως κύριοι ἀρμοδιοὶ οὐδὲ τὴν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑποβληθεῖσαν πρότασιν περὶ καταργήσεως τῆς εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ κράτη καταργηθείσης προσωπικῆς κρατήσεως ἠθέλησαν νὰ μελετήσωσι . . . παῦω τὰς ἀκάρπους μεψιμοιρίδας.

Ἐν Καλλιθέᾳ (Ἀθῆναι) τῆ 30 Ἰουλίου 1891.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ

(1) Οὗτω ἰσχύει ἐν Μεξικῷ, ἐν Πορτογαλίᾳ, ἐν Σουηδίᾳ διὰ τοῦ ἀπὸ 12 Μαρτίου 1886 νόμου, ἐν Δανία διὰ τοῦ ἀπὸ 5 Ἀπριλίου 1888 νόμου, ἐν τοῖς Ἑλβετικοῖς καντονίοις τῆς Γενεύης, τῆς Βέρνης, τοῦ Φριμπουργου, τοῦ Νεφσατέλ, τοῦ Βῶ καὶ τῆς Ἀργωβίας· τελευταῖον δὲ διὰ τοῦ ἀπὸ 9 Δεβρίου 1889 εἰσῆχθῆ καὶ εἰς τὸ καντόνιον, τῆς Βασιλείας.

ΧΑΙΡΕ, ΣΜΥΡΝΗ !

ΑΧ, γλυκειά μου Σμύρνη, φεύγω μακριά σου
Σ' άλλα μέρη μόνος, ξρημος και ξένος,
Δέν θ' άποκοιμιοῦμαι πλειά 'ς τήν άγκαλιά σου
Τήν μοσχοπλασμένη, ό ξενυτεμένος.

Άκριβή μου μάνα και χρυσέ πατέρα
Δόστε τήν εύχή σας — φεύγω για τα ξένα !
Θέ νά με φυλάη αυτή νύχτα -'μέρα,
Θέ νά ζωντανεύη στήθια παγωμένα.

Τό βαπόρι φεύγει !... Στάσου λίγο άκόμα...
Θέ νά 'πώ δυό λόγια 'ς τή γλυκειά μου έλπίδα...
Μά ή μιλιά μου σβύνει πνίγεται 'ς τό στόμα...
'Εχε γειά πανώρηα και γλυκειά μ' πατρίδα.

Κῦμα άγαπητό μου 'κει ποῦ 'πᾶς νά σβύσης
Και τό εύλογημένο χῶμα θα φιλήσης,
Πάρ' τα δάκρυνά μου, φέρ' της τήν εύχή μου,
Πές, εκεί πῶς θᾶνε πάντα ή ψυχή μου.

Μά γιατί μοῦ δένεις τήν ενθύμησί μου ;
Τί μοῦ πλέκεις γύρω μυστικό εμπόδιο ;...
Ξένοιασθη ᾤψήσέ τήν, Σμύρνη, τήν ψυχή μου,
Δέξου τα φιλιά μου, πές μου : — κατευόδιο !

[Έκ Σμύρνης. Έπί τοῦ άτμοπλοίου τῆ 7η 'Ιουλίου 1891.]

ΧΡ. ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗΣ

Ch. Vasiliakakis

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΑΘΗΝΑΪΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

[ἱθρογραφικὸν σημεῖωμα]

ΠΡΟΣΟΙ ἀναμφιβόλως τὸν παρενόησαν! Πόσοι θὰ τὸν ἐχαρκτήρισαν καὶ τὸν ὑπολαμβάνουσιν ὡς ἰδιότροπον, ἐκκεντρικόν, ἀλλόκοτον!

Καὶ δὲν ἔχουσιν ἄδικον ἴσως.

Εἰς τὰς μικρὰς - ἰδίως - κοινωνίας, οἱ ἄνθρωποι συνήθως εἰσὶν ἀντίγραφα ἀλλήλων, δούλοι τουτέστιν ὠρισμένων ἔξεων, ἡθῶν, προλήψεων. Δι' αὐτοὺς ἐκάστη ἡμέρα εἶνε τυπικὴ ἐπανάληψις τῆς προηγουμένης. Ὁ αὐτὸς τρόπος τοῦ ζῆν, τοῦ σκέπτεσθαι, τοῦ δράν, τοῦ ἐναλλάττεσθαι κοινωνικῶς· ἡ αὐτὴ τακτικὴ, αἱ αὐταὶ ἀδυναμίαι, τὰ αὐτὰ πάθη, αἱ αὐταὶ ἰδέαι ἐσφηνωμένοι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ των. Ὁμοιάζουν καὶ συστρέφονται ὡς οἱ λεπτοδείκται τῶν ὥρολογίων διανύοντες τὴν αὐτὴν ἀπαρεγκλίτως τροχίαν. Καὶ ἂν τις ποτέ, εἰς αἴφνης μεταξύ τῶν χιλιῶν, ἀποσκιρτήσῃ ἀπὸ τοῦ ἀένανου αὐτοῦ κοινωνικῶν μαγγανοπήγαδον καὶ θελήσῃ νὰ διαγράψῃ ἴδιον κύκλον ζωῆς, σύμφωνα πρὸς τὴν λογικὴν, πρὸς τὴν φύσιν, πρὸς τὴν ἀλήθειαν· ἐὰν ἀποφασίσῃ νὰ εἴπῃ εἰς τὰ ἄλλα περὶ αὐτὸν κοινωνικὰ νευρόσπαστα :

— «Ὁχι, κύριοι! ἐγὼ δὲν θέλω νὰ ἀναπνέω τὴν ἀτμοσφαιραν αὐτὴν τοῦ κοινωνικοῦ ψεύδους τὸ ὅποσον ἐκ συνθήκης σᾶς ὑποχρεώνει νὰ εἰσθε ἀλληλοδιαδόχως ἡθοποιοὶ καὶ ἀκροαταὶ εἰς τὴν καθημερινὴν αὐτὴν κωμῶδιαν, τὴν ὁποίαν παίζετε. Εἰσθε νοικοκυραῖοι νὰ κατατυραννεῖτε τὸ σαρκίον σας, νὰ βασανίζετε τὸ μυαλό σας, νὰ φαρμακεύετε τὰς ἡμέρας σας μὲ χιλιάς δύο ἀνάγκας ἀσκόπους καὶ μὲ ἐπιθυμίας ἀπραγματοποιήτους. Ἐγὼ ὅμως ἐννοῶ νὰ εἶμαι κύριος ἐμαυτοῦ καὶ τῶν πεποιθήσεών μου. Ἀρνοῦμαι νὰ δένω τὸν λαιμοδέτην μου κατὰ τὸν συρμόν, νὰ

χάνω τὴν αἴσθησιν τῆς ἀφῆς δεσμεύων τὰς χεῖρας ἐντός χειροκτιῶν, νὰ λιγύσω τὴν σπονδυλικὴν στήλην εἰς φιλορρονήσεις, τὰς ὁποίας δὲν αἰσθάνομαι, νὰ σφίγγω τὴν δεξιὰν τοῦ δεῖνα, τὸν ὁποῖον περιφρονῶ ἐνδομύχως, νὰ πνίγω ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν ψυχὴν μου, διότι τὸ θέλετε σεῖς; νὰ σκέπτομαι μὲ τὸ δικό σας τὸ μυαλό, νὰ τρώγω, νὰ κοιμοῦμαι, νὰ περιπατῶ, νὰ διατιῶμαι, νὰ συμπεριφέρωμαι καὶ νὰ ἐνεργῶ μὲ τὸν διαβήτην τῆς ἐθιμοτυπίας, μὲ τὴν ὁποίαν ἀρέσκεσθε σεῖς οἱ ἄλλοι νὰ περισφίγγετε τὴν ἀσφυκτικὴν καὶ ἀγωνιώσαν ὑπαρξίν σας. Ἐγὼ ἐννοῶ νὰ ζήσω ὡς λογικὸν ὄν, ἔχων πλήρη τὴν συνείδησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πνευματικῆς μου φύσεως, νὰ λέγω τὴν σκάφην - σκάφην καὶ τὰ σῦκα - σῦκα, νὰ περισπῶμαι ἀπὸ ὀλιγατέρας ὅσον τὸ δυνατόν φροντίδας καὶ ἀνάγκας, νὰ ἔχω γαλήνην εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ αἰθρίαν εἰς τὸ πνεῦμά μου, καὶ σὰς χαρίζω ὅλας τὰς ἄλλας ματαιοφροσύνας ἁμοῦ καὶ τὰς μωρίας, μὲ τὰς ὁποίας χάνεσθε!»

Ἐάν, λέγω, θελήσῃ τις νὰ προσαρμόσῃ ἑαυτὸν μὲ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, μᾶλλον καὶ τῆς λογικῆς παρὰ μὲ τὰς συνθεσίας τοῦ ἄλλου κόσμου, ὦ! ἐξάπαντος, ὁ κύριος αὐτός, θὰ χαρακτηρηθῆ ὡς ἐκκεντρικός, ὡς ἀλλόκοτος, καὶ ἴσως—ἴσως ὡς φρενολήπτος!

Καὶ πῶς ὄχι; ἀφοῦ, ἀξιών νὰ ἀνήκῃ εἰς ἑαυτὸν μᾶλλον παρὰ εἰς τὰς ἀνοησίας τοῦ ἄλλου κόσμου, θ' ἀποτελῆ ἀναπόφευκτον πρὸς αὐτὸν παραφωνίαν;

Μεταξὺ τῶν σπανίων καὶ ἀπαραιμύλων αὐτῶν ἰδιοτρόπων δέον νὰ συγκαταλεχθῆ καὶ ὁ πρῶην ἐφέτης κ. Κωνσταντίνος Παρασκευαΐδης. Εἰς μεταξὺ χιλίων, μεταξὺ ἑκατὸν χιλιάδων. Ὅχι ὄχι ἀμφιβάλλω ἂν ἡ ἱστορία, ὄχι πλέον ἢ Ἑλλάς, ἔχῃ νὰ ἐπιδείξῃ πολλοὺς ὁμοίους.

Τὸ κοινὸν τὸν γωρρίζει μόνον ὡς ἀκούραστον πεζοπόρον, ὡς δεινὸν κολυμβητὴν, καὶ τὸ πολὺ-πολὺ ὡς ἓνα τῶν μᾶλλον ἀκεραίων καὶ ἀκάμπτων δικαστικῶν λειτουργῶν τοῦ Κράτους. Ἡ φήμη περιήγαγε μόνον αὐτάς τοῦ ἀνδρὸς τὰς ἀρετάς, ἐξικόμενας ἄλλως τε εἰς τὸ αἶτον. Καὶ ὅμως πόσοι ἄγνωστον κατὰ βῆθος τὸν περιέργον καὶ πρωτότυπον ἀληθῶς ἀνδρα! Ὁμοιάζει πρὸς τὰ δύσληπτα ἐκεῖνα συγγράμματα τὰ ὁποῖα διὰ νὰ τὰ ἐννοήσῃ τις καὶ τὰ αἰσθανθῆ καὶ τὰ ἀγαπήσῃ, δέον νὰ τὰ διεξέλθῃ κατ' ἐπανάληψιν, νὰ τὰ μελετήσῃ, νὰ τὰ διυλίσῃ, νὰ τὰ χωνεύσῃ πολὺ. Ἄλλως κλείει τὸ βιβλίον χασμάμενος καὶ τὸ παρέρχεται ἄγνωτον καὶ τὴν ἀξίαν καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ.

Βεβαίως ἡμεῖς ἐδῶ οἱ ἐν Ἀθήναις, τὰ ὀστροχόδερα τῶν κωφνεῖων τῆς πλατείας τῆς Ὁμονοίας καὶ τοῦ Συντάγματος, οἱ καταπίνοντες μακαρίως τὸν κλασικὸν κοινορτὸν τῆς πρωτεύουσας καὶ κυλιόμενοι ἀπαύστως εἰς τὰς μικρορραδιογραφίας τῆς πολιτικῆς, θαυμάζομεν μόνον καὶ ἐξιστάμεθα μὲ χάσμον τὸ στόμα ὅταν ὁ τύπος ἀγγέλλῃ ἐκάστοτε ὅτι ὁ Παρασκευαΐδης ἐξεκίνησεν ἀφῆρας πεζὺς ἐκ Λαρίσσης εἰς Ἀθήνας, ἢ ὅτι ἐπετάχθηκε δι' ὀλίγας ὥρας εἰς Κόρινθον διὰ νὰ ἐπισκεφθῆ παλαιὸν τοῦ φίλου, ἢ ὡδοιπόρησε μέχρι Χαλκίδος χάριν περιπάτου· ὅτι ἄλλοτε πάλιν ἀνήλθε γιὰ γούστο εἰς τὰς ἀπροσίτους χιονοσκεπεῖς κορυφὰς τοῦ Ταυγέτου· ἢ ὅτι τοῦ ἐκάπισε μίαν πρωίαν νὰ διέλθῃ νηχόμενος, ὡς δελφίν, τὴν ἀπὸ Φλεβῶν μέχρι Φαλήρου θάλασσαν, καὶ τὰ παρόμοια.

Καὶ ὅμως ὁ ἀνὴρ εἶνε θαυμάσιος ὄχι μόνον ὡς ἀκατάβλητος πεζοπόρος, ἀξίος διεθνούς φήμης καὶ στεφανώματος· δὲν εἶνε μόνον ἐξαιτίας κολυμβητῆς. Ἴσως ἄλλως τε αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ ὀφείλονται κυρίως εἰς τὸν σπάνιον ὁργανισμόν του καὶ εἰς τὴν σωματικὴν του διασκευὴν, ἧτις ἂν συνίσταται καὶ κινηταὶ ἀπὸ νεῦρα καὶ μῦς καὶ αἷμα μᾶλλον ἢ ἀπὸ χάλυθα καὶ ἄτμον, περὶ τούτου ἄς ἀποφανθῆ ἡ φυσιολογία, ἡ ὑγιεινὴ, ἡ δικαιοδικητικὴ.

Ὁ Παρασκευαΐδης εἶνε κάτι περισσότερον. Ἐν συνόλῳ σπανία προσωπικότης, ἀξία ἰδιαίτερας σπουδῆς καὶ μιμήσεως. Εἶνε ὅτι εἶνε, ὅτι πρέπει νὰ εἶνε, ὅτι πιστεύει, ὅτι διανοεῖται, ὅτι αἰσθάνεται, ἐλκρικρινῆς πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τοὺς ἄλλους, πρὸς τὸν κόσμον ὅλον. Ὁ αἰμνηστος Κουμουνοδούρος τὸν ἀπεκάλει σφῶν φιλόσοφον. Πολὺ ὀρθῶς καὶ χαρακτηριστικώτατα. Διότι ὁ ἀνὴρ πρόκειται ἡμῖν μοναδικὸς τύπος ἀληθοῦς φιλοσόφου, διδάσκοντος οὐχὶ διὰ θεωριῶν καὶ παραγγελημάτων, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος. Ὁ βίος του ἄπας, μέχρι καὶ τῶν ἀπροσδιοριστῶν λεπτομερειῶν ἀξίζει ὀλόκληρον φιλοσοφίαν, τὴν ἀληθεστέραν ἴσως φιλοσοφίαν τῆς ζωῆς, ἧτις, ἂν διεμορφούτο εἰς σύστημα, θὰ ἦδύνατο νὰ ἀπασχολήσῃ τόμους ἀτελευτήτους καὶ νὰ διδάξῃ πολλοὺς μεμψιμοίρους καὶ ἀπαισιδόξους καὶ πεισιθανάτους σπληνικούς, τοῦ δέον νὰ ἀνεύρωσι τὸν σκοπὸν, τὴν ἀξίαν καὶ τὰ ἀληθῆ βέλγητρα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου.

Ἀναμφιβόλως τοιοῦτον θὰ ὀνειροπόλει τὸν ἀνθρώπων ὁ ἀρχαῖος Ἐπίκτητος, ὅταν ἔγραφε τὸ Ἐγχειρίδιόν του, τὸ κάλλιστον ἐκεῖνο κοινωνικὸν εὐαγγέλιον. Ὁ Πλάτων βεβαίως θὰ τὸν συμπεριελάμβανε σεμνυόμενος εἰς τὴν πολιτείαν του, καὶ ἐὰν ἔξῃ ὁ Ζήνων ὁ ἰδρυτὴς τῆς στωικῆς φιλοσοφίας, θὰ τὸν ἀνεκῆ-
 ρυττεν ἴσως ὡς διδάσκαλόν του. Διότι, ἀμφιβάλλω ἂν ἡ Σχολή
 6.

τῶν Στωϊκῶν, ἡ ἐπιζητοῦσα νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον κύριον ἑαυτοῦ καὶ τῶν παθῶν. καὶ μόνον ἐν τῇ ἐνασχῆσει τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας ἀνὰ τῶ ἐξασφαλίσῃ πλήρη τὴν εὐδαιμονίαν, ἀμφιβόλῳ ἂν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἓνα ἐκ τῶν ὁπαδῶν τῆς ἐφάμιλλον ἐν τῇ πράξει πρὸς τὸν ἡμέτερον Παρασκευαῖδην.

Βεβαίως οἱ ἠθικοδιδακταί, οἱ ἰδεολόγοι, οἱ ἐν τῇ θεωρίᾳ μόνον ἀναζητοῦντες οὐκ αἰ καὶ νεφέλας, οἱ φιλοσοφοῦντες ἐπὶ τοῦ γάρτου καὶ ἐντὸς τῶν τεσσάρων τοίχων τοῦ γραφείου των, δὲν ἔλειψαν οὔτε θὰ λείψωσι ποτε. Νομίζω ὅμως ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀστειότερος ἀπὸ τὸν σοφὸν ἐκείνον, ὅστις, ἐνῶ αἰφνης ἀναλύει σοβαρῶς ἀπὸ τῆς ἐδρας τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τοῦ Πλάτωνος ἢ ἐξαγγέλλει ἀπ' ἄμβωνος τὰς ὑψηλότερας διδασκαλίας τῆς θρησκείας, εἰς ἄλλου εἰς τὰ παρασκήνια φωρᾶται γυμνὸς πάσης πεποιθήσεως, ὁ ἐλαττωματικώτερος ἴσως τῶν ὄσων προσπαθεῖ νὰ διδάξῃ, ἔτοιμος ν' ἀνταλλάξῃ ὅλην τὴν φιλοσοφίαν του ἀντὶ πινακίου φακῆς! Ὁ ἀληθὴς σοφὸς εἶνε ὅχι ὁ ὑποδεικνύων ἄλλ' ὁ πράττων τὸ ἀγαθόν.

Δὲν εἰξεύρω ἂν θέλησις μᾶλλον χαλυδίνη, διὰ μακρᾶς κτηνεῖσα ἔξεως, παρεσκευάσεν ἑαυτῷ ἄρτιον καὶ χαλύβδιον ἐπίσης ὀργανισμόν, ἢ ἂν τουναντίον ἢ ἀρτιότης τῆς σωματικῆς αὐτοῦ διασκευῆς, τελειωθεῖσα δι' ἀσκήσεως ἀδιακόπου, ἐστερεώσεν εἰς ἀποτελέσματος καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἠθικὸν καὶ ψυχικὸν σθένος. Πιθανὸν ὑγεία ψυχῆς καὶ σώματος νὰ ἐξαρτῶνται καὶ ὑπαμειβῶνται ἀπ' ἀλλήλων. Πιθανὸν ἢ φύσις, ἢ κληρονομικότης ἢ

* ΣΗΜ. — Οἱ πρὸς πατρὸς πρόγονοι αὐτοῦ ἦσαν ἀληθεῖς ἄνδρες καὶ ἔνεκα αὐτῶν αἱ Κυθωνίαι ἐγένοντο πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἢ ὄσας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πρώτη ἐν ταῖς ἐλευθερίαις, πρώτη ἐν τῇ παιδείᾳ, καὶ πρώτη ἐν πλούτῳ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς πατριωτικοῖς αἰσθημασι. Τοῦρκος δὲν ἐπάτει ἐντὸς τῶν Κυθωνίων· λέγεται δὲ περὶ τοῦ πάπου του Παρασκευᾶ Κοτζῆ-Πέρου ὅτι διοικητὴς ὢν τῶν Κυθωνίων ἀπηγόρευε νὰ εἰσερχῶνται εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν τῶν Κυθωνίων ἔριποι Τοῦρκοι, ἐκτὸς ἐὰν ἀφῆρουν τὰ πέταλλα τῶν ἵππων των δύο ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως. Ὁ πατὴρ του, εἰς τῶν ὠραιότερων ἀνδρῶν, μεμυημένος τῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Χατζηθαανάση δύο μῆνας πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως, ἔλαθε δ' ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ τοῦ ἀγῶνος, γραμματεὺς συγχρόνως γενόμενος τοῦ στρατηγοῦ Κριεζώτου. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀγῶνος, λοχαγὸς ὢν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, παρητήθη τοῦ στρατιωτικοῦ σταδίου καὶ ἐνεμεσῆθη τῇ ἐν Πατρῶν ὠραιότατῃ κόρην τοῦ Πανταζῆ Μπουκαούρη. Ὁ ἀνὴρ ἦτο ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητός του 28

ἀνατροφῇ, ἢ ἀκατάπαυστος ἀσκήσις νὰ συνετέλεσαν εἰς τὴν διάπλασιν τόσοσ ἀκαίου καὶ ἀκαταβλήτου σώματος. Ἄγνοῦ. Ἄς ἀποφανθῇ ἢ ἐπιστήμη. Ἡ παιδαγωγικὴ ἄς ἐξαγάγῃ τὰ συμπεράσματά της καὶ ἢ ὑγιεινὴ ἄς κάμη τὰς ἐρεῦνας της. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ ἡμέτερος σοφὸς ἐξεμῆδενισεν αἰετοπε τὰς ἐπιθέσεις τῆς ἀτμοσφαιρας, τὰ ψυχῆ, τοὺς καύσωνας, τὸν κάματον, καὶ τὰς παντοίας ἐξωθεν κατὰ τοῦ σώματος ἐναντιώσεις. Θὰ ἰσχυρίζομαι ὅτι ὑπέταξε τοὺς φυσικοὺς νόμους ἐὰν δὲν ἄπειλον νὰ εἶπω μᾶλλον ὅτι συνεφιλιώθη μετὰ τῆς φύσεως πάντοτε. ἦτις τὸν ἠγάπησεν ὡς τὸ γνησιώτερον τέκνον της, καὶ τὴν ὁποίαν ἦγάπησεν καὶ οὗτος μετ' εἰλικρινοῦς ἐνθουσιασμοῦ. Ἄρκει νὰ μάθετε ὅτι καθ' ὅλον τὸν πεντηκονταετη βίον του οὐδέποτε ἠπάθησεν. Καθ' ὅλας τὰς μακρὰς καὶ μυθώδεις πορείας του, καθ' ἄς βαδίζει ἐπὶ τρία καὶ τέσσαρα ἡμερονύκτια, μ' ἐλάχιστα διαλειμματα ἀναψυχῆς, διερχόμενος τὰς περικαύστους πεδιάδας τῆς Θεσσαλίας ἢ ἀναβαίνων τὰς ἀπεψυγμένες κορυφὰς τῶν ὄρεων ἢ λουόμενος ἐν ὥρᾳ γεμῶνος εἰς ὑπαίθρια ὕδατα, οὐδέποτε ἠσθάνθη κεφαλαλγίαν ἢ συνάγχην κἄν! Μὲ ἰατροὺς καὶ φάρμακα οὐδέποτε ἦλθεν εἰς σγέσεις. Συναπισμοὺς καὶ ἐμπλαστρα καὶ κινήνη καὶ ρετσινόλαδα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐμβολώματα τῆς ὑγιεινῆς, μᾶς τὰ χαρίζει ὅλα εἰς ἡμᾶς τὰ φυτόζωα τῶν πόλεων, τοὺς συμβουλευομένους τὸν σφυγμὸν μας καὶ τὸ θερμομέτρον εἰς πᾶσαν ὑποτροπὴν τῆς ἀτμοσφαιρας. Μὰ τὴν ἀλήθειαν οἱ Ἀσκληπιᾶδοι θὰ ἠτόκτόνουν εἰς ἀπέλπισίας ἂν ἢ Ἑλλάς ἀπετελεῖτο ἀπὸ Παρασκευαΐδας. Καὶ ὅμως, ἐὰν ὑγεία θὰ εἶπῃ κινήσις καὶ ζωῇ, τῆς ὁποίας τὰ θέλητρα καὶ τὴν συνείδησιν ἀπολαμβάνει βαθύτερον ὁ ἔχων τελειότερα τὰ αἰσθητήρια ὄργανα, εἰ' ὢν συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. ἀναντιρρήτως ὁ Παρασκευαΐδης ἔζησε καὶ ζῆ ζῶν ἡλίω ὁμοῦ ἀνθρώπων.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ σωματικὴ του σκληραγωγία χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας. Παῖς ἐτι ὢν ἤσκειτο ἀδια-

ἐτῶν, 18 δὲ ἢ σύζυγος του καὶ ἐκ τοιοῦτου ζεύγους ἐγεννήθη ὁ Κωνσταντῖνος Παρασκευαΐδης. Ὅταν ἐξῆρχοντο εἰς περίπατον ὁ λαὸς ἡγίρειτο καὶ ἐθαύμαζε τὸ λαμπρὸν ζεῦγος. Ἐτὸ βασιλεὺς καὶ ἡ φρεγάτα ἔλεγον. Μετὰ 8 ἔτη ἀπὸ τῆς συμβιώσεως των, πρώτην φοράν ἀσθενήσας ἐκ διαλείποντος πυρετοῦ, ἀπέθανεν ὁ σύζυγος ἐκ λάθους τοῦ ἰατροῦ του Χαρολάμπου. Ἰακωβάτου, ὅστις ἦτο τῆς σχολῆς τῶν ἀφαιμάξων καὶ ὅστις δὲν ἠδυνήθη οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν νὰ παραμείνῃ πλέον ἐν Πάτραις ἐνεκεν τῆς ἐκπαγέσεως κοινῆς κατακραυγῆς, διότι ὁ κόσμος ἔλεγον: Ἄ'Επιστεύομεν ὅτι θὰ κατέπιπε τὸ Παναγαϊκὸν ὄρος, ἀλλ' ὅχι ὅτι θάπέθνησεν ὁ Παρασκευᾶς! »

λείπτως. Δρόμοι, δυσκολοίαι, άλματα, καλύμματα, κωπηλασία, αναρριχήσεις, εκδρομαί εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἀνά τὰ ὄρη, ἰδούαι προσφιλεῖς τοῦ παιδαί, εἰς ἃς ἐπρώτευσεν μεταξὺ τῶν φιλικῶν του. Ζωηρός, ἀεικίνητος, ἀτίθαστος, ταραχοποιός, ἦτο ἐν τούτοις ὁ ἀριστος τῶν μαθητῶν, διακρινόμενος μάλιστα ἐπὶ ἐξαιρέτῳ μαθηματικῇ ἰδιοφυίᾳ. Ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς του Γ. Γεράκης ἔμενον ἔκθαμβος βλέπων τὸν μικρὸν ταραξίαν εὐρίσκοντα λύσεις τῶν ἀριθμητικῶν προβλημάτων διαφόρους τῶν ὑπ' αὐτὸν προτεινομένων. Ὅταν ποτὲ ὁ αἰίδιμος Ὁθων ἐπεσεκέρθη τὰς Πάτρας, ὁ αὐτίθι γυμνασιάρχης τότε Α. Ραδινός θέλων νὰ ἐπιδείξῃ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τὸν κράτιστον τῶν μαθητῶν, ἔδραμε καὶ ἐξετρέπωσε τὸν μικρὸν ταραχοποιόν, τὸν ἔσυρεν ἐκ τοῦ ὠτός καὶ τὸν παρουσίασεν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Ὁ ἰδιοθύμος παῖς μετὰ παρρησίας ἔλυσε διάφορα προβλήματα δυσχερῆ καὶ ἐκ τοῦ προχείρου, ὁ δὲ Ὁθων θαυμάσας τὴν ἀγχινοίαν τῷ ἐνεχείρισεν ἱκανὰ βιβλία ὡς δῶρα. Μεταβαίνων εἰς φιλικὰς ἢ συγγενικὰς οἰκίας καὶ εὐρίσκων τὴν ἐξώθυραν κλειστήν, ἀνερχοῦτο διὰ τῶν κρηπιδωμάτων καὶ τῶν στεγῶν καὶ ἐνεφανίζετο ὡς ἐκπληξίς εἰς τοὺς κύκλους τῶν οἰκείων. Τιμωρηθεὶς ποτε ἀδίκως ὑπὸ τοῦ Γυμνασιάρχου καὶ φυλακισθεὶς ἐπήδησεν ἀπὸ τοῦ τρίτου ὀρόφου τοῦ Γυμνασίου ἐντὸς τοῦ λιθοστρώτου τῆς αὐλῆς ὄρθιος ἐπὶ τῶν ποδῶν ὡς αἴλουρος, ὡς γαλῆ. Ὁ Γυμνασιάρχης τρομάξας ἐκ τοῦ κρότου προέκυψεν ἐκ τοῦ παραθύρου :

— Βρῆ παλῆόπαιδο, τί ἔκαμες ἐκεῖ ;

— Νά, μ' ἐτίμωρσαν ἄδικα κ' ἐπήδησα ἐδῶ ἔξω.

Καὶ ὁ Γυμνασιάρχης ἑσταυροκοπεῖτο ἔκθαμβος πῶς δὲν ἔθρυματίσθη εἰς μυρία συντρίμματα ὁ μικροσκοπικός ἐκεῖνος γίγας.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὁ παῖς διεμορφώθη εἰς ἄνδρα ἑωμαλέον καὶ ἀκαταπόνητον. Ἐπόμεινον ὅθεν ὑπὸ τῶν στερεῶν ὀργανισμῶν νὰ ἀνδρωθῇ σῶμα καὶ φρόνημα σιδηροῦν καὶ χαρακτήρ ἀλίγυστος καὶ ψυχῇ ἀνδρεία, ψυχῇ ἠρωος ἅμα καὶ φιλοσόφου. Νεώτατος ἔτι γενόμενος δικαστὴς καὶ ῥιψθεὶς εἰς τὴν δίνην τῆς κοινωνικῆς ζωῆς οὐ μόνον δὲν ἀπέβαλεν ἀλλὰ τούναντιον καὶ ἐυστηματοποίησε τὰς λιτὰς καὶ ἀπερίττους παιδικὰς ἔξεις. Ἡ νυσταλέα καὶ ἀναιμικὴ γενεά, μεθ' ἧς ὤφειλε νὰ ζυμωθῇ κοινωνικῶς, οὐδ' ἐπὶ ἐλάχιστον ἠδυνήθη νὰ τὸν ἐπηρεάσῃ. Ἐὰν ἐπὶ τῆς ἑώρας τοῦ δικαστοῦ τὸν ἐκάρφωσεν τὸ καθήκον, εἰάν τὸν ἐπινηγὲν ὁ κοινοτότος τῶν δικογράφων καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα τῆς μικροπολιτικῆς, ἡ μαινοῦσα τὸν βωμὸν τῆς ἐλληνικῆς Θεμίδος, εἰάν ἐγγνώ-

ρίζε νὰ ὑπομένη τὰς κωμικοσοβαρὰς μωρίας τοῦ ἄλλου κόσμου, ἔξω ὅμως τὸν ἐκάλει συνθηθέστατα ἡ φύσις, ὠραία καὶ πλουσία καὶ φιλόστοργος δι' αὐτὸν πάντοτε. μετὰ τὰς ἀγρίας ἢ ἐξημερωμένας καλλονας τῆς, μετὰ τὰς φάραγγας τῶν ὀρέων τῆς, μετὰ τὰ σύσκια ἄλση τῆς, τοὺς γραφικούς ἀγχιαλοὺς τῆς, τοὺς βράχους τῆς, τοὺς χεμαίρους τῆς, τὰς κρυσταλλίνους πηγὰς τῆς, τῆς λαγκαδιαῖς τῆς, τὰς μεγαλοπρεπεῖς σκηνογραφίας τῆς.

Αἱ πεζοπορίαι τοῦ ἐνδιαφέρουσι ἤμῃν ἐνταῦθα, οὐ μόνον ἀπαρδειγματικῇ ἄσκησις καὶ ἐνδυνάμωσις μυῶν καὶ νεύρων, κατασφαίνουσαι ἀντοχὴν σωματικῆς δυνάμειος μονοῦ ὑπεράνθρωπον, ἀλλ' ὡς ἐνδείξις ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς φιλοσοφικῆς τοῦ ἰδιοφυίας, ἐξ ἄλλου δὲ ὡς πηγαὶ ἀστείρευτοι συγκινήσεων καὶ συναισθημάτων, ἄλλου δὲ ὡς πηγαὶ ἀστείουτοι συγκινήσεων καὶ συναισθημάτων, τὰ ὅποια ἡμεῖς οἱ βάρταχοι τῶν πόλεων ἀγνούομεν καὶ οὔτε δυτά νάμεθα νὰ διανοηθῶμεν κἀν. Ἐν Σπάρτῃ ἔλουετο εἰς τὸν Εὐρώταν ἐν καιρῷ χειμῶνος. Ἐκ Ναυπλίου μετέβαινε πεζῇ καθ' ἑκάστην εἰς Τολό, ὠιδρον ἐκεῖθεν ἀπέχον, ἐκολύμβη καὶ ἐπέστρεψε πρῶτος εἰς τὴν συνεδρίασιν τοῦ δικαστηρίου, καθ' ἣν ὦραν οἱ συνάδελφοί του θὰ ἔρρεγγον ἴσως ἀκόμη. Ἐκ Καλαμῶν καὶ Κυπαρισσίας ἀπήρχετο χάριν λουτρῶν εἰς τὴν μακρὰν ἀπέχουσαν παραλιαν καὶ ἐπανάκαμπτεν ἑωθινὸς πάντοτε. Ἐν Χαλκίδι ὦν, μετέβαινε συχνότατα εἰς τὸ χωρίον Ψαχνά, τρεῖς ὥρας πέραν τῆς πόλεως, διότι ἤρθεσκετο — καταλαμβάνετε ; — νὰ παίονη ἐκεῖ τὸν καφέν του ! Ἐφέτης ὦν ἐν Λαρίσση ἐπεζοπορεῖ σχεδὸν καθ' ἑκάστην εἰς Τύρναβον, διότι — λέγει — εὐρίσκειν ἐκεῖ ὠραῖον γάλα ! Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπιστρατεῖαν ἐπεσκέπτετο καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἐκ Λαρίσσης τὸν ἐν Ῥεβενίῳ διαμένοντα τότε ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρόν του συναγματάρχην κ. Κ. Χατζηγιάννου. Τὸ μεταξὺ Λαρίσσης καὶ Βόλου διάστημα διήγυσε πολλάκις χάριν ἐκδρομῆς, ἀπλούστατα, ὡς νὰ μετέβαιναν ἐκ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος εἰς τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου. Ὅσακις τῷ ἔμενε καιρὸς, ἐλάμβανε τὸν πῖλόν του, τὴν ῥάβδον, τεμάχιον ἄρτου, καὶ ὀλίγους καρπούς καὶ ἀπήρχετο ὅτε μὲν εἰς Ἀγυῖαν, διὰ νὰ περιεργασθῇ αἰῶνης τὴν αὐτίθι τελομένην πανηγύριν, ἄλλοτε εἰς Πήλιον διὰ νὰ θαυμάσῃ τὰς γραφικὰς τοποθεσίας του, ὅτε εἰς τὸν Ὀλυμπον ἢ τὸν Παρνασσόν διὰ νὰ ἴδῃ τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα, ἄλλοτε πάλιν εἰς κανὲν δάσος τῆς Στερεᾶς ἢ τῆς Πελοποννήσου διὰ νὰ λιχνισθῇ ὑπὸ τὴν σκιάν καὶ τὸν ψίθυρον τῆς ἐλάτης, ἢ διὰ νὰ ὀροισθῇ εἰς τὰ νάματα τῆς Κασταλίας καὶ νὰ πῆ ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς Στυγός. Ἀνῆλθε τὸν χιονόβλητον καὶ ἀπόρσιτον Ταύγετο ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρης αὐτοῦ κορυφῆς, ἐνθα ὁ ναῖσκος τοῦ προφήτου Ἡλίου ἀναλώσας δέκα ἔξ ὀλοκλήρους ὥρας κατὰ τε τὴν

ἄνοδον καὶ κατὰ βῆσιν, περιφρονήσας τὸ ἐκεῖ ἐπάνω δρυμὸν ψῆος κατὰ τοῦ ὁποῖου ἢ μεταξωτῆ καὶ μυρβέσσα νεολαία τῆς ὁδοῦ Σταδίου ἔπρεπε νὰ συμπαραλάβῃ βεβαίως καὶ ἀνὰ μίαν θερμάστραν ἐὰν ἀπετόλμα παρομοίαν ἀνάβασιν. Ἄλλ' ὁ ἡμέτερος πεζοπόρος, ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου καὶ ὑπὸ τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον ἀπέλαυσε ἐξαιρετικῶς μεγαλοπρεπῶς θεάματος, διότι ὑπὸ τὰ βλεμματικὰ του ἐξειλιχθη κάτωθεν περίοπτος ὅλη ἡ Πελοπόννησος εἰς σχῆμα πράγματι φύλλου μωβρέας, μὲ τοὺς βαθεῖς γύρω κόλπους τῆς καὶ ἐν ἀπόπτῳ πέραν μὲ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ὡς νύμφας ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀναδουμένας.

* *

Τὰς μεγάλας πορείας του, δικαστῆς ὢν, ἐξετέλει ἰδίως κατὰ τοὺς μῆνας τῶν διακοπῶν Ἰουλίον καὶ Αὔγουστον, ὑπὸ τὸν φέλογοντα ἥλιον τοῦ θέρους. Οὕτω κάποτε ἀπεφάσισε νὰ διατρέξῃ περὶ τὸν γῆρον τῆς Πελοποννήσου καὶ τὸ ἐπραγματοποίησεν ἐντὸς 23 ἡμερῶν. Ἐκινήσας ἐν πρώτῃ ἐξ Ἀθηνῶν, μετέβη εἰς Ναύπλιον, κ' ἐκείθεν εἰς Τρίπολιν, Σπάρτην, εἰς Καλύμιας διὰ τῆς Λαγκιάδας, εἰς Γαογαλιάνους διὰ τῆς Λιγουδίστας, Φιλιατρά, Κυπαριστίαν, καὶ διὰ τῆς δυσβάτου καὶ ἀμυώδους ὁδοῦ, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπωνυμία Κακόβατος, εἰς Ἀγουλινίτσαν, Ὀλυμπίαν, Πύργον, Πάτρας, Αἴγιον, Μέγα Σπήλαιον, Καλάβρυτα. Μονὴν Ἁγίας Λαύρας, καὶ διὰ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου εἰς Ἀκράταν, ἐνθα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰδίου πεζοπόρου, παρὰ τὰ ἐλαττωσκειπῆ ἄρρη εὐρήται ὕδωρ, ἐκπηγάζον ἀπὸ τῆς ῥίζης ἐλάτων. ἄσπερωτάτον, ἐλαφρότατον καὶ διαυγέστατον, ὁμοίον τοῦ ὁποῖου οὐδαμοῦ ὑπάρχει. Ἀπὸ τῆς Ἀκράτας εἰς Τρίκκαλα, Ευλόκαστρον, Κόρινθον, Μέγαρα—ὁποῦθεν ἐλοξοδρόμησε διὰ νὰ μεταβῇ καὶ εἰς τὴν Μονὴν Φανερωμένης ἐνθα ἐτελείτο τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ γυναικὴ πανηγυρις τῆς 23 Αὐγούστου,—ἐκείθεν εἰς Μέγαρα πάλιν, Ἐλευσίνα, Δαρφνὶ—ὅπου μάλιστα προσκλήθεις ὑπὸ ὀμίλου φίλων εὐθυμονότων ἐχόρευσαν ἀκούρατος καὶ εὐκίνητος—καὶ ἐκ Δαρφνίου κατ' εὐθείαν εἰς Φάληρον, ἐνθα ἔπιε τὸν καφέν του, φρέσκος—φρέσκος, ζωηρὸς, θαλερὸς. ἀκατάβλητος, μὲ ἀνθηρὰν τὴν ὄψιν, ὡς νὰ ἐξήρχετο τὴν ὥραν ἐκείνην τοῦ οἴκου του, καὶ ἴσως μὰ τὴν ἀλήθειαν, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ αὐτὸ δρομολόγιον καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁδοιπορῶν ἄλλα εἰκοσιτρεῖς ἀκόμη ἡμερονομῆα!

Ἄλλ' ἐκ τῶν πεζοποριῶν του αἱ μᾶλλον καταπλήξασαί το κοινὸν εἰσὶν αἱ ἐκ Λαρίσσης ἢ Καζακκλῶρ εἰς Ἀθήνας, διάστημα. τὸ ὁποῖον ἐξάκις ἐν ὥρᾳ θέρους διήνυσε, μετ' ἀπιστεύτου ταχύ-

τητος καὶ ἐν διαστήματι οὐχὶ μείζονος τῶν 69 ὥρῶν. Ἐκ Καζακκλῶρ μάλιστα ἐπορεύθη πρὸς εἰς (θερμοπύλας χωρὶς νὰ σταματήσῃ ἢ ἀναπαυθῆ) που, πεζοπορήσας οὕτως ἐπὶ 27 συνεχεῖς ὥρας! Διὰ νὰ ἐνοήσατε δὲ τί σημαίνει πεζοπορία διὰ μέσου τῶν ἠλιοπλεγῶν καὶ ἀνύδρων καὶ ἐρημῶν κατὰ τὸ θέρους πεδιάδιον τῆς Θεσσαλίας, ἀρκεῖ νὰ γνωρίζετε ὅτι καθ' ὅλην τὴν μακρὰν αὐτῆν ἐκ Λαρίσσης μέχρις Ἀθηνῶν ἀπόστασιν ὁ ἡμέτερος πεζοπόρος σπανίως ἢ οὐδέποτε συνήντησεν ἄνθρωπον περὶ Ἰουλίου. Πλὴν δὲ ὑπὸ τὴν καίουσαν ἐκείνην ἀτμοσφαιρᾶν τοῦ Ἰουλίου. Πλὴν δὲ ὑπὸ ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἠψήφησε πάντοτε καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἐρημίας πώσους, καθ' ἣν οὔτε ψυχὴ ἀνθρωπίνη θὰ τῷ ἐνεφανίζετο ἀρωγός. Δὲν ἀπαιτοῦνται ὅθεν χαλύβδινοι μόνον πόδες, ἀλλὰ καὶ πρόννημα χαλύβδινον καὶ ψυχὴ ἀληθῶς ἀνδρεία καὶ στοικὴ ἀπάθεια καὶ ἐγκαρτέρησις, περὶ τούτου δὲ κυρίως πρόκειται ἐνταῦθα. Οὕτω πεζοπορῶν πάντοτε, θέρους τε καὶ χειμῶνος, διέτρεξεν ἅπαναν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἐγνώρισεν ἀπ' ἄρκου εἰς ἄρκον. πλείοτερον βεβαίως ἢ ὅσον ἡμεῖς οἱ ἄλλοι φλογεροὶ χάρτου μόνον. Δὲν ὑπάρχει γωνία γῆς ἐλληνικῆς, καὶ ἰδίως ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποῖαν δὲν ἐπεσκέφη. Τὸν γνωρίζουν αἱ πεδιάδες τῆς, οἱ λόφοι τῆς, τὰ βουνά τῆς, τὰ σπήλαια τῆς, τὰ δάση τῆς, οἱ γειμαρροὶ τῆς, ἢ λαγκαδιὰς τῆς, οἱ αἰγιαλοὶ τῆς. Ἑλλάς, μὲ τὰς προνομιάς αἰσθητικὰς τοπογραφίας τῆς, μὲ τὰ ἀγροτικά τῆς εἰδύλλα, μὲ τὰς ἀμιμήτους φυσικὰς καλλονὰς ὅσας τῇ προσδίδει ἡ θαυμασία ποικιλία τῶν γραμμῶν καὶ τῶν χρωμάτων, ὅλη διήλθεν ὑπὸ τὰ ὄμματά του καὶ διὰ τῆς ψυχῆς του. Τὴν εἶδε, τὴν ἐγνώρισε, τὴν θαυμάσατο, τὴν ἠσθάνθη καὶ τὴν ἠγάπησε. Ὡς εἶπε ἴσως ὁ μόνος κάτοικος τῶν ἐλληνικῶν πόλεων ὅστις εἰσέπνευσε τὰ βαλσαμῶδη ἀρώματα τῶν δασῶν καὶ τῶν βουνῶν τῆς, καὶ ἐνωτίσθη τοὺς μυστηριώδεις καὶ ἀπροσδιόριστους ψιθύρους τῆς μελωδικῆς τῆς φύσεως, ἢ ὁποῖα ἐλάλησεν εἰς τὴν καρδίαν του διὰ μυρίων στοιμάτων. Κατὰ τὰς νυκτερινὰς του ὁδοιπορίας, ἐν τῇ ἐπιβολῇ τῆς ἐρημίας καὶ τοῦ σκότους, ὅλη ἡ κλιμαξ τῶν ἤγων τῆς ὠραίας τῆς φύσεως, ἀπὸ τοῦ βόμβου τῆς μηλοδόνης ἢ τοῦ κελαρύσματος τοῦ βρυσκοπέου ρυαίου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ δάσους λαρυγγισμῶν τῆς ἀηδόνος, μέχρι τοῦ γογγυσμοῦ τῶν αἰγιαλῶν τῆς, τίς εἶδε μὲ ποῖαν ἀνεκλάητον τῶν κεραιῶν τῆς θυέλλης καὶ τῆς ὠρυγῆς τῶν γειμαρῶν καὶ τοῦ γογγυσμοῦ τῶν αἰγιαλῶν τῆς, τίς εἶδε μὲ ποῖαν ἀνεκλάητον μουσικὴν ἀρμονίαν κατεκλήθησε τὴν ψυχὴν του. Ὅλα αἱ τοποθεσίαι τῆς ἐλληνικῆς γῆς, τῶν ὄρεων καὶ τῶν κοιλάδων τῆς, τῶν

λόφων καὶ τῶν ποταμῶν της, ὅσας ἐπροίκισεν ἡ φύσις ἢ ἐξω-
ραΐσεν ἢ μυθολογία καὶ ἡ παράδοσις ἢ καθηγήσασαν τὰ αἵματα
τῶν ἐλληνικῶν ἀγῶνων, καὶ τὰς ὁποίας ἐπεσκέψθη, ἐπροσκύνησεν
καὶ ἀπέλασεν, ὅλαι ἀνεξαιρέτως ἀντιπαρήλθον ἀκτινοβόλοι διὰ
τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ὀφθαλμῶν του, ὡσεὶ ὑπὸ καλειδοσκόπιον μα-
γικόν, πλήρεις κάλλους, συγκινήσεων, ἀναμνήσεων, θαυμασμοῦ καὶ
μεγαλείου. Οὕτω δὲ πάντα τὰ δῶρα καὶ τὰ ἀγαθὰ, πάντα τὰ
ἡδέα συναισθήματα, ὅσα διεγείρει ἡ θεωρία, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ συμ-
πόνοισι μετὰ τῆς φύσεως, ὑπῆρξαν οὐχὶ ξένα εἰς τὸν σοφὸν πεζο-
πόρον, διὰ τὸν ὅποιον αἱ πηγαὶ τῶν ἀπολαύσεων της δὲν ἔμειναν
κεκλεισμένοι καὶ ἄγνωστοι, ὡς εἰς τοὺς ἄλλους κατοίκους τῶν
πόλεων, τοὺς ὑπὸ τῆν πίεσιν τῆς τεχνικῆς ζωῆς ὑπολαμβά-
νοντας αὐτὴν ὡς μητρικὴν σκληρὰν καὶ ἄστοργον.

* *

Ἰδοὺ λοιπόν: φ ὄ σ ι ς, λ ο γ ι κ ῆ, ἀ λ ῆ θ ε ι α, ἐ λ ε υ θ ε ρ ι α :
ἰδοὺ οἱ ὄροι, ἐν οἷς συγκεφαλαιοῦται ὁ βίος τοῦ Παρασκευαίου.
Ἄπλοῦς, ἀπέριτος, λιτοδαίτιος, αὐτάρκης, μετριοπαθής, ἀλ-
τροειστῆς πράγματι, θυσιάζων τὸ ἔ γ ὼ ὑπὲρ τῶν ἄλλων, φλεγ-
ματικός, ὑπέρτερος τῶν παθῶν, τῶν φαντασιοπληξιῶν καὶ τῶν
ἀνγκῶν τῆς κοινωνικῆς παραστάσεως, ἡδυνήθη νὰ διατηρήσῃ ἀκε-
ραίαν τὴν ἠθικὴν του ἀνεξαρτησίαν, τὴν ἐλευθερίαν τῆς ψυχῆς
καὶ τοῦ πνεύματος, τὸ τιμαλφέστερον τουτέστι τῶν ἀγαθῶν ἐν
τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ζῆ λιτώτατα. Ἐνδύεται ἀπερίττως. Τρώγει,
οὐχὶ διὰ νὰ κουράσῃ ἐκ τῆς χλιδῆς τὸν στόμαχον, ἀλλ' ὅσον
ἄρκει πρὸς ἀνανέωσιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων. Κατὰ τὰς μα-
κρὰς καὶ ἐπιπόνους πεζοπορίας του, δὲν τρώγει εἰμῆ ξηρὸν ἄρτον
καὶ ὀπώρας πρὸς ἀποφυγὴν διψῆς. Ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι τοῦ
Νοεμβρίου κοιμᾶται ἐν ὑπαίθρῳ. Ὡς κλίνη τῷ ἄρκει μία σινδὼν
ἐστρωμένη ἐπὶ πλακῶν ἢ σανίδων. Ἡ ἐνδυμασία του εἶνε ἀπλου-
στάτη. Τὸ περιττόν, διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ὁποίου ὁ ἄλλος
κόσμος βασανίζεται καὶ ἀλληλοτρώγεται καὶ δηλητηριάζεται πᾶ-
σας τὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς του, τὸ περιττόν εἰς τὴν τροφήν, εἰς
τὸν ἱματισμόν, εἰς τὸν οἶκον, εἰς τοὺς τρόπους, εἰς τὴν ἔκφρασιν,
εἰς τοὺς λόγους ἀκόμα, εἰς τὰς σγέσεις του ἐν γένει, καὶ τὸ ὅποιον
καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους ἐντελῶς γελοίους καὶ κακοδαίμονας,
ἐλλείπει ἐντελῶς ἀπ' αὐτοῦ. Χόλος καὶ φθόνος καὶ μισῆ καὶ
πάθῃ καὶ ἀδυναμία οὐδέποτε διετάραξαν τὴν αἰθρία τῆς ψυχῆς
του καὶ τοῦ πνεύματός του τὴν γαλήνην. Ἄπλοικός, τραχὺς ἴσως
καὶ ἀπότομος ἐν τῇ εἰλικρινείᾳ, ἥτις τὸν χαρακτηρίζει ἀείποτε,
ὑπῆρξεν εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ἀναλλοίωτος ἄνθρωπος, ἄνευ πλαγιασμῶν

καὶ ὑστεροβουλίας Ὡς δικαστῆς οὐδέποτε ἀνήλθε τὴν κλίμακα
τοῦ ὑπουργείου οὐδ' ἔτεινε ποτε οὐς εὐήκοον εἰς τοὺς ἐνόχους
ψευθισμοὺς τῆς μικροπολιτικῆς. Ἄλλὰ καὶ εἰς οὐδένα ἐπέτρεψεν
οὔτε ὑπαινιγμὸν κἄν περὶ δικαστικῆς ὑποθέσεως, εἰς ἣν ἔμελλε
νὰ λάβῃ μέρος ὡς δικαστῆς. Ὁ ἀδελφός του Φιλοπόιμην τῷ
ἔγραφέ ποτε, συνιστῶν ἁπλῶς γὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του
εἰς κάποιαν δικήν, ἵνα μὴ ἀδικηθῇ τυχόν ὁ ἐνδιαφερόμενος. Ὁ
Παρασκευαίους ἔσχισεν ἐνώπιον τοῦ κομιστοῦ τοῦ γράμμα, τὸ ἐσω-
κλείσεν ἐντὸς φακέλλου καὶ τὸ ἐπέστρεψεν ἄνευ ἀπαντήσεως εἰς
τὸν ἀδελφόν του. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην ἦτο ἀληθῆς ἀγριάν-
θρωπος. Ἐδίκαζε τουτέστιν ὡς δικαστῆς καὶ ὄχι ὡς πράκτωρ τῆς
κρατούσης φατρίας. Καὶ διὰ τοῦτο συχνὰ ἐξεσφενδονίζετο ἀπὸ
τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς Ἑλλάδος. Ποτὲ δὲν ἐξήτησε με-
του ἐνὸς ἢ προαγωγῆν. Ὅσακις τῷ ἐκιοινοποιοῖτο τὸ ἔγγραφον τῆς
μεταθέσεως του, οὔτε συνωφροῦτο οὔτε ὑπεγόγγυζεν. Ἐλάμβανε
τὸν πλόν του, τὸν μικρὸν ὁδοιπορικόν του σάκκον, τὴν ἀπαραί-
τητὸν ῥάβδον του, καὶ ἐξεκίει μετὰ τινὰς ὄρας πεζῆ εἰς τὴν
νέαν του ἔδραν. Εἰς τὸ δημόσιον οὐδέποτε ὑπέβαλε καταστάσεις
ὁδοιπορικῶν ἐξόδων, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι δὲν ὑφίστατο
τοιαῦτα. Τί νὰ πληρωθῇ ἀφοῦ δὲν ἐδαπάνησε; Φαντασθῆτε, οἶα
ἠλιθιότης εἰλικρινείας!! Καὶ ὅμως ἐδικαιούτο καὶ ἡδύνατο ὄχι
μόνον νὰ τὰ πληρώνεται ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξογκῶνῃ εἰς τὸ τρι-
πλάσιον, κατὰ τὴν καθιερωθεῖσαν πλέον τάξιν εἰς τὰς ὁδοιπορι-
κὰς καταστάσεις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Θὰ εἶνε ἀναντιρ-
ρήτως ὁ μόνος ὑπάλληλος ἀπὸ καταβολῆς μέχρι συντελείας τοῦ
ἐλληνικοῦ Βασιλείου, ὅστις δὲν ἐπεβάρυνεν οὔτε λεπτόν τὸ δημό-
σιον ταμίειον. Καὶ γνωρίζομεν δὲ τί κοστίζουν ἐν Ἑλλάδι οἱ
ὑπάλληλοι! . . .

Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα, ὑπὸ τὴν ἀπεσκληρωμένη αὐτὴν ἰδι-
συγκρασίαν, ὑπὸ τὴν τραχεῖαν καὶ ἀπότομον αὐτὴν ἰδιορρυθ-
μίαν, ἔπαλλε καὶ πάλλει καρδία τρυφερὰ ὡς παιδίου καὶ ἀγνῆ
ὡς παρθένου. Κέκτηται βαθὺ τὸ κοινωνικὸν αἰσθημα, καὶ δὲν
ὑπάρχει ξένη συμφορὰ ἥτις δὲν δονεῖ τὰ στήθη του, καὶ ἥς χάριν
ἤμπορεῖ νὰ θυσιάσῃ ἐκάστοτε τὰ λείψανα τῆς γλιόστροφου ἀντι-
μισθίας του. Ἄλλ' εἶνε ἀτυχῶς ἐκ τῶν περιέργων ἐκείνων φι-
λανθρώπων, οἵτινες δίδουσι τὸν ὄβολόν των ὑπὲρ τοῦ πάσχοντος
ἄνευ θορύβου, ἀκολουθῶν κατὰ τοῦτο αὐτομάτως τὸ ἠλιθιον ἴσως
παράγγελμα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ νὰ μὴ γνωρίζῃ ἡ ἀριστερὰ ὅτι
δίδει ἢ δεξιὰ! Ἐν Δαρίσειᾳ δικαστῆς ὢν ἠγόρασε μίαν ἄμπελον
καλλιότρον, καὶ παρεκάλεσε τοὺς αὐτόθι ὑπαλλήλους νὰ εἰσερ-
χῶνται ἐλευθέρως ἐν αὐτῇ καὶ δρέπωσι τὰς σταφυλάς.

Πλεῖστα, ἀνκρίθηκα ἐπεισόδια τοῦ βίου του, ἐξ ἐκείνων μάλιστα τὰ ὅποια τῷ συνέβαινον κατὰ τὰς ὁδοπορίας του, καὶ τὰ ὅποια θὰ ἴητο ἀδύνατον νὰ περισυλλέξωμεν καὶ ἀποθησαυρίσωμεν εἰς τὰς στενάς ὧδε σελίδας τοῦ Ἡμερολογίου, χαρακτηρίζουσιν ἐπαρκῶς τὸν σοφὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα.

Ἡμέραν τινά, διχτυθῶν ὡς ἐφέτης ἐν Λαρίσσει, ἐξῆλθε χάριν περιπάτου μικρὰν τῆς πόλεως βλίνων παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ. Αἰφνης βλέπει πτωχοῦς τινὰς ἀλειεῖ ἀσχέλλοντας καὶ μάτην ἀγωνιζομένους ν' ἀνασύρῳσιν ἐκ τοῦ ποταμοῦ τὰ περιπλεκέντα δίχτυα. Ὁ Παρασκευαΐδης δὲν χάνει καιρὸν. Εἶδεν ὅτι ἤδυνατο νὰ πράξῃ ἐν καλόν, καὶ δὲν ἀντιπαρήλθε τὴν εὐκαιρίαν. Ἐν ἀκαρεῖ ἀποβάλλει τὰ ἐνδύματά του, — καὶ ἴητο χειμῶν — πίπτει εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ μετὰ προφανῆ κίνδυνον νὰ τὸν παρασύρῃ ἡ σφοδρότης τοῦ ρεύματος, ἅτε ἐμπλακείεῖ εἰς τὰ δίχτυα, κατορθώνει νὰ ἐξαγάγῃ καὶ ταῦτα ἀβλαβῆ καὶ τὴν λειαν τῶν σώων. Οἱ ἀπλοῖκοι ἀλειεῖ, ἐκθαμβοὶ, δὲν ἐπρόφρασαν νὰ ἀνγλυθῶσιν εἰς διαχύσεις εὐγνωμοσύνης, ὅτε ὁ Παρασκευαΐδης :

— Α! μᾶ! δὲν βαρύνεσθε! δὲν ἀξίζει τὸν κόπον διὰ τόσῳ μικρὸν πρᾶγμα! εἶπε ζηρῶς καὶ ἐξηκολούθησε τὸν περιπάτον του ὡς νὰ μὴ συνέθῃ τίποτε

Ἄλλοτε πάλιν, κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1882, ἐξεκίνησε μίαν πρῶϊαν ἐκ Λαρίσης εἰς Ἀγυῖαν διὰ νὰ περιεργασθῇ τὴν αὐτόθι τελομένην πνήγυριν. Φθὰς ἐκεῖ, ἐμπλεῖως κοιορτοῦ, ἀγνωστος, ἠλιοκαῆς τὴν ὄψιν, οὔτε εἰς τὰς ἐπιτοπίους ἀρχὰς προσῆλθε νὰ ἀναγγεῖλῃ τὴν ἰδιότητά του, οὔτε θόρυβον νὰ διαγείρῃ περιάγων τὸ δικαστικόν του ἀξίωμα. Περιήρχετο μόνος τὰ διάφορα περὶς σημεῖα, ἔβλεπε περιέργως τοῦ πνήγυριστάς, ἐπεσκέφθη τὸν ναὸν καὶ προσελθὼν εἰς τι ἐκεῖ που φέρετ' ἠγέρκεϊαν τῆς ὁποίας τὰ συμπτώματα ταῦτα ἐφάνησαν πλέον ἢ ἕπλησαν διὰ τὴν πῆλιν. Ἄλλ' ἡ στρατιωτικὴ περίπολος, εἰς τὴν ὀξυδέρκειαν τῆς ὁποίας τὰ συμπτώματα ταῦτα ἐφάνησαν πλέον ἢ ἕπλησαν τὴν πεποιθήσιν ὅτι ὁ μυστηριώδης αὐτὸς ξένος, ὁ ἔχων ἄσπεστον τὴν φεβερὸν ἀγριανθρώπου, ἐξάπαντος θὰ ἦνε ὁ λήσταρχος τῆς συμμορίας, ἣτις τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ἠκούσθη ὅτι ἐλυμαζόμετο τὰ περιγῶρα! Ὁ περιπολάρχης, ἀνορθῶν ἀρεμανίας τὸν βλίνον, πλησιάζει τὸν ἀνυπόπτον ἰδοπόρον, καὶ τὸν ἐρωτᾷ :

— Δὲν μοῦ λές, τοῦ λόγου σου, ρε πατριώτη, τί γυρεύεις ἐδῶ ; Ποῖός εἶσαι καὶ ἀπὸ ποῦ μᾶς βρόπιασες ;

— Εἶμαι ὁ Παρασκευαΐδης, ὁ ἐφέτης . . .

— Ἔτσι, αἱ ! μωρὲ μοῦτρα γιὰ ἐφέτης ! Καὶ δὲν μᾶς λές,

σὲ παρακαλῶ, γνωρίζεις κανένα ἐδῶ, ἔχεις κανένα μέρος νὰ ἡσυχάσῃς, νὰ ἀναπαυθῆς, νὰ κοιμηθῆς ;

— Ὅχι, εἶμαι ξένος, ἴθλα πρώτη φορά, δὲν γνωρίζω κανένα, καὶ οὔτε θὰ μείνω πουθενά, διότι μετ' ὀλίγον θὰ ἀναχωρήσω.

— Καλὸ ! ἔλα ἐδῶ νὰ σοῦ δείξω ἐγὼ ἓνα μέρος κατάλληλον νὰ ἀναπαυθῆς !

Καὶ ἐν θριάμβῳ τὸν ἀπάγουσιν εἰς τὴν ἀστυνομίαν, τὸν τρομερὸν ἀρχιληστήν, τὸν ὁποῖον ἔτρεχε τὸ πλῆθος νὰ περιεργασθῇ μετὰ φρίκης ! Εὐτυχῶς μετὰ τινὰς στιγμὰς δρομῶν καὶ ὁ τότε εἰρηνοδικὴς αὐτόθι κ. Γκιουράνοβιτς διὰ νὰ ἴδῃ τὸν ἀπαίσιον λήσταρχον, αἰφνης εὐρίσκειται ἐνώπιον τοῦ ἐφέτου Παρασκευαΐδου, τὸν ὁποῖον ὁ περιπολάρχης ἠτοιμάζετο νὰ στείλῃ χειρὶ δέσμιον εἰς Λάρισσαν !

Τὰ λοιπὰ ἐνοσοῦνται. Ὁ περιπολάρχης ἔμεινεν ἀναυδός καὶ ἐπροσπάθει νὰ τραλιίσῃ λέξεις συγγνώμης :

— Καλὲ δὲν βαρύνεσαι, παιδί μου ! Τὸ καθήκόν σου ἔκαμες. Λάθος ἔγινε, ἐτελειώσω.

Καὶ ἡ ἀνεξικακία τοῦ ἀνδρὸς παρεσιώπησε τὸ πρᾶγμα καὶ παρήλθεν. Οὔτε θόρυβον ἐξῆγειρεν, οὔτε τὸν κόσμον ἀνεστάτωσεν, οὔτε τὸν τύπον κατέκλυσε μετὰ διαμαρτυρίας, οὔτε τὴν κεφαλὴν τῶν χωροφυλάκων ἐζήτητην ἐπὶ πῖνακι διὰ τὸ ἀσεβὲς πραξικόπημα. Μόνον δὲ μετὰ πάροδον ἐτῶν περιῆλθε τὸ γεγονός ὅπως τυχαίως εἰς γνώσιν τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλοποίμενος.

Τὴν αὐτὴν πρᾶξιν καὶ ἀνεξικακίαν ἔδειξε καὶ ὅταν κατὰ τὴν διὰ τοῦ γύρου τῆς Πελοποννήσου πολυήμερον ὁδοπορίαν του, μεταξύ Ἀκράτας καὶ Ξυλοκάστρου, ἐπετίθη κατ' αὐτοῦ ἀρειμάτιος φουστανελλοφόρος κλητῆρ, διὰ νὰ τὸν συλλάβῃ ὡς δράστην δῆθεν κλοπῆς διαπραχθείσης ἐν Πάτραις ! Τὸ μόνον δυσάρεστον συναίσθημα ἐκ τῆς παραγνωρίσεως ταύτης ὑπῆρξε διὰ τὸν πεζοπόρον μᾶς ὅτι, ἔως οὐ διαλευκανθῇ ἡ ἀλήθεια, ἀνεκοψεν ἐπὶ μικρὸν τὸ διαγεγραμμένον δρομολογίόν του.

Ἄλλοτε πάλιν, κατὰ τινὰ ἐκ Λαρίσης μέχρις Ἀθηνῶν πεζοπορίαν του, εὔρε καθ' ὁδὸν δύο ὥρας ἐντεύθεν τῆς Λεβαδείας, χρηματοφυλάκιον περιέγον 370 δραχμάς, συναλλάγματα καὶ διάφορα ἔγγραφα. Ὁ ἐνάρετος πεζοπόρος, ἀντὶ νὰ τὰ ἐνθυλακώσῃ εἰς τὸ ἰδικόν του ὡς θὰ ἔπραττε κάθε φρόνιμος καὶ πρακτικὸς ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας, αὐτὸς τούναντιον ἐπιστρέφει εἰς τὴν πόλιν τῆς Λεβαδείας, εὐρίσκει τὸν ἀστυνόμον, καὶ εἰς ἐκπληξιν τῶν περιεστώτων, παραδίδει τὸ εὔρημα ὅπως ἀποδοθῆ εἰς τὸν δικαιοῦχον. Καὶ αὐτοστιγμῆ ἀναχωρεῖ καὶ πάλιν ἐπανερχόμενος εἰς τὸν δρόμον του. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ πτωχὸς χω-

ρικός, ὅστις ἐπανεῦρεν τὸν μικρὸν τοῦ θησαυρὸν, ἔσπευσε νὰ δημοσιεύσῃ διὰ τῆς Στοᾶς θερμὸν εὐχαριστήριον εἰς τὸν ἄγνωστον εὐεργέτην. Ἀμφιβάλλω ὅμως ἂν ὁ Παρασκευαΐδης ἔμαθεν ἢ ἐφρόντισε νὰ τὸ ἀναγνώσῃ.

Καὶ ἐν ἄλλο. Διαμένων ποτὲ ἐν Ἀθήναις ὡς πρωτοδίκης εἶχε μάθει ὅτι τὸ ὑπουργεῖον ἐσκέπτετο νὰ μεταθέσῃ ἐντεῦθεν ἓνα ἐκ τῶν συναδέλφων τοῦ δικαστῶν, περὶ τοῦ ὁποῖου ἐγνώριζεν ὅτι σοβαρὰ οἰκογενειακὰ συμφέροντα δὲν τῷ ἐπέτρεπον τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἀνευ προφανοῦς βλάβης αὐτῶν. Ὁ Παρασκευαΐδης δὲν γάνει καιρὸν. Αὐθόρμητος καὶ ἐν παντελεῖ ἄγνοίχ' τοῦ ἐνδιαφερομένου προσώπου ἀποφασίζει, πρώτην τότε καὶ τελευταίαν φοράν, νὰ ἀναβῇ τὴν κλίμακα τοῦ ὑπουργείου, διὰ νὰ ζητήσῃ καὶ αὐτὸς μίαν ταπεινὴν χάριν, ἓνα μικρὸν βουσοφετάκι ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν! Μεταβαίνει λοιπὸν παρὰ τῷ κ. Κουμουνοῦρω καὶ ἐνδακρυς σχεδὸν τὸν καθικετεύει νὰ μεταθέσῃ αὐτὸν τὸν ἴδιον ἀντὶ τοῦ συναδέλφου του εἰς οἰανδήποτε μεμακρυσμένην κρίνει καλόν. Ὁ Κουμουνοῦρος, συγχαρεὶς αὐτῷ ἐπὶ τῇ γενναιοφροσύνῃ του οὐδένα μετέθεσεν.

Ἐνῷ δὲ εἶνε πρῶτος, μειλίχιος, ἀνεξίκακος καὶ ἀγαθὸς ὡς ἄρ-
νιον, ἐν τούτοις ἔχει ἀνδρείαν λέοντος καὶ ἠρωϊσμόν γίγαντος,
καὶ αὐταπάρησιν μυθῶδη, προκειμένου μάλιστα περὶ ἐκπληρώ-
σεως τοῦ καθήκοντος. Ἀπόδειξις ὅτι οὐδέποτε φέρει μεθ' αὐτοῦ
ὄπλον κατὰ τὰς κινδυνώδεις πορείας του. Ὡς ἀνακριτῆς συνη-
τήθη πολλάκις πρὸς κακοποιούς καὶ φυγοδίκους καὶ ληστὰς, οἱ
ὅποιοι πάντοτε τὸν ἐθαύμασαν καὶ τὸν ἐσεβάσθησαν. Κάποτε μάλ-
ιστα, τινὲς ἐκ τούτων, μεθ' ὧν συνέπεσε νὰ συναντηθῇ που εἰς
τὸ κρησφύγετόν των, θαυμάσαντες τὸ μεγαλοπρεπὲς παράστημα,
τὴν ἀρρενωπὴν φυσιογνωμίαν καὶ τὸ ἀτρόμητον θάρρος του, τῷ
ἐξέφρασαν τὴν λύπην των ὅτι ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ δικαστής, ἐνῷ
ἠδύνατο κάλλιστα νὰ διαπρέψῃ ὡς ἀρχηγὸς ληστρικῆς συμμο-
ρίας! Ὅταν πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἐνέμετο τὴν Δωρίδα καὶ Λοκοῖδα
ὁ τρομερὸς καὶ δικθῆτος ληστάρχος Κρικέλας, ὁ σχὸν τὸ θρά-
σος νὰ μεταβῇ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ εἰς Γαλαξειδίον κατὰ τινὰ
αὐτόθι τελουμένην πανήγυριν καὶ νὰ ληστεύσῃ τοὺς πανηγυρι-
στάς, τοιοῦτον εἶχεν ἐμπνεύσῃ πανικόν, ὥστε οἱ κάτοικοι κατε-
κλείοντο οἴκαδε ἐνωρίτατα. Μόνος δὲ ὁ Παρασκευαΐδης, πρωτο-
δίκης ὢν ἐν Ἀμφίσσῃ, ἐξηκολούθει ἀφόδω: τῆς πορείας του
ἀνερχόμενος εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Παρνασσοῦ καὶ διερχόμενος ἐγ-
γύτατα τῶν καταφυγίου του

Ἐνεργουμένης ποτὲ ἐν Λιδωρικίῳ πεισματώδους ἐκλογῆς,

καθ' ἣν αἱ ἀντιμαχόμεναι μερίδες λυσσῶδως ἐπυροβολοῦντο,
οὐδεὶς δὲ, οὔτε ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν οὔτε ἐκ τῶν στρατιωτῶν,
ἐτόλμα νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν τόπον τῆς ψηφοφορίας, μόνος ὁ Πα-
ρασκευαΐδης, δικαστῆς τότε τυγχάνων, ἔσπευσε ἐκεῖ ἐν μέσῳ
τῶν διασταυρουμένων σφαιρῶν καὶ ἠδυνήθη διὰ τῆς ἐπιβαλλούσης
προσωπικότητός του νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν καὶ προλάβῃ μεί-
ζονας ἀνθρωποκτονίας. Τὰ ἀντιπαλαιότερα κόμματα, μὲν τὸν
εἶδον ἐπιφανέντα, ἐξ ἀκατανόητου αἰσθήματος σεβασμοῦ καθη-
σύγρασαν πάραυτα.

Ἐν τῶν ἀξιοσημείων ἐπεισοδίων τῆς ζωῆς του εἶνε καὶ
τοῦτο. Ὅταν παρητήθη ἐσχάτως ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ ἐφέτου—
καὶ τίς οἶδεν ὑπὸ ποίας πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεως ἐνδομύχου
ἐξηναγκάσθη νὰ ἀποστρατευθῇ μετὰ εἰκόσαετῆ δικαστικῆν θη-
τείαν καίπερ ἄκμαϊός ἐτι τὰς δυνάμεις—εἶδεν ὅτι ἀπητέτο ἀκόμη
χρονικόν τι διάστημα ὑπηρεσίας ὅπως μὴ τῷ περικοπῇ ἡ ἀπο-
νεμητέα πενιχρὰ σύνταξις του. Πρὸς τοῦτο ἐδέχθη τὴν θέσιν τοῦ
ὑπογραμματέως ἐν τῷ πρωτοδικεῖῳ (!!) ἔνθα ἐπὶ πολλοὺς δια-
τρίδας μῆνας μετριαφρώνως καὶ ἐν ψυχραμίᾳ δὲν ἀπέστεργεν,
ἐφέτης αὐτὸς μέχρι τῆς χθές, νὰ ἀντιγράψῃ ἀπόγραφα καὶ δικα-
στικὰς ἀποφάσεις, καὶ νὰ εἶνε ὁ μᾶλλον συνεσταλμένος καὶ εὐ-
πειθῆς μετὰ τῶν συναδέλφων του, μετριαχίων καὶ ἀποφοίτων
συνήθως: τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου!

Ἀείρους τοιαύτας περιστάσεις καὶ ἐπεισόδια τοῦ ἰδιωτικοῦ
καὶ δικαστικοῦ βίου τοῦ Παρασκευαΐδου ἡδυνάμην νὰ σημειώσω
ἐνταῦθα. Ἄλλὰ καὶ αἱ ὀλίγαι προμνημονευθεῖσαι ἀρκοῦσιν εἰς πι-
στοποίησιν τῶν ἠθικῶν καὶ ψυχικῶν χαρακτηρισμάτων τοῦ ἀνδρός.

* *

Ἄνεφερον ἀνωτέρω ὅτι ὁ κραταῖος ὀργανισμὸς τοῦ ἀνδρός ἐξε-
μθένεισε τὰς ἐπιδράσεις τῆς ἀτμοσφαιρας, ἧς οὔτε τὰ φύχῃ οὔτε
τὰ θάλλῃ ἴσχυσαν νὰ τὸν ἐνοχλήσωσιν οὐδέποτε. Ἄλλὰ τοῦτο,
καίπερ μοναδικόν, εἶνε τὸ ὀλιγώτερον. Τὸ μᾶλλον ἄξιον θαυμα-
σμοῦ εἶνε ὅτι ὁ ἡμέτερος σοφὸς παρέμεινεν ἀνεπηρέαστος καὶ ἐν
μέσῳ τῆς κοινωνικῆς ἀτμοσφαιρας, τῆς ἀσφυκτικῆς καὶ νοσο-
γόνου, ἧτις συντριβεῖ παρ' ἡμῖν τοὺς χαρακτῆρας καὶ φονεύει
τὴν ψυχὴν καὶ ξηραίνει τὸ αἰσθημα καὶ παραλύει τὴν πίστιν πρὸς
τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀλήθειαν.

Τοῦτο κυρίως χαρακτηρίζει τὸν Παρασκευαΐδην καὶ ἐπὶ τούτῳ
μᾶλλον δύναται νὰ καυχήθῃ. Ἡ δὲ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, εἰς ἣν

νεώτατος ἐρρίφθη, οὐδαμῶς ἴσχυσε νὰ τὸν παρασύρῃ. Παρέμεινε
ὡς πρωτοτυπία ἐν μέσῳ τῶν πιθηκισμῶν τοῦ ἄλλου κόσμου, μὲ
ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις ἀκλονήτους καὶ ὡσεὶ ἀπολιθωμένας ἐν
αὐτῷ, οἰονεὶ βράχος ἀπαρασάλευτος, τὸν ἐποίησεν περίεπλῆττου-
σιν ἀδιακόπως αἱ τρικυμῖαι τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν. Ἡ νερό-
βραστος καὶ ἐξηρρωμένη γενεά μας, μεθ' ἧς ἐξυμώθη καὶ ἐξει-
λιχθη, παρέρχεται μικρὰ καὶ εὐτελής ὑπὸ τὸ ἄπειρον βλέμμα
του. Ἐν μέσῳ τῶν μικρομερινῶν τῆς καθημερινῆς ζωῆς, τῶν
παθῶν, τοῦ φθόνου, τῶν πολιτικῶν διαιρέσεων, τῆς ἰδιοτελείας,
τῆς χλιαρότητος τῶν χαρακτήρων, τῆς ῥευστότητος τῶν συνει-
δήσεων, αἱ ὁποῖαι τὸν πεσιέζωνον ὡς δικαστὴν καὶ τὸν περιέ-
σιγξαν ὡς ἄτομον, αὐτὸς ὠρθοῦτο ὡς γίγας, γίγας μεταξὺ νάνων,
οὐ μόνον κατὰ τὸ παράστημά του τὸ εὐθυτενὲς καὶ ἐπιβάλλον,
ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ φρόνημά του τὸ ὑψηλὸν καὶ ἀλίγιστον. Δὲν
εἶνε μόνον τῶν μακρῶν δρόμων πεζοπόρος ἀκούραστος, ἀλλὰ καὶ
τῆς ζωῆς ὁδοιπόρος ἀκατάβλητος. Βαδίζει ἐμπρός· καὶ τὸν δρό-
μον του ἀνοίγει εὐθὺν καὶ ὀμαλὸν ἢ φύσις, ἢ ἀλήθεια, τὸ κα-
θῆκον. Ὅλοι ἐκεῖναι αἱ ἀτελεύτητοι μικροβάσανοι ἅς δημιουργεῖ
ἡ φιλοδοξία, ἡ ματαιότης καὶ ὁ ἐγωϊσμός, οὐδέποτε ἐτάραξαν
τὸν ἐν αὐτῷ ἠθικὸν ἄνθρωπον, ἔνθα βασιλεύει διαρκῆς γαλήνη
καὶ αἰθρία. Ἀνώτερος τῶν προλήψεων καὶ τῶν ματαιοδοξιῶν
τοῦ ἄλλου κόσμου, κύριος ἑαυτοῦ καὶ τῶν πεποιθήσεών του, κα-
τῶρθωσε νὰ ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦς ὀνυχας τῆς κοινωρικῆς
ἀνάγκης καὶ νὰ διασώσῃ τὸ μόνον θεῖον ἀγαθὸν ἐν τῷ κόσμῳ,
τὴν συνείδησιν τῆς ἐλευθερίας του, ὡς λογικοῦ καὶ ἠθικοῦ ὄντος.

Ἴδου ἐν σκιαγραφίᾳ καὶ διὰ γενικῶν γραμμῶν ὁ Παρασκευ-
αίδης, ὁ ἐκκεντρικὸς, ὁ ἀλλόκοτος, ὁ ἰδιότροπος!

Καὶ ὅμως πόσον εὐτυχεὶς θὰ ἦσαν τὰ ἄτομα, αἱ οἰκογένειαι,
ἡ κοινωνία, ἡ πατρίς, ἡ ἀνθρωπότης, ἂν ἀπηρτίζοντο ἀπὸ τοιοῦτου
εἴδους ἀκατανόητους καὶ φρενοτρόπους, ὡς τὸν ἡμέτερον Πάρα-
σκευαίδην!

Ἀθήναι, Ἀύγουστος τοῦ 1891.

ΚΩΝ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ

Τοῦ Κων. Φ. Σκοκοῦ

Η ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΣ ΔΙΔΑΚΤΩΡ

Η ἐπὶ τῶν ὀρθῶν τοῦ Σηκουάνα πρωτεύουσα καὶ ἰδίως τὸ ἀριστερόν αὐτῆς μέρος, ἐφ' οὗ ἐγείρεται ἡ πόλις τῆς παιδευμένης νεότητος καὶ τῶν κλασικῶν παραδόσεων, ἡ ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ κοινῶς γνωστὴ ὑπὸ τὸ Σχολικὸν ὄνομα τῆς Λατινικῆς Συνοικίας, ἡ φιλοξενήσασα τόσους λόγιους ἀδιακρίτως φυλῆς, θρησκείας ἢ γλώσσης, ἀπεδειχθη ἀφ' ἱκανοῦ ἤδη χρόνου ἡ ὄχυρὰ Ἀκρόπολις, ἀφ' ἧς ἡ γυνὴ ἀγωνίζεται, ἵνα ἀποκτήσῃ πάντα τὰ δικαιώματα καὶ πάντας τοὺς τίτλους, ὧν τὸ ἄρρεν φύλον ἀυθαίρετως ἀποστερεῖ αὐτήν.

Ἀφοῦ τὰ Γερμανικὰ Πανεπιστήμια κλείουσιν ἀπηνῶς τὰς ἄλλως φιλοξένους πύλας αὐτῶν πρὸς τὰς ἀδελφὰς ἡμῶν καὶ τὰς θυγατέρας, οὐ μόνον ἀρνούμενα αὐταῖς τὴν τακτικὴν φοίτησιν καὶ τὸ δίπλωμα, ἀλλ' ἀπαγορεύοντα αὐταῖς νὰ ὑπερβῶσι καὶ ὡς ἄχροαταὶ τὸν οὐδὸν αὐτῶν ἀφοῦ τὰ Μεσαιωνικὰ κολλέγια τῆς Κανταβριγίας καὶ τῆς Ὀξφόρδης, ἐπιεικέστερα τῶν Γερμανικῶν, παρέχουσι μὲν ὑγιᾶ ἐγκυκλοπαιδικὴν παιδείαν, ἀνεπαρκῆ ὅμως ἐφόδια πρὸς ἐξάσκησιν βιοποριστικοῦ ἐπαγγέλματος, ἡ πόλις τῶν Παρισίων ἀπέμενεν ἀναγκάτως τὸ μόνον εὐγενὲς ἄσυλον καὶ ἡ μόνη προστάτις τῶν τόσῳ δικαίων ἀξιώσεων τοῦ ἀσθενοῦς φύλου. Καὶ οὐδὲν τοῦτο ἄπορον ἐκ μέρους τοῦ ἱπποτικῆς ἔθνους τῶν Γάλλων, ὅπερ τυγχάνει ἔκπαλαι ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος συνήγορος παντὸς δεσμένου, ὁ προαπολογητὴς παντὸς ἀδυνάτου, ἐκ μέρους, λέγομεν, τοῦ Παρισινοῦ ἄστεος, ὅπερ ὑπῆρξεν αἰετοτε ἡ ἐστία τῶν ἀγαθῶν νεωτερισμῶν καὶ τὸ laboratorium ὄλων τῶν εὐγενῶν κινήματων, ὧν ἔχει ἀδιαμφισβητήτως τὸ μονοπώλιον.

Μετὰ τὴν Βελγικὴν, ἧτις ἀπέκτα ἐν τῷ προσώπῳ τῆς δεσποιο-

νίδος Popelin, θυγατρός ἐξ οἰκογενείας γνωστῆς, τὴν πρώτην διδάκτορα τοῦ Δικαίου μετὰ τὴν Πολωνίαν, ἧτις ἀπέκτησεν ἱκανὰ ἐγκρίτους διδάκτορας τῆς τέχνης τοῦ Ἱπποκράτους καὶ δὴ τὴν δεσποινίδα Schultze μετὰ τὴν Ῥουμανίαν, ἧτις ἐκτότα καὶ αὐτὴ μίαν Διδάκτορα τῆς Νομικῆς τῶν Παρισίων Σχολῆς ἐν τῷ προσώπῳ τῆς δεσποινίδος Bilbesco θυγατρός τραπέζιτου πολυταλάντου καὶ πλείστου ἱατροῦ μετὰ τὴν Ῥωσίαν καὶ τὴν Ἀμερικὴν, αἵτινες ἀπέκτησαν οὐκ εὐκαταφρόνητον ἀριθμὸν ἐσθητοφόρων καὶ καρχημοσῶν δεσποινίδων ἱατρῶν μετὰ τὴν Γαλλίαν, ἧτις πλὴν ὀλίγων ἱατρῶν κατὰ τὸ στάδιον τῶν σπουδῶν τῶν ὄντι διακριθεῖσάν, ἀπέκτησε καὶ αὐτὴ μίαν Διδάκτορα τῶν φυσικομαθηματικῶν καὶ μίαν τῆς φιλοσοφίας· μεθ' ὅλα τὰ μεγάλα κράτη αὐτὰ ἔμελλε καὶ ἡ μικρὰ Ἑλλάς νὰ διεκδικήσῃ ἀξιόλογον μέρος γυναικείας δόξης, ἐπιτυχάνουσα μίαν κέρην Διδάκτορα τῆς φιλολογίας· καὶ ἦτο ὄντως τοῦτο ἡ ἀγαθὴ μερίς.

Τὸ ὄνομα τῆς Ἑλληνίδος αὐτῆς τυγχάνει ἀπὸ πολλοῦ γνωστόν, τόσῳ διὰ τὴν ἔσχον αὐτῆς ἐπίδοσιν εἰς τὰ γράμματα, ὅσῳ καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὅστις ἐγένετο ὁ δραστήριος συνεργάτης καὶ ἔμπιστος φίλος τοῦ δαιμονίου Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννου Κωλέττου. Ὄνομάσαμεν τὴν δεσποινίδα Σεβαστὴν Καλλισπέρην.

Ἀπὸ τῆς ἀπαλωτάτης αὐτῆς νεότητος αἱ ἔκτακτοι περὶ τὰ μαθήματα πρόσδοί της ἀνήγγελλον τὴν ἡδύνατο ἡ ἀγαθὴ τῆς Ἑλληνίδος γυναικείας φύσις, ὑποβοηθουμένη ὑπὸ αὐστηρᾶς καὶ πεφωτισμένης ἀνατροφῆς καὶ ὑπὸ χειρὸς δεξιᾶς διευθυνομένη πρὸς ὑψηλὸν σκοπὸν. Ὁ πατὴρ ὄντως αὐτῆς ἰδιωτεύσας μικρὸν μετὰ τὴν ἔλευσιν αὐτῆς εἰς τὸν κόσμον καὶ παραγκωνισθεὶς ἔκτοτε ὑπὸ τῆς ἐπίδραμύσης τότε Σχολῆς τῶν Ἐπιτηδείων, αὐτὸς ὁ ἥκιστα συμπερονολόγος, ὁ καταλιπὼν τὴν ὑψηλὴν τοῦ Ἐισαγγελείως θέσιν ἐν ἔτει 1854, ἵνα μεταβῇ ἰδίαις δαπάναις εἰς τὸν ἐκτραγέστα τότε Θεσσαλικὸν ἀγῶνα, ἐνῶ οἱ ἐνταῦθα ἐγκατεστημένοι Θεσσαλοὶ διέμεναν ἐν Ἀθήναις χρηματιζόμενοι, μακρὰν τῶν κακουχιῶν τοῦ πολέμου καὶ τῶν κινδύνων, ὁ πατὴρ, λέγομεν, αὐτῆς ἀφιέρου ἀμερίστως τὰς ἡμέρας αὐτοῦ καὶ τὰς νύκτας ὑπὲρ ἀγαθῆς μορφώσεως τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Σεβαστῆς. Καὶ ἐπεράτω οὕτως αὐτὴ ὑπὸ τῷ ἄγρυπνον τῶν γονέων ὄμμα καὶ τὴν ὑγίαν τῆς πατριαρχικῆς οἰκογενείας ἀτμόσφαιραν τὰς ἐγκυκλοπαιδικὰς σπουδὰς, ἃς ὀρίζει τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰ παρ' ἡμῖν παρθεναγωγεῖα, ἐξεμάνθησε τὴν Γαλλικὴν παρὰ ταῖς ἀδελφαῖς τοῦ ἀγίου Ἰωσήφ, ἐδιδάσκετο τὴν Ἀγγλικὴν ὑπ' αὐτῆς τῆς Κ^α: Χίλλ, τὴν Γερμανικὴν κατ' οἶκον

ὑπὸ Γερμανίδος διδασκάλου καὶ τότε, ὅτε οὐδὲν πλέον ἀπέμενον αὐτῇ νὰ μάθῃ ἐνταῦθα, ἐτρέπετο μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς τὴν εἰς Παρίσιους ἀγούσαν, ἀποφέρουσα ἀσφαλῆς ἐφόδιον τὴν εὐχὴν τῶν γονέων, τὴν στηρίζουσαν οἴκου τέκνων.

Ὁλοκλήρους χειμῶνας ἔξ, ἔξ φθινόπωρα, ἔξ θέρῃ καὶ ἔξ ἀνοιξίαις, ἡμέρας νεότητος ἀποιχομένης ἀνεπιστρέπτει ἐδαπάνησεν ἡ δεσποινὶς Καλλισπέρην ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ αὐτῆς, ἐν ταῖς αἰθούσαις καὶ τοῖς ἀμφιθεάτρσι τῶν ἀκροάσεων τῆς Σορβόννης καὶ εἰς τὰς ἀχανεῖς τῶν Παρισίων Βιβλιοθήκας, ὅπου ἐμετροφύλλησε πλείστα βιβλία καὶ ἐρρόφησε κόνην ἄφθονον. Ἄνευ συγγενῶν, δίχως φίλων, μόνῃ καὶ ἀνυποστήρικτος ἐν τῇ ξένη, τὰ βιβλία τῆς ἔχουσα ὡς μόνους συντρόφους καὶ διὰ μόνον περίπατον τὰ ὀλίγα βήματα τὰ ἀπὸ τῆς Σορβόννης εἰς τὴν οἰκίαν της, ἀποστέρουσα πᾶσαν ἡδονὴν, φεύγουσα οἰανδήποτε διασκέδασιν, οὔτε κεραϊαν ἐξέκλινεν ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς αὐτῆς δηλ. ἀπὸ τὸ δίπλωμα, πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὁποῖου ὠρμάτο καὶ ἐν τούτῳ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ κατὰ σχῆμα πρωθύστερον, ὡς κλασικὸν παράδειγμα τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Ἐδμόνδου About, λέγοντός που τῆς Συγχρόνου Ἑλλάδος, ὅτι ὁ Ἕλληρ, ἀφ' ἧς ἀρέζηται τῶν σπουδῶν του δὲν ἠλθμονεῖ τὸ δίπλωμα, δι' ὃ μοχθεῖ καὶ πρὸς ὃ ἀποβλέπει οὔτε μίαν μόνην στιγμὴν.

Ὁ ἄθλος, ὃν ἡ Σεβαστὴ Καλλισπέρην ἔθετο κατὰ νοῦν ἦτο ὄντως Ἡράκλειος, λαμβανομένου πρὸ πάντων ὑπ' ὄψει ὁπόσα τινὰ ἀπαίτουσται, ἵνα προσέλθῃ τις εἰς τὸν διαγωνισμόν· νὰ γνωρίξῃ τὴν Γαλλικὴν, τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Λατινικὴν φιλολογίαν, ἱστορίαν, φιλοσοφίαν καὶ συγκριτικὴν γραμματικὴν· νὰ γράφῃ τὴν Λατινικὴν τῆς κλασικῆς ἐποχῆς, νὰ χειρίζηται τὴν ἀπείριστον γλῶσσαν τῶν Ἀττικῶν, νὰ δύνηται νὰ γράφῃ στίχους Λατινικοῦς πάντων τῶν μέτρων, νὰ γράφῃ τὴν Γαλλικὴν τοῦ 17 καὶ 18 αἰῶνος, νὰ ἔχῃ δὲ οἰκειῶς πρὸς τὴν Γαλατικὴν γλῶσσαν τῆς ᾧδῆς τοῦ Bolland, νὰ γινώσκῃ κατ' ἐπιλογὴν διαζευκτικὴν τὴν Ἀγγλικὴν καὶ τὴν Γερμανικὴν φιλολογίαν, κατὰ μέρος ἀφιεμένων τῶν φιλοσοφικῶν Μαθημάτων, ἅτινα παρέπονται τῷ προγράμματι καὶ τῆς παιδαγωγίας διδασκομένης ὑπὸ φιλοσόφου διαπρεποῦς. Πρὸς κρεῖττονα καὶ ἀσφαλεστέρην ἀναμέτρῃσιν τοῦ ἀγῶνος ὑπομνησκόμεν καὶ ὅτι δὲν πρόκειται περὶ κοινῶν ἐξετάσεων, καθ' ἃς οἱ ἐπίδεικνύοντες τὴν ἀπαίτουμένην ἱκανότητά γίνονται δεκτοί, ἀλλὰ περὶ διαγωνισμοῦ, καθ' ὃν κατὰ λογικὴν συνέπειαν οἱ κρεῖττονες ἐκτιπίζουσι τοὺς ἥττονας καὶ ἱκανοὺς ἀπολύτως τυγχάνοντας τούτους. Εἰς ἐπιμετρον ὁ ἀριθμὸς τῶν γι-

νομένων δεκτικῶν εἶνε ἐκάστοτε τοσοῦτω μᾶλλον μικρὸς καθ' ὅσον ὀλιγωτέρας εἶνε αἱ πρὸς πλήρωσιν κεναὶ ἕδραι, τῆς Κυβερνήσεως ὀφειλοῦτης νὰ διορίσῃ τοὺς ἐπιτυχοῦντας ἀμέσως. Καὶ εἶνε ὁ διαγωνισμὸς οὗτος μία τῶν ἐμφανίσεων τῆς ἀπηνεῦς ἀρχῆς, περὶ ἣν ὡς περὶ σημαίαν συνεσπειρώθησαν οἱ θιασῶται τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, καθ' ἣς ὅμως διεξάγεται ἀγὼν ὁσφ εὐγενῆς τότον ἀμείλιχος ὑπὸ τῶν συνηγῶρων τοῦ συστήματος τῆς ἰσότητος.

Δι' ἰσχυρὰς θελήσεως, καὶ τοιαύτης ἢ δεσποινίς Καλλισπέρη φαίνεται ἀφθονοῦσα, υπερβάλλεται οἰκονομικῶς ἐπιπροσθεῖν κώλυμα. Ἡ ἰσχυρὰ θέλησις τὴν φορὰν ταύτην ὑποδοχθεῖται ὑπὸ ὑγείας πνευματικῆς καὶ εὐεξίας ἀδιασείστου, καὶ ἡ νέα ἡμῶν συμπολίτις μόνη αὐτῇ ἐκ τῶσων ἄλλων γυναικῶν ξένων ἐπίσης ἐθνικότητων, ἀγομένων ὑπὸ τῶν αὐτῶν εὐγενῶν πῶθων, ἀλλ' ἀποκαρτερησαῶν καθ' ὁδόν, ἀπεθιβάσθη ἐπὶ τῆς ποθουμένης ἀκτῆς μετὰ τὸ Σορβονικὸν γέρας εἰς τὴν χεῖρα. Ἡ πανεπιστημιακὴ αὐτῆς νίκη θεωρήθη ὡς γεγονός ἐν τῇ πόλει τῶν Παρισίων καὶ ἐπίσημος τηλεγράφος ἀνήγγελλεν αὐτὴν παρευθὸς πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν τύπον, μαντεύων τὸ ἔξοχον διαφέρον, ὅπερ ἡ περὶ αὐτῆς εἰδήσις θὰ προεκάλει ἐν τῇ πατρίδι τῆς νέας.

Ἡ δεσποινίς Καλλισπέρη ὑπῆρξεν εὐτυχεστέρα ὄχι πλεον τῶν ἄλλων ἐκείνων, αἵτινες ἐπιθυμοῦσαι τὸν ὑψηλὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος, διενεώθησαν νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν ἀπόκτησιν του διὰ τῶν ἀνεπαρκῶν τῶν δυνάμεων, ἠναγκάσθησαν ὅμως ὕστερον ν' ἀνακρούωσι πρῶραν, διότι περὶ αὐτῶν οὐδεὶς λόγος, ἀλλὰ δύο ἄλλων νεανίδων, τῆς μὲν προερχομένης ἐκ τοῦ Βορρᾶ, τῆς δὲ ἀπὸ τῶν Ῥουμανικῶν ὀρθῶν τοῦ Δουνάβεως. Ἀμφοτέρας παρεῖχον ἀξιοχρόους ἐγγύας περὶ μελλούσης ἐπιτυχίας τῶν, πλὴν ἀμφοτέρας ἠλιθερόν ἔσχον τὸ τέλος. Καὶ ἡ μὲν Ῥωσίς μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐγγράφου δοκιμασίας, ἐνῶ περιεμένετο ἡ ἐτυμηγορία τῶν καθηγητῶν, λιποψυχήσασα, ἔθηκε τέρμα εἰς τὰς ἡμέρας τῆς καὶ ὅτε ἡ θυρωρὸς τῆς οἰκίας ἐν ἣ κατώκει εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν τῆς, ἵνα τῇ φέρῃ τὸ λιτόν—διότι ἦτο πτωχὴ—πρόγευμά τῆς ἕκιστα ἄπνους ἀφ' ἱκανῶν σιγαμῶν. Ὀλιθερά ἱστορία! τὸσφ ἠλιθερωτέρα, ὁσφ ἡ δύστηνος κόρη ἐφέρετο μεταξὺ τῶν ἐπιτυγόντων εἰς τὰ γραπτά, ἐκαλεῖτο δὲ πρὸς προφορικὴν ἐξέτασιν. Αἱ Γαλλικαὶ ἐφημερίδες ἀφιέρωσαν εἰς τὴν ἀτυχῆ νέαν γραμμαῖς ἀποσταζούσας τὴν πικροτέραν τῶν θλίψεων.

Ἡ ἑτέρα, Ῥουμανὴ τὴν καταγωγὴν, εὐειδῆς τὴν ὄψιν, εὐνοουμένη δὲ τῆς Μούσης Ἐρατοῦς ὑπισχνεῖτο καὶ αὐτῇ εὐδόκιμον τέλος, ὅτε ἀπροσδοκῆτως ἡ ὀχρότης ἤρχισε νὰ ἐνιδρῶται βαθμη-

δὸν ἐπὶ τῶν τρυφερῶν αὐτῆς παρειῶν, οἱ ὀφθαλμοὶ ἐγένοντο ἀσυνήθως λαμπροὶ καὶ ὁ μαρασμὸς ἐξωγραφεῖτο κυριεύων τὸ σωματικὸν πρόσωπόν τῆς. Ἡ ἀσθένεια προέβαινε δρομαίω τῷ βήματι. Ὁ ἀὴρ τῆς Σορβόνης ἦτο ἥκιστα τοῦ λοιποῦ προσωπῆς πρὸς ἀνάρρωσιν τῆς. Ἡ μὴτηρ τῆς τῇ ἔκλεισε τὰ βιβλία, ἀπερνήνη τῆς κόρην εἰς θελκτικὴν τῆς Ἑλβετίας ἐξοχὴν. Ἦσαν τότε αἱ παραμοναὶ τῶν μεγάλων ἑορτῶν, ἀς ἠτοίμαζον οἱ Γάλλοι διὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα τῶν ἐλευθεριῶν τῶν καὶ τὰ ἐγκαίνια τῆς παγκοσμίου αὐτῶν ἐκθέσεως. Διῆλθε μίαν ἔτι φορὰν τὴν πολυψηλητόν πόλιν τῶν Παρισίων ἡ νέα αὐτῆ Ῥουμανὴ... ἀλλὰ καὶ μακρομένη ἐντὸς τοῦ μολυβδίνου φερέτρου τῆς.

Μία τελευταία λέξις περὶ τοῦ τρόπου τῶν ἐξετάσεων. Προηγούνται αἱ γραπταὶ τὰ ζητήματα ἀποστέλλονται ἐσφραγισμένα ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, ἐν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, ἡμίσειαν ὥραν πρὸ τῆς ἐνάρξεως, ἐνῶ οἱ ὑποψήφιοι ἔχουσι καταλάβει ἤδη τὰς θέσεις τῶν. Ἀντὶ παντός βοηθήματος δικαιοῦται ἕκαστος ἐξ αὐτῶν νὰ κομίσῃ ἐν λεξικόν. Σημειώσεις καὶ τετραδία ἀποτιθενται ἐν τῷ προθαλάμῳ ἐπὶ ποινῇ ἀποβολῆς. Ὑπάρχει δὲ ὄριον χρόνου, ἐξ ὧραι καθ' ἑκάστην, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οἱ διαγωνιζόμενοι δέον νὰ ἐπιδώσωσι τὴν ἐργασίαν τῶν, τελειωμένην ἢ μὴ, ἥτις γράφεται ἐπὶ γάρτου χορηγομένη ὑπὸ τῆς Σορβόνης καὶ μονογραφεῖται ἐπὶ γάρτου χορηγομένης τῆς Σχολῆς. Κατὰ τὰς ἐξ γραφῆμένου ὑπὸ τῆς Κοσμητείας τῆς Σχολῆς. Κατὰ τὰς ἐξ ὡρας ταῦτα οὐδεὶς ἐξέρχεται ἐκτὸς ἀνωτέρας βίας, ἀλλὰ συνοδεύομενος τότε ὑπὸ κλητῆρος. Ὁλόκληρος δὲ φρουρὰ καθηγητῶν, ὑψηγητῶν καὶ ἐπιστατῶν περιφέρεται ἐντὸς τῆς αἰθούτης τῶν ἐξετάσεων. Μετὰ τὰς ἐγγράφους ἐξετάσεις ἔπονται αἱ προφορικαὶ ἐξέτασιν. Ἐξ αὐτῶν οἱ ὑποψήφιοι εἶνε κατὰ τὸ τέταρτον σχεδὸν ὀλιγάκι δι' αὐτὰς οἱ ὑποψήφιοι εἶνε κατὰ τὸ τέταρτον σχεδὸν ὀλιγάκι δι' αὐτὰς οἱ ἄλλοι ἔχουσιν ἤδη ἀποκορευθῆ ὑπὸ τῶν κριτῶν. Ὑπάρχει, διότι οἱ ἄλλοι ἔχουσιν ἤδη ἀποκορευθῆ ὑπὸ τῶν κριτῶν. Δεκαπέντε λοιπὸν ἡμερῶν ἀγωνία καὶ δεκαπέντε ταράττει τοῦ συχοῦ ὕπνοι, καθ' οὓς τὸ φάσμα τοῦ ἐξεταστοῦ ταράττει τοῦ ὑποψήφιου τοῦς ὕπνους. Ὅστις διήνυσε δεκαπέντε τοιαύτας ἡμέρας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Σηκοῦνα, ὡς ἡ Σεβαστὴ Καλλισπέρη, κατὰ τὴν ὥραν ἰδίως τῶν κυνικῶν καυμάτων, ἐξῆσε δεκαπέντε περιπλέον ἐναυτοῦς.

ΔΑΝΑΗΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Η ΑΥΓΗ ΜΟΥ

Ἐγείρομαι καὶ σπύγιον μὲ περιβάλλει χάος.
 Εἰς τάφος μὲ τὸ λυκαυγὲς προβάλλων ἀεννάως
 Μαυρίζει τὰς ἡμέρας μου, ὡς σκοτεινὴ νεφέλη.
 Ἦτις τεκοῦσα κεραυνὸν πενθίμως ἐπιτέλλει.

Τὸ φοβερόν μου ὄνειρον ἄς ἦτο τελευταῖον·
 Ποτὲ ἄς μὴν ἠνοιγόντο οἱ ὀφθαλμοὶ μου πλέον,
 Ἄφου τὸ φῶς τῆς τὸ γλυκὺ δὲν θέλουν ἐπανιδεῖ.
 Τίς χεῖρ τοιαῦτα τραύματα εἰς τοὺς ἀνθρώπους δίδει;

Φεῦ! ἡ πρῶτα δι' ἐμὲ δὲν εἶνε ζωὴ νέα,
 Ὡς δι' αὐτὰ τὰ ἔντομα τῆς γῆς τὰ τελευταῖα,
 Ἄλλὰ τὸ ἐγερτήριον σημαίνει τῆς ὀδύνης,
 Τῆν λῆξιν τῆς ἀναχωρῆς, τῆς νηπενθοῦς εἰρήνης.

Καὶ προσδοκῶ τὸν ἥλιον ματαίως ν' ἀνατείλῃ·
 Ἐκλείσθη τῆς ἀνατολῆς διὰ παντὸς ἡ πύλη·
 Τὸ δρᾶμα τὸ Σοφόκλειον ἐλύθη φρικαλέα
 Κατέπεσε τὸ μάρμαρον τοῦ μνήματος αὐλαία.

Καὶ πρὸς ἐμὲ ἀνάληγτος ἡ πλάσις πᾶσα μένει·
 Τυφῶνες ἄνευ κεραυνῶν, κρατῆρες ἐσθεσμένοι,
 Καὶ οἱ ναοὶ αὐτοὶ κενοὶ ἐλπίδων παρηγόρων
 Μ' ἀρνοῦνται τὸ οὐράνιον τῆς προσδοκίας δῶρον.

Ἀπόδλητος τοῦ Ἄδου ζῶ εἰς κόσμον ἐρείπιων,
 Ὅν ἠλιθίως ἐφορᾷ ὁ νοῦς μου ὡς μεθύων
 Κ' ἔχω τρυφὴν τὰ δάκρυα καὶ τέρψιν τὴν ὀδύνην
 Καὶ τελευταῖον ὄνειρον τοῦ τάφου τὴν γαλήνην.

Ἄχ! δὲν ἀκούει ὁ Θεὸς ὁ νῦν ὁ Ἰουδαῖος!
 Δότε μοι σεῖς, Ὀλύμπιοι, τὴν λύραν τοῦ Ὀρφέως,
 Διὰ μολπῶν τὸν Κέρβερον τοῦ Ἄδου ν' ἀπατήσω,
 Νὰ φέρω τὴν Δανάην μου ὡς ὄνειρον ὀπίσω.

Νὰ ἐπανίδω τὴν αὐγὴν εἰς τὸ μειδιᾶμά της,
 Τὴν φύσιν ἀναθάλλουσιν ὑπὸ τὰ βλέμματά της...
 Ἀλοίμονον! ἀναίσθητοι καὶ σεῖς! λοιπὸν πρὸς ποῖαν
 Νὰ καταφύγω δύναμιν; εἰς τίνος εὐσπλαγγίαν;

Σιγὴ φρικώδης ἄναυδος ὑποταγὴ τῶν ὄντων
 Εἰς νόμον ἀδυσώπητον μοιραίως ὑπεικόντων.
 Ἐν σιωπῇ μαραίνονται καὶ πίπτουσι τὰ βόδα
 Ὑπὸ τὸν ἀνεπίσχετον τυφλῆς Ἀνάγκης πόδα.

Αὐτὴ διέπει καὶ θεοὺς καὶ δαίμονας καὶ φύσιν,
 -Γριῖφος Σφιγγὸς ἀπρόσιτος εἰς ἀνθρωπίνην λύσιν -
 Τῆς ὕλης ἐκ τοῦ μηδενὸς ἢ παραστάτις μαῖα,
 Ἡ δεσμοφύλαξ τοῦ Θεοῦ ἢ ὡς ὁ χρόνος γραῖα.

Σέραι, Ἰανουάριος 1890.

Ν. ΜΥΡΩΝ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

ΤΟΥ 1892 ΕΤΟΥΣ

ΦΩΤΙΟΣ ΠΑΝΑΣ

ΠΕΡΙ του διασήμου εν Παρισίοις Ἑλληνοσ ἰατροῦ Φ. Πανᾶ, τοῦ ἀπολαύοντος εὐρωπαϊκῆς φήμης ὡς ἐνὸς ἐκ τῶν κορυφαίων ἀντιπροσώπων τῆς ἐπιστήμης ἐν τῇ μητροπόλει ἐκείνῃ τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἀναντιρρόητως αἱ σύντομοι παρατιθέμεναι ὧδε βιογραφικαὶ σημειώσεις ἤκιστα ἐπαρκοῦσι πρὸς ὑποτύπωσιν ἀκριβῆ τῆς διακεκριμένης ταύτης προσωπικότητος, ἥτις τιμᾶ οὐ μόνον τὴν φύσασαν καὶ ἐκθρέψασα Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, ὑπὲρ ὧν ἐμόχθησε καὶ μοχθεῖ μετ' ἐνδελχοῦς ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως.

Ὁ Φώτιος Πανᾶς γεννηθεὶς ἐν Κερκύρῃ τῇ 30ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 1832 νεώτατος ἔτι μετέβη εἰς Παρισίους τῷ 1851 πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἰατρικῶν αὐτοῦ σπουδῶν, μετὰ τὴν αἰτίαν τῶν ὁποίων ἀποπεράτωσιν, συνειδὼς ὅτι διηνοίγετο πρὸ αὐτοῦ μέλλον εὐρυτέρας ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταστήσῃ ὀριστικῶς αὐτόθι, συναγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ ἐπιστήμης πρὸς τοὺς διασημοτέρους αὐτῆς μύστας. Εἰς τὴν ἀπόφασίν του δὲ ταύτην, τὴν χαρακτηρίζουσιν τὴν πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν ἰδίαν ἰκανότητα πεποιθήσιν, συνετέλεσαν αἱ πρῶται αὐτοῦ ἐπιτυχίαι κατὰ τὴν ἑναρξίν τοῦ ἐπιστημονικοῦ του σταδίου, καθ' ἣν ἡ σῆμη καὶ ἡ δόξα εἶχον ἤδη ἀρχίσει νὰ τῷ προσμειδιῶσι. Πρὶν ἢ εἰς ἐπὶ ἀποκτήσῃ τὸ τῆς ἰατρικῆς δίπλωμα ὡνομάσθη interne τῶν Νοσοκομείων κατόπιν διαγωνισμοῦ, καθ' ὃν ἤριστευσε μετὰ τῶν πολλῶν ἄλλων ἡμεδαπῶν ἐπιστημόνων συναγωνισθέντων. Βραδύτερον ἀποδουθεὶς εἰς ἕτερον διαγώσιμα ἐστέφη ὑπὸ τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων λαβὼν τὸ χρυσοῦν μετάλλων. (Lauréat de l'École de Médecine. — Médaille d'or). Διορισθεὶς κατόπιν ἀλληλοδιαδόχως professeur, agrégé καὶ χει-

ροηγός τῶν Νοσοκομείων κατέσχευεν ὑπὸ τὸν τελευταῖον τοῦτον τίτλον ἐπιφανῆ θέσιν εἰς διάφορα Νοσοκομεία τῶν Παρισίων, διδάξας ἐν αὐτοῖς μετ' ἐκτάκτου καὶ ἀποτελεσματικῆς ἐπιτυχίας πλείστους κλύδους τῆς Ἰατρικῆς, οἷον ἀνατομίαν, φυσιολογίαν, χειρουργικὴν, συφιλιδογίαν, χειρουργικὴν παθολογίαν καὶ ὀφθαλμολογίαν, διαπρέψας θαυμασιῶς εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, κυρώσας τὴν περὶ αὐτοῦ φήμην καὶ κατακτίσας τὴν ὑπόληψιν σύμπαντος τοῦ ἐν Γαλλίᾳ καὶ τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ ἰατρικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ κόσμου. Ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἰατρικῆς τῶν Παρισίων, πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας τῆς Χειρουργίας, καὶ ἐπὶ ἐπταετίαν ὅλην ἐχρημάτισε καθηγητῆς ἀναπληρωματικὸς τῆς ὀφθαλμολογίας. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1878 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητῆς τῆς ὀφθαλμολογικῆς κλινικῆς ἐν τῇ Ἰατρικῇ Σχολῇ τῶν Παρισίων. Ἐδημοσίευσεν πλείστας ὄσας ἐμβριθεῖς καὶ περισπουδάστους πραγματείας περὶ χειρουργικῆς καὶ ὀφθαλμολογίας, αἵτινες περιττὸν ἀποβαίνει νὰ σημειώσωμεν πόσον ἐξετιμῆθησαν ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων σοφῶν.

Τοιοῦτος ἐν μικρογραφίᾳ ὁ ἐξοχος Ἕλλην ἰατρός τῶν Παρισίων, τιμηθεὶς ἐπαξίως ὑπὸ μὲν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ προσηύμου τῶν Ἰπποτῶν τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, ὑπὸ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς διὰ τοῦ Σταυροῦ τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ Σωτήρος.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΤΙΜΟΘΕΟΣ

ΤΙΜΟΘΕΟΣ ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης κατὰ Ν]βριον τοῦ 1841 ἐκ πατρὸς Γεωργίου Καστρινογιαννάκη ἢ Τζελεπῆ Γεωργιάκη ἐμπόρου. Διακούσας αὐτόθι τὰ μαθήματα τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου μετέβη τῇ προτροπῇ τοῦ τότε Μητροπολίτου Κρήτης Διονυσίου, τοῦ μετὰ ταῦτα Βότνας, εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου διέμεινεν ἀκούων ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ Θεολογικῇ Σχολῇ μαθήματα μέχρι τοῦ ἔτους 1864, ὅποτε περατώσας τὰς ἐκεῖ θεολογικὰς σπουδὰς μετέβη εἰς Ἀθήνας, ὅπως καὶ ἐκεῖ ἀκροασθῆ τῶν μαθημάτων τῆς ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ἄλλων φιλοσοφικῶν καὶ γενικῶν μαθημάτων. Μετὰ διετῆ ἐν Ἀθήναις σπουδῆν προσελήφθη παρὰ τοῦ τότε ἀρχιεπισκόπου Αἰτωλοακαρνανίας Γερασίμου Καλοκαυριστοῦ, οἰκιακοῦ φίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ διέμεινεν παρ' αὐτῷ διευθύνων ἀπασάν τὴν τρέγουσαν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς μέχρι τοῦ 1868, ὅποτε κληθεὶς ὡς συνοδικὸς εἰς Ἀθήνας ὁ ἀρχιεπίσκοπος Αἰτωλοακαρνανίας Γεράσιμος παρέλαβε

μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν τότε ἀρχιμανδρίτην Τιμόθεον, ὅστις ἐκτιμηθεὶς δεδόντως καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν συνοδικῶν, ἰδίᾳ τοῦ τότε ἀρχιεπισκόπου Σύρου καὶ Τήνου Λυκούργου, προσελήφθη μὲν τὸ πρῶτον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἱερᾶς Συ. οἴου τῆς Ἑλλάδος συνστάθῃ δ' εἶτα ὡς προϊστάμενος ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐν Πέστῃ τῆς Οὐγγαρίας Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἀνενεχθείσης ἐπὶ τούτῳ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐδέχθη μὲν οὗτος νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νέαν ταύτην θέσιν του, ἀλλ' ἡ ἀπόφασίς του ἐματαιώθη ἕνεκα τοῦ αἰφνιδίου ἐν Τήνῳ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μὴ δυνηθέντος νὰ ἐπιζήσῃ τῆς νέας ὑποδουλώσεως τῆς πατρίδος του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀπομείνας μόνος προστάτης τῆς ἀπωρραπισμένης πολυμελοῦς οἰκογενείας του ἠναγκάσθη νὰ κατέλθῃ μετ' αὐτῆς εἰς Κρήτην κατὰ τὸ 1869, ἀχώριστος τοῦ λοιποῦ κοινῶς τῆς τύχης αὐτῆς γενόμενος. Εἰς Κρήτην ἔλθων εὗρεν ἅπασαν μὲν τὴν πατρικὴν οὐσίαν κατεστραμιμένην, ἐαυτὸν δὲ παντὸς ὕλικου στήριγματος ἐστερημένον· καὶ προὔταθῃ μὲν ἀμέσως ἡ ὑποψηφιότης αὐτοῦ ἐν τῇ τότε κενῇ θέσει τῆς Ἐπισκοπῆς Ῥεθύμνης, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως λόγῳ ὅτι οὗτος ἀνήκει εἰς σφόδρα ἐπαναστατικὴν οἰκογένειαν τῆς Κρήτης, οὕτω δ' ἐματαιώθη ἡ ἐκλογὴ του.

Ὅτε ὁμοῦ κατὰ τὸ 1870 παρητήθη ὁ τέως Ἐπίσκοπος Χερρονήσου Μελέτιος ὑπὲρ τοῦ ἡγουμένου Ἀγαράβου Μελετίου, σύσσωμος λαὸς καὶ κλήρος, συμπαθοῦντες τῇ ἀπωρραπισμένη ἕνεκα τῆς ἐπαναστάσεως οἰκογενείᾳ αὐτοῦ, ἀποβλέποντες δὲ καὶ εἰς τὰς περικομοῦσας αὐτὸν σπανίας ἐκκλησιαστικὰς ἀρετάς, ἀπήτησαν παρὰ τοῦ τότε Μητροπολίτου Κρήτης Μελετίου νὰ προτιμηθῇ ὁ Τιμόθεος παντὸς ἄλλου ὑποψηφίου ἐν τῇ ἐπισκοπῇ τῆς ἰδιαιτέρας ἐπαρχίας αὐτοῦ Πεδιάδος. Τοῦτο καὶ ἐγένετο καὶ τῷ 1870 ἀνελάμβανεν τὸ πρῶτον ὁ νῦν Μητροπολίτης Κρήτης τὴν ποιμαντορικὴν ῥάβδον. Τὴν ἐπισκοπὴν Χερρονήσου ἔμενε ποιμαίνων οὗτος μέχρι τοῦ 1882, ὁπότε, ἀποθανόντος τοῦ τέως Μητροπολίτου Κρήτης Μελετίου, ἐψηφίσθη Μητροπολίτης Κρήτης ἔκτοτε δὲ ἐξακολουθεῖ διατελῶν ἐν τῷ ὑψηλοτάτῳ τούτῳ ἐν Κρήτῃ ἐκκλησιαστικῷ ἀξιώματι, ἐπιλύσας εὐδοκίμως τὸ ἐκ τῆς ἀδεξιότητος τοῦ προκατόχου του δημιουργηθὲν ἐπισκοπικὸν ζήτημα, οὗ ἕνεκα ἔμενον ἐστερημέναι θρησκευτικοῦ ἀρχηγοῦ αἱ ἐπισκοπαὶ Κυθωνίας καὶ Ῥεθύμνης ἀποστεργουσαι τοὺς ἐψηφισμένους ἐπισκόπους αὐτῶν, λίαν δ' ἐπιθετικῶς διεξάγων καὶ τὰ ἐκαστοτε ἀνοφύσιμα καὶ ἕνεκα τῆς πολιτικῆς τῆς νήσου καταστάσεως δυσχερέστατα καὶ πολύπλοκα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, εἰς τρόπον ὥστε κατέστη οὗτος ἡ ἀγάπη τοῦ ποιμνίου του.

Ἀδελφὸς τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης Τιμοθέου εἶνε καὶ ὁ ἐπὶ ἰκανότητι, δραστηριότητι καὶ πατριωτισμῷ διακρινόμενος Χερρονήσου Διονύσιος ὑπ' αὐτοῦ ἐκπαιδευθεὶς.

ΑΝΑΡΕΑΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ

ΠΟΒΑΙΝΕΙ ἡμῖν ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ἀποδώσωμεν ἐν τῷ περιωρισμένῳ ᾧδε γῶφῳ πλήρη καὶ ἀκριβῆ τὴν βιογραφικὴν εἰκόνα τοῦ ἐπιφανοῦς επιστήμονος, τοῦ ἐπὶ τριάκοντα ἐξ συνεχῆ ἔτη ἀγλαίζοντος τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον, τοῦ δεινοῦ φιλόλογου, καὶ ἐξόχου ῥήτορος, τοῦ πεφημισμένου ἐρευνητοῦ τῆς ἀρχαίας Ἱατρικῆς, τοῦ τιμῶντος οὕτως περιφανῶς τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ἐνώπιον τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου τῆς Εὐρώπης. Διὸ περιοριζόμεθα εἰς τὰς βραχείας ᾧδε σημειώσεις περὶ τοῦ διαπρεποῦς ἀνδρός, φρονούντες ὅτι παρέχουμε οὕτω ἀμυδρὰν καὶ σκιαγραφίαν τῆς ἐξόχου ἐπιστημονικῆς ἰκανότητος καὶ τῶν πολλαπλῶν καὶ πολυτιμῶν ὑπὲρ τῆς επιστήμης καὶ τοῦ ἔθνους ἐργασιῶν αὐτοῦ.

Ὁ κ. Ἀναγνωστάκης ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ τῇ 30 Ἰουνίου τοῦ 1826. Τὴν Ἱατρικὴν ἐσπούδασεν ἐν τῷ ἡμέτερῳ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῷ 1849. Τὰς σπουδὰς αὐτοῦ συνεπλήρωσεν εἶτα ἐν Βιέννῃ, Βερολίνῳ, Παρισίοις καὶ Λοδίνῳ. Τῷ 1856 διωρίσθη μετὰ ὀλιγόμονον ὑφηγείαν, καθηγητῆς τῆς Ὀφθαλμολογίας καὶ κατόπιον τῆς Χειρουργικῆς Παθολογίας Ἐξελέχθη δὲ κοσμητὴρ καὶ ἀπᾶς Πρύτανις κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1877—78. Διευθυντῆς τοῦ Ὀφθαλμιατρείου διατελεῖ ἀπὸ τοῦ 1854, δωρεὰν δ' ὑπηρετῶν ἐπὶ 30 ὀλόκληρα ἔτη κατῳρθωσεν διὰ τῆς παραδειγματικῆς αὐτοῦ ἀφιλοκερδείας καὶ τοῦ ἀκραίφνου ζήλου οὐ μόνον νὰ συντηρήσῃ τὸ εὐεργητικὸν τοῦτο κατήχημα, ἀλλὰ καὶ νὰ προαγάγῃ αὐτό· δύναται τις δ' εἰπεῖν, ὅτι εἰς τὸν κ. Ἀναγνωστάκην ὀφείλεται ἡ ὑπαρξίς τοῦ Ὀφθαλμιατρείου. Πρόεδρος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱατρικῆς Ἐταιρίας διετέλεσεν ἐπὶ 20 συνεχῆ ἔτη, προεδρεύσας καὶ τῶν δύο ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας ταύτης συγχροτηθέντων συνεδρίων τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν τῷ 1882 καὶ τῷ 1887. Τὴν Ἑλλάδα ἐπαξίως ἀντεπροσώπευεν εἰς πάντα σχεδὸν τὰ διεθνή τῆς Ὀφθαλμολογίας συνέδρια. Τῷ 1885 ἐξελέχθη ὑπὸ τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου Ὀλυμπιακὸς ῥήτωρ, ὡμίλησε δὲ τότε περὶ τῶν πνευματικῶν προόδων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Καὶ Ἱατρικὴν δ' ἐφημερίδα ἐξέδιδε μετὰ τοῦ κ. Ἀφεντούλη ἀπὸ τοῦ 1858 μέχρι τοῦ 1860. Ἄς μὴ παραλείπωμεν δὲ

νά σημειώσωμεν ὅτι ἀρτίως ἴδρυσεν ἐνταῦθα Ἑταιρίαν τῆς Ἀρχαιολογίας τῶν ἐπιστημῶν, ἣς ἐξελέχθη πρόεδρος. Μέλη τῆς Ἑταιρίας ταύτης εἰσὶν ἄνδρες ἄλλοδαποὶ τε καὶ Ἕλληνες ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων, τῶν ἀσχολουμένων εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀρχαιολογίαν.

Ὁ κ. Ἀναγνωστάκης διέπρεψεν ὄντως ἐν τῷ κλάδῳ τῆς Ὀφθαλμολογίας ἀπολαμβάνων εὐρωπαϊκῆς ὑπολήψεως. Ἀψευδεῖς τούτου μάρτυρες εἰσι τὸ ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1858 ἐπινοηθέν ὀφθαλμοσκόπιον, μέθοδοί τινες χειριστικαὶ καὶ αἱ συγγραφαὶ καὶ πραγματεῖαι αὐτοῦ, ὧν πολλαὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν. Τὸ στήθος του ἐπαξίως κοσμοῦσι διαφόρων κρατῶν παράσημα καὶ δὴ ὁ Ἑλληνικὸς ἀνώτερος Ταξίαρχος.

Λυπούμεθα μὴ δυνάμενοι νὰ γράψωμεν ἐκτενῶς τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀνδρός· ὁ στενὸς τοῦ Ἡμερολογίου χῶρος δὲν ἐπιτρέπει εἰμὴ τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς, ἐν αἷς ἀτελέστατα εἰκονίζεται ὁ σοφὸς καθηγητῆς.

Ὁ κ. Ἀναγνωστάκης εἶναι ἐκ τῶν προσφιλεστέρων καθηγητῶν τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς. Εὐγενῆς τοὺς τρόπους, μειλίχιος, μετὸ μειδιάμα πάντοτε εἰς τὴν χεῖρα, εἴλκυσε πάντων τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμόν. Πάντες δ' εὐχονται αὐτῷ μακροβιότητα πρὸς ὄφελος τῆς τε ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.

ΤΑΣΣΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ

Νὲς παλαιᾶς ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας καταγόμενος Τάσος Δημητρίου Νερούτσος ἐγεννήθη τὴν 8 (20) μαρτίου τοῦ ἔτους 1826, ἐν Ἀθήναις. Ὁρφανευθεὶς ἐν τρυφερᾷ ἡλικίᾳ (1833) μετέβη ὑπερώτερα εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἐξεπαιδεύθη ὀκτὼ ἔτη (1843—1851) ἐν Μονάχῳ τῆς Βαυαρίας προστασίᾳ καὶ ἀναλώμασι τοῦ φιλέλληνος βασιλέως Λουδοβίκου Α'.

Ἐν ἡλικίᾳ δεκαεννέα ἐτῶν (1845) συνέγραψε γερμανιστὶ ἐτυμολογικὴν μελέτην ἐπὶ τῶν ὀνομάτων τῶν ρωμαϊκῶν θεοτήτων (Die Götter Roms), ἐφ' ᾧ ὠνομάσθη ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου.

Ἐν ἔτει 1851 ἀναρρηθεὶς διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς, ἀποκατεστάθη τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἐν Αἰγύπτῳ ὡς ἱατρός παρὰ τῆ ἀντιβασιλικῆς αὐλῆς (1852—1855) ἐν Καίρῳ, ἔπειτα δὲ ἀρχίατρος

τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ στρατιωτικοῦ νοσοκομείου, καὶ ἀντιπρόεδρος τοῦ ἱατροσυνεδρίου καὶ τοῦ διεθνoῦς γενικοῦ ὑγειονομικοῦ συμβουλίου (1863—1878).

Ἐν ἔτει 1879 ὠνομάσθη πρόεδρος τοῦ ἱατροσυνεδρίου καὶ τῆς διεθνoῦς ὑγειονομικῆς ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου ἐφορείας (Intendance générale sanitaire d' Egypte) ἀπελύθη δὲ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας, ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1884, τεθεὶς εἰς διαθεσιμότητα. Ὡς ἀνώτερος δημόσιος λειτουργὸς κατετάχθη εἰς τὸν βαθμὸν Μουτεμῆς καὶ πρώτης τάξεως βέης.

Διὰ τῆς στενῆς οἰκειότητος μετὰ τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ Παγγῆ Πασσᾶ, τοῦ ἐκ Πατρῶν τῆς Πελοποννήσου, καὶ μετὰ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν μεγάλου καὶ πολλοῦ Σερῖφ Πασσᾶ, ἤσκησεν ὁ Νερούτσος διαρκῆ ἐπιρροὴν εἰς τὰ βουλευόμενα τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ὡς πρὸς τὴν διαχείρισιν τῆς ἱατρικῆς καὶ ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας ἐν Αἰγύπτῳ.

Παρὰ ταῦτα, σφόδρα ἐμπαθῆς πρὸς μεσαιωνικὰς καὶ αἰγυπτιολογικὰς μελέτας συνειργάζετο γράφων διατριβὰς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1858 διὰ τὸ ἐν Ἀθήναις δημοσιευόμενον τότε περιοδικὸν σύγγραμμα «Πανδώρα», διὰ τὸ «Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον» τοῦ Εἰρηναίου Ἀσωπίου (1872—1890), διὰ τὸ «Ἀθήναϊον» (Ἀρχαιολογικὸν ἐν Αἰγύπτῳ ἀνασκαφαὶ καὶ ἀποκαλύψεις. 1873.—Ἐπιγραφαὶ τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀλεξανδρείας. 1875), διὰ τὸ «Bulletin de Correspondance Hellénique» τῆς γαλλικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν (1876—1877), διὰ τὸ «Bulletin de l' Institut Egyptien» (1874—1887), διὰ τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα τοῦ «Parnassos» (Ὁ ἐν Σικελίᾳ ἑλληνισμός, 1886), διὰ τὴν Revue Archéologique» τῶν Παρισίων (1887—1891), διὰ τὰ «Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων» τοῦ Δημ. Γρ. Καμπούρογλου (1889—1890), καὶ διὰ τὴν «Ἐστία» (ὁ λέων τοῦ Πειραιῶς. 1890).

Τὰ μᾶλλον διακριθέντα συγγράμματα ἃ προσέλικυσαν τὴν προσοχὴν τῶν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ σοφῶν εἶνε τὸ γαλλιστὶ ἐκδοθὲν «L' ancienne Alexandrie (Paris, 1888), καὶ «Χριστιανικαὶ Ἀθήναι», ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρίας τῆς Ἑλλάδος (Ἀθήνησι, 1889).

Ἐκ τῶν ἱατρολογικῶν συγγραμμάτων δύο ἐγένοντο γνωστά. «Ἡ χολέρα ἐν Αἰγύπτῳ (ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, 1867), καὶ Aperçu historique de l' Intendance générale Sanitaire d' Egypte. Alexandrie. 1860.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1884 παύσας νὰ ἐξασκή τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα καὶ κατατρυχόμενος ὑπὸ χρονίου νοσήματος, διάγει βίον

μονήρη ἐν τῇ μικρᾷ αὐτοῦ ἐπαύλει ἐν Ῥάμλει τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀσχολούμενος ἀποκλειστικῶς εἰς ἀρχαιολογικὰς μελέτας καὶ συγγραφάς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΟΥΣΙΟΣ

ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Διευθυντῆς τῆς Ἀγγλο-αιγυπτιακῆς Τραπέζης Γεώργιος Γούσιος, ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τέκνων τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα διὰ τῶν προσωπικῶν ἀρετῶν καὶ τῶν πατριωτικῶν αἰσθημάτων τιμῶσιν εἰς τὰ ὅμματα τῶν ξένων τὸ ὄνομα αὐτῆς καὶ ἐξυψηροῦσι μετὰ ζήσεως τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν. Ὁ κ. Γούσιος ἔλκων τὸ γένος πρὸς πατρός μὲν ἐκ Μακεδονίας καὶ πρὸς μητρός ἐκ Κέας ἐγεννήθη ἐν Χαλκίδι, ἔνθα ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὑπῆρτε ὡς οἰκονομικὸς ὑπάλληλος. Βραδύτερον, ἐγκαταστάσης τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὁ πατὴρ Γούσιος ἐγένετο Γραμματεὺς τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοῦ Κοινοτήτος καὶ ἀπεβίωσεν ὡς τοιοῦτος. Ὁ νέος Γούσιος, ἔμπλεως φιλελευθέρων ἀρχῶν καὶ ἐθνικῶν ὄνειροπολημάτων, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπεδόθη εἰς τὸ δημοσιογραφικὸν στάδιον, εἶτα δὲ προσελήφθη ὡς ὑπάλληλος παρὰ τῇ ἀγγλο-αιγυπτιακῇ Τραπέζῃ, ἅτε κάτοχος πολλῶν ἐυρωπαϊκῶν γλωσσῶν, μορφώσεως ἀρτίας καὶ δραστηριότητος ἀσυνήθους. Ἀλλὰ τῷ 1877, ἠλεκτρισθεὶς ἐκ τοῦ φιλοπολέμου πνεύματος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ὑπολαβὼν ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐθνικῶν πόθων, ὑπ' ὧν διεκαιοῦτο, ἐγκατέλιπε τὴν ἐπίζηλον παρὰ τῇ Τραπέζῃ θέσιν του, ἐξ ἧς ἀπέλαμβανε χιλιόφρακτον ἐπιμίσθιον, καὶ κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατετάχθη ὡς ἐθελοντῆς εἰς τὸ ἱππικὸν ἐπὶ τῇ βεβαίᾳ προσδοκίᾳ ὅτι ὁ πρὸς τὴν Τουρκίαν ψιθυριζόμενος πόλεμος ἐπέκειτο ἀφεικτος καὶ ὅτι θὰ τῷ παρείχεται ἡ γλυκεία εὐχαρίστησις νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα ὑπὲρ αὐτῆς. Ματαιωθείσης ὁμῶς ὡς ἀπὸ τὸν φόρον τοῦ αἵματος ἐπὶ τῆς ἐλπίδος του ἐκείνης, ἀποτίων πρᾶξι καὶ ἐρεκτικότητος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὑπέκρινεν εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ διαφλέξαν αὐτὸν αἰσθημα, ἠναγκάσθη νὰ ἐξελεθῇ μετ' ἄλλων ἀτάκτων σωμάτων εἰς Θεσσαλίαν, ἔνθα ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους αὐτοῦτι γενομένας κατὰ τῶν Τούρκων μάχας, καθ' ὅς ἐπεδείξατο ἀνδρείαν καὶ θάρρος ὑπέροχον, καὶ εἰς τινὰ τῶν

ὁποίων ἔσχε τὸ ἀτύχημα ν' ἀπαλέσῃ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν βληθεὶς ὑπὸ ἐχθρικῆς σφαίρας. Ἐπανελθὼν κατόπιν εἰς Ἀλεξανδρείαν ἀνέλαβε καὶ αὖθις τὴν παρὰ τῇ Ἀγγλο-αιγυπτιακῇ Τραπέζῃ θέσιν του, ὅτε, τεθείσης τῆς Κύπρου ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν τῷ 1878, ἡ Διεύθυνσις τῆς Τραπέζης ἀνέθεσεν εἰς τὴν χρυστότητα καὶ εὐφυίαν τοῦ κ. Γουσίου τὴν ἰδρυσιν καὶ διεύθυνσιν τοῦ ἐν τῇ νήσῳ ὑποκαταστήματος αὐτῆς.

Μετὰ τριετίαν δὲ περίπου, καθ' ἣν ἐπεδείξατο ἕκτακτον ἐπιτυχίαν εἰς τὸ ἔργον τῆς Τραπέζης, ἐκλήθη καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Διεύθυνσιν αὐτῆς, ἧς ἔκτοτε μέχρι σήμερον ἐπαξίως προϊστάται.

Ὁ κ. Γούσιος, ἀποτελῶν οὕτως ἐγκριτὸν καὶ προσφιλὲς μέλος τῆς αὐτοῦ ἐλληνικῆς παροικίας, οὐδεμίαν ἀφῆκεν εὐκαιρίαν, ὅσᾳκι τῷ εἶδιδετο τοιαύτη, ὅπως διατρανώσῃ διὰ πραγμάτων τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν κοινωनीαν γενναῖα καὶ ἀκραιφνῆ αὐτοῦ αἰσθηματα. Σπουδαιοτάτας δὲ ἰδίως ὑπηρεσίας προσήνεγκεν ἡ χαρκτηρίζουσα αὐτὸν ἀνδρεία καὶ ἀποφασιστικότης κατὰ τὴν ἀεθρίαν ἐκείνην ἐποχὴν τοῦ Ἀραβῆ τῷ 1882, ὅποτε, ἐνῶ ὁ παυκὸς ἐφυγάδευσεν ἔντρομα τὰ πληθῆ ζητούμενα σωτηρίαν ἐπὶ τῶν ξένων πλοίων καὶ ὑπὸ ξένας σημαίας, μόνος ὁ Γούσιος κατάρτισας ἐπίλεκτον σῶμα ὀπλοφόρων Ἑλλήνων παρέμεινεν ἐντὸς τοῦ Καταστήματος τῆς Τραπέζης, πιστὸς εἰς τὸ καθήκον καὶ εἰς τὴν θέσιν του, καὶ προασπιζόμενος τὴν περιουσίαν αὐτῆς ἀπὸ τῆς λεηλασίας καὶ τῆς διαρπαγῆς τῶν ἐξηγριωμένων ἐπαναστατικῶν ὀρδῶν τοῦ Ἀραβῆ. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐφρούρει τὸ κατάστημα τῆς Τραπέζης, τὴν νύκτα δὲ ἐξήρχετο ἐν παραδειγματικῇ ἀφοβίᾳ μετὰ τοῦ σώματος τῶν ὀπλοφόρων καὶ ἐπεριπόλει καθ' ὄλην τὴν περίε συνοικίαν, οὕτω δὲ συνετέλεσε νὰ διασωθῇ ἀπὸ τοῦ πυρὸς καὶ τῆς καταστροφῆς ὀλόκληρον ἐκεῖνο τὸ διαμέρισμα τῆς πυρποληθείσης πόλεως, τὸ περιλαμβάνον τὰ πολυτελέστερα καὶ σημαντικώτερα μέγαρα, ἐν αἷς τὸ τῶν Μικτῶν Δικαστηρίων, τῆς Τραπέζης τοῦ Crédit Lyonnais τῆς Banque of Egypte καὶ αἱ οἰκίαι τοῦ ἡμετέρου ὁμογενοῦς Ἀντωνιάδου. Κατὰ τὴν ἡμέραν δὲ τοῦ βομβαρδισμοῦ παρέμεινεν ἐπὶ δύο συνεχῆ ἡμερονύκτια ἐντὸς τοῦ καταστήματος τῆς Ἀγγλο-αιγυπτιακῆς Τραπέζης ἀμυνόμενος αὐτῆς μετὰ προφανοῦς κινδύνου τῆς ἰδίας ζωῆς. Ἀλλὰ τὴν τρίτην ἀπὸ τοῦ βομβαρδισμοῦ ὁ Ἀραβῆς φεύγων ἠττημένος ἔκοψε τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς, ὅπως ἐξαναγκάσῃ τὴν πόλιν εἰς τοὺς ἐκ τῆς λειψυδρίας κινδύνους, οὕτω δὲ ὁ Γούσιος ἀδυνατῶν νὰ ἀμυνθῇ ἐπὶ πλέον, καὶ βλέπων ὅτι περιεκυκλοῦτο ὑπὸ τῶν

φλογῶν τῶν περίξ καιομένων οἰκιῶν, διέταξε τὸ σῶμα τῶν ὀπλοφόρων του νὰ σχηματισθῆ εἰς τετράγωνον, ἠσφάλισεν ἐν αὐτῷ τὰ πρὸ ἡμερῶν εἰς τὴν Τράπεζαν προσφυγόντα γυναικόπαιδα καὶ τὴν εἰκογένειάν του, καὶ οὕτω κατῆλθε διὰ μέσου τῆς πυρπολουμένης πόλεως εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀνήγγειλε πρῶτος εἰς τὸν Σεῖμοῦρ τὴν φυγὴν τοῦ Ἀραβῆ καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ ναυλοχοῦν ἐν αὐτῷ πολεμικόν «Ἑλλάς».

Τοιοῦτος ἐν μικρογραφίᾳ ὁ ἀνὴρ, οὗ τὴν συμπαθεῖ φυσιογνωμίαν μετὰ χαρᾶς βεβαίως θὰ συναντήσωσιν ὧδε οἱ πολλαχοῦ, ἰδίως δὲ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ, πολυπληθεῖς ἀναγνώσται τοῦ Ἡμερολογίου.

ΜΑΖΥ ΤΗΣ

Ἐδῶ κ' ἐκεῖ στὸν οὐρανὸ λάμπει κανένα ἀστέρι
Καὶ τὸ φεγγάρι τὸ χρυσὸ γλυκὰ φεγγεβολᾷ.
Σφίγγω θερμὰ τῆς εὐμορφῆς μελαχροινῆς τὸ χέρι
Καὶ κείνη μὲ τὸ χέρι της μὲ σφίγγει ντροπαλᾷ.

Καὶ στὴ φωνά του κούρνιασε τὸ ἀθῶο περιστέρι,
Ἐν ἄστρο ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ κατρακυλᾷ,
Μέσα ἔς τῶν δένδρων τὰ κλαδιὰ σιγὰ ψυσᾷ τὸ ἀγέρι
Θαροεῖς κ' αὐτὸ ἐρωτικά πῶς τῆς κρυφομιλᾷ.

Ἡ πρώτη μου συνέντευξις ἦταν αὐτὴ ἡ βραδειᾷ.
Ἡ κόρη ἀπ' τὴν συγκίνησι, μὲ μάτια σφαλιστᾷ
Ἀφῆκε στὴν ἀγκάλῃ μου νὰ πέσῃ τὸ κορμὶ της.

Χεῖλν μὲ χεῖλν ἐσμύξανε, καρδιὰ μὲ τὴν καρδιὰ,
Ἄχ! ποῖος τὴν εὐτυχία του στὰ χέρια του βαστᾷ,
Ὅπως ἐγὼ τὴν ὦρ' αὐτὴ ποῦ ἤμουνα μαζύ της.

Μ. Δ. ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Β'

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

πολὺ νὰ ὀμιλῆ κανεὶς μὲ τὴν αὐθεντίαν, τὴν ὁποίαν ἀγαπῶσι νὰ ἐπι-
τηθεύωνται τινες τῶν παρ' ἡμῖν κριτικῶν.
ὁ οὖς
Γ. ρ. Δ. Ε.

Τὸ ἐλεύθερον νεοελληνικὸν Κράτος δύναται νὰ διαιρε-
θῆ γενικῶς εἰς δύο ἀνόμοια τμήματα· ἐν μεγάλῃ-
τερον, διαπεράσαν πρό τινων δεκαετηρίδων ἐκ τῆς
βαρβαρότητος εἰς τὸν πολιτικόν, ἐν τοιοῦτον ὑπο-
νοῆ πᾶσα Ἀνεξαρτησία — καὶ ἐν ἄλλο μικρότερον, διελθὼν ἐλί-
γῳ βραδύτερον ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν βαρβαρότητα — οἶαν

προκαλεί ἢ μετάπτωσις εἰς κακοδιοικησιν. Ἄλλ' οὔτε τὸ πρῶτον ὀρθοποδεῖ, οὔτε τὸ δεύτερον. Ἡ θεὰ Ἐλευθερία, ὁ ἔρωσ τῶν λαῶν, τῆς ὁποίας ἡ ξιφηφόρος χεὶρ ἐκρίθη πάντοτε ἀνίκανος διὰ τὸ κακόν, ἐπέτελεσεν ἐδῶ τὸ παράδοξον τοῦτο θαῦμα. Καὶ ἐν ᾧ ἄφ' ἐνός μὲν εἰς τὸ πρῶτον τμήμα, ὅπου μετὰ λάμψους ἀποθιμύθησιν ἐπιφανέσθαι, ἐξήγειρε λαὸν κοιμηθέντα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς τουρκικῆς δυναστείας ἐπὶ αἰῶνας, οὕτως ἐπεχύθη περισσὴ καὶ ἀκράτητος, ὥστε βλάβην πολλὴν ἀντὶ ὠφελείας νὰ προξενήσῃ καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης καταχρήσεως παρὰ λαῶν τέως δούλω, ἀμαθεῖ καὶ ἀσυνειθίστῳ νὰ δημιουργήσῃ καθεστῶς, πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ μελλούσης προκοπῆς δυνάμενον σήμερον νὰ αἰτιολογήσῃ εἰς τὸ δεύτερον ἄφ' ἑτέρου, τὸ ἐκπολιτισθῆν ὑπὸ τὴν μακραιῶνα ἀρομοιωτικὴν διοίκησιν καὶ προστασίαν ξένων μεγάλων κρατῶν, ἐπῆλθεν ἡ Ἐλευθερία αὕτη, ὡς ἰδέα ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, νὰ ρίψῃ λαὸν αὐτονομηθέντα, σχεδὸν εὐρωπαϊκόν, ὑπὸ τὴν καταθλιπτικὴν κηδεμονίαν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι οὐδ' αὐτοὺς ἐγνώρισαν νὰ διοικήσωσι! Τῆς τοιαύτης μοιραίας φορᾶς τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἐδύνατο νὰ ᾔνε παρὰ ἢ κοινῆ εἰς ὅλον τὸ ἐλεύθερον Κράτος δυσπραγία. Ἀλλὰ περιοριζόμενοι σήμερον εἰς μόνην τὴν Ἑπτανήσον, τῆς ὁποίας θὰ σκιαγραφήσωμεν ἕνα ποιητὴν, καὶ ἀποβάλλοντες γενναίως πᾶσαν ἰδέαν καὶ πρόληψιν ἀναρμόστου φιλοπατρίας, φιλοτιμίας ἢ ἐγωισμοῦ ἐθνικοῦ, δίδομεν εὐθὺς κατωτέρω εἰκόνα τινὰ ταχυτάτην ἐκ τοῦ ἐκεῖ καθεστῶτος, τὴν ὁποίαν, ὅσω δυσάρεστος καὶ ἄν φανῇ εἰς πολλούς, ἡμεῖς δὲν ἔχομεν κανένα λόγον νὰ παραποιήσωμεν.

Ἀγῶν πεισματώδης ἐστέρφη ὑπὸ ἐπιτυχίας. Ἐπὶ τῶν ἐνετικῶν, τῶν καλοκτίστων φρουρίων τοῦ Ἴονίου ἐκυμάτισεν ἡ κυανόλευκος. Μίαν περίπτωξιν γλυκεῖαν καὶ ἐν φίλημα παρατεταμένον ἐξεπροσώπει ἢ ἀναπέτασις ἐκεῖνη... Ἄλλ' ἀντὶ τούτου πόσα κακὰ καὶ ὅποια ἀπογοητεύσεις! Ἡ Ἑπτανήσος ἐξέπεσεν ἔκτοτε τῆς ἀλάς περιωπῆς. Ὁ ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν καὶ τῶν Ἀγγλων κυβερνηθεὶς λαός, ὁ πολιτισμένος, ὑπέκυψεν ὑπὸ τὰς κυβερνήσεις τῶν φατριῶν ἢ δὲ Κέρκυρα, τὸ ἀπόσπασμα τῆς Εὐρώπης, ἀνεγνώρισε μητρόπολιν τὰς νέας Ἀθήνας, βραβάρους ἀκόμη ἕως σήμερον. Δὲν ὑπάρχει μείζων ἀτυχία ἢ λαοῦ μεταπίπτοντος τοιοιουτρόπως. Ἡ πρόδοσις τοῦ ἐπτανήσιου ἀνεκόπη: ἐθνικῶς, κοινωνικῶς, πολιτικῶς ἐστράφη κατά πολλά ἔτη ὀπίσω ἢ διαφθορὰ καὶ ἡ παραλυσία προσέβαλον ὅλον του τὸν ὀργανισμόν ἢ πνευματικὴν ζωὴν ἐσταμάτησεν τὸ δὲ ἠθικὸν ἐκεῖνον συναίσθημα, τὸ γνώρισμα λαοῦ ἐθνικῶς ἀνεπτυγμένου, ἤρξατο βαθμηδὸν ἐκλίπῃ ἐν τῷ ἐπιβλαβεῖ διὰ τὴν ἀρομοίωσιν συγχρωτισμῷ μετὰ διοικητικῶν ὑπαλ-

λήλων ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἄνευ συνειδήσεως, στρατοῦ αὐθαιρέτου καὶ σκαιοῦ, δικαστῶν πωλουμένων ἀναφανδόν καὶ ἐν γένει ἀνθρώπων ἀπολιτιστῶν, μεστῶν πονηρίας καὶ ἐγωισμοῦ, θεωρούτων ὡς τι βάρος τὴν προσάρτησιν ἐστερημένων δὲ πάσης ἐθνικῆς ἀρετῆς καὶ περὶ μέλλοντος ἐλπίδος. (*) Ἴσως ὅλα ταῦτα νὰ ᾔνε υπερβολικαὶ μεμψιμοιρίαι: ἀλλ' ὅπωςδὴποτε ἢ ὑπὸ τοὺς νεοέλληνας δυσπραγία τῆς Ἑπτανήσου ἐν τινι βαθμῷ εἶνε δυσαμφισβήτητος: αὕτη δὲ εἶνε καὶ ἡ αἰτία δι' ἣν σήμερον πολλὰ ἐπτανήσιακὰ στήθη βραύει ἢ τύψις καὶ ἡ στήμον. Ὁ ἐνθουσιασμός ὁ ὄνειρευθεὶς καὶπραγματοποιήσας τὴν Ἐνωσιν κατὰ μέγα μέρος ἐξητήμισθη. Μεταξὺ δὲ τῶν παλαιῶν ἐπτανήσιων, ἀνησυχῶν διὰ τὴν τύχην τῶν τέκνων των, ὑπεβλεπόντων δὲ ἀπὸ τῶν νήσων των τοὺς κατοίκους τῆς στερεᾶς, ὅπως περίπου καὶ οἱ παλαιοὶ των κυρίαρχοι ὑπεβλήπουσι τοὺς ἐκ τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης of the Continent. — ὀλίγιστοι: εἶνε οἱ μὴ ἀναγνωρίζοντες ὅτι ἔσπευσαν πολὺ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν χιμαιρικοῦ σχεδίου, οἱ μὴ ἐψευσμένοι ἐντελῶς τὰς ἐλπίδας, ἀπογοητευμένοι σκληρῶς καὶ μὴ θεωροῦντες περιττὴν τὴν πλεόν καὶ τοῦ πρῶην καθεστῶτος τὴν ἐπάνοδο.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς σχεδὸν γενικῆς ταύτης δυσαρσεκειᾶς ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις ἀκόμη ἄνθρωποι τινὲς καλοὶ, ἀγνοὶ πατριῶται, ὑποθάλλοντες εἰς τὰ στήθη των τὴν ἐθνικὴν ἐλπίδα, χάριν αὐτῆς ὑπιστάμενοι γενναίως καὶ ἀγογγύστως τὴν σημερινὴν ἀθλιότητα, ὄνειρευόμενοι μεγάλην Ἑλλάδα καὶ νομίζοντες ὅχι τόσῳ κακὸν τὰ ὅτι ἐπισθοχώρησαν ὀλίγον, διὰ νὰ προοδεύσωσιν εἰς τὸ μέλλον. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἰσχυρίζονται μάλιστα ὅτι ὑπὸ τοὺς Ἑνετούς καὶ τοὺς Ἀγγλους ὁ ἐπτανήσιος ἦτο χαμένος, δούλος αὐτόχρημα καὶ ὅτι ἐκτὸς μιᾶς τάξεως ἀριστοκρατικῆς, τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ ἦτο κάπως ὑποφερτὴ, ὁ λαὸς ἐκάθητο εἰς τὸ σκότος, μέχρι τῆς

(*) Διὰ τοὺς τυχόν ἀγνοοῦντας ἢ λησμονοῦντας τὴν ἱστορίαν, ἀρομοίωτα νὰ ὑπενθυμίσωμεν μόνον τὰς ἐν Ἑπτανήσῳ ἐκλογὰς ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν. Μ' ὅλον τὸ συμφέρον τὸ ὅποιον ἡ Κυβερνήσις εἶχε πρὸς ἀποτυχίαν τῶν Ριζοσπαστῶν — διὰ τὴν ὁποίαν καὶ μετῆρξετο τὰ ἐπιστραμμένα μέσα — ἐν τῷ τόπῳ ὅμως τῆς ἐκλογῆς τὰς κάλπας ἐρύλασσαν τὴν νύκτα μόνου οἱ ἄγγλοι στρατιῶται: πόσω δὲ τιμίως τὸ ἔκαμον μαρτυρεῖ ἢ πάντοτε παρὰ τὰς εὐχὰς τῆς Κυβερνήσεως ἔχθασιν: τῶν ἐκλογῶν. Ὑπὸ τοιαῦτα παραδείγματα χρηστότητος καὶ νομιμοφροσύνης, τὰ ὅποια εἶνε ἀνίκανου κἄν νὰ ἐνοήσωσιν οἱ σήμερον κυρίαρχοι, διεπαιδαγωγῆθ' ὁ Ἴόνιος, εἰς τὴν πατριὰν τοῦ ὁποίου ἐπέκρωτο βραδύτερον νὰ διακρίττωνται ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν τὰ τερατωδέστερα ἐκλογικὰ ὄργια.

ἡμέρας καθ' ἣν εἶδε φῶς μέγα . . . Δὲν ἀπόκειται εἰς ἡμᾶς νὰ δικαιολογήσωμεν αὐτοὺς ἢ νὰ οὐκιδώσωμεν τοὺς πρώτους. Ἐχθότομεν τὰ γεγονότα ἄνευ κρίσεως ἀτομικῆς. Τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν ἕκαστος ἀντιλαμβάνεται διαφοροτρόπως, ἀναλόγως τῆς θέσεώς του καὶ τῆς πνευματικῆς του ἀναπτύξεως, οὐδ' ἔννοοῦμεν ἡμεῖς νὰ ἐπέμβωμεν διαιτηταί. Ἐπειτα ποῖος εἶνε ὁ σκληρὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, διὰ ψυχρῶν ὑπολογισμῶν τολμᾷ νὰ καταστρέψῃ ποιητικὰ ἰνδάλματα; Διότι μεταξὺ τῶν δευτέρων, τῶν ὄνειροπόλων καὶ ὑπονοητικῶν, καταλέγονται καὶ οἱ ἐπτανήσιοι ποιηταί, οἱ ἀγαπήσαντες ὡς μητέρα πράγματι τὴν Ἑλλάδα, οἱ κλαύσαντες μὲ πύρινα δάκρυα εἰς τὰ μαρτύριά της, οἱ ἐγκολάψαντες ὡσεὶ διὰ σιδήρου στίχους ἀτιμωτικούς ἐπὶ τοῦ μετώπου τῶν δημίων της καὶ τῶν ἐχθρῶν, οἱ ἀπηγάσαντες τῶν πολέμων της τὴν δόξαν, οἱ ζωγραφίσαντες τοῦ μέλλοντός της τὴν φαεινὴν εἰκόνα καὶ διὰ τῆς λύρας των, ἥς ὄρωσ καὶ ἡ πατρὶς ὑπήρξαν σχεδὸν πάντοτε αἱ ἀποκλειστικαὶ χορδαί. συνενώσαντες ἐν κοινῷ παλμῷ καὶ αὐτοὶ κρατοῦντες μέχρι σήμερον ἀκόμη συνηνωμένους λαοὺς ἀδελφοὺς ἴσως—ποῖος εἰξεύρει!—πλὴν χωρισθέντας ἐπὶ μακρὸν καὶ ἀποξενωθέντας ὡς ἐκ τῶν περιπετειῶν τῆς κοινῆς μητρὸς. Εἰς τὴν φάλαγγα τῶν γενναίων τούτων, μικρῶν ἢ μεγάλων, γνωστῶν εἰς τὸ κοινὸν ἢ ἀγνωστων, τὴν πρωτίστην σήμερον θέσιν κατέχει ἀναμφιβόλως, ὡς διάδοχος τοῦ μεγάλου ζακυνθίου, ὁ κερκυραῖος ποιητῆς Γεράσιμος Μαρκοράς.

* *

Ὅταν ἐπιστεύετο ἀκόμη ὅτι ὁ Δημιουργὸς ἐμφυσᾷ τὴν ψυχὴν, μικρὰν ἢ μεγάλην κατὰ τὸ δοκοῦν, εἰς τῶν θνητῶν τὰ πρόσωπα, καὶ ὅτι ἐδύνατο οὕτω νὰναφανῆ πάντοτε καὶ παντοῦ μεγαλοφυΐα ἢ εὐφυΐα, θεὸς ἐχουσα τὸν σπινητῆρα, ἀνεξαρτήτως τῶν κύκλων περιστάσεων, ἀβέβαιον ἦτο τὸ ἔργον τῆς κριτικῆς καὶ αἱ μέθοδοι ἄλλαι. Σήμερον ὅμως ὅτε ἡ μὲν οὐδὲποτε ὑπερφυσικὴ καὶ αὐθαίρετος ἐπέμβασις διήλθε μεταξὺ τῶν προλήψεων τῆς θεοκρατικῆς ἐποχῆς, ὄλων δὲ τῶν τάξεων τὰ φαινόμενα ὑπήχθησαν εἰς νόμους φυσικοὺς, δηλαδὴ ἀπαραβάτους, ἡ δὲ ψυχὴ θεωρεῖται ἀναγκαῖον ἐλάστοτε ἀπαύγασμα ὀργανισμοῦ, βαθμηδὸν προαγομένου διὰ τῆς ἐξελέξεως καὶ τῆς κληρονομικότητος ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, σήμερον καὶ ἡ κριτικὴ οὐσιωδῶς εἶνε ἄλλη. Οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ μείνῃ πλέον ἀνεπηρέαστος ἐν τῇ πάλαι μεταφυσικῇ αὐτῆς σφαίρα, ἀφ' οὗ ἡ κοινωνιολογία, ὡς θετικὴ ἐπιστήμη, καὶ τὸν μέγαν ἄνδρα θεωροῦσα ἀπλούστατα ὡς ἐν φαινόμενον

κοινωνικόν, ζητεῖ νὰ τὸν ἐπεξηγήσῃ φυσικῶς ὡς αἰτιατόν, ὡς ἀποτέλεσμα, ὡς ἀναγκαῖαν συνεπείαν ὄρων τινῶν προϋπαρξάντων, ὡς ἀπαύγασμα ἐπὶ τέλους τῆς κοινωνίας, ἥτις τὸν ἐγέννησε. Πρὸς μείζονα λοιπὸν κατανόησιν τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς ἐν γενεῇ, καθίσταται ἀναγκαῖα ἡ ἐξέτασις τῆς κοινωνίας, ἐν ἣ ἄνευρήν καὶ ἔζησεν. Ἡ μέθοδος αὕτη τῶν νεωτέρων κριτικῶν εἶνε ἡ δυσκολωτέρα μὲν ἀλλ' ἡ ἀσφαλεστέρα, ἵνα δ' ἐκτιμηθῇ ἄνευ κόπου μεγάλου, ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὰ σαφεῖ καὶ ἀναμφισβήτητα, τὰ ὁποῖα ὁ Ἐρβέρτος Σπένσερ ἔγραψεν ἐν τῇ θαυμασίᾳ εἰσαγωγῇ εἰς τὴν Κοινωνιολογίαν του. Κατὰ τὸν ἄγγλον φιλόσοφον ἡ καταγωγή τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἢ ὡς φυσικὴ ἢ ὡς ὑπερφυσικὴ. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, τῆς ἐμφυσήσεως, ὁ μέγας ἀνὴρ εἶνε ἀπεσταλλμένος παρὰ Θεοῦ, ὅτε καὶ περιπίπτωμεν εἰς τὸ θεοκρατικὸν δόγμα, ἀναγκαζόμενοι νὰ παραδεχθῶμεν μετὰ τοῦ Σόμβεργι ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς εἰς Βρεττανίαν εἰσβολῆς, ἐπὶ παραδειγματι, ἐνεπνεύσθη θεῶθεν εἰς τὸν Καίσαρα καὶ ὅτι ἔκτοτε μέχρι τοῦ μεγάλου καὶ ἀγαθοῦ Γεωργίου τοῦ Γ', οἱ ἀλλεπάλληλοι τῆς Ἀγγλίας βασιλεῖς ἐξελέγοντο ὅπως ἐκτελοῦσι τὰ ἀλλεπάλληλα σχέδια τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ἂν ἡ τοιαύτη ἐξήγησις ἦνε πλέον ἐντελῶς ἀπαράδεκτος, ἡ καταγωγή τότε τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς εἶνε πάντως φυσικὴ καὶ τούτου τεθέντος, ὀφείλομεν νὰ κατατάξωμεν αὐτὸν ἀδιστακτικῶς μεταξὺ πάντων τῶν λοιπῶν φαινομένων τῆς κοινωνίας, ὡς προϊόν καὶ αὐτὸν τῶν προγενεστέρων τῆς κοινωνίας ταύτης καταστάσεων. Καθ' ὃν τρόπον καὶ ὅλη ἡ τῆς ὁποιᾶς ἀποτελεῖ ἐλάχιστον μέρος γενεά, καθ' ὃν τρόπον τὸ πολίτευμα, ἡ γλῶσσα, ἡ ἐπιστήμη, τὰ ἦθη καὶ αἱ τέχναι ἐξεταζόμενος καὶ ὁ μέγας ἀνὴρ δὲν εἶνε ἢ τὸ ἀποτέλεσμα μεγάλου ἀθροίσματος δυνάμεων, συνεργασθεισῶν ἐπὶ αἰῶνας. Ἐγχετε βέβαια τὸ δικαίωμα, ἂν σας ἀρέσκη, νὰρνηθῆτε ὅτι καὶ ἡ κοινοβιαία τὸ δικαίωμα, ἂν σας ἀρέσκη, νὰρνηθῆτε ὅτι καὶ ἡ φυσιογία ἐπιβεβαιοὶ καὶ τέρα παρατήρησις διδάσκει καὶ ὅτι ἡ φυσιολογία ἐπιβεβαιοὶ καὶ νὰ παραδεχθῆτε ὅτι ἐξ Εὐρωπαίων γονέων δύναται νὰ γεννηθῇ αἰθίοψ ἢ ὅτι δύο Παπῶσι οὐλότριχες εἶνε ἱκανοὶ νὰ παραγάγωσιν ὄφρατον ἔκνον καυκασίας φυλῆς με λείας τὰς τρίχας,—ὅπως ἔγχετε ἐπίσης τὸ δικαίωμα νὰ παραδεχθῆτε ὅτι ὁ μέγας ἀνὴρ εἶνε δυνατόν νὰ γεννηταί παντοῦ καὶ πάντοτε καὶ ὑφ' οἰανδῆποτε περιστασι. Διότι μόνον ἐάν, μὴ ἀξιοῦντες προσοχῆς τὰ ἐκ τῆς πείρας καὶ τῆς ἐπιστήμης πορίσματα, πιστεύετε ὅτι εἰς Νεῦτων εἰμπορεῖ νὰ γεννηθῇ ἐξ οἰκονομίας τινὸς Ὀττεντότων, ὅτι εἰς Μίλτων εἰμπορεῖ νὰναφανῇ μεταξὺ Ἀνδαμάνων καὶ ὅτι εἰς Νόβαροδ ἢ εἰς Κλάρσον εἰμπορεῖ νὰ ἔχῃ Φιγίους γονεῖς, τότε μόνον βέβαια δὲν θὰ δυσκολευθῆτε νὰποδείξετε καὶ τὴν κοινωνικὴν πρό-

οδον, ὡς ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς ἐνεργείας ἐνὸς μεγάλου ἀνδρός. (*) Ἄλλ' ἐὰν ἡ βιολογία διλόκληρος, ἐρχομένη πρὸς κύρωσιν τῆς κοινῆς πεποιθήσεως, σὰς πείρῃ ἐπὶ τέλους ὅτι ἀδύνατον ὁ Ἀριστοτέλης νὰ κατάγηται: ἐκ γονέων ὧν ἡ προσωπικὴ γωνία ἦτο 50 μοιρῶν καὶ ὅτι οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ὑπάρχει ἐλπίς νὰ αναφανῇ εἰς Βετχόδεν ἐν φυλῇ τινι ἀνθρωποπάγων, ὧν ὁ χορὸς ἐν συμποσίῳ ἐξ ἀνθρωπίνου κρατος ὁμοιάζει πρὸς ἔρρυθμον μυκηθμόν, ἐξ ἀνάγκης τότε θὰ παραδειγθῆτε μεθ' ἡμῶν ὅτι ἡ γέννησις τοῦ μεγάλου ἀνδρός ἐξαρτάται: ἐκ μακρᾶς σειρᾶς συνθέτων ἐπιδράσεων, αἵτινες προήγαγον βραδέως φυλὴν τινα μέχρι κοινωνικῆς καταστάσεως ἰκανῆς νὰ παραγάγῃ τοὺς μεγάλους τῆς ἀνδρας. (**)

Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων προχείρων προετιμήσαμεν τὸ ἀνωτέρω χωρίον, παραθέταντες μάλιστα αὐτὸ παρὰ τὴν συνήθειάν μας μακρὸν καὶ σχεδὸν κατὰ λέξιν, ὡς ὑπενθυμίζον τὴν περὶ γεννήσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ ποιητοῦ συζήτησιν μεταξὺ τῶν κυρίων Ροϊδου καὶ Βλάχου, τὴν μόνην ἣτις ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων γενομένη ἐν Ἀθῆναις, ἐπέδρασεν ὅχι ὀλίγον τὰς παρ' ἡμῖν περὶ ποιητῶν καὶ ποιήσεως γνώμας. Πράγματι ὁ κ. Ροϊδὸς ἐπεκαλέσθη τότε ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Σπένσερ, οὗτινος καὶ παρέθεσε βραχείαν ἐκ τῶν ἀνωτέρων περικοπὴν: μετὰ τὴν διαφοράν ὅμως τὴν οὐσίωδῃ ὅτι αὕτη, καθὼ: καὶ οἰαδῆποτε ἄλλη τῆς Κοινωνιολογίας, μακρὰν τοῦ νὰ συμβάλλῃ κατὰ τι εἰς ὑποστήριξιν τῆς περὶ ποιήσεως περιφήμου θεωρίας τοῦ κ. Ροϊδου, (ἔξισυντος ὅτι μία ἐποχὴ καὶ μία κοινωνία, ἣτις εἰμπορεῖ νὰ γεννήσῃ ἓνα ποιητὴν μέγλον, δὲν εἰμπορεῖ καὶ νὰ τον ἀναδείξῃ ὅταν στερῆται Ἰδανικοῦ,) μᾶς λέγει μόνον ἀπλουστάτα καὶ σαφέστατα ὅτι ὁ ποιητής, ὁ Καλλιτέχνης, κοινωνικὸν φαινόμενον καὶ αὐτὸς ὅπως οἰονδήποτε ἄλλο προϋποθέτον αἷτια ὠρισμένα, εἶνε φυσικῶς ἀδύνατον νὰ γεννηθῇ—νὰ γεννηθῇ, μάλιστα!—ἐν μέσῳ κοινωνίας ἀνικάνου νὰ τον γεννήσῃ: ἀδιόφορον ἐὰν κατόπιν αἰ ἀτομικαὶ καὶ μεταβαλλόμεναι περιστάσεις, αἱ βιογραφικαὶ λεγόμεναι, θὰ φανῶσι πρόσφοροι μᾶλλον ἢ ἦττον καὶ οὕτως ἢ ἄλλως νὰ ἀναπτύξουν τὸ ἐκ γενετῆς εὐπάρχον αὐτῷ τάλαντον, τὸ ὅποιον δὲν εἶνε ἄλλο ἢ ὁ κατάλληλος αὐτοῦ ὀργανισμός, ἔργον ἀποκλειστικῶς τῆς γενεᾶς του, τῶν προγόνων του. Αὕτη εἶνε ἡ μόνη ἀληθῆς τοῦ ζητήματος θέσις. Ὅτι μᾶς ἐνδιαφέρει κυρίως εἶνε ἡ γέννησις: διότι ἡ ἀνάπτυξις, καὶ ἡ εὐδοκίμησις ἐνὸς ποιητοῦ, ὅσον

(*) Διὰ τούτου ἐννοεῖ ὁ Σπένσερ ὅτι ὁ μέγας ἀνὴρ εἶνε προτὶν γενομένης προόδου περισσώτερον παρὰ ὄργανον μελλούσης.

(**) Εἰσαγωγή εἰς τὴν Κοινωνικὴν Ἐπιστήμην. Κεφάλαιον Β'.

καὶ ἂν ἐπηρεάζεται, καὶ ἐπηρεάζεται βεβαίως, ὑπὸ τῶν περιστάσεων. ἔχει τὴν ἀρχικὴν τῆς αἰτίας εἰς τὴν γέννησιν. Πού, τότε καὶ ὑπὸ τίνων ἐγεννήθη ὁ ποιητής; Ἰδοὺ ἡ θετικὴ ἔρευνα. Εἰμπορεῖ κανεῖς, ὅπως ἐπιστεῦτο ἄλλοτε, νὰ γεννηθῇ θεῖα ἐπιτεύσει πολιτισμένος ἐξ ἀγρίων ἢ ἄγριος ἐκ πολιτισμένων; Ἐκ γενεᾶς βλακῶν εἰμπορεῖ νὰ προκύψῃ ὄν ἀνωτέρας φύσεως πνευματικῆς καὶ ἐκ τῶν σπλάγγων κοινωνίας ἀμούσου, δουλικῆς, ὀπισθοδρομητικῆς, νὰ γεννηθῇ ἀνὴρ μετὰ τάσεις εὐγενεστέρας, φιλοπρόσδος, φιλελεύθερος ἢ καλλιτέχνης; Ἐκ κρανίων στενῶν καὶ ἐγκεφάλων μικρῶν καὶ λειῶν ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἶνε δυνατόν νὰ παραχθῶν ἀμέσως κρανία εὐρέα καὶ ἐγκέφαλοι ἄφθοιοι, ἡλθακωμένοι βεβαίως καὶ ἀνωμάλως ὑπὸ τῶν γύρων τῆς εὐφύας;—Οἰοσθήποτε τῶν ἀναγνωστῶν μας ἤξεύρει ν' ἀπαντήσῃ ἐν ὅχι πλήρως πεποιθῆσεν ἐπιστημονικῆς εἰς ὅλα τὰ προτεθέντα ἐρωτήματα, αὐτὸς μόνον θὰ δυνηθῇ νὰ παρακολουθήσῃ ἀκόπως καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ καλῶς τὴν σκέψιν μας ἐν τῇ συντόμῳ ταύτῃ ἐρευνῇ περὶ τῶν αἰτίων τῆς ποιητικῆς εὐδοκίμησεως τοῦ κ. Μαρκοῦ.

Ἡ Ἐπτάνησος, καὶ μάλιστα αἱ μεγαλύτεραι αὐτῆς νῆσοι, ὑπῆρξεν ἀνατιρρητικὸν τὸ μᾶλλον πολιτισμένον μέρος τῆς νέας Ἑλλάδος, ἄρα τὸ μᾶλλον πρὸς ἀνάδειξιν μεγάλων ἀνδρῶν πρόσφορον. Πρὸς τοῦτο δὲν συνέτεινε μόνον ἡ γεωγραφικὴ θέσις καὶ ἡ πρὸς τὴν Εὐρώπην γειννίασις τῆς μητροπόλεως, οὕτε τὸ μαλακὸν ἔδαφος καὶ τὸ γλυκὺ κλίμα, τὸ ἀποτρίβον ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῶν κατοίκων τὴν τραχύτητα: ἀλλὰ πρὸ παντὸς οἱ μακροὶ χρόνοι τῆς ἐκπολιτιστικῆς κυριαρχίας καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς κυριώτερον, ἡ διασταύρωσις τῶν κατοίκων, δι' ἐπιμειξίῶν πολλῶν καὶ μακρῶν μετ' εὐρωπαίων. Κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τοῦς Ἐνετούς, οἵτινες εἰς τὰς πλείεστας τῶν νήσων κυριαρχήσαντες ἄνω τῶν τετρακοσίων ἐτῶν ἐν ὅλῃ των τῇ δόξῃ καὶ τῇ ἀκμῇ, ἤρχισαν ἐκεῖ καὶ ἀπεπεράτωσαν τὸ ἔργον τῆς ἐκπολιτισσεως: κατόπι δὲ ὑπὸ τοῦς Ἀγγλοῦς, οἵτινες μεθ' ὅλα των τὰ κακὰ, παρέσχον εἰς τοὺς ὑποτελεῖς διδάγματα ἀκριβείας καὶ χρηστότητος, ἀγνωστα ἀκόμη εἰς τοὺς ἔσπετους ὁμοεθνεῖς, ἡ Ἐπτάνησος καὶ μάλιστα ἡ Κέρκυρα, ἔζησε ὅσον αὐτόχρημα εὐρωπαϊκόν. Ἐκτὸς τῆς θρησκείας καὶ τῆς γλώσσης, τὰς ὁποίας συμμιγεῖς μὲν κάπως ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν βᾶσιν διετήρησαν, μετέβηλον οἱ ἑπτάνησοι καὶ

(*) Ἀνατίθως πρὸς τὴν θρησκείαν ἐν ἣ προσέλαβον μερικὸς τύπος ἱεροτελεστικῶς, διατηρήσαντες οὕτως εἰπεῖν τὴν ρίζαν, ἐν τῇ γλώσσῃ προσέλαβον πολλὰς ρίζας, διατηρήσαντες τοὺς τύπους. Ἄλλ' ἦτο ἀκριβῶς ὅ,τι ἐχρειάζετο διὰ νὰ μείνῃ παρὰ πᾶσαν ἀνάμειν ἡ πρώτη ὀρθόδοξος καὶ ἡ δευτέρα νεοελληνικὴ.

ἔξεδωκεν ἐν Κερκύρα, τύποις Ναχαμούλη, τὰ πολύκροτα Ποιη-
τικά *Βργα.

Κιλαϊδισμὸς ἀτέλειωτος εἶνε ἡ ζωὴ του ἄλη!

Συσχετιζόντες ἤδη τὰς προεκθεθείσας ἀρχὰς μὲ τὰς περὶ τοῦ ποιητοῦ βιογραφικὰς πληροφορίες, δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν πρᾶγματι πόσον εὐνοϊκὰι περιστάσεις συνέτρεξαν κατὰ τὴν γέννησίν του. Συγκεφαλαιούντες τὸν εὐρίσκομεν γόνον οἰκογενείας καταγομένης ἐκ τῆς δύσεως, τῆς μᾶλλον πολιτισμένης. Ἡ οἰκογένεια αὕτη ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἀριστοκρατικὴ ἐν ᾧ δὲ γνωρίζομεν ἄρ' ἐνός ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις καὶ αἱ καλλιτεχνικαὶ ἀνασχολήσεις ἦσαν εἰς παλαιότερας ἐποχὰς προνόμιον σχεδὸν ἀποκλειστικῶς τῶν ἀριστοκρατικῶν, ἔχομεν ἄρ' ἐτέρου τὸν πατέρα Γεώργιον, εὐφύεστατον ἄνδρα καὶ πεπαιδευμένον, εὐδοκίμησαντα δὲ ἰδιαι-
τέρως περὶ τὴν ποίησιν, ἵνα μαρτυρήσῃ ὅτι ἀνέκαθεν οἱ πρόγονοὶ του εἶλον τὰσιν πρὸς τὰ γράμματα καὶ πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν, κορυφωθείσαν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ υἱοῦ. Τέλος ἐγεννήθη ἐν τῇ μη-
τροπόλει Κερκύρα, τῇ ὠραίᾳ καὶ τόσον εὐάνδρῳ νήσῳ, καὶ ἐγεννήθη ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἀκρας ἀκμῆς καὶ τελευταίας δόξης τοῦ μικροῦ Ἰοίου κράτους, ἐκ τῆς γενεᾶς καὶ τῆς ἐποχῆς ἣτις ἴσχυσε νὰ παρα-
γάγῃ ἕνα Σολωμόν, ἕνα Καποδίστιαν, ἕνα Βράϊλαν, ἕνα Μάν-
τζαρον, ἕνα Μουστοξύδη, ἕνα Βαλαωρίτην, ἕνα Ζαμπέλιον, ἕνα Κάλβον, ἕνα Τυπάλδον, καὶ πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ἀκόμη ἡ κατάλυσις τοῦ Κράτους καὶ ἡ συγχώνευσίς μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐπιφέ-
ρουσα βαθμηδὸν τὴν παρακμὴν καὶ τὴν βαρβαρότητα καὶ τὴν εἰς βάρος τῶν ἐπιγόνων ἐκφυλίσιν τῶν μεγάλων αὐτῶν ἑπτανη-
σιακῶν οἰκογενειῶν. Εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι ὁ διάδοχος τοῦ Μα-
ρορά δὲν θὰ ἔχῃ γεννηθῆ ἐν Ἐπτανήσῳ.

Πρὶν ἢ ἀνοιξῶμεν τὸν στιβαρὸν τετρακοσιοσέλιδον τόμον, τὸν ἐμπεριέχοντα τὰ ἐκλεκτὰ Ἄπαντα τοῦ κερκυραίου, ἃς μας ἐπι-
τραπῆ νὰ προσφέρωμεν μικρὰν τινα παρατήρησιν ἀναγκαίαν, ἀφορῶσαν εἰς τὴν ποίησιν καὶ εἰς τὴν κριτικὴν. Περὶ τῆς πρώ-
της δὲν ἔχομεν τὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν φαίνεται ἔχον τὸ κοινὸν καὶ οἱ παρ' ἡμῖν ὀλιγοπληθεῖς λειτουργοὶ τῆς δευτέρας. Τὴν Ποίησιν τὴν θεωροῦμεν Τέχνην ἀνεξάρτητον, ὅπως πᾶσαν ἄλλην, νομίζομεν δὲ ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πρέπει κυρίως νὰ

ἐπιζητῆται καὶ νὰ κρίνεται, δὲν εἶνε ἡ ἰδέα, ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς αἰσθητοποιήσεώς της. Παρατηροῦμεν ὅμως ὅτι ἐν γένει εἰς τὴν κοινὴν ἐκτίμησιν τῶν ποιητῶν καὶ εἰς τὴν περὶ αὐτῶν κρίσιν, κρατεῖ ἐναντία τις μέθοδος· οἱ περισσότεροι, ἐκόντες ἢ ἄκοντες, θυσιάζουν ἀναλγήτως εἰς τὴν ἔννοιαν τὴν ἀπεικόνισιν καὶ ὡς εἶναι οἱ ποιηταὶ ἦσαν ἐπιστήμονες ἢ φιλόσοφοι, κρίνουσι τὰς ἰδέας των, τὴν διδασκαλίαν των, τὰ αἰσθηματὰ των, ἀνεξαρτήτως πολλὰκις καὶ ὑπεράνω τοῦ τρόπου τῆς ἐκφράσεως. Ἰνα κατα-
δείξωμεν σαφέστερον τὴν διαπραττομένην ἀδικίαν — τὸ μὲν ἐξ ἀνεπαρκούς τῆς Τέχνης ἀντιλήψεως, τὸ δὲ ἐξ ἀκακῶν ξένων πα-
ρδειγμάτων — θὰ κάμωμεν μίαν συντομωτάτην καὶ ὅτω τὸ δυ-
νατὸν ἀπλῆν ἀνάπτυξιν, συγκεφαλαιώσιν ἐξ ἑκτενεστέρας ἡμῶν ἐπὶ τοῦ θέματος μελέτης.

Ἐκαστὸν ποιητικὸν καλλιτέχνημα δύναται νὰ αναλυθῆ εἰς τρία στοιχεῖα: ἃ εἰς τὴν ἰδέαν β'. εἰς τὴν μορφήν καὶ γ'. εἰς τὴν φράσιν. Καὶ τὸ μὲν α'. τοῦτέστιν ἡ σύλληψις, τὸ πρῶτον ἐσωτερικὸν διανόημα, τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ ἐξωτερικευθῆ ὡς εἰκὼν ἢ ὡς συλλογισμὸς, συγκεκριμένως ἢ ἀφηρημένως, ἀνα-
λόγως τοῦ τρόπου τῆς ἀντιλήψεως, ὑπάρχει κοινὸν καὶ ἀναγ-
καίον εἰς ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου· ἐν ᾧ τὸ γ'. — ὁ ὅρος φράσις δὲν το ἐκφράζει καλά, ἀλλ' ἄς θεωρηθῆ συνθηματικῶς — ἡ ἐξωτάτη τοῦτέστι καλλιτεχνικὴ ἐπιεργασία, τὸ κάλλος τῆς γλώσσης, ἡ ἁρμονία τοῦ ὄφους, τὸ μέτρον καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία, εἶνε στοιχεῖον ἐνδεχόμενον δι' ὅλα ἐπίσης τὰ εἶδη τοῦ λόγου, χωρὶς βέβαια τὸν κατ' οὐσίαν πεζὸν νὰ τον μεταβάλλῃ εἰς ποίημα, ὅπως καὶ ἐνός ποιήματος τὸ ἄντικθον εἰμπορεῖ νὰ λυθῆ ὁ στίχος, χωρὶς αὐτὸ νὰ χάσῃ τίποτε ἐκ τῆς τεχνικῆς του ἀξίας. Διότι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον συνιστᾷ καὶ διακρίνει μόνην τὴν ποίησιν, ὅτι ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν της καθαυτὴ ὡς Τέχνης εἶνε τὸ β'. ἡ μορφή, ὁ ἰδιαιτέρος τρόπος τῆς ἐκφράσεως, ἡ ἀπεικόνισις τῆς ἰδέας, ἡ αἰσθητοποιήσις, στοιχεῖον τὸ ὅποιον πρὸς οὐδὲν ἄλλο εἶδος τοῦ πεζοῦ λόγου — τοῦ κατ' οὐσίαν πεζοῦ, ὁ ὁποῖος εἰμπορεῖ ὡς εἰ-
δομεν νὰ ᾄη καὶ ἔμμετρος — ἔχει ὁ ποιητικὸς κοινόν. (') Ἐκ

(') Ἰσοῦ ἐν ἀπλοῦν μαθηματικὸν θεωρήμα μὲ φράσιν καλλιτε-
χνικήν:

Τὸ εἰς τὴν ὑποτίθεινουςαν τετράγωνον, ἐν μόνον.
Ἰσοῦται μὲ τὸ ἄθροισμα τῶν δυο τετραγώνων,
Ἄπερ αἱ δύο ἑτεραι πλευραὶ ἀποτελοῦσι.
Καὶ τοῦτο πυθαγόρειον θεωρήμα καλοῦσι.

Αὐτὸ βέβαια δὲν εἶνε ποίημα. Ἄλλ' ὅσον δῆποτε ἀκαλλιτεχνον φρά-

τούτων ἔπεται ἀναγκαίως ὅτι τὸ κύριον τοῦ καλλιτέχνου προσὸν δὲν εἶνε οὔτε αἱ ἰδέαι του αἱ νέαι καὶ πρωτότυποι, οὔτε αἱ γνώσεις του αἱ βαθεῖαι· καὶ παντοεῖς, οὔτε τὰ αἰσθηματὰ του τὰ εὐγενῆ καὶ μεγάλα, ἀλλ' ἡ δύναμις ἐκείνη ἡ δημιουργικὴ, ἡ μεταβάλλουσα διὰ τῆς καταλλήλου ἀπεικονίσεως οἰανδήποτε ἰδέαν εἰς ποίημα, εἰς καλλιτέχνημα. Ἡ δύναμις τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκφράσεως εἶνε ἡ προκαλοῦσα τὴν αἰσθητικὴν λεγομένην συγκίνησιν. διαφέρουσαν ἀπὸ τῆς κοινῆς, ἣν μεταδίδει ὁ πεζὸς λόγος, ὅσον ἡ ἐπίδρασις τοῦ καλοῦ ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ λυπηροῦ ἢ τοῦ χαρμωσύνου· αὕτη δὲ ἡ συγκίνησις, ἣν χαρακτηρίζουσιν ὡς αὔξησιν μὲν ζωτικότητος οἱ θετικοὶ πτέρωσιν δὲ τῆς ψυχῆς καὶ πρὸς ἰδανικοὺς κόσμους ἀνύψωσιν οἱ πνευματισταί, συνίσταται πᾶσαν τὴν ἠθικὴν ἐπίδρασιν καὶ τὴν ἀξίαν τῆς Τέχνης, εἴτε τὸν λόγον, εἴτε τὸ χρῶμα, εἴτε τὸ μάζμαρον ἔχη ὡς ὄργανον. Ἄμα τὸ στοιχεῖον τοῦτο λείπη ἢ ἦνε πολὺ ἀσθενές, ὅσον ὑψηλὴ καὶ μεγάλῃ, ἠθικὴ καὶ πρωτότυπος ἦνε ἡ ἰδέα τοῦ ἀξιούτου δόξαν ποιητοῦ, ὅσον ἀφόγως καλλιτεχνικὴ καὶ ἀν' ἀντηχῆ ἢ φράσις του — ἡ γλώσσα, τὸ μέτρον καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία — τὸ ἔργον του ὅμως δὲν εἶνε καλλιτέχνημα. οὐδ' ὁ ἐργάτης δικαιοῦται νὰ ποκληθῆ ποιητής. Ἄντ' αὐτοῦ πιθανὸν νὰ ἦνε φιλόσοφος, καὶ πολλάκις μέγας φιλόσοφος, ψυχολόγος ἢ ἱστορικός, κοινωνιολόγος ἢ φυσιοδίφης, φιλόπατρις ἢ φιλογύνης, εὐφυολόγος ἢ διαλεκτικός καὶ ἐπὶ τέλους κοινὸς φλήναφος, ὅπως δὰ οἱ περισσότεροι στιχοῦργοι, ἀλλ' οὐχὶ βεβαίως καὶ ζωγράφος διὰ τοῦ λόγου, ἀποδίδων μορφάς, ὡς πᾶς καλλιτέχνης. Ἄν δὲ τοῦτο ἦνε ἀναμφισβήτητον, τότε καὶ τὸ ἔργον τῆς κριτικῆς, προκειμένου περὶ καλλιτεχνίας ἐν γένει ἄρα καὶ περὶ ποιήσεως, δὲν εἶνε ποσὸς ἢ ἐξέτασις τῆς ἰδέας τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ἡ ἐκτίμησις τοῦ βαθμοῦ τῆς μεταξὺ συλλήψεως καὶ ἐκτελέσεως ἰσορροπίας, τῆς συνιστώσης τὸ ἀριστοτέχνημα. Ἐδῶ ἐπιζητοῦμεν σχέσεις μόνον καλοῦ, μορφῆς, καὶ ἀφίνουεν διὰ τῶς φιλοσόφους τὰς σχέσεις τοῦ ἀληθοῦς, τὰς ἰδέας. Ὅπως δ' ἐνὸς φιλοσόφου πρέρεγως μόνον τὰς ἐπινοοῦμεν ὡς τι ἐπουσιῶδες τὸ τυχόν γλαφυρόν αὐτοῦ ὕφος καὶ τὰς εἰκόνας οὕτω νομίζομεν δίκαιον, πρέρεγως καὶ ὡς ἐκ περὶ σσοῦ πρέπει νὰ κρίνωμεν τὸν ποιητὴν κατὰ τὰς ἰδέας του — κρίσις μὴ ἐπιηρέαζουσα οὐδαμῶς τὴν καλλιτεχνικὴν του ἀξίαν.

Ἡ παραδείγματα, τὰ ὅποια θὰ ἐδυνάμεθα νὰ φέρωμεν πρὸς

σιν καὶ ἂν δώσῃ τις εἰς τὴν κατωτέρω εἰκόνα τῆς περὶ κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως ἰδέας, ἡ ποιήσις της δὲν καταστρέφεται:

Ὁ βίος ἀγών οὐ τὸ ἄθλον ἐν οὐρανοῖς

μεγαλτέραν κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω, εἶνε ἄπειρα. Ἄλλ' ἐάν, μὴ χρονοτριβοῦντες περισσότερον, διεξέλθωμεν τὰ πρὸ ἡμῶν Ποιητικὰ Ἔργα καὶ ζητήσωμεν εἴτα κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν, νὰ κρίνωμεν τὸν ποιητὴν ὡς πρὸς τὰς ἰδέας του, τίποτε ἔκτακτον δὲν θὰ εὐζωμεν οὐδὲ θὰ δυνηθῶμεν δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰναπαραστήσωμεν ἀληθῆ τὴν ριλογικὴν του φυσιογνωμίαν. Πράγματι Ὁ κ. Μαρκορᾶς θὰ μας φανῆ ἀγαπᾶν τὴν πατρίδα του καὶ μισᾶν θανασίμως τοὺς Τούρκους· λατρεύων τὴν Ἐλευθερίαν καὶ ὄνειρευόμενος Ἑλλάδα μεγάλην καὶ ἀνεξάρτητον τιμῶν τὴν Ἀρετὴν καὶ βδελυσσόμενος τὴν Κακίαν, πλήν πολὺ συχνότερον ἐνθουσιῶν καὶ ψάλλων τὴν πρώτην ἢ γελῶν καὶ καυτηριάζων τὴν δευτέραν· θὰ μας φανῆ διατηρᾶν εὐγνώμονα καὶ λατρευτὴν τὴν μνήμην τοῦ πατρὸς του καὶ τῆς συζύγου του, εὐλαβῆς, φιλόστοργος, φιλάνθρωπος, φιλεύσπλαγχος· θὰ μας φανῆ ὕμνων καὶ ἐκθειάζων τὸν Ἑβρωτὰ ἀγρόν καὶ ὑπερνέφελον, γονυπετῶν πρὸ τῆς ὤρειας καὶ καλῆς γυναικὸς καὶ ἰσάκας μὲ τὸ εὐγραμμὸν σῶμα ἀγαπῶν καὶ τὴν ἐνάρετον ψυχὴν· πιστεύων εἰς τὸν Θεόν, παραδεχόμενος τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀνταπόδοσιν καὶ διαβλέπων διὰ τῶν ψυχικῶν ὀμμάτων πέραν τοῦ γλαυκοῦ στερεώματος παραδίδους φωτὸς ἀνεσπέρου καὶ ἀγγέλου λευκοῦ καὶ παρθένου ἀγνάς ὡς οἱ ἄγγελοι, καὶ ἄνδρας ἀσπίλους ὡς αἱ παρθένοι. Πλήρῃ ἐλπίδος ἀκόμη καὶ ἰδανικοῦ Ἕλληνος συγχρόνως καὶ χριστιανοῦ, θὰ τον ἰδῶμεν ὑπομένοντα ἀγογγύτως τὰς περιπετείας τῆς ζωῆς αὐτῆς, δοξάζοντα εἰλικρινῶς ἐν παντὶ τὸν ὑπέρτατον Κυβερνήτην τοῦ κόσμου, αἶροντα πρὸς αὐτὸν ταπεινὴν τὴν εὐχὴν του ἀλλ' ἤσυχον πάντοτε περὶ τῆς τελικῆς κατισχύσεως τοῦ ἀγαθοῦ, περὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τοῦ δικαίου, περὶ τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ τῆς μελλούσης μακαρίας ζωῆς. Οὕτω δ' εἰς ἐνὸς ἐκάστου τῶν ποιημάτων τ.υ. ἀφαιρούντες τὴν πρῶτην, τὴν ἐσωτάτην ἰδέαν, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐκτιμήσωμεν τὰ οἰσθήματα, τὴν διδασκαλίαν, τὰς δοξασίας καὶ τὰς γνώσεις τοῦ κερκυραίου ποιητοῦ, ἰχνογραφοῦντες μίαν εἰκόνα ἠθικοῦ ἀνθρώπου διὰ τῶν γενικωτέρων γραμμῶν ἢ καὶ ἐάν ἔχωμεν ὀλίγην ὑπομονὴν καὶ ἐπιδεξιότητα, μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν. — Πλήν ἡ τοιαύτη ἐργασία κατὰ τί θὰ μας διεωτίειεν ἀρὰ γε ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας τοῦ ποιητοῦ καὶ πόσον θὰ ἐδυνάμεθα ἐπ' αὐτῆς νὰ βασισθῶμεν; Γνωρίζοντες τὰς ἰδέας ἐνὸς ἀνθρώπου, τί μανθάνομεν περὶ τῆς δημιουργικῆς του δυνάμεως; Δὲν νομίζετε ἄλλως τε καὶ σεις ὅτι ὁ κ. Μαρκορᾶς θὰ ἦτο ἐπίσης ἰδιοφυὴς καλλιτέχνης, ἐπίσης δόκιμος ποιητής, ἐάν ἄλλης φύσεως καὶ τάξεως καὶ μορφώσεως ἄνθρωπος, ἡλέγητο ἀπεναν-

pour l'art τὸ διάστημα εἶνε μέγα καὶ ἡ πρόοδος ἐπαισθητή, πᾶσαν ἐλπίδα περὶ τοῦ μέλλοντος δικαιολογοῦσα.

* * *

Ὁ τι κυρίως διακρίνει τὴν τέχνην τοῦ κ. Μαρκοῦ, εἶνε ὁ αὐστηρὸς καὶ λελογισμένος χαλινός, ὃν συγκρατεῖ τὴν ἄφθονον καὶ πολλάκις δυσήνιον αὐτοῦ φαντασίαν. Ἐάν που ἴδῃτε ποίημα ἀληθῶς ἐμπνευσμένον πλὴν σεμνόν, μὲ μίαν μόνον μεταφοράν, διήκουσαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἐν τῷ ὅποιῳ αἱ ἔννοιαι διαδέχονται ἀλλήλας συνεπτυγμέναί μὲν ὡς εἰάν ἐπεκάθητο ἡ μία τῆς ἄλλης ἀλλὰ κατὰ τάξιν φυσικὴν καὶ ἀναγκαίαν ποίημα τοῦ ὁποίου ἡ ἔκφρασις, μὴ ὑπερβαίνουσα ποτὲ προκεχαραγμένον τι ὄριον εὐπρεπές, οὐδ' ἐκπίπτουσα εἰς κοινοτοπίας καὶ πλατειασμούς συνιστᾷ τὴν δυσκόλως ὀριζομένην ἐκείνην ἀριστοκρατίαν τοῦ ὕψους, ἡ δὲ γλῶσσα, καθαρὰ ὡς κρυσταλλινὴ, μελετημένη, πλουσία διὰ τῆς ἐσκεμμένης ἀντλήσεως ἐξ ὄλων τῶν δημοτικῶν πηγῶν, εἶνε κατὰ τε τοὺς τόπους καὶ τὰς φράσεις νεοελληνικὴ — δύνασθε νὰ ἴσθε βέβαιοι ὅτι τὸ ποίημα αὐτὸ φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ κερκυραίου ἀριστοτέχνου.

Ἡ λιτότης αὐτῆ καὶ ἡ συμμετρία, ἡ ὅσω τὸ δυνατόν ἐντελής τοῦ ἀσυνειδήτου εἰς τὸ ἐνσυνειδήτον καθυπόταξις, — ἀνεξαρτήτως καὶ τοῦ ἤρμοσμένου ἐκάστοτε μέτρου καὶ τῆς ἀψόγου ὁμοιοκαταληξίας καὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς λέξεως καὶ τῆς ἐν γένει καλαισθήτου φράσεως, — σπανίως ἀπαντῶσα εἰς βαθμὸν τόσης τελειότητος εἰς ἄλλον ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ποιητῶν, εἶνε διὰ τοῦτο, ἐκτὸς οἰουδήποτε ἄλλου προσόντος, κοινῶς εἰς πολλούς, ἡ χαρακτηρίζουσα ἰδίαν τὸν κ. Μαρκοῦ. Ἐπισκοποῦντες τὰς κορυφὰς τῆς ἡμετέρας φιλολογίας εὐρίσκωμεν τὸν μὲν Σολωμόν, τὸν μεγαλοφυέστερον τῶν ποιητῶν μας, διανύσαντα ζωὴν ἄτακτον καὶ περιπετειώδη ἐν διηνεκεῖ ἀγῶνι πρὸς τελειότεραν διατύπωσιν τῶν μεγάλων του συλλήψεων, ἀγῶνα σπανιώτατα ἀπολήξαντα εἰς ἀποτελέσματα ἐντελῶς ἱκανοποιητικὰ τὸν δὲ Βαλαωρίτην, τὸν κατὰ πολὺ μὲν ὑποδεέστερον τοῦ πρώτου πλὴν ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης θεωρούμενον ὡς τὸν κορυφαῖον ἐπὶ τοῦ νεοελληνικοῦ Παρνασσού, εὐρίσκωμεν ἀχαλίνωτον ἐντελῶς καὶ ἀτίθασσον, παρασυρθέντα πάντοτε ὑπὸ τῆς ἰδίας ὀρμῆς ἐκεῖθεν τῶν ὑπο τῆς Τέχνης ὀριζομένων φραγμῶν, παλλίλογον, ἀκόλαστον, ὑπερβολικόν. Ἐρευνῶντες καὶ εἰς βαθμιδὰς ἀσυγκρίτως κατωτέρας, ἀπαντῶμεν τὸν μὲν ἀριστοτέχνην τῆς φράσεως Ζαλοκώσταν ἀνίσχυρον μέχρι τέλους νὰπαλλαγῇ καθολοκληρίαν τῆς περὶ τὴν μορφήν ἰδιαζούσης ἐκείνης ἀδεξιότητος, ἧτις ἀφίνουσα χάσματα συχνὰ

Γεώργιος Μαρκοῦ

παρουσιάζει τὰ πλεῖστα ἔργα του ὡς δοκίμια χειρὸς μαθητικῆς· τὸν δὲ Παράσχον, πεπροικισμένον μὲν ὁμολογουμένως διὰ ποιητικῶν χαρισμάτων σπανίων, ὄλους ὅμως ὑπερβάντα κατὰ τὴν τοιαύτην ἀκράτειαν καὶ ἀκολασίαν. Τέλος, διὰ νὰ ρίψωμεν ἐν βλέμμα καὶ ἐπὶ τῶν νεωτάτων, ὧν ἡ φυσιογνωμία μόλις ἄρχεται εὐκρινιζομένη καὶ ἡ πτῆσις μετὰ πολλὰς κυμάνσεις εὐθυνομένη σταθερῶς, ὁ μὲν Δροσίνης μόνον διὰ τῶν Ἀμαράντων, ὅπως καὶ ὁ τρυφερώτατος Πολέμης διὰ τῶν Ἐρειπίων, κατώρθωσαν νὰ μας παρουσιάσωσι ἔργα τινὰ ἄρτια, ἀληθῶς δόκιμα καὶ εἰς ἄκρον εὐέλπιδα· ὁ δὲ Παλαμᾶς, οὐ τὸ μέλλον εὐρύ, πολὺ σπανιώτερον μέχρι τοῦδε ἠλέγχθη μὴ ἀδικήσας πρωτότυπον καὶ ὑψηλὴν σύλληψιν δι' ἀνισορροποῦ ἐκτελέσεως. (*)

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν τριῶν τελευταίων καὶ τῆς νέας ἐν γένει ποιητικῆς γενεᾶς, τὴν ὁποίαν θωπεύει ἀκόμη γλυκυτάτη ἐλπίς καὶ περὶ ἧς ἀδικος θὰ ἦτο πᾶσα τελειωτικὴ κρίσις, ὁ κ. Μαρχοῦρας ὑπερβάλλει ὄλους. Τὰ πλημμελήματα εἰς τὰ ἔργα του εἶνε σπανιώταται ἐξαιρέσεις· ἀπ' ὄλων δὲ προκύπτει καταφανῆς ἡ αὐτῆ καλλιτεχνικὴ ἰσχὺς, ἡ ἔχουσα συναίσθησιν ἑαυτῆς καὶ χαρακτηρισίζουσα ἐργάτην φύσει καὶ μορφῶσει δεξιόν, ὅστις, ἵνα κατὰ Σοφοκλέα εἰπώμεν, καὶ ἄ δεῖ ποιεῖ καὶ εἰδῶς γε ποιεῖ. Ἀφεύκτως δὲ θὰ ἦτο ὁ πρῶτος τῆς νέας Ἑλλάδος ποιητῆς ἂν εἶχε τὴν βαθύτητα καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Σολωμοῦ, ὅστις εἰς τὰ ἐντελῆ του ἔργα εἶνε ἀπαράμιλλος· ἐν ᾧ τὸρα πρέπει νὰ ταχθῆ εὐθὺς μετ' αὐτὸν καὶ πρὸ τοῦ Βαλαωρίτου, οὐτινος ἄλιν δὲν ἔχει τὴν ἀκάθεκτον πλήμμυραν τοῦ αἰσθήματος, τὸν πλοῦτον τῶν εἰκόνων καὶ τὴν ἀνδρικήν ζωηρότητα τῆς ἐκφράσεως.

Μέχρι τοῦδε ὠμιλήσαμεν περὶ στοιχείου διακριτικοῦ, ὑποπίπτοντος εἰς τὴν ἔρευναν καὶ ὑποκειμένου εἰς κανόνας. Πλὴν ὑπάρχει καὶ ἕτερον τι ἐν τῇ ποιήσει ἐπίσης διακριτικόν, μὴ ὑποκειμενον ὅμως εἰς παρομοίαν ἔρευναν, οὐδὲ δυνάμενον νὰ κριθῆ θετικῶς καὶ νὰ ποδειχθῆ μὲ res et non verba. Πρόκειται περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ποιήματος, ἡ ὁποία φαίνεται οἰονεὶ ἀπόσπασμα τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητοῦ. Ἡ οὐσία αὐτῆς εἶνε καὶ ἔσεται διὰ τὸν θνητὸν ζήτημα ἄλυτον· διὰ τοῦτο μεταξὺ τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν κριτικῶν καὶ ὡς πρὸς τὸ πρᾶγμα καὶ ὡς πρὸς τὴν λέξιν, ἐπικρατεῖ ἡ μεγαλύτερα σύγχυσις καὶ ἀσάφεια. Πρέπει ἄρα γε

(*) Σύλληψιν ἐναυθα ἐννοοῦμεν τὴν μορφήν τὴν σχηματισθεῖσαν ἐν τῷ νῷ τοῦ ποιητοῦ, πρὶν ἢ ἀποτυπωθῆ διὰ τοῦ λόγου. Δὲν ἐννοοῦμεν λοιπὸν τὴν ἐννοίαν μόνον τοῦ ποιήματος, διότι εἰς τὴν καλλιτεχνίαν μορφήν καὶ ἰδέαν εἶνε συμφυσῆς καὶ ὄχι ἡ πρώτη ἀπλοῦν τῆς δευτέρας ἐνδυμα.

νά θεωρηθῆ ὡς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τάξεως καὶ τῆς ἁρμονίας τῶν διαφορῶν μερῶν τοῦ ποιήματος, ἢ ὡς τις θεία πνοὴ ἐμφυσαμένη εἰς τὰ ἄψυχα ἔργα μόνον ὑπὸ τῆς προνομιοῦχου μεγαλοφυΐας; Τί εἶνε λοιπὸν τὸ μυστηριώδες ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλεται καὶ συγκινεῖ εἰς τὴν Τεχνὴν, ἀφ' οὗ ποιήματα μὲ μορφὴν εἰς τὴν δυσκόλως ἢ κριτικῆ θὰ εὑρίσκει ψεγάδια, ὡς ἡ τοῦ κ. Προβελεγγίου, δὲν συγκινοῦσι ψυχρὰ ὡσεὶ νεκρά, ἐν ᾧ ἄλλα, συντρίμματα καὶ ἐρεΐπια ὡς τὰ τοῦ Σολωμοῦ, πάλλουσιν ἐκ ζωῆς; Ἄγνοοῦμεν. Ἄλλ' ὅτι ἐξεύρομεν καλῶς εἶνε ὅτι ὁ κ. Μαρκορᾶς εἶνε ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἔχουσιν ἐντός των τὴν ζωὴν καὶ δύνανται νὰ τὴν μετοχετεύωσιν εἰς τὰ ἔργα των. Ἡ φωνὴ του ἐπιβάλλεται, σὲ παραύρει καὶ πρέπει νὰ τὴν ἀκούσης ἐκὼν ἄκων. Ὁ τόνος καὶ ὁ τόπος, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου σοῦ ὁμιλεῖ εἶνε ὑψηλὸς καὶ πρέπει νὰ ἐγείρῃς ἀκούων τούς ὀφθαλμούς. Ἄδύνατον δὲ εἶνε νὰ μὴ σου δακρύσου, νὰ μὴ διατρέξῃ τὸ σῶμά σου ρίγος καὶ νὰ μὴ φέρῃς τὴν χεῖρα εἰς τὸ στήθος διὰ νὰ συγκρατήσῃς τοὺς παλμούς σου. Εἶπομεν ὅτι τὸ καλὸν ἐπιδοῦν διὰ τῆς συγκινήσεως ταύτης. Ὁ κ. Μαρκορᾶς ὁ ὁποῖος ἠξέυρει διὰ τῶν στίχων του νὰ τὴν προκαλῆ εἶνε γνήσιος καλλιτέχνης. Ὁ δὲ ἀνίκανος νὰ αἰσθανθῆ τὴν πρώτην,

Νοῦς ποῦ ποτὲ δὲν εἴρηκε σὲ τέτοιοι ἤχο κατί,

μόνος αὐτὸς θάρνηθῆ τὸ δεύτερον, χωρὶς ἡμεῖς νὰ ἔχωμεν νὰ τῷ ἀπαντήσωμεν καὶ νὰ τῷ ἀποδείξωμεν τίποτε. Ἡ κριτικὴ χειραγωγεῖ μὲν τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὸν καλὸν δρόμον, ἀλλὰ δὲν ἰσχύει νὰ εἰσαγάγῃ κανένα εἰς αὐτόν...

* *

Δὲν θάναλύσωμεν ἐδῶ λεπτομερῶς ὅλα τὰ ποιητικὰ ἔργα τοῦ κ. Μαρκορᾶ. Πρὸς τὴν τοιαύτην μακρὰν καὶ εἰδικὴν ἐργασίαν τὰ ὅρια τοῦ παρόντος ἄρθρου εἶνε στενά. Ἄλλως τε ὁ σκοπὸς μας δὲν εἶνε ἡ διὰ γενικῶν γραμμῶν ἀποτύπωμα μιᾶς φιλολογικῆς φυσιογνωμίας, εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ὁποίας ὀλίγον θὰ συνέβαλλον σχόλια ἐκτεταμένα εἰς τὸν Ὅρκον ἢ εἰς τὰ ἄλλα ἔμμετρα *Διηγήματα*, εἰς τὰ *Λυρικά*, τὰ *Πρῶτα Λιανοτράγουδα* ἢ τὰ *τελευταῖα Μέτωρα* καὶ *Παραξενιές*. Τὰ κατωτέρω ὅθεν ὀλίγιστα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παραδείγματα μόνον τῆς περὶ τὴν ἔκφρασιν δυνάμεως, πρὸς κύρωσιν τοῦ δοθέντος ἀνωτέρω χαρακτηρισμοῦ.

Ὁ Ὅρκος ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Κερκύρα τῷ 1875. Εἶνε διήγημα ἐκ στίχων χιλίων καὶ ὀκτακοσίων, εἰς δύο μέρη διηρη-

μένον καὶ θεῖα ἔχον τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—69. Τὸ αἵματηρὸν τοῦτο δράμα ἀνείλιξε τὰς μεγαλοπρεπεῖς του σκηνὰς πρὸ τοῦ ἐκθάμβου κόσμου, ὅταν ὁ ποιητὴς εὐρίσκατο ἀκόμη ἐν ὅλῳ τῷ σφρίγει τοῦ ὀρίμου ἀνδρός καὶ τῆ ἀκμῆ. Καιροσκόπος δ' ὡς πάντοτε ἤρπασε τὴν περίστασιν, τὴν ὁποῖαν ἠσθάνθη πολὺ, καὶ ἐπ' αὐτῆς θεμελιώσασε, βραδέως ἐπεξεργασθὲν, τὸ ὠραιότερον ἔπος τῆς φιλολογίας μας. Ἄλλ' οὔτε εἰς τοῦ θεήματος τὸ πατριωτικόν, οὔτε εἰς τὸ πρόσφατον ὀφείλει βεβαίως τὴν ἐπιτυχίαν του. Ἡ ἔκρηξις τοῦ Ἀραχίδιου καὶ πλησιέστερον ἀκόμη τῆ Κερκύρα ἀν' ἀντήχει, ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ συγκινήσῃ ὅτι τὸ γογονό: δὲν θὰ ἐξήναπτεν ὁμοίως τὸν εὐαίσθητον καὶ εὐφάνταστον ἄν—ἄνθρωπον δι' ἡμᾶς εἶν' ἐντελῶς ἀδιάφορον! — ἐλάμβανε χῶραν εἰς τὰς Καναρίους ἢ εἰς τὰς Ἀντίλας. Ὡς πρὸς τὸ πρόσφατον, ὁ Μαρκορᾶς φαίνεται πρᾶγματι καιροσκόπος. Τὰ σύγχρονα γεγονότα, τὰ πρὸ τῶν ὀμμάτων του διαδραματιζόμενα, προκαλοῦν τὸν οἴστρον του καὶ ψάλλει μὲ νωπὰς ἐντυπώσεις τόσῳ καλῶς, ὅσον ἄλλοι μὲ μακρυσμένας ἀναμνήσεις. Τὸ ἐκτενέστερον τῶν Διηγημάτων του, τὰ Μνημόσυνά του ὅλα, τὰ Κέστρα, ὁ Ἐρχομὸς τοῦ Γεωργίου Α' ἐς τὴν Κέρκυρα, ἡ 25 Μαρτίου 1866, ἕνας Ἡρωας καὶ τέλος τὰ περισσώτερα ἰδικὰ του τὸ ἀποδεικνύουν. Ἀλλὰ δι' ἡμᾶς οὐδεμίαν ἔχει τοῦτο ἐπιρροήν, ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ ποιήματος. Καὶ ὁ οἴστρονλατούμενος ἐκ τῶν καθημερινῶν περιστάσεων καὶ ὁ παθαινόμενος ἐν τῇ ἀναπαραστάσει τοῦ παρελθόντος ἔχουσι βεβαίως τὴν αὐτὴν ἀξίαν, ὅταν τὰ θεήματα των κατορθώσωσι ν' ἀποδώσωσι καὶ οἱ δύο τόσῳ ζωηρῶς, ὅσῳ τὰ ἠσθάνθησαν. Δὲν θὰ ἐπεξηγοῦμεν διὰ τοῦτο τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Ὅρκου, ὅπως ἄλλοι, ἐπικαλούμενοι τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν συγκίνησιν τοῦ συγχρόνου Συνέτινον ἰσως καὶ τοῦτο, ἀλλὰ δὲν εἶνε ὅλον.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ διηγήματος εἶνε πολλὴ ἀπλή. Ἐκ τῶν παρεθῶν τῆς Κρήτης κατὰ τὰς φοβερὰς τῆς ἐπαναστάσεως ἡμέρας, ἄλλαι μὲν ἔπεσαν σκοτωμένες, ἄλλαι δὲ ἐτήγησαν ἀπὸ τὸν πόνο. Εἰς τὰς τελευταίας ταύτας ἀνήκει ἡ Εὐδοκίᾳ, ἡ ἡρώϊς περὶ τὰς τύχας τῆς ὁποίας πλέκεται ἡ διήγησις ὅλη. Μετὰ τὴν βίαιαν καταστολὴν τοῦ κινήματος καὶ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν εἰρηρικὴν σκλαβίαν, ἡ Εὐδοκίᾳ παλιννοσθεῖ μετὰ τῶν ἄλλων γυναικοπαίδων, μεθ' ὧν ἐστάναζε πρόσφυξ ἐπὶ ἔτη ὀλόκληρα. Ἄλλ' εἰς τὴν πατρίδα τὸ πένθος καὶ ἡ ἐρήμωσις τὴν περιμένει. Ὁ πατήρ της εἶχεν ἀποθάνει, ἡ μήτηρ της τὴν εἶχεν ἀκολουθήσει, ὁ δὲ Μάνθος, ὁ ἀγαπητός της ἀρραβωνιαστικός, ἡ μόνη της ἐν τῷ

κίσμῳ ἐλπίς, ἀνετινάχθη καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ἀρκαδίου. Μόλις βεβαιοῦται ἐκεῖ ἡ παρθένος καὶ ἀποθνήσκει ἐκ τοῦ πόνου. Ἴδου τὸ πᾶν. Ἀλλὰ πῶς ἐξειργάσθη τὸ κοινὸν τοῦτο θέμα ὁ ποιητής; Πῶς ἐσχέδιασε τὸ ὄλον καὶ μὲ ποῖα χρώματα ἐζωγράφησεν τὰς λεπτομερείας; Πῶς κατώρθωσε νάναπαράστησῃ τὰς φοβεράς σκηνὰς τοῦ δράματος τοῦ Ἀρκαδίου, ὅλην τὴν παρελθούσαν ἱστορίαν καὶ νὰ ὑποτυπώσῃ τὴν χρυσὴν περὶ τοῦ κρητικῆς μέλλοντος ἐλπίδα, μὲ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτὴν τῆς κόρης καὶ μὲ τὸν θάνατον; — Ὀνειρα ἐπὶ ὄνειροις, ὄραματα, ἄγγελιοι, ἀκτινωτὰ, προσευχαί, φαντάσματα, ὅλα τὸν ἐβοήθησαν. Ὁ κ. Μαρκοῦρᾶς ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν παλαιὰν σχολὴν πλὴν μικρολογία θὰ ἦτο πᾶσα περὶ σχολῆς συζήτησις, ἐνώπιον τοιοῦτου ταλάντου. Τὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων του ἄλλως τε εἶνε ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια νομίζετε ὅτι δὲν ἐγράφησαν ὑπὸ ποιητοῦ ὠρισμένου τόπου καὶ χρόνου ἀλλ' ὅτι ἐγαράχθησαν ἐπὶ μαρμάρου κατὰ τὴν φράσιν τοῦ κ. Παλαμᾶ, ὑπ' αὐτῆς τῆς αἰωνίας ποιήσεως. Μετὰ τὴν παρένθεσιν ταύτην ἐπιστρέφοντες εἰς τὸν Ὀρκοῦ παρατηροῦμεν ὅτι θαυμαστοτέρα πολὺ τῆς κυκωνώδους αὐτοῦ πλοκῆς, τὴν ὅποιαν μετὰ κόπου παρακολουθεῖ ὁ ἀναγνώστης, εἶνε βεβαίως ἡ ἐνάργεια τῆς εἰκόνας, ἡ ἀκριβεία τῆς ἐκφράσεως ἢ περιεκτικὴ συντομία, ἢ ψυχολογικὴ μελέτη, ἀρεταὶ διαλάμπουσαι εἰς ἐκάστην λεπτομέρειαν καὶ ἀποκαθιστάσαι αὐτοτελεῖς καὶ ἄριστον ἀριστοτέχνημα τὸ σύνολον ὅπως καὶ ἕκαστον τοῦ ποιήματος μέσο.

Διὰ τὸν ἀγνοοῦντα τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ κ. Μαρκοῦρᾶ ποιήματα ἐκ δεκαπεντασυλλάβων σχεδὸν διςχιλίων, πατριωτικὸν καὶ μάλιστα κρητικὸν θὰ ἦτο τι ἐκ πρώτης ὄψεως ἐμποιοῦν φόβον καὶ ἀπαιτοῦν θάρρος ἕκτακτον διὰ νὰ το ἀναγνώσῃ. Καὶ ὅμως ποῖος θὰ ἴσχυε νὰ μὴ το ροφήσῃ μέχρι τέλους μετὰ τὸ πρῶτον διαβατικὸν βλέμμα εἰς τοὺς στίχους τῆς ἀρχῆς :

Μέσ τὸ γοργὸ πλεούμενο ποῦ τὰ νερά σου τρέχει,
 Τώρα ποῦ ἡ ξάστερη νυχτιὰ καμμιὰ προὐὴ δὲν ἔχει.
 Νᾶξερεις, θάλασσα καλὴ, μὲ πόση τρικυμία
 Χτυπάει ψυχρὰς ἀδύνατες νύχτα τυφλὴ καὶ κρύα !

Ὅποια τῶ ὄντι ἀποστροφή, γαληνιαιὰ ὡς ἡ θάλασσα τὴν ὀποῖαν διέσχιζε τὸ ἀτμόπλοιο, τὸ ἐπαναφέρων τὰ κρητικὰ γυναικόπαιδα, λυπηρὰ μέχρι σπαραγμοῦ ὡς ἡ ἱστορία ἢ μέλλουσα νὰ ἐκτυλιχθῇ, καὶ ὑπενθυμίζουσα τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ δαιμονίου ἐκείνου Κοιμητηρίου :

Τώρα ποῦ ἡ ξάστερη
 Νύχτα μονάχου
 Μᾶς ἤρε ἀπάντεχα
 Κ' ἐκεῖ στοὺς βράχους
 Σχίζεται ἡ θάλασσα
 Σιγαληρὰ.

Τώρα ποῦ ἀνοίγεται
 Κάθε καρδιά
 Στὴ λύπη— ἀκούσετε
 Μιὰν ἱστορία
 Ποῦ τὴν αἰσθάνονται
 Τὰ σοθικά !

Ἡ διήγησις προβαίνει μετὰ τῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ ἐντελείας, ἐκτός δ' ἐλαχίστων ἀδιοράτων παρεκτροπῶν, ἢ μορφῆ εἶνε πανταχοῦ οὕτως ἀνάλογος πρὸς τὴν ἔννοιαν καὶ ὁ τρόπος τοῦ ποιητοῦ φαίνεται ὁ μόνος, ὡς ὅν θὰ ἐδύνατο αὐτὴ νὰ ἐνσωματωθῇ. Ἡ ἀποστροφή πρὸς τὴν Ἑλπίδα, ὁ ὄρκος τοῦ Μάνθου ἐπ' οὐ ἐστηρίχθη τὸ σύνολον, τὸ ὄνειρον τῆς Εὐδοκίᾶς, ἢ περιγραφή τοῦ γάμου, ἢ ἀφύπνισις, ἢ πρώτη ἐμφάνισις τῆς Κρήτης, ἢ προσέγγισις, ἢ χάρα τῆς ἐπανόδου ἢ γλυκύπικρος, εἶνε τόσαι εἰκόνας ἐκπᾶλτου κάλλους, παραλαύνουσαι μετὰ ταχύτητος ἐν τῷ Ἀμέρει πρὸ τῶν ἐκθάμβων ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου. Δὲν ἐθαυμάσατε τὴν χεῖρα τοῦ ζωγράφου ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς βαθμηδὸν εὐκρινιζομένης σκηνογραφίας τῆς Κρήτης, ὡς ἐξελλίσσετο πρὸ τῶν ἐν τῷ πλῆθει, προχωροῦντι ὁλοέν :

Ἐμπρός ! Ἡ γῆ ποῦ ξέμακρα πολὺ δὲν εἶνε ἀκόμα,
 Ὀλίγο-λίγο ἀπόσβυνε τὸ ἀγέρικόν της χρῶμα.
 Φαίνεται ἡ χλόη καὶ μὲ τὸ φῶς τοῦ ἴσκιου τὸ σκοτάδι
 Βουνὸ χωρίζει ἂ-ὁ βουνὸ καὶ ῥάχη ἀπὸ λαγκαδι.
 Δὲν εἶν' ἀπάτη ! ξάστερα 'ς αὐτὸ τὸ πλάγι κάτω
 Ἀσπρολογάει τὸ Ρέθυμνο καὶ γέρω τὰ χωριά του.

Ἡ δὲν ἐδακρύσατε εἰς τὴν προτροπὴν, τὴν ἐξερχομένην ἐκ τῶν μυχαιτάτων τοῦ ποιητοῦ διὰ νάντηχ' ἴση εἰς τὰ μυχαιτάτα τοῦ ἀναγνώστου, τὴν ἀποστροφήν αὐτὴν πρὸς τὰς κρήσας πεσοῦσας κατὰ γῆς καὶ ζητούσας τοὺς προσφιλεῖς νεκροὺς :

Φιλήστε καί ! χίλιας φορὲς φιλήσετε τὸ χῶμα
 Ποῦ ὀλοῦθε ἀπὸ τὸ αἶμά τους εἶνε βαμμένο ἀκόμα !
 Μή σας πικραίνῃ ὀλοτέλα πῶς κάθε παλληκάρι
 Δὲν ἔχει χῶρια ἕνα σταυρὸ κ' ἕνα στερὸ λιθάρι !
 Γιὰ τέτοια ἐλεύθερα κορμιά ποῦ ἐσώριασε τὸ βόλι
 Εἶν' ἄξιο μνημα μεταβίᾶς ἢ γῆ τῆς Κρήτης ἄλλῃ !
 Κ' ὅσω αὐτοῦ μέσα δὲν θάκοῦν παρ' ἄλλοις καὶ θρήνοια
 Ἄχ τῆς πατρίδας ὁ σταυρὸς θᾶνε σταυρὸς γιὰ ἐκείνοια !

τητα τοῦ ὄλου, τὴν ἀλήθειαν τῶν χαρακτήρων, οἵτινες μεθ' ὄλην τὴν ἐξιδανίκευσιν διατηροῦσι τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ὑπόστασιν, τὴν ἀνυπέβλητον ἐντέλειαν τῆς παρομοιώσεως καὶ τῆς φύσεως τὴν βαθυτάτην γνῶσιν τὴν ὁποίαν ὁμοῦ μετὰ τὴν ἀνθρωπίνης καρδίας, κατέχει καὶ εἰς κάθε σελίδα ἐπιδεικνύει ὁ κερκυραῖος ποιητής.

* * *

* Ἐχουσι βεβαίως κατὰ μέγα μέρος τὰς ἄλλας ἀρετάς, ἀλλὰ δὲν ἔχουσι τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ὄρκου τὰ ἐπόμενα συντομώτερα διηγήματα. Ὁ Ἀρίστας τοῦ ὁποίου ἡ ὑπόθεσις ἐκ τοῦ τίτλου καθίσταται φανερά, διακρίνεται περισσότερον τῶν ἄλλων διὰ τὴν σκοτεινὴν τρυ ἐκφρασίαν, τὸ ὥραϊον ἐλάττωμα τοῦ κ. Μακροῦ, διὰ τὰ ἐνδεκασύλλαβα ὀκτάστιχά του, τὸ δύσκολον αὐτὸ καὶ σπανίως ἐπιτυχὲς μέτρον, καὶ διὰ τὸ ὥραϊον ἐκεῖνο τραγοῦδι τοῦ Ἀρίστος :

Μιά κρυμμένη τοῦ θανάτου ἁμαρτία κτλ.

Ὁ Μάρτης εἶνε ἰδιόρρυθμον παραμῦθι, στιχουργημένον πολὺ πρωτοτύπως εἰς ἐπτάστιχα γοργὰ καὶ χαρίεντα ὅσον ἡ γνωστὴ δημοτικὴ ὑπόθεσις περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν γυναικῶν, ἡ μία τῶν ὁποίων, ἡ πτωχὴ, ἐπαινέσασα μετ' ὄλην τῆς τὴν καρδιᾶν τὸν Μάρτην ἐπλήσθη ὑπ' αὐτοῦ δῶρων πολυτίμων· ἡ δὲ ἄλλη ἡ πλουσία, φθονήσασα τὴν ἀδελφὴν τῆς κακίσασα τὴν ἀπατηλὴν ἀστάθειαν τοῦ Μηνῶς, ἐφρονέθη ὑπὸ τῶν μυριῶν ὄψεων τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος ἐνέκλεισεν εἰς τὸν σάκκον τῆς :

*Καὶ πέρα, σὰν αἴνυχν
Τὴν εἶχαρ ἀφίχει,
Ἐφύγαν, σφυρίζοντας
Γιὰ τέτοια τοὺς ρίχην.—
Μαρτιῶ ῥελιδόνια
Τὴν ἄλλη χαιρέτισα
Γιὰ χρόνια καὶ χρόνια.*

Ἡ Μητρικὴ Ἀγάπη παριστάνει πολὺ ζωηρῶς καὶ διὰ παθητικῶν δεκαπεντασύλλαβων τὸ ὑπερφυῆς τῆς μητρὸς αἰσθημα καὶ ἐκ τοῦ τάφου τῆς ἀκόμη ἀγαπώσης τὸ ὄρφανόν τέκνον τῆς, τὸ βασανιζόμενον ὑπὸ ἀσπλάγχνου μητρειᾶς, καὶ ἀγρυπνούσης ἐπ' αὐτῷ· ἡ δὲ Ἀληθινὴ Εὐτυχία, ὁμοιον πρὸς ἀρχαῖον ἀνά-

γλυφον, ἐξιστορεῖ τὰ τῆς ἱερείας Κυδίππης ἧτις παρκαλέσασα τὴν Ἦραν νὰ ἐπιδαψιλεύσῃ

*Τὴν καλλίτερη εὐτυχία
Ὅποῦ βρίσκεται 'ς τὴ γῆ*

εἰς τὰ τέκνα τῆς, ζευθέντα, ὡς γνωστόν, εἰς τὸ ἄρμα τῆς μητρὸς καὶ σὺραντα αὐτὴν μέχρι τοῦ ναοῦ, ἀντὶ τῶν βραδυῶντων βῶων,

*Ἐκαμ' ἔπειτα τὰ φύγη
Καί, γυρνῶντας ταπεινά,
Τὰ δύο τέκνα τῆς ξανοίγει
Χάμου ἀκίνητα, νεκρά !*

Μέχρι τοῦδε ἐγνωρίζαμεν μετὰ τῶν πολλῶν ὅτι ἡ ἰδέα τῆς θεᾶς, οὕτω σκληρῶς ἐνεργούσης, ἦτο νὰ τα παραλάβῃ ἐκ τοῦ κακοῦ καὶ κινδυνώδους αὐτοῦ κόσμου ἐν τῇ στιγμῇ ἐκεῖνη ἀμέσως, πρὶν ἢ θελον ἄμαυρῶσει τὴν μεγάλην αὐτῶν πρᾶξιν, δι' ἧς εὐηρέστησαν τοῖς θεοῖς, μετ' ἄλλην τινὰ ταπεινὴν. Ἀλλ' ὁμολογοῦμεν ὅτι μᾶς ἤρρεσε καλλίτερα ἡ ἐξηγήσις τοῦ κ. Μητσάκη (*) ὅστις ἀγνοῶν ἴσως τὴν πρώτην, ἐδυνήθη νὰ διιδῇ ἐν τῷ δωρηματι τῆς θεᾶς τὴν ἀληθινὴν πράγματι εὐτυχίαν, ὅλα τὰ θέλητρα τοῦ μηδενὸς καὶ τῆς ἀνυπαρξίας τὴν ὑπερτάτην ἡδονήν.

Τὸ ὥραιότερον ἐξ ὄλων αὐτῶν τῶν μικρῶν εἶνε οἱ ἠθασαυροὶ τοῦ Ἀλήπασσα, αἶνος μετ' ἔξοχον ἀλληγορικὴν τέχνην γεγραμμένος πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν, ἧς ἡ ὄψις μόνη ἀρκεῖ νὰ ναδείξῃ ὅλα τὰγαθά, τὰ ὁποῖα θάπτει καὶ μαραίνει εἰς ἓνα τόπον ἡ σκληροβία. Ἀκούσατε τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας τοῦ γέροντος, ἀποτρέποντος τὰ παιδιὰ ἀπὸ μάταιον κόπον, διότι δὲν ἦταν ἐκεῖ ποῦ ἔσκαπταν τὴν νύκτα, ἐκλαμβάνοντα τὸν θεὸν κυριολεκτικῶς, οἱ ἠθασαυροὶ τ' Ἀλήπασσα κρυμμένοι. Καὶ ὁμοίως, καθὼς τὸν εἶχε βεβαιώσει τὸν γέροντα αὐτόν, ὅταν ἦτο νέος, ἓνας καλόγερος ἅγιος καὶ σοφός,

*Μῦθος δὲν εἶνε ! Ὁ Τύραννος ἀμέτροντο λογάρη
Ἐθαψέ κάπον, τρέμοντας μήπως ἐχθρὸς τὸ πάρει.
Μόν' ἡ κατὰρα τοῦ θεοῦ τὸ ἀστροπελέκι ἀνάφτει
Καὶ τὰ κρυμμένα πλοῦτη του λαβρίζει καὶ ξεθάφτει,
Μὲ μιᾶς παντοῦ στήν Ἠπειρὸν σὰ φύλλα μαραμμένα
Σφοδρὸς ἀνεμοστρόφιλος πατάει τ' ἀσβολωμένα.*

(*) Ἀετικὸν Μουσεῶν. Ἔτος Γ'. φυλλ. 4.

Ἄχ. δὲ θὰ πάρων τὴ μορφή καὶ τὸ λαμπρό τους χρώμα
 Ὅσω τρεμάμενος ραγιάς θὰ τα μολύνη ἀκόμα.
 Ἄλλ' ὡς βροντήση ἀπάνω τους ἐλεύθερο ποδάρι,
 Ἐδῶ θὰ γίνουν μάλαμα κ' ἐκεῖ μαργαριτάρι.

Τὰ Λυρικά εἶνε τὸ ὑπὸ τῶν πολλῶν εὐχαριστότερον ἀναγι-
 νωσκόμενον μέρος τοῦ βιβλίου. Εἰς τὰ μνημόσυνα καὶ εἰς τοὺς
 ὕμνους, οἵτινες τ' ἀπαρτίζουσι σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου, ὁ ποιητὴς
 ἀναλαμβάνει τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ πανηγυρικὸν ὕφος τὸ τόσον
 εἰς αὐτὸν οἰκτεῖον. Ἡ δὲ φωνὴ του ἀντηχοῦσα εἰς τόνον ὑψηλόν,
 κηλεῖ, ἐκπλήσσει καὶ παρασύρει, ἐμπνευσμένη ὅσον καὶ τεχνι-
 κή. Ἐκ τῶν μνημοσύνων, τὸ πρὸς τὴν Ρεγγίαν Σκάραπα εἶνε τὸ
 λαμπρότερον. Τὸ ὄνομα τῆς κόρης αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἐθώπευσε
 συγχρόνως ἡ μελανὴ τοῦ θανάτου καὶ τῆς τέχνης ἡ πάλλευκος
 πτέρυξ, θὰ ζήση εἰς ἀπώτατον μέλλον, λάμπουσα ὑπὸ κάλλους
 καὶ ἀρετῆς, ἀρ' οὐ ὅπως λέγει ὁ ἴδιος κ. Μαρκοράς ἄλλου, μό-
 νος ὁ ποιητῆς

... ἀνοίγονται τὰ πυρῶμένα χεῖλη
 Ἐπνᾶει τοὺς ἤχους κ' ἤμπορεῖ
 Σὲ μακρυσμένην ἐποχὴν
 Φήμη θνητοῦ νὰ στεῖλῃ.

: Τίς πράγματι ἀκούων ἅπαξ θὰ λησμονήσῃ τοὺς θαυμασίως
 πλαστικούς αὐτοὺς στίχους, τοὺς ἀναπαριστῶντας ὀλοζώντανην
 τὴν νεκρὰν κόρην, τοὺς διαχύνοντας ἐπ' αὐτῆς θέλητρον αἰώνιον
 ὡς ἡ τέχνη καὶ ἀναρτῶντας στέφανον ἐξ ἀμαράντων εἰς τὴν
 ἐπιμνημόσυνον αὐτῆς στήλην :

Ἐντεταμένους ἄγγελος
 Εἶσαι ἀκριβὴ παρθένα,
 Τοῦ κάκου μὲ ταπεινώση,
 Τ' ἄσπρα φτερὰ κλεισμένα,
 Ὅλο τὸ φῶς σου ἀπ' ἀρνήσεως
 Μέσ' τὴν ὠραία ψυχῇ.

Ποῦθε κρατεῖς ἀμίλητα
 Σ' ἐμᾶς τὸ φανερόναι
 Ὁ ἥλιος ποῦ σε χαίρεται
 Τ' ἀέρι ποῦ σε ζῶνει

Ἄσα Λουλούδια βγαίνουνε
 Στὸ δρόμο ποῦ διαβῆς.

Πλὴν τοῦτο, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ὅλα ὑπερβαίνει τὸ Παράπονο
 Πεθαμένης, τὸ τελειότερον βεβαίως καλλιτέχνημα, τὸ ἐξεληθὸν
 ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Κερκυραίου. Ἔχει ἀπλήν, καθεαυτὸ ποιητι-
 κὴν ὑπόθεσιν, διαπερῶσαν τὴν ψυχὴν. Κόρη δεκατεσσάρων ἐτῶν,
 ἐν τῇ κρίσει ἡλικίᾳ καθ' ἣν ἡ φύσις, ἀποσύρουσα βαθμηδὸν
 τοὺς πέλους τῆς, ἤρχιζε νὰ τῇ ὀμιλῇ διὰ μυρίων στομάτων,
 ἀποθνήσκει πρὶν ἢ γνωρίσει τὸ ἀόριστον αἶσθημα, τὸ ὁποῖον μό-
 λις εἶχεν ἐκδύσει εἰς τὴν καρδίαν τῆς. Ἄλλ' ὁποία συγχρόνως
 ἐκτέλεισι! Φαίνεται κατ' οὐσίαν ὡς τι τῶν ἐλληνικῶν ἐπιμοτι-
 κῶν τραγουδιῶν, ἀνυψωμένον εἰς τὴν προσήκουσαν τεχνικὴν πε-
 ριωπήν. Πόσον περιπαθῆ διαδέχονται ἄλληλα τὰ λιτὰ τετραστιχὰ,
 τὰ ἐξερχόμενα ἐκ τῶν μαραμένων, τῶν ζωτῶν διψῶντων χελίμων
 τῆς πεθαμένης! μὲ πόσῃ λεπτότητι καὶ ἀκρίβειαν ἰσογρα-
 φεῖται ὁ πρῶτος ἄγνος καὶ ἀόριστος ἔρωσ τῆς παρθένου καὶ πό-
 σον εἶνε ἡ εὐχὴ, τὴν ὁποίαν προφέρει εἰς τὸ τέλος θερμῆ, ὡς ἡ
 λαῦρα ποῦ ἐγκλείει εἰς τὴν καρδίαν τῆς διὰ τὸν ὠραῖον κόμον,
 αἰσθανομένη ἀπὸ ἐκεῖ κάτω τὴν αὐραν τοῦ Ἀπριλίου του! . . .
 Ἡ φλογερὰ αὐτὴ πρὸς τὴν ζωὴν ἀγάπη, ἡ ἀποστροφή πρὸς τὸν
 ἀραχνιασμένον Ἄδην, ἡ συκωνωνία μετὰ τοῦ ἐπάνω κόσμου,
 ἡ μετὰ θάνατον αἰσθησις τοῦ ἀνθρώπου ὡς τινος ἐγκλειστοῦ εἰς
 μαύρην φυλακὴν, εἶνε ταῦτα χαρακτηριστῆρες ἀκραιφνεῖς νεοελληνι-
 κοί: τὸ δὲ ἀπέριττον ποίημα φέρει πρὸς ἐπιμετρον τὴν ἐθνικὴν
 αὐτῆν χροίαν, λεπτήν, ἀληθῆ καὶ ἀνεπιτήδευτον, τὴν μόνην εἰς
 καλλιτέχνημα ἐπιτροπομένην. Οὕτως ἐννοοῦμεν ἡμεῖς τὴν ἐθνικὴν
 φιλολογίαν καὶ τοιαύτην μόνον θαυμάζομεν τὴν μίμησιν — ἂν
 πρέπει νὰ ὀνομασθῇ μίμησις — τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν.
 Καὶ δύο λέξεις διὰ τὸ θάνατο Καράρι, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀκου-
 σία φέρεται ἡ ἰδική μας προτίμησις. Πτηγὸν ἄδον ἐντὸς κλω-
 βίου καὶ ἀναπαριστῶν τὴν ψυχὴν φυλακισμένην ἐντὸς τοῦ σώ-
 ματος, εἶνε σύμβολον οὕτω κοινόν, ὥστε βέβαια ἡ ἐκτέλεισις ἄλλου
 τινὸς θὰ προέχρουε κατὰ τοῦ τετριμμένου. Ἄλλ' ἡ πρωτοτυπία
 καὶ ἡ δεξιότης τοῦ ἀληθοῦς καλλιτέχνου ἐδῶ ἴσα-ἴσα εὐρίσκει
 πεδῖον ν' ἀναδειχθῇ. τὸ δὲ Καράρι τοῦ κ. Μαρκορά, τὸ σύντο-
 μον καὶ ὠραῖον ποιηματάκι μὲ τὴν πληθὺν τῶν συνεσφιγμένων
 του ἐνοιῶν — καὶ εἶδομεν τίνι τρόπῳ ἀγαπᾷ ὁ ποιητὴς νὰ τας
 συσφιγγῇ — μὲ τὴν ἄσφογον ἐπεξεργασίαν τῆς παραμοιώσεως, δύ-
 νηται μετὰ τῶν μνημοσύνων του νὰ προβληθῇ ὡς παράδειγμα

νέας διατυπώσεως τῶν πλαισίων καὶ γνωστῶν. Ἀκούσατε : Βεβαίως πρέπει νὰ εὐρίσκησιν μεγάλην εὐχαρίστησιν εἰς τὸ ἴδιόν σου ἄσμα, μικρὸν μου κανάρι, διὰ νὰ τραγοῦδῃς οὕτω, χωρὶς νὰ ἔχουν δι' ἐσὲ θέλητρον κανέν τὰ ἐπίζηλα βραβεῖα τοῦ κόσμου ! Διὰ τὸν ἄνθρωπον ὅμως ἡ κρυφία καὶ ἐσωτερικὴ αὐτῆ ἀγαλλίας δὲν ἐπαρκεῖ ὡς ἀμοιβὴ τῶν κόπων του, καὶ ἄλλην αἰωνίως ἐπιζητῶν, οὐδέποτε ὁ δυστυχῆς χαίρεται χαρὰν μεγάλην καὶ ἀγνήν ὡς τὴν ἰδικήν σου. . . . Ἀλλὰ μήπως ψάλλεις οὕτως ἄπονον καὶ ἄλυπον, διότι λησμονεῖς ἐν τῷ κλωβίῳ ὅπου ἐφυλακίσθης καὶ τὸν κόσμον καὶ τὰς πτέρυγας καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς ὠραίους τόπους καὶ τὰ ἄνθη καὶ τὰ νερά ; Α, ἄν σου συμβαίη αὐτό, τότε βέβαια ψυχῇ ἀνθρώπου εὐαίσθητος δὲν τολμᾷ νὰ σὲ φθονήσῃ, ἀθῶον κανάρι ! Καὶ προτιμᾷ τὴν τύχην τὴν ἰδικήν της ὡς ἡ τοῦ ποιητοῦ, ἥτις ἔγκλειστος εἰς τὸ ἄχαρον σῶμα, κλαίει μόνον τώρα καὶ βρέχει μὲ δάκρυα τὸ χῶμα, ποῦ καλύπτει τοὺς προπελεθόντας προσφιλεῖς, τὰ τέκνα του, τοὺς γονεῖς του, τὴν σύζυγόν του, ἕως οὗ θελήσῃ ἡ Μοῖρα νὰ ἐλευθρώσῃ καὶ τὸ ἰδικόν του πνεῦμα ἐκ τῆς φυλακῆς. Διότι,

Ἐκεῖτο ἔφρει
Πῶς ἐγεννήθηκε
Γιὰ κάποιου ἀστέρη
Ποῦ τὸ καλεῖ,
Καὶ θρέφει ἐλπίδα
Μὲ τὰλλα πνεύματα
Στὴ νέα πατρίδα
Ν' ἀνταμωθῇ.

Μ' αὐτὰ ἐρωμένο
Πικρὸς ἐνθύμησες
Τὸ εὐτυχισμένο
Δὲ θάχῃ πειό,
Καὶ θ' ἀρχιγήσῃ
—Κανάρι ἀθάρατο—
Νὰ κελαιδῆσῃ
Στὸ οὐράν.

Τὰ Πρῶτα Λιανοστράγουδα μᾶς παριστάνουν τὸν ποιητὴν ὑπὸ νέαν ὄλως ὄψιν. Νέος, ἄφροντις, ἐρωτευμένος, φαιδρός, κομψός καὶ χαριτολόγος μᾶλλον ἢ ὑψηλός καὶ σοβαρός. Τὰ πλεῖστα τῶν μικρῶν αὐτῶν ἐρωτικῶν κομψοτεγγημάτων, οἷα ἐπιτηδεύονται αὐτὰ καὶ οἱ νεώτεροι, εἰμποροῦν νὰ μας πείσουν πόσῃν καὶ ἡ ἀπλουστερά, ἡ μικροτέρα ἰδέα λαμβάνει ἀξίαν διὰ τῆς ἀναλόγου τεχνικῆς μορφῆς. Τὸ Τραγοῦδι τῆς Ἀνῆρας, τὸ Θυμησιακό, τὸ Ἀνθόνερο, ἡ Δέηση, τὰ Τραγοῦδια καὶ σχεδὸν ὅλα τοῦ τρυφεροῦ αὐτοῦ μέρους ὁμοιάζουν μὲ τὰ ρωπικά τοῦ κ. Μάιφαρτ ἢ τοῦ κ. Χουτοπούλου, μὲ τὰ ἔργα ἐκεῖνα τῆς τέχνης τὰ λεπτεπίλετα, τὰ ὁποῖα ἂν καὶ ἐξ εὐτελοῦς ὕλης κατασκευασμένα, ἐκπροσωποῦντα ὅμως χάριν, πνεῦμα, ἰδέαν, ὑπερβαίνουσι καὶ πρέπει νὰ ὑπερβαίνωσι κατὰ τὴν ἀξίαν τὸν χρυσὸν καὶ τοὺς

ἀδάμνατας. Ἡ ἐξέλιξις ἐν τῷ κόσμῳ μας παρουσιάζει καὶ τοῦτο τὸ φαινόμενον. Ἐφ' ὅσον πρόβαινει ὁ πολιτισμὸς, τὴν πολυτίμον ὕλην, τὰ μέταλλα καὶ τοὺς λίθους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ παλαιὰ βαρβαρότης καὶ ἡ σπάνις ἔδωκεν ἀξίαν συνθηματικὴν, διαδέχεται ἐν τῇ ἐκτιμῆσει τῶν ἀνεπτυγμένων ἢ καλλιτεχνικῆς κατεργασίας, ἡ πᾶσαν ὕλην ἰκανὴ νάνυψῶσθαι. Οὕτως ἐκ παραλλήλου, ἐνοουμένης βαθμηδὸν περισσότερο τῆς οὐσίας τῆς καλλιτεχνίας καὶ τῆς ποιήσεως, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἰς τὸ μέλλον θὰ προτιμᾶται κοινῶς τῶν ὑψηλῶν τάχα καὶ μεγαλοπρεπῶν θεμάτων, ἢ λεπτῆ παριτέχνης, ἢ πᾶν θέμα ἰκανὴ νάνυψῶσθαι.

Ἡ δ' ἐρωμένη τοῦ κ. Μαρκοῦ, ἡ Μαρία ἐκεῖνη τὴν ὁποῖαν ψάλλει εἰς τὰ Λιανοστράγουδα, ἀναλαμβάνει ἐκ τῶν στίχων αὐτῶν ὁμοία κατὰ τι πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ Ὀρχου. Πατεῖ ἐπὶ νεφέλης ρομαντικῆς καὶ φέρει εἰς τοὺς ὠμούς πτέρυγας· μένει ὅμως κατ' οὐσίαν ἡ γυνὴ ἢ πραγματικῆ, ἔτοιμος εἰς τὴν πρώτην περίστασιν νὰ τὰς περιμαζεύσῃ καὶ νὰ πέσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ποιητοῦ, ποθήσαντος νὰ τὴν φιλῇ καθημέραν (Λαμπρῆ) καὶ νὰ ἦνε μαζί της μερόνυχτα, ὅπως τὸ ζηλευτὸ ἀσπρόμαλο σκυλλάκι της (Ἐπιθυμία).

* * *

Ἀπὸ τὰ τελευταῖα Μέτωρα καὶ Παραξενεαίαι, τὰς ἐλαφρὰς αὐτὰς πνευματώδεις συνθέσεις, τὰς ὁποίας διακρίνει το μέθυ καὶ ἡ φαιδρότης ἀλλὰ καὶ ἡ εἰρωνεία καὶ ἡ σάτυρα, χωρὶς νὰ ἐμμείνωμεν εἰς τὸ ὕψος, τὸ Ὀνειρο τῆς Μαρίας, τὸ Μυροῦδι τοῦ Λάρου, καὶ τὸ δηκτικώτατον ἐκεῖνο καὶ δυνατὸν Ὅ ἔναρ ἥρωα, σπεύδωμεν πρὸς τὴν σάτυραν τὴν ἐπιγραφομένην Ἀπλῆ καὶ καθαρῆ, ἥτις ἀποτελεῖ καὶ τὸν ἐπίλογον τοῦ βιβλίου. Εἰρωνεῖται ἡ ἀρχὴ μέχρις ἐκτακτοῦ γεγραμμένου, εἶνε τὸ μόνον ποίημα, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐκτιμηθῇ καλῶς καὶ ὡς πρὸς τὴν ἰδέαν. Ἄν τὴν ἰδέαν αὐτὴν δὲν εἶχε ἢ δὲν ἐφήρμοζεν ὁ κ. Μαρκοῦ, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἦνε καλλιτέχνης. Βλέπετε λοιπὸν πόσον ἐνε οὐσιώδης. Πρόκειται περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, τοῦ ἐν Ἑλλάδι αἰωνίου αὐτοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον κακῇ μοίρᾳ κρατεῖ χωρισμένους ὄχι μόνον τοὺς λογίους ἀλλὰ καὶ τὸ ἔθνος ὁλόκληρον. Ἄς μας ἐπιτραπῇ νὰ μὴ ἐπαναλάβωμεν ὅσα εἶπομεν ἐν τῇ προηγουμένῃ ἡμῶν μελέτῃ (') καὶ ἀλλάξωμεν πολλάκις καὶ νὰ θεωρήσωμεν καλῶς λελυμένον τὸ ζήτημα ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς. Τῆς ἀπλῆς ταύτης γλώσσης ὑπερμαχός

(') Ἐμμαουήλ Ροῖδης ἐν τῇ Ὀμοίῳ Στοιχῶν 1891.

κηρύσσεται, ως ἦτο ἐπόμενο, καὶ ὁ κ. Μαρκοῦρας, τὴν προτίμησιν του δὲ ταύτην ἀναδεικνύει ἐσκεμμένη καὶ μελετημένη ὅσον ὑπ' ὀλίγων αὐτῆ αὐτῆ ἢ γλώσσα, δι' ἧς ἔχει γράψει τὰ ποιητικὰ του ἔργα. Ἀντλοῦσα τοὺς θησαυροὺς τῆς ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ καὶ ἐκ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, γνησία καὶ εἰς τύπους καὶ εἰς σχήματα, ὁμοίομορφος μετ' αὐστηρότητος ἀγνώστου ἀκόμη εἰς τοὺς ποιητὰς μας καὶ εἰς τοὺς πεζογράφους μας (**) ἀλλ' ἀναλαβοῦσα πλέον ὅλην τὴν ἑξαρσιν καὶ τὴν εὐστροφίαν τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, εἶνε γλώσσα ἀπλῆ συγχρόνως καὶ ὑψηλῆ, πλουσία καὶ ἀρμονικῆ, ἱκανῆ νὰ παρακολουθῆ τὴν σκέψιν διανοίας ἀριστοκρατικῆς καὶ ἀποβαίνουσα εἰς τὰς δημογραφικὰς χεῖρας τοῦ κ. Μαρκοῦρα ὄργανον ἐκφράσεως καλλιτεχνικῆς σχεδὸν τέλειον. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ σπανίᾳ πεζογραφίᾳ του τὴν ἴδιαν γλώσσαν μεταχειρίζεται μετ' ἀγάπης. Ἀποστρεφόμενος πάντα διχασμὸν τύπων καὶ μὴ ἀνεχόμενος τοὺς νεκροὺς τύπους τῆς καθαρευούσης, εἶνε ἐκ τῶν φρονούντων μετὰ παντὸς ὅτι ἔχει ἡ φιλολογία μας ὑγιέστερον, ὅτι δὲν εἶνε διόλου αἰσχος νὰ καταγόμεθα μόνον ἐκ τῶν ἀρχαίων χωρὶς νὰ εἰμεθα καὶ οἱ ἴδιοι ἢ νὰ παράγεται ἡ νεοελληνικὴ γλώσσα, καὶ ὅτι ἂν τὸ ἀτυχεῖς τῆς λατινικῆς αἰ νεολατινικῆς γλώσσας, καὶ ὅτι ἂν τὸ ἀτυχεῖς αὐτὸ ἔθνος ἦνε τῷ ὄντι προωρισμένον νὰ ζήσῃ, οἱ δημοτικοὶ ζῶντες τύποι θάντικαταστήσωσι μίαν ἡμέραν ἐν παντὶ τοὺς ἀρχαίους. Ὁ δικηγόρος κ. Κ. Ν. Ράδος, αὐτεπάγγελτος συνήγορος τοῦ Κόντου καὶ τοῦ Θεριανοῦ καὶ ἔχων ἐννοεῖται ὅπως ἀντιθέτους ἰδέας, φρονεῖ ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μαρκοῦρα — Γερασίου τινὸς Μαρκοῦρα διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν φράσιν του — ἐνεκα τῆς γλώσσης του κυρίως ἐξελίξει μείνει καρφωμένον ἐν ταῖς προθήκαις τῶν βιβλιοπωλείων μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος. Εἰμποροῦμεν νὰ το πιστεύσωμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς χάριν τοῦ κ. δικηγόρου, ἀλλὰ δι' ἄλλον τινὰ λόγον, σχεδὸν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον . . .

Εἶπομεν ὅτι τὴν γλώσσαν τοῦ κ. Μαρκοῦρα ἐπέδρασε κυρίως ἡ μελέτη τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν. Εὐτυχῶς ὁμως, ὡς εἶδομεν, μόνον τὴν γλώσσαν ἔκτος ὀλιγίστων τινῶν ἐκφράσεων πλαστικῶν καὶ τρόπων τοὺς ὁποίους ἐδῶ κ' ἐκεῖ δανείζεται ἐκ τῶν δημοτικῶν, ὁ κ. Μαρκοῦρας ἐτρέπη ἐπ' ἄλλα πρότυπα τέχνης. Ἐγκαίρως κατενόησε — δυστυχῶς ὅχι ὅπως ἄλλοι τῆς

δημοτικῆς μούσης δουλικὸν μιμηταὶ—ὅτι ἐν ᾧ ἀφ' ἐνὸς τὰ φυσικὰ ἄνθη ἀνθίστανται ἀμίμητα καὶ πρὸ τῆς τεχνικωτέρας μιμήσεως, ἡ τέχνη ἀφ' ἑτέρου τοῦ ποιητοῦ, ὑπὸ πνευμάτων ὑπερόχων ἀναβίθασθεῖσα εἰς σφαιρὰς ὑψηλάς, θὰ ἴδρικετο ἀποβλέπουσα ὡς πρὸς μόνον ἰδανικὸν τελειότητος πρὸς τὴν πρωτογενῆ καὶ πτωχὴν ὑφὴν τῶν δημοτικῶν. Διὰ τοῦτο τὰ πρότυπα του ἦσαν ἄλλα. Ἐκ τῶν ἰδικῶν μας ὁ μέγας διδάσκαλος Σολωμὸς καὶ ἐκ τῶν ξένων οἱ μεγάλοι ποιητὰί τῆς Ἰταλίας. Ἡ ἐπίδρασις πρὸ πάντων τῆς κλασσικῆς αὐτῆς φιλολογίας φαίνεται εὐκρινεστάτη εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ κ. Μαρκοῦρα. Τοῦτο ὁμως, φρονούμεν, κατ' οὐδὲν εἰμπορεῖ νὰ μειώσῃ τὴν ἀξίαν του. Πρὸ πολλοῦ τὸ βιβλίον εἶνε ἐκ τῶν ἀπαρατήτων ἐφοδίων τῶν καλλιτεχνῶν, δυνάμεθα δὲ καὶ μεταξὺ τῶν μεγίστων νὰ διακρίνωμεν τὰς προτιμωμένας τῶν ἀναγνώσεως. Ἡ ἐπίδρασις μάλιστα δὲν περιορίζεται πολλάκις εἰς τὸν τύπον ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οὐσίαν. Καταντᾷ νὰ βλέπη τις τὸν κόσμον ἐξ ἡμισείας διὰ τῶν ὀμμάτων του καὶ ἐξ ἡμισείας διὰ τῶν βιβλίων οὐχὶ δὲ σπανίως ἢ ἀνάγνωσις βιβλίου χρησιμεύει ὡς παρακέντησις πρὸς ἔργον, τὸ ὅποιον πρὸ αὐτῆς δὲν ἐσκόπευε τις νὰ γράψῃ. Διὰ τοῦτο νομίζομεν ὅτι εἶνε ἀρκετὰ πρωτότυπον ἐν βιβλίον ὅταν καὶ ἐξ ἡμισείας ἦνε πρωτότυπον, ἀφ' οὗ ἡ μίμησις, ἀκουσία καὶ ἀναγκαία, οὐδὲως ἰσχύει νὰ παραβλάψῃ τὴν ἀξίαν ἀνδρὸς φύσει πρωτοτύπου, ἀισθανόμενον ἐν εαυτῷ γὰρ αὐτεξούσιον καὶ ἀτίθασσον, ἱκανὸν νὰ ἐπιθέτῃ ἐπὶ παντὸς τὴν ἀτομικὴν του σφραγίδα. Οὕτω καὶ ὁ κ. Μαρκοῦρας μένει καὶ θὰ μείνῃ πάντοτε Μαρκοῦρας, πρότυπον καὶ αὐτὸς πρὸς μίμησιν παρ' ἄλλοις, μ' ὅλον ὅπου συχὰ ἐνθυμεῖται ἀναγινώσκων αὐτόν, καὶ τὸν ἀθάνατον Γιβελίνον τὸν περιγράφοντα διὰ τέχνης ὑπερρουοῦς τὸς μυστηριώδεις τόπους τοῦ σκότους καὶ τοῦ φωτός, καὶ τὸν ψάλτην τῆς Ἠλευθερωμένης Ἰερουσαλήμ, τοῦ ὁποίου οἱ στίχοι ἐπηχούσιν ὡς σάλπιγγος ἤχοι καὶ κλαγγαὶ ξιφῶν, καὶ τὸν ποιητὴν τῆς Ἠμέρας τοῦ ὁποίου ἡ σάτυρα πλαταγεῖ ὡς μαστίγιον ἐπὶ τοῦ καλλιμύρου προσώπου τοῦ εὐγενοῦς μεδιολανοῦ, καὶ τὸν κλαύσαντα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦτούτου Ζακύνθιον τὸν λαξεύσαντα στίχους ὡς ἀρχαία ἀνάγνωφα, καὶ τὸν ἐραστὴν τῆς Λαύρας, τὸν ἀνυψώσαντα διὰ τῆς ἐνθέου λατρείας του καὶ τῶν συννέτων του ἐπὶ ἀθανάτου βάσεως τῆν γυναικᾶ μετέωρον καὶ ἀγγελικὴν, καὶ ἐπὶ τέλους τὸν εὐσεβῆ καὶ μεγαλόστομον ποιητὴν τῆς ὁμοίας Μαῖου τὸν κατ' ἐξοχίην ἀναπολούμενον εἰς τὰ Λυρικά τοῦ Μαρκοῦρα, ὅπως εἰς τὰ τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Τυπάλδου. Ὅμοίως καὶ εἰς τοὺς στίχους ἄλλων δοκιμῶν ποιητῶν καὶ μάλιστα ἐκ τῶν νεωτέρων, πρὸς τοὺς ὁποίους

(**) Ἀπὸ τὰς τετρακοσίας σελίδας τῶν Ποιητικῶν Ἔργων, μόνον τὴν σόλοικον γενικὴν θεολόγησιν καὶ παρακάτω μίαν ἄλλην ἀέρος, μετὰ τινῶν ἄλλων ἐλαφροτέρων, θὰ σημειώσῃ ὁ λεπτολόγος ἐπικριτής.

ἡ Ἰταλικὴ φιλολογία εἶνε ὀλιγώτερον προσιτὴ, ἢ ἐπίδρασις τῆς γαλλικῆ τέχνης εἶνε μᾶλλον κατὰδηλος. Ἐκτὸς τοῦ Χάινε, τοῦ μάγου τεύτονος, τοῦ ἐπιδράσαντος σχεδὸν πάντα καὶ πανταχοῦ μετ' αὐτὸν γράψαντα στίχους, ὁ Κοππέ, ὁ Σουλλὺ Προυδάμ, ὁ Μπαμβίλ, ὁ Δελίλ καὶ ἐν μέρει ὁ Οὐγὼ εἶνε πράγματι οἱ περισσώτερον ἀναφαινόμενοι εἰς τοὺς ἀθηναίκοις στίχους. Ἀλλὰ δὲν εὐρίσκωμεν διὰ τοῦτο εὐλογον λόγον νὰ κατηγορήσωμεν κανένα τῶν ἐχόντων ἤδη τὸ ἐγὼ τοῦ Καλλιτέχνου ἐπαρκές — διότι περὶ τῶν λοιπῶν οὔτε λόγος! — οὐδὲ νὰ τὸν προτρέψωμεν ἐκ τῆς ἐξόχου ἐπιτυχίας τοῦ Μαρκοᾶ πρὸς μιμήσεις ἰταλικάς.

* *

Περὶ τὸ ὄνομα τοῦ κ. Γερασίμου Μαρκοᾶ ἐσχάτως μόνον ἐγένετο θόρυβος. Πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν *Ποιητικῶν Ἔργων* (1890) μὴ δημοσιεύων ὁ κερκυραῖος ποιητὴς εἰς τὰ περιοδικὰ οὐδ' ἀναμιγνύμενος εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐν γένει δρᾶσιν, ἦτο εἰς πολὺ στενὸν κύκλον λογίων καὶ μάλιστα ἐπτανήσιων γνωστός, καὶ εἰς πολλοὺς ἐξ ὀνόματος μόνον. Καὶ ἐδύνατό τις μὲν ἀληθῶς νὰ συναντήσῃ τὸνομα τοῦ ὡς ποιητοῦ τοῦ Ὀρχου εἰς τὴν τερατώδη ἐκείνην νεοελληνικὴν φιλολογίαν τοῦ κ. Ῥαγκαβῆ, — ὅστις μόνον ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν διαφωνῶν δὲν φεΐδεται ἐπαινοῦ διὰ τὴν ποιητικὴν ἀξίαν τοῦ κ. Μαρκοᾶ — καὶ εἰς τοῦ Θωμασαίου τὸ *Δίσθητικὸν Λεξικόν*, καὶ εἰς τὸ τοῦ Δεγουβερνάτη, καὶ εἰς τῆς Κυρίας Ἀδάμ τὴν γνωστὴν περὶ τῶν ποιητῶν μας μελέτην, ἢ νὰ αναγνώσῃ εἰς καμμίαν παλαιὰν Ὠρὰν ἐπαινετικὴν περὶ αὐτοῦ βιβλιοκρισίαν τοῦ Βράιλια· πλὴν εἰς τὸ πολὺ κοινὸν καὶ μάλιστα εἰς τὴν νεολαίαν ὁ Μαρκοᾶς ἦτο ἄγνωστος. Μόνον μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ τόμου ἐκείνου ἡ ποιητικὴ του φυσιογνωμία ἀνέλαμψεν αἰφνιδίως καὶ ἐξεθάμβωσε. Ἐὶ κεκρυμμένος, εἰπονμιᾶ φωνῆ, θησαυρός! Τὰ περιοδικὰ ἐφιλοτιμήθησαν ποῖον πρῶτον νὰ καταχωρήσῃ στίχους του ἐγράψαν ἐκτενεῖς βιβλιοκρισίαι (*) καὶ ἐπὶ ἡμέρας ἢ ἐμφάνισις τοῦ κερκυραίου ἦτο τὸ φιλολογικὸν γεγονός. Σήμερον ἡ φήμη του ἐστερεώθη. Ἡ ὑπόληψίς του ὡς τοῦ πρῶτου τῶν ζώντων ποιητῶν ἤρξατο κρατυνομένη ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει ἢ δὲ ἀγάπῃ τοῦ κόσμου — γενικωτέρα καὶ περιφανέστερα βέ-

A. Inaywvλίσκος

(*) Ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν *Ποιητικῶν Ἔργων* ἐδημοσίευσεν βιογραφικὴν μελέτην περὶ Μαρκοᾶ, ἀπαγγελλθεῖσαν πρῶτον ἐν τῷ *Παρθασῶ*, ὁ κ. Θ. Βελλιανίτης. Μετὰ τὴν ἐκδοσιν ἔγραψαν περὶ αὐτῆς ὠραϊότατα, ὁ μὲν ἀντικειμενικώτερον ὁ δὲ ὑποκειμενικώτερον, οἱ κύριοι Παλαμῆς καὶ Μητσάκης.

βαια ἂν ὁ κόσμος μας ἦτο ἄλλο: και λησμονῶν ὀλίγον τὴν ἀμέθεκτον δόξαν ἀμφιβόλων προγόνων, ἐστρέφετο πρὸς τοὺς ὀλίγους συγχρόνους, τοὺς ἀληθῶς τιμῶντας τὸ νεώτερον Ἔθνος—ἡ ἀγάπη τὸν περιβάλλει ἤδη καὶ τὸν παρακολουθεῖ, ἰδιώτην μονήρη, μέγρι τοῦ ἡσυχου του ἐρημητηρίου. Πλὴν ὁ ὠραῖος πρεσβύτες—εἶνε σήμερον ἐξήκοντα καὶ πενταετῆς—μὲ τὸ γαλήνιον πρόσωπον, τὴν λευκὴν γενειάδα καὶ τοὺς συμπαθεῖς καστανοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς σκιαζομένους ὑπὸ ὀφρύων πυκνῶν, μὲ τοὺς ἀφελεῖς τρόπους καὶ τὴν ἀνεπιτήδευτον περιβολήν, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου τὸ μέτωπον περικοσμεῖ ἤδη τῆς δόξης ἢ αἰγλή, ὀλίγον φαίνεται φροντίζων δι' αὐτήν. Μόνην δὲ τοῦ ἔργου του ἀνταξίαν ἀμοιβὴν θεωρεῖ ὅπως τὸ κανάρι του τὴν ἀγαλλίασιν, ἧτις πλημμυρεῖ τὴν καρδίαν τοῦ ποιητοῦ, τὴν πάλλουςαν μετὰ νεανικοῦ ἀκόμη σφρίγους εἰς τὰ εὐρέα στήθη—ἀγαλλίασιν τὴν ὁποίαν μόνος ἐκεῖνος δύναται νὰ αἰσθανθῇ καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ,

*Ποῦ ὠραῖο νὰ δώκῃ εὐτύχησε στὰ ὄνειράτα του σῶμα,
Μὲ στίχο ἢ μὲ μάρμαρο, μ' ἦχο ἁρμονίας ἢ χρῶμα!*

Τόλιος 891.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΑ ΚΑΛΗ ΨΥΧΗ

Ἦ κόσμῳ ποῦ μ' ἐδέχτηκες,
Γιὰ μὲ δὲν εἶσαι ξένος·
Ἐπὶ τὴ γῆ σ' ἀγνάντευε
Ὁ νοῦς μου ἐρωτεμένος.
Ὅλα τῆς γῆς τὰ θέλητρα
Μὲ βλέμμα κρύο θωροῦσα,
Μόνον στὰ κάλλη ἐζοῦσα
Ποῦ μῶδειχες ἐσύ.

Ὅχι, δὲν ἦταν ὄνειρο,
Γλυκεῖά, πλανήτρα ἐλπίδα·
Ζῶ καὶ ἀναπνέω ταῖς αὔραις σου,
Παντοτεινὴ πατρίδα!

Λάμψη χρυσή, ἀδασίλευτη
Τριγύρω πλημμυρίζει·
Μοσχοβολάει καὶ ἀνθίζει
Τὸ ἀμάραντο κλαρί.

Ἀδέλφια, ποῦ στὸ μνήμα σας
Ἡ γῆ δακρῦζει ἀκόμα,
Ποῦ, σὰν ἀγγέλοι, ἐπήρετε
Καθάριο φῶς γιὰ σῶμα,
Ἀποδεχτῆτε, ἀνοίγοντας
Τὸν κύκλο ποῦ σᾶς δένει,
Κι' ἄλλη ψυχὴ, φτασμένη
Ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ.

Μὴ φύγη ἀπὸ τὴν ὄψη σας
Ἡ οὐρανικὴ γαλήνη,
Ἄν ἓνα πνεῦμα βλέπετε
Δάκρυα θερμὰ νὰ χύνη·
Ἐδῶ πετῶντας, ἄφηκα
Στὴ γῆ τοὺς ποθητοὺς μου,
Γι' αὐτὸ μὲ λύπη ὁ νοῦς μου
Ξαναγυρίζει ἐκεῖ.

Καὶ πῶς, καὶ πῶς τὴν ὑστερῶν
Στιγμὴ νὰ λησμονήσω,
Σὰν τοῦ κορμιοῦ ἐπολέμουνα
Τὴ φυλακὴ ν' ἀφήσω;
Ἄχ! τὰ παιδιὰ μου βλέποντας,
Γιὰ τ' οὐρανοῦ τὸ δρόμο
Ἄκουα βαρῶν στὸν ὄμο
Τὰ ὀλάνοιχτα φτερά.

Στὴ φλόγα τῆς ἀγάπης του
Τότε ὁ Θεὸς μ' ἀναύει·
Τοῦ κόσμου κάθε μέριμνα
Ἐμὲ γιὰ λίγο παύει·
Φεύγω—καὶ ἀκούω τὰ τέκνα μου
Ποῦ ἀπὸ τὸν κάτω ἀέρα·
Πατέρα μου! Πατέρα!
Φωνάζουν θλιβερά.

Καὶ σεῖς δὲν ἀγροικίσετε
Ὅμοια φωνή, τὴν ὥρα
Ποῦ χάρι θεία σᾶς ἔφερε
Μὲς τὴν αἰώνια χώρα;
Ἀγγέλων ὕμνοι ὀλόχαροι
Ποτέ τους δὲ θὰ φτάσουν
Ταῖς κλάψαις νὰ σκεπάσουν
Τῆς χήρας, τ' ὄρφανοῦ.

Δεμένος εἶναι ἀχώριστα
Ὁ κόσμος μὲ τὸν Ἄδην·
Ἄνθια οἱ καλοὶ στὰ μνήματα
Σκορποῦνε αὐγὴ καὶ βράδην·
Κ' ἐμεῖς διαλέμε, πλέκομε
Στὸν οὐρανὸ γιὰ ἐκείνους
Τριαντάφυλλα καὶ κρίνους
Τ' ἀθάνατου Ἀπριλιοῦ.

Ἐσ' Αὐτόν, ὅπου μοῦ γλύκανε
Τοῦ Χάρου τὸν ἀγῶνα,
Νὰ κλίνω, ἀδέλφια, πάρτε με
Καὶ μέτωπο καὶ γόνα.

“Όπου ψυχαῖς περίλυπαι
 Ἔχει στὸν κόσμον ἀφήση,
 Μαζί μου ἄς γονατίση
 Στὸ θρόνον του ὀμπροστά :

—Σύ, ποῦ γιὰ μᾶς ἀνθρώπινη
 Σάρκα εἶχε πάρης κ' αἷμα,
 Στ' ἀγαπημένα πλάσματα
 Γύρε γλυκὰ τὸ βλέμμα·
 Νὰ λάμψη ἐκεῖ στὸ πέλαγο
 Τοῦ κόσμου σὰν ἀστέρη,
 Καὶ ἀγάλια νὰ τὰ φέρῃ
 Στὴ θεία ἀκρογιαλιά.

[Κίρκυρα]

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΤΟ ΣΦΑΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ

ΤΟ θερμόμετρον εἶχεν ἀνέλθῃ πολὺ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὴν ἐπουράνιον χώραν. Ὁ Ὑψιστος ἀφοῦ ἤκροασθη ναυηλῶς τὴν μεταμεσημβρινὴν συναυλίαν τῶν ἀγγέλων, ἐξῆλθε πρὸς περιδιάβασιν, διητυθύνθη εἰς μέρος τι σκιερὸν καὶ εὐαῖρον καὶ ἐξαγαγὼν τὸ ἐξ ἡλέκτρον κομολόγιόν του ἤρχισεν ἀναγινώσκων τὴν ἱερὰν Σύνοψιν.

Ἦδη τὰ βλέφαρα τοῦ Παντοδυνάμου ἤρχισαν νὰ βαρύνωνται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως, ὅτε ἐγειρας τὸ βλέμμα εἶδε κάποιον πλησιάζοντα. Ὁ κάποιος οὗτος ἦτο τὸ πονηρὸν πνεῦμα, διότι, μετὰ ὅσα καὶ ἂν λέγωσιν οἱ θεολόγοι, ὁ Σατανᾶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰώβ, διατελεῖ εἰς σχέσεις οικειοτάτας μετὰ τοῦ Δημιουργοῦ καὶ ἔχει ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς τὸν Παράδεισον.

—Ἐσὺ εἶσαι, Παμπόνηρς; εἶπεν ὁ Ὑψιστος.

—Ἐγώ, Ἀγιώτατε.

—Κάτι ἀπ' ἐδῶ;... τί μαντάτα; θὰ σ' ἔσφιξε ἡ ζέστη, φαίνεται; φαντάζομαι τί καμίνι θὰ ἔχει ἐκεῖ κάτω!

—Δὲν μὲ μέλει καὶ πολὺ, ἐσυνήθισα. Ἐπειτα ἐγὼ δὲν μένω καὶ διαρκῶς ἐκεῖ, τριγυρίζω.

—Καὶ ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι τώρα, μὲ τὸ καλὸ;

—Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

—Μπᾶ! εἶπεν ὁ Θεός· καὶ τί ἐπήγες νὰ κάμης ἐκεῖ;

—Εἶχον μερικὰς ὑποθέσεις· ἐτελείωνεν ὁ μὴν καὶ ἤθελα νὰ ξεκαθαρίσω μερικοὺς λογαριασμούς... ἔπειτα εἶχομεν καὶ δημοτικὰς ἐκλογὰς...

Καὶ ὁ Σατανᾶς ἐθώπευσε κρυφίως μετὰ πικροῦ μειδιάματος τὴν εἰς τὸ θυλάκιόν του ἐφημερίδα, τὴν περιέχουσαν τὸν μηναῖον ἐγκληματικὸν ἀπολογισμὸν.

—Μήπως ἤσουν ὑποψήφιος; ἠρώτησε στωικτικῶς ὁ Πανάγαθος.

—Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ Διάβολος· μόνος ἐγὼ δὲν ἤμουν.

—Ἐεῦρεῖς ὅμως ὅτι μοῦ ἐπαραμπήκες ἐκεῖ πέρα εἰς τὴν Ἑλλάδα; εἶπεν ὁ Θεὸς ὀπωσοῦν ὀργισμένος.

—Αἶ, κάμνω κ' ἐγὼ μερικαὶς δουλιτσαις! ἀπήντησε μετὰ πονηρῶς μετριοφροσύνης ὁ Σατανᾶς

—Νὰ μοῦ κάμης τὴν χάριν νὰ βγάλλῃς τὴν οὐρὰν σου ἀπ' ἐκεῖ; ξεύρεις ὅτι ἐγὼ ἰδιαζόντως ἀγαπῶ αὐτὸν τὸν τόπον.

—Τί λόγος! εἶπεν ὁ Διάβολος.

Καὶ ἐμειδίασε σαρδωνικῶς.

—Δὲν τὸ πιστεύεις, μασκαρᾶ; ἐξηκολούθησεν ὁ Παντοδύναμος· καὶ ὅμως ἰδοῦ, ἐφέτος τοὺς ἔκαμα τότα καλά. Ἐρριψα βροχὴν ἄφθονον διὰ νὰ γίνῃ εὐφορία σιτηρῶν ἢ σταφῆς ἐπήγῃς περίφημα καὶ ἂν τὰ οἰκονομικὰ τοῦ τόπου δὲν εὐδοῦνται, δὲν πταῖω ἐγώ.

—Ὅχι· ἐγώ, ὑπέλαβεν ὁ υἱὸς τοῦ σκότους.

—Ὅσον ἤμπορῶ τοὺς προστατεύω καὶ μὲ τὸ παραπάνω, ἐξηκολούθησεν ὁ Ὑψιστος. Εἶναι τώρα χρόνια ὅπου μοῦ ὑποβάλλει αἰτήσιν θεραπείας ἡ χολέρα νὰ υπάγῃ νὰ κατοικήσῃ ἐκεῖ καμπόσους μῆνας καὶ μολονότι εἶχε τόσα συστατικά ἀπὸ διαφόρους δημάρχους καὶ νομάρχους καὶ διευθυντὰς ἀστυνομίας, δὲν ἐνέκρινα τὴν αἰτήσιν τῆς. Σοῦ ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἀγαπῶ τὸν τόπον αὐτὸν διότι ἐκεῖ ἐδοξάσθη περισσότερον τὸ ὄνομά μου. Μοῦ ἄρῃσει ἡ ἱστορία τοῦ λαοῦ του, μοῦ ἄρῃσει ἡ γλῶσσά του... μολονότι παρατηρῶ ὅτι ἤρχισε καὶ αὐτὴ νὰ μουρδαρεύῃ καὶ φαίνεται ὅτι θὰ εἶναι ἰδικὴ σου συνέργεια.

—Ὅχι, εἶπε διακόπτων αὐτὸν ἐντόνως καὶ διαμαρτυρούμενος ὁ Πονηρὸς. Εἰς αὐτὸ δὲν ἔχετε διόλου δικαίον, Ἀγιώτατε. Αὐτὴν τὴν εὐθύνῃ δὲν τὴν ἀναλαμβάνω καὶ ἀπόδειξις εἶνε ὅτι εἰς τὴν

κόλασιν ἐπιβάλλω ὡς βασιανιστήριον εἰς τοὺς βαρυποῖνους τὴν ἀνάγκωσιν μερικῶν ἑλληνικῶν πεζογραφιῶν.

— Τέλος πάντων καλὰ θὰ κάμῃς νὰ τραβήξῃς ἀπ' ἐκεῖ τὸ χέρι σου. Ἐπειτα, χάνεις ἄδικα τὸν κόπον σου, κακομοίρη μου! πῆγαινε πάρα πέρα νὰ κάμῃς τὰ δικά σου, εἰς τὴν Βουλγαρίαν, παραδείγματος χάριν, ὅπου εἶνε σχισματικοί.

Μειδιάμα χλευαστικὸν διεγράφη ἐπὶ τοῦ εὐρέος στόματος τοῦ Διάβολου.

— Δὲν πιστεύεις; τὸν ἠρώτησεν ὁ Θεὸς πειστωμένος.

— Τί νὰ σᾶς εἰπῶ! Ἀναγνωρίζω τὴν πανσοφίαν σας, ἀλλὰ καμμίαν φορὰν πάσχει καὶ αὐτὴ διαλείψεις... τὰ χρόνια βλέπετε, τὰ γηρατεῖα!

— Τί λέγεις, αὐθάδη! ἀνέκραξεν ὁ Ὑψιστος παραφερόμενος.

— Μὴ θυμώνετε, Ἄγιώτατε, εἶπεν ὁ Σατανᾶς μετὰ φλέγματος ὡς θέσωμεν καθαρὰ τὸ ζήτημα, νομίζετε ὅτι εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ὑπερισχέει ἀποκλειστικῶς ἡ Ἁγιότης σας;

— Ἀναμφιβόλως ἔχεις κ' ἐσὺ ἓνα μικρὸν μερίδιον, δὲν σοῦ λέγω, κᾶτι φόνους, κᾶτι ληστείας, κᾶτι βιασμούς... σὲ ἄφῃσα κ' ἐπήρῃς λιγάκι ἐπάνω σου διότι εἶχα ἄλλου τὸν νοῦν μου. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τί εἶν' αὐτὰ ἀπέναντι εἰς τόσας ἀρετάς, εἰς τόσῃ φιλοπατρίαν, εἰς τόσῃ φιλογένειαν, εἰς τόσῃ φιλανθρωπίαν, εἰς τόσῃ εὐσέβειαν!... Τὸ γνωρίζεις, κύριε, ὅτι τὸ παρελθὸν ἔτος κατηναλώθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα πεντακόσιες χιλιάδες ὀκάδες ταραμᾶ;

— Τί λύσσα εὐσεβείας! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Σατανᾶς μετὰ μειδιάματος. Καὶ ὅμως, προσέθηκεν, ἤμπορῶ νὰ σᾶς ἀποδείξω ὅτι πλανᾶσθε.

— Θὰ ἤμουν πολὺ περίεργος νὰ τὸ ἰδῶ.

— Ἢμποροῦμεν καὶ τώρα νὰ κάμωμεν τὸ πείραμα.

— Τίνι τρόπῳ;

— Ἀπλούστατα: διατάξατε νὰ φέρουν μίαν ζυγαρίαν πολὺ μεγάλην.

— Ζυγαρίαν;... τί νὰ τὴν κάμωμεν!

— Νὰ ζυγίσωμεν τὰ κεφάλαιά μας καὶ νὰ ἰδοῦμεν τίνας εἶνε τὰ μεγαλειτέρα.

— Μὲ προκαλεῖς;... Ἄς εἶ.ε! θὰ διατάξω τώρα ἀμέσως νὰ φέρουν τὴν ζυγαρίαν, ἀλλὰ κῦτταξε καλὰ μὴ τὴν πάθῃς!...

Ἐχω πέντε κεραυνοὺς ἐτοιμοὺς νὰ σὲ ζεματίσω διὰ τὴν αὐθάδειάν σου, τραγογένη!

Καὶ διὰ τῆς μεγάλης ἀργυρᾶς συρίκτρας του ὁ Πανάγιος προσεκάλεσε τὰ Χερουβεὶμ καὶ τὰ διέταξε νὰ κομίσουν ἀμέσως μίαν μεγάλην ζυγαρίαν.

— Νὰ εἶνε ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλειτέρα! εἶπεν ὁ Σατανᾶς πρὸς τὰ Χερουβεὶμ ἀπεργόμενα.

Ἡ θεία διαταγὴ ἐξετελέσθη παραχρῆμα μετ' ὀλίγον ἐθεάθη λόχος ἀγγέλων κομίζων μετὰ πολλοῦ κόπου ὑπερμεγέθη πλάστιγγα, τὴν ὁποίαν ἔστησαν ἐνώπιον τοῦ Δημιουργοῦ.

— Ἐχετε τὰ πρωτεῖα, εἶπεν ὁ Διάβολος εὐγενῶς, βάλετε τὰ κεφάλαιά σας εἰς τὸ ἓνα μέρος.

Ὁ Παντοδύναμος μετὰ περιεργείας, ἀλλὰ καὶ μετὰ πείσματος ἤρχισε νὰ τοποθετῇ ὅλα τὰ ἀντικείμενα, τ' ἀντιπροσωπεύοντα τὴν μερίδα του, νοσοκομεῖα, σχολεῖα, ὄρφανοτροφεῖα, δωρεάς, ἀρχιερεῖς καὶ πρεσβυτέρους, ἱεροκήρυκας, μοναστήρια καὶ ἡγουμενοσυμβουλία, ἐν Χριστῷ ἀδελφότητας, ἠθικά καὶ θεολογικά συγγράμματα, βαρέλια ταραμᾶ καὶ σάκκους φασιλίων καὶ παντοῖα ἄλλα, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη πυραμῖς τεραστία καὶ ἀλλόκοτος.

Ὁ Διάβολος ἐθεᾶτο ἀπαθῶς τὸν ὄγκον αὐτοῦ ὁλονὲν ἀνυψούμενον.

— Ἐχετε ἄλλα; ἠρώτησε μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς τοποθετήσεως

— Ἐχω καὶ μερικοὺς ἐπιτρόπους ἐκκλησιῶν ἀρκετὰ καλοθρεμμένους, εἶπεν ὁ Θεός.

— Βάλετε καὶ αὐτούς, εἶπεν ἀταράχως ὁ Διάβολος.

Καὶ ὁ ὄγκος τῆς πυραμίδος ἠϋξήθη ἐπαισθητῶς διὰ τῆς προσθήκης τῶν ἐπιτρόπων.

— Μήπως ἐξεχάσατε τίποτε; ἠρώτησεν ὁ Σατανᾶς.

— Ἐξέχασα πραγματικῶς ἓνα καθηγητὴν τῆς Θεολογίας, ἀλλὰ σοῦ τὸν χαρίζω. Εἶνε τὸσον πολύταρκος ἐκ τῆς καλοφαγίας, ὥστε αὐτὸς μοναχὸς κάμνει δι' ὅλα τὰ ἰδικά σου κεφάλαια.

— Νὰ τον προσθέσετε καὶ αὐτόν!

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Σατανᾶς ἐπέμενε, ἐπέθη τέλος εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σωροῦ καὶ ὁ καθηγητὴς καὶ ἡ πλάστιγγὴ ἔτριξε γοεῶς ὑπὸ τὸ βάρος του.

— Ὅριστε τώρα καὶ ἡ εὐγενεία σας, εἶπεν ὁ Ὑψιστος μυχθηριστικῶς, βάλετε τὰ κεφάλαιά σας.

Ὁ Διάβολος ἔχωσε τὴν τριχωτὴν χεῖρα μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ θυλάκιόν του καὶ ἐξήγαγε μικρὸν ἀντικείμενον σφαιρικόν, τεφρόχρονον.

— Τί εἶν' αὐτό; ἠρώτησεν ὁ Ὑψιστος παρατηρῶν διὰ τῶν διοπτρῶν του μετὰ περιεργείας τὸ ἀντικείμενον.

— Εἶνε ἐκλογικὸν σφαιρίδιον, ἀπήντησεν ἀταράχως καὶ σοβαρῶς ὁ Πειρασμός.

— Αὐτὸ εἶνε ὅλα σου τὰ κεφάλαια;

— Αυτό.
 — Δὲν ἔχεις ἄλλα;
 — Ὅχι· αὐτὸ ἀρκεῖ.
 — Κοροϊδεύεις;
 — Διόλου.
 — Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγία! εἶπεν ὁ Ὑψιστος σταυροκοπούμενος.

— Δοιπὸν ἰδοῦ ὁποῦ τὸ θέτω εἰς τὴν πλάστιγγα.

— Ἄς ἰδοῦμεν καὶ αὐτὸ τὸ θαῦμα!

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα πραγματικῶς ὑπῆρξε θαυμάσιον· διότι εὐθὺς ὡς τὸ μικροσκοπικὸν μολύβδιον σφαιριδίον ἀπετέθη ἐπὶ τῆς πλάστιγγος αὕτη ἤρchiσε νὰ κλίνη μετὰ καταπληκτικῆς ροπῆς πρὸς τὸ μέρος τοῦ σφαιριδίου ἐνωῖ εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος ἡ τεράστιος συμμιγῆς πυραμὶς ἀνυψουτο ἑλαφρὰ ὡς ν' ἀπετελείτο ἐκ πτῖλων.

— Μὰ ποῦ νὰ σὲ πάρῃ ὁ ἑαυτός σου! ἀνέκραξεν ὁ Πάντοφος ἐκπληκτος καὶ πεισμηθεὶς ἐν ταυτῶ. Κάτι καλπονόθευσιν θὰ ἔκames . . . ἀφοῦ μάλιστα ἔρχεσαι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα . . . Στάσου νὰ σὲ διορθώσω ἐγώ!

Καὶ ἠτοιμάσθη νὰ ἐξακοντίσῃ κατ' αὐτοῦ ἓνα κεραυνόν.

— Κρῖμα εἰς τὴν πανσοφίαν σου, ἀφοῦ δὲν εἰξεύρεις τὴν δύναμιν αὐτοῦ τοῦ σφαιριδίου! εἶπεν ὁ Διάβολος μετὰ θριαμβευτικοῦ καὶ χλευαστικοῦ γέλωτος.

Καὶ ἐτρόπη ἐν τάχει εἰς φυγὴν.

Ὁ Ὑψιστος ἔμεινε σύννοος καὶ μετ' ὀλίγον παραλαβὼν τὸ σφαιρίδιον ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Παράδεισον σύνφορος καὶ βλοσυρὸς καὶ διέταξεν ἀμέσως νὰ προσέλθῃ ὁ ἅγιος Πέτρος.

— Κύτταξε καλὰ τὰ κατάστιγά σου, εἶπεν ὁ Ὑψιστος πρὸς τὸν ἐπουράνιον θυρωρὸν, καὶ ἂν τυχὸν εὐρίσκειται ἐδῶ πέρα αὐτὸς ὁποῦ ἐφεύρεν αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἀντικείμενον—καὶ ἔδειξε τὸ σφαιρίδιον—νὰ μοῦ τὸν στείλῃς ἀναυὰ εἰς τὴν Κόλασιν, μετὰ ὅσα καλὰ καὶ ἂν ἔχῃ καμωμένα. Ἐγὼ νὰ σήμερον με αὐτὸ τὸ πρᾶγμα! . . . Εἶνε τοῦ Διαδόλου συνέργεια. Εἰς τὸν Παράδεισον οὔτε ἐπέτρεψα οὔτε θὰ ἐπιτρέψω νὰ ὑπάρχῃ ὅσον ἀφορᾷ τὴν Γῆν, θὰ σκεφθῶ! . . .

Καὶ ἔμεινε μέχρι βαθεῖας νυκτὸς ἀναγκινώσκων τὸ Συνταγματικὸν δίκαιον τοῦ μακαρίτου Σαριπῆλου.

Ἀθήναι, Ἰούλιος τοῦ 1891.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

Η ΔΕΟΝΤΙΟΝ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

[ΣΕΛΙΔΕΣ ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΒΙΟΥ]

Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἡ πνευματικὴ τῶν γυναικῶν μόρφωσις παρήλλασε κατὰ τὰς διαφόρους τῆς ἀρχαιότητος ἐποχάς, κατὰ τὰς φυλὰς καὶ τὰς κοινωνικὰς τάξεις. Οὐδὲ πᾶσαι προσωμίλου τότε ταῖς Μούσαις, διότι καλὴ δέσποινα κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἦτο ἡ τὸν οἶκον εὐδιοικοῦσα καὶ τὰ ἔνδον σώζουσα καὶ κατήκοος τοῦ ἀνδρὸς οὖσα, ἡ δὲ σοφία ἐνομιζέτο ὅτι ἐποίει τὴν γυναῖκα νὰ φρονῇ πλεον τῆς φύσεώς της.

Σοφὴν δὲ μισῶ, μὴ γὰρ ἐν γ' ἴμοις δόμοις
 Εἶη φρονοῦσα πλεον ἢ γυναῖκα χρῆ.

Πλὴν ἄλλ' ὅμως καὶ μεταξὺ τῶν πολλῶν ἡδυνάτο τις νὰ εὕρῃ «παῦρον γυναικῶν οὐκ ἀπόμουσον γένος».

Ἀνωτέρας πνευματικῆς μόρφωσις, οἶαν νῦν νοοῦμεν, μετεἶχον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αἱ ἐλευθεριώτεροι τὰ ἦθη γυναῖκες, αἵτινες ἀπέτελουσαν ἰδιάζουσαν τῆς τότε κοινωνίας τάξιν καὶ ἐφαίδρουν τὸν βίον τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ὡς δὲ ἐν ταῖς νῦν πεπολιτισμέναις κοινωνίαις, οὕτω καὶ τότε διάφοροι ὑπῆρχον τοιοῦτων γυναικῶν

τάξεις, ὧν τὴν μὲν κατωτέραν κατεῖχον αἱ δοῦλαι τὴν δὲ ἀνωτέραν αἱ κηραίστριαι, αἱ αὐλητρίδες, αἱ χορεύτριαι καὶ ἄλλαι. Εἰς τὴν τάξιν δὲ ταύτην συγκατελέγοντο καὶ ἐκεῖναι αἱ ἑταῖραι, αἵτινες δὲν διεκρίνοντο μόνον ἐπὶ κάλλει σώματος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ εὐφυΐᾳ, ἀγγυνοῖᾳ καὶ βρασιμιοῦτητι, ἐφοίτων δὲ καὶ εἰς τὰς σχολὰς τῶν φιλοσόφων, θεοδίκας οὐχὶ τόσον σπουδῆς ἔνεκεν, ὅσον ὅπως διὰ τῆς ἀκκιστικῆς τῶν τέχνης προσελκύουσι ἐραστάς. Ὅθεν καὶ οὐδὲν θαυμαστόν, ἂν βλέπωμεν πλείστους μὲν προέχοντας ἐν τῇ παιδείᾳ ἄνδρας καὶ αὐστηροὺς φιλοσόφους πρὸς αὐτὰς ἀπροκαλύπτως ἀναστρεφόμενους, πολλὰς δὲ ἑταίρας δι' ἀγαλμάτων τιμωμένας. Παρατρέχοντες δὲ τὴν Θεανώ, Μέλισσαν, Πτολεμαίδα, τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς, τὴν Διοτίμην καὶ Ἀσπασίαν τῆς Σωκρατικῆς, τὴν Λαΐδα καὶ Ἀρήτην τῆς Κυρηναϊκῆς τὴν Ἰππαρχίαν τῆς Κυνικῆς, τὴν Ἄργειαν Ἀρτεμισίαν καὶ Νικαρέτην τῆς Μεγαρικῆς, θὰ πραγματευθῶμεν ἐν ταῦθα ὀλίγα περὶ μιᾶς ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων τοῦ εἶδους τούτου ἑταίρων περὶ τῆς Λεοντίου, ἧτις ἀνήκεν εἰς τὴν Σχολὴν τοῦ Ἐπικούρου. Ἦτο δὲ ὁ Ἐπίκουρος, ὡς γνωστόν, ἐξ Ἀττικῆς, Γαργῆτιος τὴν πατρίδα, ἐξ εὐπολήπτου γένους, ἀλλ' ἡ οἰκογενεῖά του εἶχε τοσοῦτον ἐκπέσει, ὥστε ὁ μὲν πατὴρ του ὡς γραμματοδιδάσκαλος ἢ δὲ μήτηρ του ὡς ψυχόμεντις τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπορίζοντο. Ἐν Σάμῳ μετὰ τῶν γονέων του ἐκεῖ ἀποικησάντων μέχρι τοῦ 19 ἔτους τῆς ἡλικίας του διατρίψας, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας χάριν φιλοσοφικῶν σπουδῶν, καὶ ἐντεῦθεν πάλιν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐπανέεικαμψεν εἰς τοὺς γονεῖς του. Μεγάλην ροπὴν ἐπὶ τὸ πνεῦμά του εἶχεν ἔργοντι τοῦ ἀτομικοῦ φιλοσόφου Δημοκρίτου, οὗ τὰς ἀρχὰς συνεχώνευσεν εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ φιλοσοφικὸν σύστημα. Ἐν Σάμῳ ἔθηκεν ὁ Ἐπίκουρος τὰ θεμέλια τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐτοῦ συστήματος, πολλοὺς ὁπαδοὺς προσελκύσας, μεθ' ὧν ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἐντεῦθεν δὲ πορευθεὶς εἰς Μιτυλήνην καὶ Λάμψακον ἐγκατέστη ἐπὶ τέλους τρίαχοντα καὶ πέντε ἐτῶν τὴν ἡλικίαν αὐτῆς εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀγοράσας κῆπον εἰδίδασκεν ἐκεῖ πλείστοις ὅσοις ὁσημέραι ὁπαδοὺς προσελκύων. Ὁ κῆπος οὗτος βαθμηδὸν ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν του ἐπεκταθεὶς καὶ πᾶσαν ἡδονὴν παρέχων κατέστη ὀνομαστός, φέρων τὸ γνωστόν ὄνομα «οἱ κῆποι τοῦ Ἐπικούρου,» οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ φιλοσόφου ἐκαλοῦντο «οἱ ἀπὸ τῶν κῆπων». Κατὰ τὸν Ἐπίκουρον μέτρον τοῦ ἀληθοῦς καὶ τῆς ἀξίας, τῶν ὄντων εἶνε ἡ αἰσθησις, ὥστε ὕψιστον μὲν ἀγαθὸν εἶνε ἡ ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων προερχομένη ἡδονή, λύπη δὲ τὸ ὕψιστον κακόν. Ἡ ἀρχὴ του ἦτο: πράττει οὕτως, ὥστε

πάντοτε ὕψιστος σκοπὸς νὰ εἶνε ἡ ἡδονή· ἡ ἠθικὴ δὲ ἔστω ἡδονή, πῶς πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ τις τὴν ἀρχὴν ταύτην ὀρθῶς, καὶ τὰ ὄντα καθ' ὅσον ταῦτα εἶνε ἀγαθὰ ἢ κακὰ, ὀρθῶς, νὰ ἐκτιμᾷ. Ὅθεν δὲν ἐδέχετο ἀπολύτως τὴν ἡδονὴν, ἀλλὰ τὴν μετρίαν αὐτῆς χρῆσιν, ἐπειδὴ ἡ ὑπερβολὴ παράγει πικρὰ ἐπικολοθητάματα. Σηῖστα τὴν ἐργασίαν, πίστιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ εἰς τοὺς πλησίον ἐγκράτειαν τῶν παθῶν ὡς μέσον πρὸς πορισμὸν καθαρᾶς χαρᾶς εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ πρὸς ἀποτροπὴν ἀπὸ δυσαρέστων περιστάσεων. Ἐδίδασκεν ὅτι δὲν πρέπει τις ἀπολύτως ν' ἀποφεύγῃ τὴν λύπην, ἀλλὰ μᾶλλον πῶς νὰ ὑπομένῃ αὐτὴν ἡσυχῶς καὶ ἀταράχως, ἂν μὴ δύναται νὰ τὴν ἀποφύγῃ.

Ἄλλ' οὐχ ἦττον μεθ' ὅλην ταύτην τὴν διδασκαλίαν ἡ Σχολὴ τοῦ Ἐπικούρου κατέστη δυσώνυμος ἕνεκα τῆς εὐκόλου διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀπολαύσεως τοῦ βίου, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου πάντα τρωφῆλον ἐκάλουν χοῖρον ἐκ τῆς ἀγέλης τοῦ Ἐπικούρου, κατὰ δὲ τὸν μεσαιῶνα πᾶς αἰρετικὸς ἢ πᾶς κακὸς ἐκαλεῖτο Ἐπικουρεῖος, ὡς καὶ νῦν πᾶς φιλήδονος συνήθως ὑπὸ τούτῳ τῷ ὀνόματι καλεῖται. Καὶ προσεπάθησε μὲν ὁ Cassendi καὶ ἄλλοι νὰ ἐξχνίσωσι τὸν φιλόσοφον ἀπὸ τοῦ ἄγους τούτου καὶ νὰ ἀποτρίψωσιν ἀπ' αὐτοῦ τὸν ῥύπον, ὅστις βεβαίως καθ' ὑπερβολὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπερρίφηθη, ἔμεινεν ὅμως καὶ μὲν ἱκανὸς πάντοτε, διότι καίτοι ἠθέλησαν νὰ παραστήσωσιν αὐτὸν ἀσκητὴν τρώγοντα μόνον καρπούς καὶ πίνοντα ὕδωρ, ἐλέγχονταί ὅμως ἀντιφάσκοντες πρὸς αὐτὸν τούτῳ τὸν φιλόσοφον, ὅστις γράφων πρὸς τὴν Λεόντιον ῥητῶς λέγει ὅτι καθ' ἡμέραν μῶν (100 δραχ.) διὰ τὸ φαγητόν του ἐδαπάνῃ.

Πολλοὺς ἔσχεν, ὡς ἐπόμενον, ὁπαδοὺς ὁ Ἐπίκουρος, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἑταίρων, διότι ἡ φιλοσοφία του ἦτο εὐάρμοστος καὶ ἀρεστὴ εἰς ἀκολάστους. Ἐν τοῖς κήποις του ἐφοίτων οὐ μόνον σπουδαῖοι ἄνδρες, οἱ ὁ Μαίδωρος, ὁ Ἐρμαχος, καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ ὠραῖαι ἑταῖραι οἶαι ἡ Ἥδεια, ἡ Βοΐδιον, ἡ Νικήδιον, ἡ Ἐρωτίον, ἡ Μαρυάριον καὶ πᾶσῶν περιηρημοτάτῃ ἡ Λεόντιον. Ποία δὲ ἡ πατρίς τῆς Λεοντίου δὲν εἶνε ἡμῖν γνωστὴ, τούτῳ μόνον γινώσκουμεν, ὅτι αὐτὴ δὲν εἶχε μόνον σωματικὰ θέληγτρα, ἀλλὰ καὶ πνεύματος μόρφωσιν τοιαύτην, ὥστε προεκάλει τὸν θαυμασμὸν ἐξόχων συγγραμμάτων. Αὐτὴ δὲ οὐδ' ὅτε ἤρξατο νὰ φιλοσοφῇ, ἐπαύσατο ἑταιροῦσα, ἀλλὰ πᾶσα τοῖς Ἐπικουρεῖοις παραδίδοτο, καὶ αὐτῶ τῷ Ἐπικούρῳ ἀναφανδόν, ὅστις ζηλότοπος παραπονεῖται ἐν ἐπιστολῇ του τινὶ πρὸς τὸν Ἐρμαχον διὰ τὴν διαγωγὴν

ταύτην τῆς ἐρωμένης του. Ἡ παιδρά, φιλήδονος καὶ ζωηρά
 ἑταίρα ἀδύνατον βεβαίως ἦτο νὰ ἀφῆθῃ εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν
 κατοχὴν σκυθρωποῦ καὶ σαθροῦ γεροντίου, ἀλλ' ἀρκομένη εἰς
 τὸ νὰ ἀνέχεται τὸν φιλόσοφον, ἡγάπα τὸν ὠραῖον Τίμαρχον καὶ
 παρεδίδοτο μᾶλλον ἡδέως εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μητροδώρου, ἐξ
 οὗ καὶ υἱὸν ἐγέννησεν, ὃν ὁ φιλόσοφος θερμῶς ἐν τῇ διαθήκῃ
 του συνίστα. Ἀλκίφρων ὁ ἐρωτικῶν ἐπιστολῶν συγγραφεὺς πε-
 ριέχει ἀξιοπεριεργὸν ἐπιστολὴν τῆς Λεοντίου πρὸς τὴν Λάμιαν
 τῆν γνωστὴν ἑταίραν καὶ ἐρωμένην Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ,
 ἐν ᾗ γίνονται γνωσταὶ αἱ τεταμέναι σχέσεις μεταξύ αὐτῆς καὶ
 τοῦ φιλοσόφου.

.....
 ... «Ἐγὼ δὲ εἰ καὶ ὅλη γένοιτο ἡ Ἀθηναίων πόλις Ἐπικού-
 ρων, μὰ τὴν Ἄρτεμιν οὐ ζυγοστατήσω πάντας αὐτοὺς πρὸς τὸν
 Τιμάρχου βραχίονα. μᾶλλον δὲ οὐδὲ πρὸς δάκτυλον. Τί σύ λέγεις,
 Λάμια; Οὐκ ἀληθῆ ταῦτα; Οὐ δίκαια φημί; ...
 Λαβέτω καὶ ἄ ἔγω, διδασκέτω δ' ἄλλους. Ἐμε δὲ οὐδὲν θάλλπει
 δόξα, ἀλλ' ὃν θέλω δός Τιμάρχον, Δάματερ. Ἀλλὰ καὶ δὴ ἐμε
 πάντα ἡνάγκασται ὁ νεανίσκος καταλιπὼν τὸ Λύκειον, καὶ τὴν
 ἑαυτοῦ νεότητα καὶ τοὺς συνεφήβους καὶ τὴν ἑταιρείαν, μετ'
 αὐτοῦ ζῆν καὶ κολακεύειν αὐτὸν καὶ καθυμνεῖν τὰς ὑψηλέτους
 αὐτοῦ δόξας. Ὁ δ' Ἄτροεὺς οὗτος, «ἔξελθε», φησίν, «ἐκ τῆς ἐμῆς
 μοναχρίας καὶ μὴ πρόσθε Λεοντίω.» Καὶ ὁ μὲν νεανίσκος ὢν
 ἀνέχεται τὸν γεραίτερον ἀντεραστὴν, ὁ δὲ τὸν δικαιότερον οὐχ
 ὑπομένει. Νῆ τὰ μυστήρια, νῆ τὴν τούτων τῶν κακῶν ἀπαλλα-
 γήν, ὡς ἐνθυμηθεῖσα τοῦ Τιμάρχου τὸν χωρισμὸν, ἄρτι ἀπέ-
 φυγμαί καὶ ἰδρωσα τὰ ἄκρα καὶ ἡ καρδία μου ἀνέστραπται.
 Δέομαί σου, δέξαι με πρὸς σεαυτὴν ἡμέρας ὀλίγας, καὶ ποιήσω
 τοῦτον αἰσθάνεσθαι πηλίκων ἀπῆλαυν ἀγαθῶν ἔγων με ἐν τῇ
 οἰκίᾳ. Οὐκέτι φέροι τὸν κόρον, εὐ οἶδα! Πρεσβευτῆς εὐθύς πρὸς
 ἡμᾶς διαπέμψεται Μητροδώρον καὶ Ἐρμαρχον καὶ Πολύαινον.
 Ποσάκι οἶε με, Λάμια πρὸς αὐτὸν ἰδίᾳ παραγενομένην εἰπεῖν,
 «τί ποιεῖς, Ἐπίκουρε; Οὐκ οἶσθα ὅτι διαχωμωδεῖ σε Τιμοκράτης
 ὁ Μητροδώρου ἐπὶ τούτοις ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐν τοῖς θεάτροις,
 παρὰ τοῖς ἄλλοις σοφισταῖς.» Ἀλλὰ τί ἐστὶν αὐτὸν ποιῆσαι;
 Ἄναίσχυντον ἐστὶ τὸ ἐρᾶν. Κἀγὼ τοῖνον ἔτομαι ὁμοίως αὐτῶ
 ἀναίσχυντος; καὶ οὐκ ἀφήσω τὸν ἐμὸν Τιμάρχον. Ἐρρωσο».

Ἡ Λεόντιον φαίνεται ὅτι τὴν πρώτην αὐτῆς νεότητα παρέ-
 δωκε τῷ Ἐρμησιάνακτι, τῷ Κολοφωνίῳ μαθητῇ τοῦ ἐξόγου σο-

φοῦ τῆς ἐλεγειακῆς ποιήσεως, Φιλητᾶ τοῦ Κίφου, εἰς ὃν ὄφειλε
 καὶ τὴν πνευματικὴν τῆς μόρφωσιν καὶ τὴν μετὰ ταῦτα φήμην.
 Ὁ Ἐρμησιάναξ τιμῶν τὴν ἐρωμένην τρία τῶν ἐλεγείων του βι-
 βλία ἔγραψε πρὸς αὐτὴν καὶ ἐξέδωκε ταῦτα ὑπὸ τὸν τίτλον
 «Λεόντιον».

Τῆς Λεοντίου τὴν φήμην δὲν κατέστησαν γνωστὴν μόνον τοῦ
 Ἐρμησιάνακτος; αἱ Ἐλεγείαι καὶ οἱ Ἐπικούρειοι, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ
 διεκρίθη ἐπὶ συγγραφικῇ ἰκανότητι, διότι, ὅτε ὁ Θεοφραστος, ὁ
 γνωστὸς τοῦ Ἀριστοτέλους μαθητῆς καὶ διάδοχος συγγράφη βι-
 βλίον περὶ γάμου, ἐν ᾧ οὐχὶ τόσον τρυφερῶς ἐξεφράζεται περὶ τοῦ
 γυναικείου φύλου, ἢ Λεόντιον ἀντεπεξῆλθε κατ' αὐτοῦ μετὰ
 τόσας δεινότητος, ὥστε ἐπισπάσατο εἰς ἑαυτὴν τὸν γενικὸν θαυ-
 μασμόν. Αὐτὸς ὁ Κικέρων ἐκφράζει τὸν θαυμασμόν του καὶ μόνον
 διὰ τοῦτο ὅτι γυνὴ ἐτόλμησε νὰ γράψῃ κατ' ἀνδρὸς γνωστοτά-
 του ἐπὶ σοφίᾳ. Τοῦτ' αὐτὸ ἐκδήλωσεν καὶ Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος ἐν
 τῇ εἰσαγωγῇ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ ἱστορίας.

Τὸ περὶ γάμου τοῦτο ἔργον τῆς Λεοντίου ἀπωλέσθη, διεσώθη
 δ' ἡμῖν τοῦ Θεοφράστου ἔργον, τοῦ δόντος ἀφορμὴν τῇ Λεοντίῳ
 νὰ γράψῃ τὸ ἐαυτῆς, ἀπόσπασμα ἐν Λατινικῇ μεταφράσει,
 ὅπερ διὰ τὸ περιέργου παραθέτομεν ἐνταῦθα ἔχον ὡς ἑξῆς:

«Πρέπει νὰ νυμφεύεται ὁ σοφός; Ἄν αὕτη εἶναι ὠραία, εὐ-
 ἡμένῃ καὶ ἐξ ἐντίμου οἴκου, ἂν αὐτὸς εἶνε εὖπορος, ὑγιής,
 δύναται καὶ ὁ σοφός νὰ συνάψῃ γάμον. Ἀλλὰ βεβαίως πολὺ
 σπανίως συναντῶνται πᾶσαι αὗται αἱ ἀπαιτήσεις. Διότι κατὰ
 πρῶτον ἤθελε διακοπῇ ἢ περὶ τὴν ἐπιστήμην ἐνασχόλησις. Οὐδεὶς
 δὲ δύναται νὰ συζῆ ταυτοχρόνως τοῖς βιβλίοις του καὶ τῇ γυ-
 ναικί του. Ἐπειτα αἱ γυναῖκες δέονται πολλῶν, δαπανηρῶν φο-
 ρεμάτων, κοσμημάτων χρυσῶν, μαργαριτῶν, συναναστροφῶν, ὑ-
 περησίας, ἐπίπλων καὶ ἁμαζῶν. Πρὸς τούτοις δὲ ἐπὶ νύκτας ὀλο-
 κλήσους εἶνε ἡναγκασμένος νὰ ἀκούῃ παράπονα τῆς συζύγου.
 «Βλέπεις, τῷ λέγει, πῶς ἐκείνη καλλωπίζεται περισσώτερον
 ἔμοῦ. Ἐκείνη τιμαῖται ὑπὸ πάντων, ἐγὼ δὲ τὸ δυστυχῆς γύναιον
 καταφρονοῦμαι ἐν ταῖς συναναστροφαῖς!» Διατί πάντοτε παρα-
 τηρεῖς τὴν γειτόνισσαν; Διὰ τί ὠμίλησας πρὸς τὸ κοράσιον ἐκεῖνο;
 Τί μοι ἔφερες;»

«Ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται πλέον νὰ ἔχῃ φίλον, εἰς μηδεμίαν νὰ
 συχάξῃ συναναστροφῇ. Οἰαδήποτε αὐτοῦ ἐκδήλωσις εὐαρε-
 σκείας εἰς τι ἐκλαμβάνεται ὡς ἀπαρέσκεια κατ' αὐτῆς. Ὁ πε-
 ριφημότατος φιλόσοφος μεταβαίνων εἰς οἰανδήποτε πόλιν δὲν
 δύναται νὰ καταλίπῃ τὴν σύζυγον μόνην, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν
 λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ. Ἄν αὕτη εἶνε ἄνευ παρουσίας ὀφείλει νὰ

τὴν διατρέφῃ, ἂν εἶνε πλουσία, ὁ μετ' αὐτῆς βίος εἶνε ἀβίωτος. Ἐπειτα δὲν ἀπόκειται τοῖς ἀνδράσιν ἡ ἐκλογή. Πρέπει νὰ τὴν δέχεται τις, ὡς τὴν εὐρίσκει. Ἄν εἶνε οὐθύμιος, μαρὰ, ἀσχημος, ὑπερήφανος, ἂν ὄσῃ ἐκ τοῦ στόματος, πάντα ταῦτα τὰ ἐλαττώματα μακθάνει τις κατὰ πρῶτον μετὰ τὸν γάμον. Ἴππους, βόας, ὄνους, κύνας, καὶ τὰ μικρότατα ἀντικείμενα, καὶ αὐτὰ τὰ ἰμάτια, λεκάνας, ἔδρας, κύπελλα, κλπ. βλέπει τις πρὶν αὐτὰ ἀγοράσῃ, μόνον τὴν γυναῖκα δὲν δύναται νὰ ἴδῃ ἵνα μὴ ἀπαρέσῃ αὐτῇ πρὸ τοῦ γάμου. Πάντοτε πρέπει νὰ ἔχῃς πρὸς αὐτὴν ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ νὰ ἐπαίνῃς τὸ κάλλος τῆς, ἵνα μὴ νομίσῃ αὐτῇ ὅτι δὲν τὴν ἀγαπᾷς. ὅταν σὺ τυχὸν ἄλλῃν βλέπῃς. Πρέπει νὰ τὴν καλῇ; δέσποιναν τοῦ οἴκου, νὰ ἐορτάζῃς μεγαλοπρεπῶς τὰ γενεθλιά τῆς, νὰ ὁμνῆς εἰς τὴν ζωὴν τῆς, νὰ εὐχῃσαι ὥστε νὰ ἐπιζήσῃ σου, νὰ ὑποδέχῃσαι εὐλαδῶς τὰς τροφάς τῆς, τὰς θεραπεύεινδαις τῆς, τοὺς δούλους τῆς, πάντα τούτους, ἐν οἷς κρύπτονται ἀντίζηλοι. Πρέπει νὰ σέβῃσαι καὶ τιμᾷς ὅν τινα αὐτῇ ἀγαπᾷ, καὶ ἂν μὴ δύνασαι νὰ τὸν ὑποφέρῃς. Ἄν ἀφήσῃς αὐτὴν νὰ εἶναι κυρία τοῦ οἴκου, σὺ εἶσαι δούλος. Ἄν θελήσῃς νὰ διατρέξῃς κατὰ τὸ δοκοῦν τὰ κατὰ σέ, αὐτῇ θὰ θεωρήσῃ τοῦτο ὡς δυσπιστίαν κατ' αὐτῆς, θὰ ὀργισθῇ κατὰ σου καὶ θὰ ἀρχίσῃ ἔριδας Γραῖδια, μάγισσαι, τερατοσκόποι, ἔμποροι μετὰ χρυσῶν κοσμημάτων καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων ἔρχονται πρὸς αὐτὴν. Ἄν μὲν τούτοις ἐπιτρέψῃς τὴν εἰσοδὸν, ἐκθέτεις τὴν τιμὴν τῆς εἰς δοκιμὴν, ἂν μὴ ἐπιτρέψῃς, αὐτῇ αἰθάνεται ἑαυτὴν προσέβλημένην ἕνεκα τῆς σῆς ὑποψίας. Ἄλλὰ καὶ τί ὠφελεῖ ἡ μεγάλη αὐτῇ ἐπίβλεψις; Ἀνήθικος γυνὴ δὲν δύναται νὰ φυλαχθῇ, ἠθικὴ δὲ δὲν ἔχει ἀνάγκην τοιαύτης. Ἡ βία εἶνε ἄπιστος τῆς ἀρετῆς φύλαξ, ἐνάρετος δὲ εἶνε μόνον ἐκείνη, ἣτις, καίτοι ἔχει καιρὸν νὰ ἀμαρτήσῃ, δὲν πράττει ὅμως τοῦτο. Ἡ ὠραία εὐρίσκει ταχέως ἐραστὰς, ἡ δὲ ἀσχημος εὐχαριστεῖται εἰς ἕκτακτα.

Εἶνε δύσκολον νὰ φυλάξῃ τις ὅτι πολλοὶ ἐπιθυμοῦσι καὶ ὀχληρῶν τὸ κατέχειν ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος ἤθελεν ἐπιθυμῆσαι νὰ τὸ ἔχῃ. Ἄλλ' ἀσφαλές εἶνε πάντοτε τὸ ἦττον κακόν, τὸ νὰ ἔχῃ τις ἀσχημον μᾶλλον, ἢ νὰ φυλάττῃ ὠραίαν. Ἀντικείμενον, ὅπερ πάντοτε ἐπιθυμοῦσιν, οὐδαμοῦ εἶνε ἀσφαλές. Ὁ μὲν διὰ τῆς μορφῆς του, ὁ δὲ διὰ τῶν προτερημάτων του, ὁ τρίτος διὰ τοῦ πνεύματός του, ὁ ἄλλος διὰ τῆς ἐλευθεριότητός του, ζητεῖ νὰ τὴν δαλέσῃ. Καὶ οὕτως ἡ ἄλλως τὸ φρούριον πρέπει νὰ ἀλωθῇ, ὅπερ πανταχόθεν προτβάλλεται.

Ἄν ὁμως ζητῶμεν γυναικίκα πρὸς διοίκησιν τοῦ οἴκου, ἵνα πε-

ριποιῆται ἡμᾶς ἐν τῇ ἀσθενείᾳ, καὶ συντροφεύῃ ἐν τῇ μοναξίᾳ, τότε πιστὸς ὑπηρετῆς ὑπακούων εἰς τὸ νεῦμα τοῦ κυρίου του καὶ ἐκτελῶν ἀκριβῶς τὰ προστάγματα του, εἶνε διὰ τὸν οἶκον πολὺ μᾶλλον ὠφέλιμος, ἢ γυνὴ ἣτις ἀσκεῖ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἂν πράττῃ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ συζύγου τῆς, ὃ ἐστίν, ἂν πράττῃ ὅτι αὐτῇ ἀρέσκει, καὶ οὐχὶ ὅτι αὐτῇ προστάσσεται. Ἄλλ' ἐν ἀσθενείᾳ βοηθοὶ δύναται εἰς τινὰς νὰ εἶνε φίλοι καὶ ὑπηρεταὶ ὅτινες ἕνεκα εὐεργεσιῶν εἶνε αὐτῶ ὑποχωρῶμενοι, πολὺ μᾶλλον γυναικός, ἣτις καταλογίζει ἡμῖν πᾶν δάκρυον, ὅπερ ὡς ἀμοιβὴν τῆς κληρονομίας χύνει, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι διὰ προσποιητῆς φροντίδος καὶ ἐπιτετηθευμένης ἀπελπισίας ἀνησυχεῖ τὸν ἀσθενῆ. Ἄν αὐτῇ ἡ ἴδια εἶνε ἀσθενής, πρέπει νὰ συμπάσχωμεν καὶ οὐδὲ στιγμὴν νὰ ὑποχωρῶμεν τῆς κλίνης τῆς. Ἄν εἶνε ἄληθῶς ἀγαθὴ καὶ ἀγαπητὴ γυνὴ — βεβαίως σπάνιον πτηνὸν — συμπονοῦμεν, ἂν αὐτῇ τίκῃ, καὶ θρηνοῦμεν ἂν ἡ ζωὴ τῆς κινδυνεύῃ. Ἄλλὰ μόνος οὐδέποτε δύναται νὰ εἶνε ὁ σοφός. Ἐχει δὲ ὡς συντρόφους πάντας τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρας, οἵτινες ποτὲ ἔζησαν ἐπὶ γῆς καὶ ζῶσιν ἔτι καὶ πνευματικῶς μεταβιβάσεται ὅπου θέλει. Ὅτι διὰ τῶν χειρῶν δὲν δύναται νὰ ψαύσῃ, περιλαμβάνει τοῦτο ἐν τῷ νῷ, καὶ ὅταν ἐλλείπῃ αὐτῶ ἡ μετὰ τῶν ἀνθρώπων διάλεξις, διαλέγεται μετὰ τοῦ Θεοῦ. Οὐδέποτε εἶνε ὀλιγώτερον μόνος, ἢ ὅταν εἶνε μόνος.

Ἐν τέλει ἂν θέλῃ τις τυχὸν νὰ νυμφεῦθῃ πρὸς τοῦτο, ὅπως κτήσῃται τέκνα, ἢ πρὸς διάδοσιν τοῦ οικογενειακοῦ τοῦ ὀνόματος, ἢ πρὸς στήριξιν ἐν τῷ γήρατι, ἢ ἵνα ἔχῃ ἀσφαλῆς κληρονόμους, τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἡ μεγίστη μαρῖα. Ἦ ἐνδιαφέρει ἡμῖν ὅταν ἀποθάνωμεν, ἂν ἕτερος φέρῃ τὸ ὄνομα ἡμῶν;

Ἐκτός τούτων ὁ υἱὸς δὲν φέρει εὐθὺς τὸ ὄνομα τοῦ πατρός, καὶ πολλοὶ ὑπάρχουσι τὸ αὐτὸ ἔγοντες ὄνομα. Ἡ εἶνε τυχὸν στήριγμα τοῦ γήρατος, ἂν ἀναθρέψῃ τις τέκνον, ὅπερ ἴσως πολὺ πρὸ τοῦ πατρός ἀποθνήσκει, ἢ υἱόν, ὅστις παραφρονεῖ, ἢ ἡλικιωθεὶς σκέπτεται τότε νὰ ἀποθάνῃ ὁ γέρον; Ἄλλ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς κληρονόμους, ὑπάρχουσι φίλοι καὶ συγγενεῖς, οὓς κατ' ἀρέσκειαν δύναται νὰ ζητήσῃς. καλλίτεροι καὶ πιστότεροι κληρονόμοι, παρὰ πρόσωπα, ἅτινα οὔτε θέλεις οὔτε . . . πάντοτε εἶνε παρόντα.

Ἐπειτα ὑπάρχει ἔτι πολὺ καλλίτερος τῆς κληρονομίας τρόπος, ἢ τὸ νὰ καταλίπῃ τις τὸ μετὰ πόνου κτηθὲν εἰς ἕτερον πρὸς βεβαίαν χρῆσιν, δηλαδὴ, τὸ νὰ χρησιμοποίησῃ τις κατὰ τὸν βίον τὴν περιουσίαν του πρὸς ἀγαθοεργούς σκοπούς.

Ὁ Ἀθηναῖος διέσωσεν ἡμῖν πολλὰς τῶν ἑταιρῶν εὐφρολογίας,

ἀλλὰ δυστυχῶς περὶ τῆς Λεοντίου μίαν μόνον εὕρισκόμεν ἀξίαν λόγου.

Ὅτε ἡ Λεόντιον ἔν τινι συμποσίῳ ἦτο ποτὲ μετὰ τοῦ ἔραστοῦ τῆς, ἐνεφανίσθη καὶ ἡ ὡραία τοῦ Μενάνδρου ἐρωμένη Γλυκέρα. Ὁ λάτρης τῆς Λεοντίου ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του πρὸς τὴν νεωστὶ ἐλθοῦσαν, ἀλλ' ἰδὼν τὴν ἑαυτοῦ κατηφῆ «τί σε λυπεῖ;» ἠρώτησεν αὐτὴν «ἢ ὑστέρα» ἀπεκρίθη ἡ Λεόντιον, βλέψασα πρὸς τὴν Γλυκέραν, ὑποσημαίνουσα διὰ τούτου οὐ μόνον τὴν γυναικίαν μήτραν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑστερον ἐλθοῦσαν, τὴν Γλυκέραν δηλαδή, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα συμβησόμενα ἕνεκα τῆς πρὸς ταύτην προσηλώσεως τοῦ ἔραστοῦ τῆς.

Ἔσχε δὲ θυγατέρα ἡ Λεόντιον καλουμένην Δανάην, ἐπίσης ἐταίραν καὶ ὁπαδὸν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἐπικούρου, ἧτις ὑπῆρξεν ἐρωμένη τοῦ Ἐπάρχου τῆς Ἐφέσου Σάφρονος.

Ε. ΓΑΛΑΝΗΣ

ΑΣΜΑΤΙΟΝ (SONETTO)

ΤΟΝΙΣΘΕΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΩΔΕΙΟΥ

Σ. ΔΑΚΑΛΑΜΙΤΑ

ΚΟΙΜΑΤ' ἢ πλάσθῃ τοῦ Μαγιοῦ, τ' ἀγέρι τὴν μυρόνει,
γλυκὰ λαλεῖ τ' ἀπδόνι,
κρουμένο 'ς τὰ κλαδιά.

Τ' ἀστέρια τρέμουν τ' οὐρανοῦ κι' ἀπ' τὸ βουνὸ μὲ χάρι
προβαίνει τὸ φεγγάρι
σὲ μαγικὴ βραδειά...

ὦ, ξύπνα, μὲ τῆς ἀνοιξίς, ἀγάπη μου, τὰ κάλλη,
σὴν ἀδελφὴ τῆς ἄλλης,
ν' ἀλλάξης δυὸ φιλιὰ.

Ἦς τὴν ὄψι σου τὴν πρόσχαρον, ποῦ λάμψι χύνει τόση,
θαρρῶ, θὰ ξημερώσῃ,
νὰ ψάλλουν τὰ πουλιά...

ΑΝΔΡΕΑΣ Δ. ΝΙΚΟΛΑΡΑΣ

L. Βενακούσης

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ

[Βιογραφικὸν σημείωμα]

Ο ποιητικὸς καὶ φιλολογικὸς βίος τοῦ Δημητρίου Βερναρδάκη ἀποβαίνει ἀδύνατον βεβαίως νὰ ἐξεικονισθῇ πλήρως εἰς τὰς στενὰς ᾧδε σελίδας τοῦ Ἡμερολογίου, ὁμοίως ἀναντιρρήτως ὁ Βερναρδάκης ἀποτελεῖ ὅπως ἰδιαίχουςαν φυσιογνωμίαν ἐν τῇ συγχρόνῳ ἑλληνικῇ γραμματολογίᾳ, πρὸς ἀκριβῆ τῆς ὁποίας ὑπότυπον θ' ἀπῆρτετο διπλάσιος ἴσως χώρος τοῦ ἀνά χειρας βιβλίου. Προλαμβάνομεν ὅθεν νὰ εἰπώμεν ὅτι διὰ τῶν ὀλίγων ἐνταῦθα γενικῶν γραμμῶν σκοποῦμεν ἀπλῶς νὰ δώσωμεν ἀμυδρὰν τινα εἰκόνα τοῦ περιφανοῦς ποιητοῦ καὶ συγγραφέως εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας.

Ὁ Βερναρδάκης, ἔλκων τὴν καταγωγὴν πρὸς πατρός ἐκ Κρήτης*, ἐγεννήθη ἐν Μιτυλήνῃ, τῇ γενεθλίῳ τῆς ἑαυ-

* ΣΗΜ. Ἀπορίας ἄξιον εἶνε ὅτι τινές, τὶς οἶδεν ἐκ τινῶν ὑπολογισμῶν ἀναχωροῦντες, ἠθέλησαν ν' ἀμφισβητήσωσι τὴν ἐκ Κρήτης καταγωγὴν τοῦ Βερναρδάκη, ἰσχυρισθέντες ὅτι τὸ ἀληθές ὄθεν ἐπώνυμον αὐτοῦ εἶνε *Τρανταλίδης*, ἐνῶ ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τὰ ὁποῖα ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, καταφαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὠνομάζετο Νικόλαος Μπεναρδάκης, καὶ ἀνῆκεν εἰς τὸν ἱστορικὸν φερώνυμον οἶκον τῆς Κρήτης. Εἰς τὴν ἀστείαν ταύτην πλάνην προήχθησαν, φαίνεται, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Βερναρδάκης ἐν τῷ προλόγῳ βιβλιαρίου τινός, ὅπερ ἐδημοσίευσεν μόλις εἰκοσαέτης, ἐπιγραφομένου τὸ *Τρωγάλιον*, ὑπεγράφετο *Δ. Τρανταλίδης Βερναρδάκης*, προσθεὶς τουτέστι πλὴν τοῦ πατρικοῦ, καὶ τὸ τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς οἰκονομικῶν ἐπιθετον.

τοῦ μητρός, τὸν νοέμβριον τοῦ 1833. Καταρτισθεὶς αὐτόθι εἰς τὰς πρώτας ἐγκυκλίους σπουδὰς μετέβη εἰς Ἀθήνας καὶ ἐνεγράφη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὡς φοιτητῆς τῆς φιλολογίας, εἰς ἣν ἐνεβάρθυσε μετ' ἐκτάκτου ζήλου μεταβάς εἴτα καὶ εἰς Γερμανίαν, ἐνθα ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1860. Τὰ σπάνια ποιητικὰ καὶ λογογραφικὰ χαρίσματα ἐξεδηλώθησαν αὐτῷ ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας, διότι σπουδαστῆς ἔτι ὦν κατεγίνετο εἰς ποικίλα δημοσεύματα, δι' ὧν μάλιστα προσεπορίζετο καὶ τὰ μέσα τοῦ ζῆν.

Εἰσοσκέτης μόλις ἐδημοσίευσε τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ πρωτόλειον, τὴν *Γραυνομαχίαν*, ἔπος ἡρωϊκοκομμικὸν εἰς ἰάμβους, ἀδόκιμον μὲν ποιητικὸν σχεδίασμα ἀλλὰ μεστόν οὐκ ὀλίγου πνεύματος καὶ καλλιπεύκας, προσόντα τὰ ὅποια ἔμελλον ν' ἀναλαμπύσωσι βραδύτερον ἐν τῷ περιπαθεῖ ποιητῇ τῆς *Μερόπης* καὶ τῆς *Εὐφροσύνης*. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέδοτο τὸν *Πλάρητα*, ποίημα ἐπικόν, τυχὸν εὐμενοῦς κρίσεως ἐν τῷ ποιητικῷ διαγωνίσματι τοῦ 1854. Τὸ ἀκόλουθον ἔτος μετέφρασε τὴν πολυκροτον *Ἱστορίαν τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας* τοῦ Καραμσίνου, ἧς ἐξέδωκε καὶ δύο πρώτους τόμους, οὓς ἐπλούτισε διὰ πλείστων ἱστορικῶν καὶ κριτικῶν σημειώσεων. Τῷ 1856 ἐφιλοτέχνησε τὴν *Εἰκασίαν*, ποίημα ἐπικόν εἰς δεκαπεντασυλλάβους, βραβευθὲν ἐν τῷ ποιητικῷ διαγωνισμῷ διὰ τε τὴν ἀνθηρότητα τῆς γλώσσης, τὴν τρυφερότητα τοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν μελωδικότητα τῶν στίχων. Βραδύτερον τῷ 1859 ἐν Γερμανίᾳ διατρέθων ἔγραψε τὴν *Μαρίαν Δοξαπατρή* καὶ τοὺς *Κυψελίδας*. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1860 ἐπανελθὼν ἐξ Εὐρώπης ἐδέχθη τὴν προσνεχθεῖσαν αὐτῷ ἔδραν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας καὶ τῆς Γενικῆς Ἱστορίας, ποιήσας ἐναρξίν τῶν παραδόσεων αὐτοῦ τὴν 20^{ην} Ἰανουαρίου τοῦ 1862 διὰ λόγου ἐναρκτηρίου, οὗ τὸ ρητορικὸν κάλλος, ἡ ἐπαγωγὸς χάρις καὶ σαφήνεια, ἡ ἐμβρίθεια καὶ τὸ παραστατικὸν τῶν

ἰδεῶν ἐκράτυναν τὴν περὶ αὐτοῦ προηγηθεῖσαν ἀρίστην φήμην. Ὡς καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κατέλειπεν ἀξιομνημόνευτον ἐποχὴν. Εἰς τὰς παραδόσεις αὐτοῦ συνωστίζοντο ἄθροοι καὶ μέχρις ἀποπνιγμοῦ οὐ μόνον οἱ φοιτηταὶ πασῶν ἀνεξαίρετως τῶν Σχολῶν, ἀλλὰ καὶ πλείστοι ἐξωθεν λόγιοι, βιομήχανοι, ἔμποροι, καὶ πάσης τάξεως ἄστοι πλημμυροῦντες καὶ τὰς παρακειμένας αἰθούσας, τοὺς διαδρόμους, τὰ ὑπόστοα καὶ τὰ προπύλαια ἔτι αὐτὰ τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπως ἐνωτισθῶσι τῆς μελισταγοῦς εὐφραδείας τοῦ σοφοῦ ἱστορικοῦ, ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ ὁποίου ἐξηρτάτο ὅλον ἐκείνο τὸ συμπαγὲς ἐκάστοτε πλήθος, καὶ ὅστις ἐγνώριζε νὰ ἠλεκτρίζῃ αὐτὸ εἰς ἐνθουσιασμόν πρὸς τὰ διδάγματα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1863 ἐδημοσίευσε τὴν περισπούδαστον πραγματείαν : *Τρία μαθήματα περὶ Ὅμηρου καὶ Ὀμηρικοῦ ζητήματος*, δι' ἧς ἐπεσφραγίσθη ἡ περὶ τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν δεινότης τοῦ Βερναρδάκη. Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον ἐστερέωσεν αὐτὴν ἐν τῇ συνειδήσει καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν σοφῶν ἑλληνοστῶν, ὅταν, σπουδαστῆς ἔτι ὦν ἐν Γερμανίᾳ, συνέθετο κατ' ἐντολήν τῶν αὐτόθι ὁμογενῶν συσπουδαστῶν ὠδὴν πινδαρικήν ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ Φιλέλληνος Θεϊρσίου, ἣν ὁ σοφὸς ἐν Γοττίγγῃ ἑλληνοστῆς Ἑλλισσὲν δημοσίευσας ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοδόμενῳ περιοδικῷ περιοδικῷ ἀπορραίνεται ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἐπὶ ἑλληνομαθεῖα φημιζομένων φιλολόγων καὶ μυστῶν τῆς ἀρχαίας γλώσσης ὅσοι ἔγραψαν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἰδίωμα, μόνον δύο ὠδὰς κρίνει ἀπταιστως καὶ καθ' ὅλους τοὺς κανόνας γεγραμμένας, ἐκείνην τοῦ Βερναρδάκη καὶ ἐτέραν τοῦ Φιλίππου Ἰωάννου.

Ἐκτὸς τῶν ποιητικῶν καὶ τῶν καθαρῶς φιλολογικῶν ἔργων ὁ Βερναρδάκης ἡσχολήθη περὶ τὴν ἐκπόνησιν καὶ πλείστων διδασκτικῶν βιβλίων, τὰ ὅποια ἔτυχον ἀρίστης ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ διδασκαλικοῦ κόσμου καὶ εἰσῆχθησαν

πρὸς χρῆσιν τῶν διαφόρων σχολείων, κριθέντα ὡς καταλληλότετα διὰ τε τὸ εὐμέθοδον, τὴν ὀργανικὴν κατάταξιν τῆς ὕλης καὶ τὴν σαφήνειαν τῆς φράσεως, ἐν γένει δὲ ὡς ἐκπεποιημένα κατὰ τὰς νεωτέρας ἀπαιτήσεις τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, ἧς καὶ ταύτης εἶνε μύστης καὶ κάτοχος. Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως. Ὁ Βερναρδάκης, ὅστις κατεῖχε τὴν σπανίαν δύναμιν τοῦ νὰ σαγηνεύῃ διὰ τῆς διδασκαλίας του καὶ νὰ καθιστᾷ αὐτὴν ἐπαγωγὸν καὶ ἐποικοδομητικὴν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ κατέχῃ ἐπίσης τὴν ἰδιοφυίαν τῆς συγγραφῆς καταλλήλων διδακτικῶν βιβλίων. Θὰ ἦτο μάταιον νὰ ἐκθῆσωμεν ἐνταῦθα λεπτομερῆ σημείωσιν τῶν ὄσων συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε χάριν τῆς σπουδαζούσης ἑλληνικῆς νεολαίας. Σημειοῦμεν μόνον ὅτι ἐξ αὐτῶν ἡ *Ἱερὰ Κατήχησις* καὶ ἡ *Ἱερὰ Ἱστορία* πανηγυρικῶς ἐβραβεύθησαν τῷ 1872 εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ προκηρυχθέντα ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχείου διαγωνισμόν τῷ 1876 ἐφιλοπόνθησε τὴν *Εὐφροσύνην* δρᾶμα πεντάπρακτον εἰς ἰάμβους, διδαχθὲν ἀπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις ἑλληνικῆς σκηνῆς. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἔγραψε πραγματείαν περὶ *Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς*, μεγάλως ἐκτιμηθεῖσαν ὑπὸ τῶν εἰδῶτων. Τῷ 1888 ἐξέδωτο τὰς *Φοιτίσας* τοῦ Εὐριπίδου μετὰ πλείστων ἐρμηνευτικῶν καὶ κριτικῶν σχολίων μεγίστης φιλολογικῆς σημασίας. Εἰς τὸν δεινὸν καὶ ἀριστοτεχνικὸν κάλαμον τοῦ Βερναρδάκη ἀποδίδεται ὁμοφώνως καὶ ἡ πρό τινος χρόνου ἐν τῇ *Νέᾳ Ἡμέρᾳ* τῆς Τεργέστης δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον ἐπιστημονικῶς ἀκριβῆς διατριβή: *Ψευδοαριστοτελικισμὸς ἔλεγχος*, καὶ ἡ σχετικὴ πρὸς ταύτην: *Ἐπιστολὴ περὶ ἐπιστολῆς*, κλπ.

Πλὴν τῶν ἄνωθι μνημονευθέντων ἔργων ὁ Βερναρδάκης ἐδημοσίευσεν κατὰ καιροὺς καὶ εἰς διαφόρους ἑφημερίδας καὶ περιοδικὰ πλείστας ὄσας διατριβὰς ἐπιστημονικὰς, καλλιτεχνικὰς, πολιτικὰς, γλωσσολογικὰς, κριτικὰς καὶ

πάσης φύσεως ἐπὶ παντοίων ζητημάτων τῆς ἡμέρας. Ἀπὸ τινῶν ὁ ἔτων ἰδιωτεύων ἐν Μιτυλήνῃ οὐ παύεται συγγραφῶν καὶ μοχθῶν ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, πλείστα εἰς αὐτὴν φιλοπονήσας ἀνέκδοτα ποιητικὰ, φιλολογικὰ καὶ ἱστορικὰ ἔργα, ἐν οἷς καὶ τὴν πολύτιμον *Γεωγραφικὴν Ἱστορίαν*, ἧς προσεχῶς ἡ ἐκδόσις γενήσεται γενναίουφρονι δαπάνῃ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁμογενοῦς κ. Ἀβέρωφ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν βιογραφικῶν τούτων σημειώσεων παρατιθέμεθα ὧδε τὸ ἐν τῇ Α' πράξει τῆς *Εὐφροσύνης* ἐξαιρετικὸν ἄσμα τῆς Μαγίσσης, τὸ ὅποιον μὴ ἄλλως τε πολὺ γνωστὸν, ἐσμὲν βέβαιαι ὅτι ἀναγνωσθήσεται ἀπλήστως καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀκόμη, οἵτινες καὶ ἄλλοτε ἴσως ἐνετύρησαν εἰς τοὺς γλυκεῖς καὶ τρυφεροὺς αὐτοῦ στίχους.

Ο ΧΡΗΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΑΓΙΣΣΗΣ

[Ποίημα ἀποσπασθὲν ἐκ τοῦ δράματος ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ]

ΔΥΟ πέρδικες ζωγραφισταῖς, ζευγάρι ζηλεμένο,
 ζούσαν ἔς ἀπάτητο βουνό, σὲ μὲ ἡψηλὴ ραχοῦλα,
 εἶχαν καὶ δυὸ μικρὰ πουλιά, δυὸ πλουμιστὰ περδίκια,
 ποῦ ἦταν τὸ καμάρι τους καὶ ἡ παρηγοριά τους.
 Κρυφὰ τὰ ἔθάζαν ἔς τὴ βοσκὴ, κρυφὰ ἔς τὴν κρύα βρύσι,
 μὴ τύχη καὶ τὰ ὄθ' αἰετοῖ, μὴ τὰ ἔθρη τὸ γεράκι,
 ποῦταν μικρὴ ἢ φτεροῦχα τους κ' ἀνήκερος ὁ νοῦς τους.
 Μὴ μ' ἐμεῖρα κ' ἐπὶ ποῦ γύριζαν καὶ κ' ἐπὶ ὄπου ἔβοσκουσαν
 ἴσκιος αἰετοῦ τὸ τρόμαζε καὶ σκορπισθῆκαν ὄλα,
 ἄλλο π' ἦρε τ' ἀνάπλαγα, ἄλλο τὰ κορφοβούνια,
 κ' ἕνα, τὸ μεγαλύτερο, ἐθάθηκε ἔς τὰ ἕνα.
 κ' ἔμειν' ἡ μάνα μοναχὴ μὲ τὰ μικρὰ περδίκια.
 Παπὰ ὑγιός, βεζύρη γιός, βγήκε νὰ κυνηγήση,
 πιάνει τ' ἀπάτητο βουνὸ καὶ τὴ ἡψηλὴ ραχοῦλα,
 καὶ στένει τὸ καρτέρι του δίπλα ἔς τὴν κρύα βρύσι.

Νὰ κ' ἔρχεται κ' ἡ πέρδικα μέσα 'ς τὸ μεσημέρι,
τρεχάτα καὶ χαρούμενη καὶ γλυκοκελαδοῦσα
νὰ πιῇ νερὸ νὰ δροσισθῇ, νὰ πιῇ νὰ ξεγανιάσῃ.

'Σ τὸ 'να του χέρι ὁ κυνηγὸς κρατεῖ χρυσὸ δοξάρι,
κ' ἕνα δεμάτι 'ς τᾶλλο του φαρμακεραῖς σαΐταις·
ἀφίνει τὸ δοξάρι του καὶ ρίχνει τῆς σαΐταις.

Τίνος καρδιὰ ποτὲ βαστᾷ, τίνος ἀπόνου χέρι,
τὴν ὄμορφη καὶ πλουμιστὴ πέρδικα νὰ σκοτώσῃ,
πῶχει τὰ νύχια κόκκινα καὶ τὰ φτερὰ γραμμένα,
ποῦ περπατεῖ καὶ χαίρεσαι, λαλεῖ κ' ἀναγαλλιάσεις·
Στῆναι δεξιᾷ, στῆναι ζερβιά τὰ μεταξένια δίχτυα·
Στὴ μιά δὲν τὸν ἐξύγωσε, 'ς τὴν ἄλλη τοῦ ξεφεύγει,
'ς τὴ τρίτη μέσα μπλέκεται καὶ πιάνεται 'ς τὸ δίχτυο.

Μὲ τί λαχτάρα ὁ κυνηγὸς καὶ μὲ τί καρδιοκτύπι
τρέχει κοντὰ 'ς τὰ δίχτυα του, ξεπλέκει τὸ πλεμμάτι,
καὶ βάζει τ' ὄμορφο πουλὶ τὴν πέρδικα 'ς τὸ χέρι
τὴν παίρνει μὲ φιλήματα, μὲ χάδια καὶ πηγαίνει,
καὶ τὸ καλλίτερο κλουβί, ἕνα χρυσὸ κλουβάκι,
ἀνοίγει καὶ τὴ πλουμιστὴ πέρδικα βάζει μέσα,
ζάχαρι μὲ τὸ στόμα του ὁ ἴδιος τὴν ταγίζει
καὶ μὲ καθάριο κρούσταλλο νεράκι τὴν ποτίζει.

Μὰ ἦρθε χρόνος δίσεχτος, μῆνας δυστυχισμένους,
κ' ὁ κυνηγὸς 'ς τὸν πόλεμο πάει μακριὰ 'ς τὰ ξένα
κ' ἔμεινε τὸ πουλὶ ἄφραγδόν, ἡ πέρδικα μονάχη
κανεὶς δὲν τὴν ταγίζει πληγὰ, κανεὶς δὲν τὴν κυτάζει,
μόν' ἕνα χέρι ἄπονο, καταραμένο χέρι,
νερὸ τῆς βάζει 'ς τὸ κλουβί νερὸ ἀπὸ τὴ λίμνη.

Ποῖος ἦπαι τὸ νερὸ ποτὲ τῆς λίμνης κ' εἶδε κόσμον;
ἦπαι κ' ἐκεῖνη ἀπ' αὐτό, ἦπαι κ' ἐφαρμακώθη.

Ἡ πέρδικα ἔτσι 'χάθηκε ἡ μικροχατδεμένη,
ποῦχε τὰ νύχια κόκκινα καὶ τὰ φτερὰ γραμμένα,
ποῦ λάιει κ' ἀναγαλλιάζεε, περπάτειε κ' ἐχειρόσουν.

[ἐν Μιτολήνῃ]

Δ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ

ΑΙΝΙΓΜΑ ΠΡΟΣ ΛΥΣΙΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

— ὦ Κυρίαί μου, εἶπε μετ' ἀπαραμίλλου χάριτος ὁ κ. Ρ***
ἀξιῶν ὅτι εἶχε τὸ μονοπόλιον τῆς ἀγγλοῖας καὶ ἐτοιμολογίας
εἰς τὰς συνανατροφὰς—πρὸς δύο ὠραίας νεάνιδας, αἰτινες κατὰ
τὸ διάλειμμα τοῦ γοροῦ περιεφέροντο εἰς τὴν αἴθουσαν· στοιχι-
ματίζον ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ μαντεύσῃ τις ποία ἐκ τῶν δύο σας
ἔφθασε τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς.

— Πῶς; διατί; ἀπεκρίθησαν ἐκείναι διανοίγουσαι τοὺς
ὠραίους, μεγάλους καὶ ἀμυγδαλωτοὺς ὀφθαλμούς των, πλήρεις
αἰγίλης καὶ γλυκύτητος.

— Διότι φαίνεσθε ὡς νὰ εἴσθε γεννημένοι τὴν αὐτὴν ἡμέραν.

Ἡ μία ὁμοιάζει ὡς ἀντίτυπον τῆς ἄλλης . . .

— Σχεδὸν τὸ ἐμαντεύσατε, κύριε, εἶπεν ἡ Ἀγλαΐα. Εἴμεθα
γεννημένοι τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1875. Εἴκοσιν ἡμέρας πρὸ ἐμοῦ
ἐγεννήθη ἡ ἀγαπητὴ μου Μαρίκα.

— Ἄ! καὶ ἐγὼ σὰς ἐνόμιζα ἀδελφάς; λοιπὸν δὲν εἴσθε;

— Ὅχι, κύριε, ὑπέλαβεν ἡ Μαρίκα. Ἄλλ' ἰδοὺ ποίαν συγγέ-
νειαν ἔχομεν: ἡ πενθερὰ μου εἶνε μύμητις τῆς κυρίας Ἀγλαΐας.

— Ναι, προσέθηκεν ἡ Ἀγλαΐα, καὶ ἡ μήτηρ τῆς κυρίας Μα-
ρίκας εἶνε πενθερὰ τοῦ πατρός μου.

Καὶ ὑποκλίναςαι φιλοφρόνως ἀντιπαρῆλθον εἰς τὸ βῆθος τῆς
αἰθούσης, ἐνῶ ὁ προνομιοῦχος τὸ πνεῦμα κύριος Ρ*** ἔμεινε
χάσκων καὶ ὀνειρὶ ἀπολιθωμένος ἀδυνατῶν νὰ ἐννοήσῃ τί εἶδους
συγγένειαν εἶχον αἱ ὁμήλικοι ἐκείναι χορευτρίαι.

Τίς ἄρα γε ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Ἡμερολογίου θὰ εὐα-
ρεστηθῇ νὰ ἐξαγάγῃ τῆς ἡλιθίας θέσεως εἰς τὴν εὐρέθη ὁ κομψὸς
οὗτος καὶ εὐφυσολόγος κύριος καὶ νὰ τῷ δώσῃ νὰ ἐννοήσῃ περὶ
τίνος ἐπρόκειτο;

Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὡς τότε ἐλαλεῖτο, ἐπικρατήσαν βαθυμηδὸν πανταχοῦ, καὶ ἀποβάσαν τοῦ συρμού παρὰ ταῖς ἀνωτέρας τάξειςιν.

Ἡ ἐκμάθησις αὐτῆς εἶχε τὰς δυσκολίας τῆς, ὡς καὶ ἡ πάσης ἄλλης γλώσσης, καὶ οὐχ ἦττον τὰς ὀρθογραφικὰς, αἵτινες καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς εἰσὶν ἐνίοτε ἐτι ἐπαισθηταί. Τοῦτου ἕνεκα, μετὰ τρία τέταρτα τῆς ἑκατονταετηρίδος περίπου, ὅτε οἱ ὑποδουλωθέντες Ἕλληνες εἶχον σχεδὸν πλεόν λησμονηθῆν, ἡ δ' ἀρχαία Ἑλληνικὴ ἐδιδάσκετο ἤδη πλεόν ὡς γλῶσσα νεκρά, λόγιος Ὀλλανδός, ὁ Ἐρασμος, ἵνα διευκολύνῃ, ὡς ἐφρόνει, αὐτῆς τὴν ἐκμάθησιν, ἔγραψε λατινιστὶ διάλογον μεταξύ ἄρκτου καὶ λέοντος, καθ' ὃν οὗτος μὲν ἀπταιστῶς, κατὰ τὴν τότε τῶν Ἑλλήνων προφορὰν, ὁμιλεῖ καὶ ἀναγινώσκει τὴν Ἑλληνικὴν, ἡ δ' ἄρκτος, σοφιστευομένη, ἐλέγχει αὐτὸν ἀμαθεῖς, προσπαθοῦσα νὰ τῷ ἀποδείξῃ ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἐξ ἀρχῆς δὲν εἶχον τὴν προφορὰν ἣν τοῖς ἀπέδιδε, καὶ ἦν παραυθορὰ μόνον τῶν χρόνων τῆς παρακμῆς καθιέρωσε.

Καὶ ταύτην μὲν τὴν θεωρίαν προθυμώτατα ἐδέξαντο οἱ πανταχοῦ ἐν τοῖς σχολείοις διδάσκοντες, διότι τοὺς ἀπήλλαττε πολλῶν κόπων καὶ δυσχερειῶν. Ἄλλ' ὁ μὴ ἔχων πλήρη πεποιθήσιν εἰς αὐτὴν, ἦν αὐτὸς ὁ Ἐρασμος, ὅστις πρὸς τὸν Λάσκαριν ἔγραψε ζητῶν πρὸ αὐτοῦ νὰ τῷ πέμψῃ διδάσκαλον Ἑλληνα τοῦ γένους, ὅστις νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς υἱοὺς του ἀπταιστον τὴν ἑλληνικὴν προφορὰν. Ἄλλ' οὐχ ἦττον τὸ σύστημα τῆς ἄρκτου ἐν τῷ διαλόγῳ γενικῶς ἐπεκράτησε, νὰ προσφέρηται ἡ Ἑλληνικὴ γράμμα πρὸς γράμμα, ἀποδιδομένης μάλιστα εἰς ἕκαστον τῆς προφορᾶς ἣν ἔχει εἰς τὴν πατριὸν γλῶσσαν τοῦ ἀπαγγέλλοντος. Τοῦτου ἀποτελέσματος ἦν οὐ μόνον ἡ λυπηρὰ κακοφωνία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐντελής αὐτῆς ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῆς ὁμιλουμένης, ἣτις οὕτως ἀπέβη ὅλως ξένη εἰς τοὺς ἄλλοθενεῖς ἑλληγιστάς.

Ἄλλὰ καὶ μεταξύ τῶν ἡμετέρων ὑπάρχουσι τινες ἐνίοτε διστάζοντες ἂν δὲν ἔχηται ἀληθείας μέχρι τινός, ὅτι τὰ γράμματα ἐπινοηθέντα ἵνα ἐκφράζωσι τοῦ: ἤχους, ἂν ἄλλως ἐνίοτε συνδυάζονται, τοῦτο πρόερχεται ἐκ μεταγενεστέρων παραφθορῶν περὶ τὴν προφορὰν, καὶ ὁ τὰς τοιαύτας ἁλλοιώσεις ἀποκρούων ὅτι ἐπανερχεται εἰς τὴν ἀρχικὴν προφορὰν καὶ γησιάζει.

Περὶ τοῦ ἀνυποστάτου τῶν τοιοῦτων δισχυρισμῶν πολλὰ καὶ σπουδαῖα ἐγράφησαν, ἰδίως, πλην τοῦ «Περὶ προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς συγγράμματος τοῦ Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων», τὸ νεωστί ἐκδοθὲν καὶ μεγάλως ἐκτιμηθὲν τοῦ κ. Παπαδημητριάκου.

H EN AMΣTEΛOΔAMΩ.

ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Ἡ Ἑλ-ληνική γλῶσσα ἡ ἐπωνυμία τοῦ σωματείου τούτου πρέπει ν' ἀρκῆ ἵνα διεγείρῃ εὐγνώμον παρ' ἡμῖν τὸ ἐνδιαφέρον. Ὁ φιλελληνισμὸς ὃν εἶχεν ἐξάψει παρὰ πᾶσι τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς ἡ ἥρωικὴ τῶν Ἑλλήνων ἐξέγερσις, καὶ εἰς ὃν ἐν πολλοῖς ὀφείλεται ὁ τελικὸς αὐτῆς θρίαμβος, ἐψυχράνθη βαθυηδὸν ἄφ' ὅτου ἔληξεν ὁ ἀγὼν, καὶ δὲν ἔπαυσε μὲν εἰς τὰ πρόσω χωροῖσα ἡ τοῦ ἀναγεννηθέντος ἔθνους πρόοδος καὶ ἀνάπτυξις, ἀλλ' ἐλάθανε δυσδιάκριτος ὑπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ κομματικῶν διαιρέσεων τὰς μικρότητας. Ἄλλὰ τοῦ τέρματος εἰς ὃ ἀπέβλεψεν ἐξ ἀρχῆς ἀπέχει εἰσέτι, καὶ δὲν ἔπαυσε δεομένη τῆς μεγάλης ἠθικῆς ἐπικουρίας ἣν παρέσχεν αὐτῇ ἡ συμπάθεια τῶν εὐγενῶν καρδιῶν. Ἡ ἀναγέννησις τοῦ φιλελληνισμοῦ ὅφ' οἶαν δῆποτε μορφήν, ἐστὶν ὁ ἄριστος τῶν οἰωνῶν δι' αὐτὴν.

Τὸ μέγα ὄφελος ὃ ἡ Ἑλλάς ἔχει πρὸ πάντων νὰ προσδοκᾷ ἐκ τῶν προσπαθειῶν τῆς Ὀλλανδικῆς ἐταιρίας ἐστὶν ὁ διὰ τῆς γλώσσης στενώτερος αὐτῆς σύνδεσμος μετὰ τῶν ἀπανταχοῦ εἰς τὴν σπουδὴν ἐπιδιδόμενων. Ἡ Ἑλληνικὴ δημοσιογραφία καὶ ἄλλοτε ἐπανειλημμένως ἐποιήσατο λόγον περὶ τῶν ἔργων τῆς ἐταιρίας· ἀλλ' οὐχ ἦττον ἀναγκάσθαι νομίζομεν ν' ἀνακαλῶνται αὐτὰ εἰς τὴν προσοχὴν τῶν οὐς διαφεύγουσι, καὶ νὰ προκαλῶνται αἰ ὑπὲρ αὐτῆς προσπάθειαι πάντων τῶν νοημόνως ἐκτιμώντων τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα.

Ὁ πολιτισμὸς, ὡς γνωστόν, ὁ ἀρχαῖος καὶ κλασικὸς εἰσῆχθη εἰς τὴν ἐτι ἡμιθάρβαρον Εὐρώπην διὰ τῶν φυγάδων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς ἀλώσεως, εἰσχομιστάντων τὸ πρῶτον εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐκείθεν ἔπειτα πανταχοῦ διαδόντων τ' ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, συγχρόνως δὲ καὶ τὴν

Αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν ἀγῶνα ὑποστηρίζει γενναίως καὶ ἡ ἐν Ἀμοστελοδάμῳ ἑταιρία ἐν τε καὶ συνεδριάσειν αὐτῆς καὶ διὰ τοῦ περιοδικοῦ τῆς τοῦ ἐπιγραφομένου Ἑλλάδος, καὶ ἐκδιδόμενον εἰς διατόρους γλώσσας, ἐν ἄλλαις καὶ τὴν Ἑλληνικὴν. Θέλωμεν δὲ καὶ ἐνταῦθα νὰ συνοψίσωμεν τινὰ τῶν κυριωτέρων ἐπιχειρημάτων τῶν ἀντιταττομένων εἰς τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν Ἑρασιματῶν.

Ἐν πρώτοις ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα οὐδέποτε ὑπέρχε νεκρά· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων ἀφ' ὧν λείψανα αὐτῆς σώζονται, μέχρι σήμερον, διτηρήθη πάντοτε τὰς διατόρους περιπετείας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀκολουθεῖσα, κατὰ τὰς περιστάσεις ἀναπτυσσομένη ἢ περιστελλομένη, βελτιουμένη ἢ διαφθερομένη, ἀλλὰ πάντοτε μένουσα ἡ αὐτή. Τοὺς ἀρχικοὺς αὐτῆς φθόγγους ἀφ' ὧν τὰ γράμματα ἐφευρέθησαν καὶ εἰσῆχθησαν αὐτῇ, οὐδεὶς βεβαίως δύναται νὰ διίσχυρισθῆ ὅτι γνωρίζει· ἀλλὰ πιθανὸν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὅτι τὴν χαρακτῆριστικὴν γλυκεῖαν προφορὰν ἐκτίησεν ἄλλοθεν ἐπὶ τῆς παρακμῆς τῆς, καὶ ἀφοῦ εἰς ξένους καὶ βαρβάρους ὑπέκυψεν, ἐπὶ δὲ τῆς ἀκμῆς αὐτῆς ὅτι τραχέως ἐπρόφερε τὰ σύμφωνα β, γ, δ, ζ, θ, χ. Τοῦ Κρατίνου ἡ μαρτυρία ὅτι τὰ πρόβατα ἐβέλαζον βῆ βῆ (ἄρα κατὰ τοὺς Ἑρασιμαίτας βῆ βῆ) ὀλίγον ἐστὶν ἀποδεικτικὴ, διότι ἡ φωνὴ τῶν ζῴων, ὡς φερ εἶπεῖν ἡ τῶν χοίρων κτλ. ἄλλως ὑπ' ἄλλων καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις ἐκφέρεται. Οὐδ' ἰσχυροτέρα δύναται νὰ θεωρηθῆ ἡ ἀπόδειξις τῆς εἰς ἡ μεταβιβάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ β εἰς λατινικὰ ὀνόματα, καθ' ὅσον οὐδὲν διδάσκει πῶς ἀρχικῶς ἐπροφέρετο τὸ β ἐν τῇ Λατινικῇ, ἀν οὐχὶ ὡς τὸ ἑλληνικὸν β, οἷον παρέμεινεν ἐν τῇ Ἰσπανικῇ. Τοῦτου μάλιστα ἀπόδειξις δύναται νὰ ἐκληφθῆ τὸ ὅτι τὸ λατινικὸν *ambo* προέκυψεν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ *ἄμφω*. Ὁμοιωδῆποτε, ὅτι πλὴν τοῦ β ἡ Λατινικὴ εἶχε καὶ τὸ γράμμα ν, διὰ τοῦτου μεταγράφεται τὸ β πολλῶν ἑλληνικῶν λέξεων αἰτίνας μετέβησαν εἰς αὐτήν, ὡς τὸ *vino, volo*, ἐκ τοῦ βῖνω, βοῦλομαι κτλ, καὶ τ' ἀνάπαλιν τὰ ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετατιθέμενα ὀνόματα, τὸ ν μεταβάλλουσιν εἰς β, ὡς Ὀκατάβιος, Σέρβιος κτλ. Περὶ τούτου δὲ παράδειγμα παρίσταται ἐπιγραφῇ Ἀττικῆ τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου, γράψουσα τὸν Ἑπιρώτην Ἀρόβαν διὰ δύο β, βεβαίως διότι τὸ γράμμα τοῦτο ἐπροφέρετο ἢ ἐν Ἑπίρῳ.

Τοῦ γ ἡ μαλακὴ προφορὰ μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εἰς λέξεις παραγομένας ἐκ τοῦ Σανσκριτικοῦ, ἀντικαθιστᾶ τὴν ἐν τῇ Σανσκριτικῇ φωνὴν *h*, οἷον *Μέγας* = *Maha*, κτλ. Τραχὺν δὲ φθόγγον ἀποτελοῦσι τὰ δύο γγ, ὡς ἴδωμεν καὶ τὰ δύο ββ.

Τὸ δ' εἶχε καὶ ἐν τῇ Ἰσπανικῇ πολλάκις τὴν γλυκεῖαν προφορὰν ἢ καὶ παρ' ἡμῶν, οἷον *Madrid* κλ.

Τὸ ζ εἶχε, κατὰ Διονύσιον καὶ Κοιγχιλιανόν, ἐν τῇ Ἑλληνικῇ προφορὰν πολὺ γλυκυτέραν ἢ ἐν τῇ Λατινικῇ Πλὴν τούτου ἐπιγραφαὶ τῶν κλασικῶν χρόνων φέρουσι *Zeus* ἀντὶ *Σμύρα* κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμῶν προφορὰν τοῦ *Σμ*.

Ὡς πρὸς τὸ θ δὲ καὶ τὸ χ, οἱ Ἑρασιμαῖται πρεσβεύουσιν ὅτι πρέπει νὰ προφέρηται ὡς τ μετὰ δασείας καὶ κ μετὰ δασείας, ἀλλ' οὐχ ἤττον τὸ προφέρουσιν ἀπλῶς ὡς τ καὶ κ. Ἀσυνεπείδ' ἐπὶ αὐτοῦ, τὸ φ προφέρουσιν ἄντικρυς φ (f), καὶ λέγουσι *Teótheros* μὲν καὶ *Κριστός*, ἀλλὰ *Φίλιππος* καὶ οὐχὶ *Πίλιππος*. Περὶ τοῦ ὅτι δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οἱ βάρβαροι μόνον ἐγχελεύζοντο ὡς προφέροντες *κάθησο* καὶ *τυγάτριον* ἀντὶ *κάθησο* καὶ *θυγάτριον* μαρτυρεῖ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν *Θεσμοφοριαζούσαις*. Ἡ δ' ἐν τῇ Λατινικῇ ἐνίοτε ἐναλλαγὴ τοῦ f ἀντὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θ (ὡς *felare* ἐκ τοῦ *φηλάειν*, *fortis* ἐκ τοῦ *θώρα*) ἀποδεικνύει ἐπίσης τούτου τὴν ἀληθῆ προφορὰν.

Τὰ δὲ φωνήεντα ἀπώλεσαν ἀναφιλόως τὴν προφορὰν τοῦ χρόνου, ὅστις διέκρινεν αὐτὰ εἰς μακρὰ ἢ βραχέα, ἢ μᾶλλον ἀντικατέστησαν αὐτὴν διὰ τῶν τετονισμένων καὶ ἀτονιστων, ἀφ' ὧν καὶ ἠλλοιώθη ἡ ἀρχαία στιχουργικὴ προσωδία.

Ἀλλὰ, πλὴν τούτου, τὸ Η θεωρεῖτο, ὡς Ε μακρὸν, καὶ πιθανῶς ἐπροφέρετο σχεδὸν οὕτως ἐπὶ πολὺ, δι' ὃ καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιότεροις χρόνοις πανταχοῦ, καὶ ἰδίως ἐν Ἀθήναις μέχρι τῆς 94^{ης} Ὀλυμπιάδος, πάντοτε οὕτως ἐγράφετο. Ἀλλὰ καὶ πρὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἡ προφορὰ αὐτοῦ φαίνεται μὴ πλέον οὕσα ἢ τοῦ Ε, ὅπερ ἠνάγκασεν εἰς τοῦ γράμματος τὴν ἀντικατάστασιν. Ἡ Λατινικὴ τῶ ὄντι διτήρησε τὸ Ε ἀντὶ τοῦ Η εἰς τὰς πλείους λέξεις ἢ παρῆλαθε παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς. Ἀλλὰ πόθεν γνωρίζομεν τίς ἦν ἐν ἀρχαιότατοις χρόνοις καὶ τοῦ λατινικοῦ Ε ἡ προφορὰ; Ὁ Κοιγχιλιανὸς λέγει αὐτὸ εἰς τὴν λέξιν *Here* ἔχον προφορὰν μεταξὺ τῆς τοῦ i καὶ e. Ἀλλὰ δὲ λέξεις λατινικαὶ μεταγενέστερον εἰσαχθεῖσαι βεβαίως ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς, ἔχουσι τὸ ἡ μεταβέβη- μένον εἰς i, ὡς *genitor* (τὸ ἑλλήν. *δημητός*, *σανσκριτ.* *damitas*). Μικρὸν μετὰ Χριστὸν τὴν ἐπίκλησιν τῶν Χριστιανῶν ἀποδιδῶσιν ὁ Ἰουστίνος εἰς τὴν *Χριστιανότητα* αὐτῶν, καὶ τὴν Ἰσπανοὶν παρὰ γει ἐκ τοῦ *Hsaü*. Ἀλλὰ καὶ ἐπιγραφῇ τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου φέρει *ΔHωρα* ἀντὶ *ΔHωρα* καὶ ὁ Πλάτων ἐκ τοῦ *Ἰμέρος* παράγει τὴν λέξιν *ἡμέρα*, ἢν λέγει ὅτι ἐπ' οὗτοῦ ὁ ὄχλος *ἡμέρα* ἐπρόφερε τὸ ἥρωσ παράγει ἐκ τοῦ *Ἰρωσ*, τὸ *ΔΗμητήρ* ἐκ τοῦ

δίδουσα μήτηρ καὶ πολλὰ λέξεις εἶχον τὴν διπλὴν γραφὴν διὰ τοῦ Η ἢ Ι, ὅσον ἦκω καὶ ἴκω, τάπησ καὶ τάπις, ἀλήτης καὶ ἀλίτης κτλ. Παρ' ἡμῖν δ' ὀλίγιστα λέξεις διετήρησαν τὸ ε ἀντὶ τοῦ η, ὅσον κερὶ, μερὶ, καὶ αἱ καταγόμεναι ἐκ ῥίζης ἐχούσης τὸ ε, ὡς γεράματα, ξερός (ἐκ τοῦ ξέω).

Τὸ Υ εἶχεν ἐν ἀρχῇ ἀναμφιβόλως προφορὰν ἄλλην τῆς τοῦ Ι, ἄλλως θὰ ἦν περιττὴ ἢ εἰσαγωγὴ αὐτοῦ εἰς τὸ ἀγράφητον. Ἡ προφορὰ αὕτη ἦν βεβαίως ἀνάλογος πρὸς τὴν τοῦ γαλλικοῦ υ' ἐς διαλέκτους δέ, ἐν τῇ Βοιωτικῇ, ὡς ἐξ ἐπιγραφῶν, ἐπροφέρετο οὐ (κάρουξ=κῆρυξ· κούρες=κύνες), ἢ ἰου (Τιούχα=Τύχη), καὶ ἡ διπλῆ αὕτη προφορὰ παρέμεινε καὶ παρ' ἡμῖν εἰς δημῶδεις διαλέκτους, ὡς ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος λέγουσι: εἰούλα=ξύλα, κιουρά=κυρά, ἐν γένει δ' εἰς τὴν δημῶδη γλώσσαν θρούμβη=θρύμβη· μουστάκι=μύσταξ, κτλ. Οἱ Αἰολεῖς ὅμως ἀφ' ἑτέρου ἔγραφον ἴφος ἀντὶ ὕψος· ἴπαρ ἀντὶ ὕψος, κτλ. καὶ εἰς τὴν κοινὴν δ', ὡς φαίνεται, πρωίμως ἡ προφορὰ ἰ ἀντικατέστησε τὴν τοῦ υ, δι' ὃ καὶ εἰς πολλὰς λέξεις ἀμφοτέραι ἀπαντῶνται αἱ γραφαὶ (ὡς δρίον καὶ δρῖον, δορικτήτωρ καὶ δορικτήτωρ), καὶ ἐκ τοῦ ἕδαρ παράγεται ὁ ἰδρώς. Καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν δ' εἰσαχθεῖσαι ἑλληνικαὶ λέξεις ἔχουσιν ἰ ἀντὶ υ, ὡς frigo ἐκ τοῦ φρύγω, lacrima ἐκ τοῦ δάκρυ, ficus ἐκ τοῦ σῆκος. Εἰς πολλὰς δὲ τῶν μετὰ τὸν Αὐγούστον ἐπιγραφῶν ἀπαντῶνται λέξεις ἔχουσαι ἰ ἀντὶ Υ, ἐξ ἀνορθογραφίας μὲν, ἀλλ' ἀποδεικνύουσας τῆς προφορᾶς τὴν ταυτότητα.

Πρὸ πάντων δ' ἐξανίστανται οἱ Ἑρασμῖται κατὰ τῶν διφθόγγων. Αὐτὸ ἤδη τὸ ὄνομα δηλοῦ, λέγουσι, δύο φθόγγους, καὶ ἴσως ἔχουσι δίκαιον ὡς πρὸς τοὺς χρόνους τῆς πρώτης εἰσαγωγῆς τῶν γραμμάτων. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει γλῶσσαι εἰς ἦν ἡ τοιαύτη λεπτότης τῆς προφορᾶς νὰ μὴ ὑπέστη βαθμηδὸν ἀλλοιώσεις. Οὐδεὶς δ' ἄγνοεῖ ὅτι ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαιότατων χρόνων ὑπῆρχε διάκρισις μετὰ τὸ πάις καὶ παῖς, βασιλεῖ καὶ βασιλεῖ, οἷς καὶ οἷς κτλ.

Ἡ ΑΙ ἐν Ταναγραῖαις ἐπιγραφαῖς γράφεται ΑΕ, ὑπεμφαίνουσα τὴν προφορὰν ε, ὡς καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν μετέθη εἰς ΑΕ, καὶ ἔστιν ὅτι καὶ εἰς μόνον Ε, ὡς fenestra ἐκ τοῦ φαίνω, Chimera παρὰ Βιργιλίῳ κτλ. Ἐν δ' ἀρχαιότεραις ἐπιγραφαῖς τῶν Θηβῶν ἀντὶ ΑΙ γράφεται Η (τὸ μακρὸν Ε). Οἱ κοινῶς γνωστοὶ Αἰνῶδες παρ' Ὀμήρῳ φέρονται Ἐνῶδες. Ὁ Πλάτων γράφει Αἰῶρα, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς Ἐῶρα, ὅθεν καὶ τὸ μετέωρος. Ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος ἔχει εἰῶλα τὸ παρ' Ὀμήρῳ καὶ Πινδάρῳ αἰῶλω· ἐν δ' ἐπιγραφῇ ἐπὶ Περικλέους ἀναγινώσκειται ὅτι μὲν Ποτίδαα, ὅτι δὲ Ποτίδαα. Ἐν μετέπειτα δὲ χρόνοις ἡ ἐναλλαγὴ

τῶν δύο γραφῶν ἐστὶ συνεχεστάτη καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν χειρογράφοις.

Τῆς ἐν ἀπωτάτοις χρόνοις προφορᾶς τῆς ΕΙ καὶ ὡς Ι ὑπάρχουσι πλεῖστα παραδείγματα, ὡς παρ' Ὀμήρῳ, εἰκελος καὶ ἰκελος, γείνομαι καὶ γίνομαι, λείχω καὶ λίχω. Παράγωγον τοῦ φειδομαι ἐστὶ τὸ φιδίτιον. Ἐν ἐπιγραφαῖς πάντων τῶν χρόνων ἀπαντᾶται συνεχεστάτα τὸ ΕΙ ἀντὶ τοῦ Ι μακροῦ, καὶ προσέτι καὶ βραχέος ἐνίοτε· ἐν δὲ ταῖς Βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς τὰ δευτέρα καὶ τρίτα πρόσωπα τῶν ῥημάτων εἰς εἰς καὶ εἰ γράφονται διὰ τοῦ Ι (ἄρχιε, ἄρχι). Οἱ Λατίνοι δὲ τὸ ΕΙ ἀντικατέστησαν διὰ τοῦ Ι.

Καὶ ἡ ΟΙ εἰς πολλὰς λέξεις ἀνεκάθεν ἀντικαθίστατο διὰ τοῦ Ι, ὡς φλοιά καὶ φλιά, γλοιά καὶ γλιά, μυῖον καὶ μῖον. Ἡ ταυτοφωνία τοῦ λοιμοῦ καὶ λιμοῦ εἶχε συντράξει πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Παρὰ δὲ Λατίνοις ἐν πλείσταις λέξεσι τὸ οἰ ἐγένετο ἰ (οἶκος=vicus, οἶνος=vinus), καὶ ἐπίσης εἰς τὴν πληθυντικὴν ὀνομαστικὴν τῶν δευτεροκλίτων ἀρενικῶν.

Ἡ ὡς Ι προφορὰ τῶν τριῶν φωνηέντων η, ι, υ καὶ τῶν δύο διφθόγγων εἰ καὶ οἱ ἐκλήθη ἰωτακισμὸς ὑπὸ τῶν Ἑρασμῖτων, καὶ προσήθη εἰς τὴν προφορὰν ἡμῶν ὡς ἐλάττωμα μονοτόνου κακοφωνίας. Ἀλλ' οὕτω κρίνοντες λησμονοῦσιν ὅτι διὰ τῆς προφορᾶς ἦν ἀποδίδουσιν εἰς τὰς διφθόγγους αἰ, εἰ, οἰ, οἰ, οὐ μόνον δὲν ἐλαττοῦσιν, ἀλλ' αὐξάνουσι καὶ κατὰ ἓνα (αἰ ἀντὶ ε) τοὺς φθόγγους τοῦ ι. Οὐ δὲ μόνον ὁ ἰωτακισμὸς ὄν θέλουσι ν' ἀποδώσωσιν εἰς τὴν ἡμετέραν προφορὰν οὐδὲ μακρόθεν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ α ἐν τῇ Σανσκριτικῇ, ἀλλὰ καὶ ἂν τὴς θελήσῃ νὰ παραβάλλῃ, ὡς ἡμεῖς ἐπράξαμεν, ὅσον δῆποτε ἀριθμὸν ἑλληνικῶν στίχων προφερομένων κατὰ τὴν ἡμετέραν καὶ τῶν αὐτῶν κατὰ τὴν Ἑρασμικὴν προφορὰν, καὶ ἰσομήκη τεμάχια ξένων γλωσσῶν, θέλει εὐρεῖ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις πολὺ συνεχεστέραν τὴν ἐπανάληψιν τοῦ μὲν ἢ τοῦ δὲ τῶν φωνηέντων, παρὰ τὴν τοῦ ε παρ' ἡμῖν.

Ἡ δὲ προφορὰ τῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ ὡς αφ καὶ ευ ἢ αβ καὶ εβ, εἰ καὶ ὑπὸ τῶν Ἑρασμῖτων ἐπιμόνω· ἀμισθῆ-τομένη, φαίνεται ὅμως προελθούσα ἐκ τοῦ ὅτι τὸ εἰς τὸ ἀρχικόν, ἐκ Φοινίκης προελθόν, ἀγράφητον, μεταγενεστέρως προσέθεν Υ, ἦν αὐτὸ τὸ δίγαμμα ἐν χρήσει φωνηέντος, ὥστε καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾶται NaFupaκτωρ, τραγαFυδός, aFυτόν, TeFυκρος, κτλ. Ἀλλ' οὐχ ἦττον οἱ Ἑρασμῖται, παρ' εἰς ὁ αὐλὸς γίνεται αὐλος καὶ αὐτὴ γίνεται αὐτή, θριαμβευτικῶς προσάπτουσι τοῖς ἀντι-

πάλοις αὐτῶν, ὅτι θέλουσι τοὺς κύνας τοῦ Ἀριστοφάνους (αὐτὸς Σφήκ. 903) ὑλακτοῦντας ἄφ ἄφ (μᾶλλον ἄθ ἄθ), ἐν ᾧ ὁ κύων κατ' αὐτοὺς λέγει ἄφ. Ἄλλα καὶ οἱ κύνες ὅν φαίνονται σφώτεροι τῆς ὀρθογραφίας διδάσκαλοι· παρὰ τὰ πρόβατα τοῦ Κρατίωνου, ὧν ἐμνήθημεν ἀνωτέρω. Καὶ αὐτοὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις ἄλλην λέγονται φωνὴν ἀριέντες, παρ' ἡμῖν δέ, ὅπερ ἀγνωστον τοῖς Ἑρασμικταῖς, αὐτὸ τοῦτο γὰρ γίγνεται. Περιεργον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν ᾧ κατὰ τὴν Λατινικὴν γράφουσι καὶ λέγουσιν Evangelium, κατὰ τὰς ἀρχαίας τῶν θά πρέπη ν' ἀπατιῶσι νὰ προσφῶμεν Ἐὐαγγέλιον.

Ὡς πρὸς τὸ δατὺ δὲ πνεῦμα, γνωστὸν ὅτι τοῦτο ἐντελῶς ἔλειπε παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι, καὶ αὐτοὶ δ' οἱ Ἴωνες, κατ' Εὐστάθιον, ἦσαν μᾶλλον φιλοσοφικοί. Ἐν Ἀθήναις, τὸ σημεῖον τῆς δασείας ἦν τὸ Η. Ἀλλὰ βαθυρόδον κατέστη ἄγρηστον, καὶ ὠρίσθη εἰς τὸ νὰ ἐμφαίη τὸ μακρὸν Ε. Ἡδὴ δὲ καὶ πολλοὶ ἐπὶ Περικλέους ἐπιγραφὰ ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ τοῦ πνεύματος προφορὰ εἶχεν ἤδη ἐκλείπει, διότι τοῦ σημείου γίνεται συνεχέστατα ὅλως ἀτακτος χρῆσις, ἀποδεικνύουσα ὅτι δὲν ἐπεβόλλετο πλέον ὑπὸ τῆς προφορᾶς ἡ καὶ παραλείπεται αὐτὸ ἐντελῶς (Οὕτως Ποροφῆν· Παρ' ων). Ὁ δὲ Πλάτων λέγει τὸ ὄνομα Ἡρα προκύψαν ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς λέξεως ἄηρ (ἀηραῆρ) ἔνθα δασεῖα δὲν προσφέρεται.

Εἰς ταῦτα τὰ ζητήματα καὶ τὰ τοῦτοις συνεχόμενα περιτρέφεται ἡ δραστηριότης τῆς Ὀλλανδικῆς ἐταιρίας, ἀγωνιζομένης ὑπὲρ τῆς εὐδοώσεως τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν, αἵτινες, κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῆς, τῇ σφαλερᾷ ἐνεργείᾳ τοῦ σοφοῦ αὐτῆς συμπατριώτου εἶχον ἐκτραπῆ τῆς ὁδοῦ ἣν ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσωσι. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἀντιπρονοῦντας ἐκ φιλολογικῶν πεποιθήσεων δὺς κολον δὲν θέλει τῇ εἶσθαι ν' ἀντιτάξῃ ἐπιχειρήματα ὑφ' ὧν νὰ μεταπεισθῶσι. Μᾶλλον ὅμως ἡ πιθανὸν ν' ἀπαντήσῃ ἀντιτατολένους καὶ τοὺς πρεσβεύοντας ὅτι πρέπει νὰ μὴ ἀποστῶσι τῆς Ἑρασμικῆς προφορᾶς, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν περὶ τὴν διδασκαλίαν δυσχερειῶν. Οἱ τοιοῦτοι καλὸν ἴσως ἔσται νὰ προτραπῶσι νὰ ὀργανίσωσι πρῶτον διδασκαλίαν τῆς ἀγγλικῆς ἢ ἔστω καὶ τῆς Γαλλικῆς, ἢ ἔστω καὶ οἷας δῆποτε ἄλλης εὐρωπαϊκῆς γλώσσας, κατὰ ταύτην τὴν μέθοδον, διδάσκοντες, πρὸς εὐκολίαν τῶν μαθητῶν, νὰ προσφέρηται ἕκαστον γράμμα ἰδίως, καὶ δὴ καθ' ἕνα ἔχει προφορὰν ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ διδασκόμενου. Ἄν ἐπιτύχωσιν εἰς τοῦτο καὶ δὲν παραγάγῃσι καταγέλαστον κωκῶνα, τότε ἂς τὸ ἐφαρμόσωσι καὶ εἰς τὴν ὠραιότεραν καὶ ἐντελεστέραν τῶν γλωσσῶν, τὴν Ἑλληνικὴν.

Ἄλλθες ὅμως ὅτι οἱ τοῦτο πρεσβεύοντες εἰσὶν οἱ τῆν Ἑλληνι-

κῆν ὡς γλώσσαν νεκρὰν ἐκλαμβάνοντες, ἀξιοῦντες ἐπομένως ὅτι δικαιούνται κατὰ βούλησιν νὰ τὴν κατατέμνωσιν. Ἄν μόνον κατορθώσι νὰ φθάνωσιν εἰς τὴν κατάληψιν τῶν ἐν αὐτῇ γεγραμμένων. Ταύτην τὴν διὰ τὴν φιλολογοῖαν ὀλεθρίαν πρόληψιν ἐπλήσθη ν' ἀνατρέψῃ ἡ Ἑταιρεία. Οἱ διδασκόμενοι νὰ προσφῶσι τὴν κλασικὴν γλώσσαν ὡς δι' αἰῶνων ἐξηκολούθησε προσφερομένη ἐν τῇ περὶ αὐτῆς, μετ' ἐκπλήξεως θέλουσιν ἐνόησαι ταχέως ὅτι οὐδέποτε αὐτὴ ἀπέθανεν ἢ διεκόπη, μόνον δὲ τινες δευτερευούσας ἀλλοιώσεις ὑπέστη ὡς πᾶν τὸ ζῶν, ὡς πᾶσα γλώσσα ἐπὶ μακρὸν ὑφισταμένη, καὶ θέλουσιν ὡς πολὺ εὐχερύτεραν ἐκτιμῆσαι αὐτῆς τὴν ἐκιάθησιν ἂν συνδύζωσιν αὐτὴν μετὰ τῆς ὀμιλουμένης, παρὰ ἂν ἐξακολουθῶσι γελίως στρεβλοῦντες αὐτὴν καὶ ἐπὶ τὸ βιβραρότερον διαστρέφοντες. Ἐν ταύτῃ θέλουσι κατιδεῖν ἡ καὶ κλειῖς ἢ διανοίγουσα αὐτοῖς τοὺς τῆς ἀρχαιότητος θησαυροὺς τοῖς καθιστᾶ προσεῖ προσεῖ τὴν πᾶσαν τὴν Ἀνατολήν, ἔνθα εἰς τὰ πλεῖστα καὶ κεντρικώτερα μέρη ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα ἐπικρατεῖ.

Τίνα δ' ἀνυπολόγιστον ὑπηρεσίαν αἱ τοιαῦται προσπάθειαι καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα προσφέρουσι, θέτουσα αὐτὴν εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ παντὸς τοῦ λογίου κόσμου, ἀναζωογονοῦσαι τὰς κλασικὰς σπουδὰς, ἀπειλουμένας ἀπὸ τινος ὑπὸ τῶν ὑλιστικῶν τάσεων, καὶ πρὸς αὐτὴν πάλιν στρέφουσαι τῶν εὐγενεστέρων πνευμάτων τὴν προσοχὴν, οὐδένα βεβαίως διαφεύγει νοήμονα Ἑλληνα, καὶ πάντες ὀφείλομεν τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ὑποστήριξιν ἡμῶν εἰς τὴν φερύμενον ἐκείνην *Φιλ. Ἑλληνικὴν Ἑταιρίαν*.

Ἐν Ἀθήναις, μηνὸς Ἰουνίου, 1891.

A. P. ΦΑΓΚΑΒΗΣ

ΜΩΣΑΪΚΟΝ

— Δίκαζε ἐχθροὺς καὶ ποτὲ φίλους, διότι ἐκ τῶν δύο ἐχθρῶν ἀποκτεῖς τὸν ἕνα φίλον, ἐνῶν ἐκ τῶν δύο φίλων ἀποκτεῖς τὸν ἕνα ἐχθρόν.

— Εἷς ὄρισμὸς τοῦ ἔρωτος :

Ὁ ἔρωσ εἶνε μία ἀνόητος ἐπιθυμία τοῦ ἀνδρὸς νὰ προσφέρῃ ἰσοθίως τροφὴν καὶ κατοικίαν εἰς μίαν γυναῖκα.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΣΚΙΑΝ
ΜΑΡΙΚΑΣ Ι. ΛΥΜΠΡΙΤΟΥ
 [ΠΟΝΟΣ ΓΟΝΕΩΝ]

Σ' εἶδαν οἱ ἄγγελοι ὠσφρανθήσαν
 τὰ μῦρα τῆς ψυχῆς σου,
 ἀνοῖξαν τὴν ἀγκάλη τους
 κ' εἶπαν: ἔδω κοιμήσου!
 Νέφος σὰν κρίνο κάτασπρο
 σοῦ στρώσανε παντοῦ,
 γιὰ νὰ διαβῆς ἀθώωτη
 τ' ἀστέρια τούρουου.

Αὐτὸ τὸ ἐξαίσιον κάλλος σου
 γιατί 'ς τὴ γῆ νὰ μείνῃ,
 εἰς τὴν ἐφήμερον ἔπαρξι
 φῶς κ' ἄρωμα νὰ χύνη;
 ἔλα μαζί μας, στόλισε
 τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ,
 καὶ ζῆσε αἰώνια ἀμίαντη
 ἀπὸ ματιὰ θνητοῦ.

Ἄθωα ψυχὴ, σ' ἐμάγεψαν
 μὲ τὴ γλυκεῖα φωνὴ τους,
 μὲ τῆς χρυσαῖς φτερούγαις τους,
 μὲ τ' ἀσπίλο φιλί τους·
 καὶ τ' ἄστρα σου ἐβασίλευσαν
 μὲ ἓνα στεναγμό!
 καὶ σπαραγμένο φάντασμα,
 μ' ἀφήκαν νὰ θρηνώ.

Ἦθελες φῶς, Παράδεισε,
 καὶ μ' ἄρπαξες τὸ φῶς μου,
 μοῦ σκέπασες μὲ σάβανο
 τὰ κάλλη ὅλα τοῦ κόσμου,
 'ς τὸν οὐρανὸ ἐκάρφωσα
 τὸ βλέμμα φοβερό,
 μουρμούρισα ὁ ταλαίπωρος
 — « Δὲν ἔχω πλεῖα Θεοῖ! »

Ἐν Ἀθήναις, Μάρτιος τοῦ 1891.

Α. ΜΑΝΟΥΣΟΣ

ΑΙ ΚΑΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ

[Ἡθογραφικὸν σκαλάθουμα]

ΕΝ ἤξέρω διὰ ποίας ἀφορμᾶς ἡ γραμματικὴ τὰς
 κατατάσσει εἰς τὸ θηλυκὸν γένος. Ἴσως ἔχει τοὺς
 λόγους τῆς: δὲν ἐπιμένω. Φοβοῦμαι ὅμως μὴ κατ'
 ἀναλογίαν ἀνήκουν καὶ εἰς τὸ ὠραῖον φύλον ἐξίσου
 ὅσον καὶ εἰς τὸ ἄσχημον.

Τὰς εἶδατε ἐν τούτοις ὅταν συνέρχονται εἰς διαβουλίαν; Ἐτυ-
 χέ ποτε νὰ παραστῆτε αὐτήκοος μάρτυς ὅταν συναντῶνται δύο,
 τρεῖς, πέντε, ὅσαιδήποτε, εἰς τὸν περίπατον, εἰς τὰς πλατείας,
 εἰς τὰ θεάτρα, εἰς τοὺς χορούς, εἰς τὰς συναναστροφάς, εἰς τὴν
 ἐξώθυρον, ὅπουδήποτε, καὶ τροχίζονται διὰ νὰ ἐπαναλάβουν τὸν
 ἀτελεύτητον ἐξάψαλμον κατὰ γνωστῶν καὶ ἀγνωστών; Ἄ! εἶνε
 ἄξιοπεριέργων θέαμα, σὰς βεβαίῳ!

Ἄφινουν τὴν ἡσυχίαν τοῦ οἴκου των, τὸ φαγητὸν των νὰ
 καίεται εἰς τὸ μαγειρεῖον, τὴν ὑπηρετρίαν ρεμβάζουσαν μὲ τὸν

ἐξαδελφόν της καὶ τὴν μικρὰν των κόρην μὲ τὸν Ζολᾶ, ἐνῶ ἡ μεγαλητέρα κατατρώγει ἴσως ἀπὸ τοῦ παραθύρου τοῦ νεαροῦ διαβάτας τοὺς μικροσκοπικοὺς των διαβόλους ἀναστατώνοντας τὴν συνοικίαν τὸν σύζυγόν των μὲ ρευματισμοὺς ἢ κεφαλόπονον ἐπὶ τῆς κλίνης τοὺς δανειστάς των— τὸν μπακάλην αἰφνης, τὸν ψωμᾶν, τὸν μανάβην τρέγοντας ἐπὶ τὰ ἴχνη των καὶ τοὺς δικαστικοὺς κλητῆρας πολιορκούντας τὴν θύραν τῆς οἰκίας των, καὶ τρέχον ἐν σπουδῇ εἰς αὐτοσχεδίους συνεδριάσεις, μόνον καὶ μόνον διὰ τὰ στρώσων κάτω τὰ κατάστιχα τοῦ ἄλλου κόσμου καὶ νὰ διουχίσουν τὰ πάντα, καὶ ἰδίως πᾶν ὅ,τι ταῖς εἶνε ξένον, ἄγνωστον καὶ ἀδιάφορον ἐντελῶς.

Συμβαίνει νὰ μὴ τὰς γνωρίζετε προσωπικῶς, οὔτε ἐξ ὀνόματος κἂν. Δὲν σημαίνει. Αὐταὶ ὅμως σᾶς γνωρίζουν παραδόξως πολὺ καλὰ, καλλίτερον ἄφ' ὅ,τι γνωρίζετε σεῖς οἱ ἴδιοι τὸν ἑαυτὸν σας καὶ τὰ τοῦ οἴκου σας: πότε καὶ τί τρώγετε, πῶς κοιμᾶσθε, τί εἰσόδημα ἔχετε, ἂν ἀγοράζετε τὸ βούτυρον μὲ τὴν ὁκᾶν ἢ σᾶς τὸ στέλλῃ ὁ κουμπάρος ποίας ἀλληλοδιαδόχως πρόκειται νὰ νομφευθῆτε: ἀντὶ πόσης προικὸς διανεισθε νὰ τεθῆτε ὑπὸ τὸν ζυγὸν εἰς ποίαν θερμοκρασίαν ἀνήλθον ἢ κατήλθον αἱ συζυγικαὶ σας σχέσεις: ἀν σκοπεύτε νὰ διαζευχθῆτε τὴν γυναῖκα σας: πόθεν χρονολογεῖται ἡ ἐγκυμοσύνη της καὶ ἂν ἐν τῷ μεταξύ σεῖς ἔτυχε νὰ ταξειδεύσετε εἰς τὴν ἀλλοδαπήν: ἂν εἴσατε ζηλότυπος ἢ φιλοσοφῆτε: ἂν σᾶς ὁμοιάζουν τὰ τέκνα σας καὶ ποῖα πρὸ πάντων δὲν πρέπει νὰ σᾶς ὁμοιάζουν: ἂν ἔχετε ἐξαδέλφους καὶ διατὶ νὰ τὰς ἔχετε, ἀφοῦ μάλιστα εἶνε ὠραῖαι καὶ ζωηραὶ πολὺ: πότε ἐκδύσθε, πότε κατακλίνεσθε. πότε . . . Καὶ ἐν γένει ὅλα, ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἐννοοῦν, τὰ μαντεύουν, τὰ μυρίζονται, τὰ ἐξιχνιάζουν καὶ — ἐν ἀνάγκῃ — τὰ ἐφευρίσκουν!

Δὲν ὑπάρχει γείτων, διαδότης, οἰκεῖος, γνωστός, ἄγνωστος, ἀδιάφορον—ἐν ὄνομα τέλος πάντων οἰονδήποτε, ἀρκεῖ νὰ εὐρεθῆ πρόχειρον εἰς τὰ κατάστιχα των, διὰ τὸ ὅποιον δὲν ἔχουν κἄτι νὰ ψιθυρίσουν καὶ ἂν δὲν ἔχουν, πρέπει νὰ εὐρουν: καὶ ἂν δὲν εὐρουν πρέπει ἐξάπαντος νὰ . . . σκάσουν!!

Πρόκειται λ. γ. περὶ στενοῦ σας γνωρίμου τοῦ ὁποίου συνέπεσε νὰ γνωρίζετε λεπτομερῶς ὅλον τὸν ἰδιωτικὸν βίον, μὲ τὸν ὁποῖον συνεζήσατε, συνεργάσθητε, ἀντηλλάξατε τὰς ἰδέας σας, τὰ μυστικά σας, τὰς ψυχὰς σας. Τί ὠφελεῖ; Ἄγνοεῖτε τὰ σπουδαιότερα περὶ αὐτοῦ. Αὐταὶ τοῦλάχιστον, δὲν ἠξέσωρ πῶς, εἶνε εἰς θέσιν νὰ γνωρίζουν, βρὲ φίλε μου, μερικὸς ἀποκρῦφος σελίδας τῆς ζωῆς των, κἄτι μυστηριώδη σκάνδαλα, τὰ ὅποια μᾶ-

λιστα σᾶς τὰ δεκτραγωδοῦν μὲ τοιαῦτα ζωηρὰ χρώματα, ὥστε συμπεραίνετε κατ' ἀνάγκην ὅτι: ἢ ὁ φίλος σας ἐκεῖνος ἢ αὐταὶ ἢ σεῖς ἐτρελλάθητε ἀναμφιβόλως! Ἄλλ' αὐταὶ εὐτυχῶς μετέκτηνται τοιαύτην μυθοπλαστικὴν δύναμιν, συναρμολογοῦν μετὰ τοσαύτης διηγηματικῆς πλοκῆς τὰ τυχαῖα καὶ ἀτήμαντα γεγονότα πρὸς ἄλλα ἀνύποπτα καὶ μυστηριώδη, τὰ ὁποῖα σεῖς μέχρι τῆς σιγμῆς ἐκείνης οὔτε ὑπωπεύεσθε κἂν, ὥστε οἰκτεῖρετε τὴν ἰδίαν σας ἠλιθιότητα καὶ τύφλωσιν, διότι μέχρι τοῦδε εἶχετε σχηματίσει ἄλλην ἰδέαν περὶ τοῦ προσώπου ἐκείνου, ἢ περὶ τοῦ ἄλλου, τοῦ δεῖνα, τοῦ τάδε, τὴν ὅποιαν πρέπει βέβαια νὰ χάσετε πλέον διὰ παντὸς ἔπειτα ἀπὸ τὰς τρομερὰς καὶ καταπληκτικὰς ἐκείνας ἀποκαλύψεις!

* *

Καὶ εἰς ποῖον, παρακαλῶ, ζήτημα, περὶ τίνος νέου τῆς ἡμέρας, διὰ ποῖον σκάνδαλον ξένον δὲν τὰς εὐρίσκετε ἐνήμερους πάντοτε, ἠκονισμένους, ἐτοιμοὺς νὰ ψαλιδίσωσι τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα;

Ἄλλὰ καὶ ἂν, ὅπερ σπανιότατον, συμπέσῃ εἴτε ἐκ κοπώσεως εἴτε ἐξ ἀβλεψίας νὰ μὴ εἶνε τροχισμένοι ἐπὶ τίνος θέματος, νομίζετε τάχα ὅτι δὲν ἔχουν καὶ ἄλλα ἐξίσου ἐπικίνδυνα καὶ ἀποτελεσματικὰ ὄπλα; Ἄπατάσθε: ἡ σιωπὴ των ἐνίοτε ἀποβαίνει εὐγλωττοτέρα καὶ φοικωτέρα. Καὶ ἰδοῦ: εἰς μορφασμός τοιοῦτος ἢ τοιοῦτος, ἐν βλέμμα ἰοζόν, ἐν μειδιᾶμα σατανικόν, ἐν ἐκφραστικῶν χρωμάτισμα τῆς φωνῆς, δύο-τρία ἀσυνάρτητα μονοσύλλαβα, εἰς ἡμικεκομμένους ὑπαινιγμούς ἐπαμφοτερίζων, μία σκηναὶ κλίσις τῆς χειρὸς, τῆς κεφαλῆς, τοῦ βλέμματος, εἰσὶν ἀρκετὰ νὰ δηλητηριάσωσι πᾶν ὄνομα, πᾶσαν ὑπόληψιν.

Καὶ ἂν τοιμῆσετε ἐνώπιόν των νὰ ἐκστομίσετε εὐμενῆ λέξιν περὶ οἰουδήποτε ἢ οἰαςδήποτε: νὰ θαυμάσετε αἰφνης τὸ κάλλος τῆς δεῖνα, τὴν ἀρετὴν τῆς ἄλλης ἢ τὴν εὐφυίαν ἐκείνης: νὰ συγκινηθῆτε διὰ μίαν γενναίαν πράξιν ἢ νὰ ἐνθουσιασθῆτε διὰ τὴν χριστιανικὴν αὐταπάρνησιν τοῦτου ἢ ἐκείνου, αὐταὶ θὰ ἐκφραζῶσιν εἰς γέλωτας, θὰ σᾶς ἐλσειολογήσουν διὰ τὴν ἀπλότητά σας, διότι αὐταὶ θὰ σᾶς ἀποδείξουν τετραγωνικῶς καὶ διὰ ψηλαφῶν ἐπιχειρημάτων, ὅτι ὅπισθεν τῶν ὠραίων αὐτῶν ἐντυπώσεων κρύπτονται ἄλλα ἀφανῆ καὶ ὑποπτα ἑλατήρια, τὰ ὁποῖα σεῖς δὲν ἐννοεῖτε βέβαια, ἀλλ' αὐταὶ τὰ γνωρίζουν περὶφρημα, καὶ ὅτι τὸ κάλλος τῆς δεῖνα, τὴν ὅποιαν θαυμάζετε, εἶναι τεχνητὸν καὶ δάνειον: ἢ ἀρετὴ τῆς ἄλλης, ἢ ὅποια σᾶς ἐκπλήττει, ὑποκρισία πρὸς τὸ θεαθῆναι: ἢ φιλόνητος ἐκείνη πράξις, ἢ

ὅποια σὰς συνεκίνησεν. ὑποκρύπτει ἔνοχον πρόθεσιν καὶ οὕτω καθεξῆς, καὶ διὰ τοιαύτης περιεργωτάτης μεθόδου, ὥστε ἀναγκάζεσθε νὰ παραδεχθῆτε ὅτι, ἐξαιρέσει αὐτῶν μόνον, ὅλος ὁ ἐπίλοιπος κόσμος εἶναι ἄξιος ἐμπιστοῦ, λιθοβολήματος καὶ ἀγχόνης!

*.

Ἐξαιρέσει αὐτῶν! διότι κατ' ἀρχὴν ἀπαράβατον ἐξαιροῦνται καὶ εὐρίσκουν χάριν, κατὰ τὸ ἀνηλεές αὐτὸ ἐκάστοτε ἀνθρωποφάγωμα, αἱ παροῦσαι! Ἄλλὰ — σημειώσατε καλῶς — μόνον αἱ παροῦσαι. Διότι καὶ ἐξ αὐτῶν ὅταν τινὲς ἀπουσιάζουν ἀλληλοδιαδόχως καὶ μένουν αἱ ἄλλαι, τίθενται ἀμοιβαίως εἰς τὸ ἐδῶλιον τῆς κατηγορουμένης καὶ ἀκούουν—ἐρήμην πάντοτε — ὑπὸ τῶν τῶς συναδέλφων των, τῶν πάθων των τὸν τάραχον, ἕως οὐ ἀντιστραφῶσιν οἱ ὄροι ἐκ νέου καὶ αἱ ἀποῦσαι ὑπόδοχοι καταλάβουν ἐναλλάξ τὴν ἔδραν τοῦ εἰσαγγελέως. Καὶ ἡ ἐργασία αὕτη ἐπαναλαμβάνεται διὰ χιλιοστὴν φορὰν ἢ αὐτὴ, ἀναλλοίωτος, στερεότυπος.

Ἄλλὰ καὶ σεῖς, ἐννοεῖτε, ὅταν ἔχετε τὸ εὐτύχημα νὰ εἴσθε παρῶν, ἐξαιρεῖσθε τοῦ κανόνος καὶ τῆς καταστροφῆς. Ἐξ ἐναντίας μάλιστα ἀντὶ χολῆς καὶ ὄξους, ἀποστάζουν διὰ σὰς μέλι καὶ ἄρωμα ἐνώπιόν των εἴσθε κάλλιστος, εὐγενής, εὐμορφος ὅπως οὖν, χωρὶς ἐλάττωμα κανέν, χαρίεις, πνευματώδης καὶ χρησιμεύετε μάλιστα ὡς ἀπαράμιλλον ὑπόδειγμα, πρὸς τὸ ὅποιον οὔτε σύγχριστις κἄν ἐπιτρέπεται μὲ τούς ἄλλους ἐκείνους ἀπόντας, τούς γελοίους καὶ ἔλεεινούς, οἱ ὅποιοι συμβαίνει νὰ θρυμματίζονται τὴν ὥραν ἐκείνην ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τὸ ἀνηλεές κοπάνισμά των.

Καὶ σὰς ἐπιδαφιλεύουσι τόσα εὐμενῆ βλέμματα καὶ μειδιάματα καὶ φρασολογίας συμπαιθείας καὶ ἐξαιρετικῆς ἐκτιμῆσεως, ὥστε ἐξίστασθε καὶ σταυροκοπεῖσθε πῶς γίνεται τὸ θαῦμα αὐτό, νὰ σωθῆτε σεῖς μόνος ἐκ τῆς γενικῆς πανωλεθρίας, ἄχραντος, ἀλώβητος, ἀκέρατος! Ἄλλ' ἐάν ὅμως — προσέξατε καλά — διαπράξετε τὴν ἀνοησίαν νὰ ἀποσυρθῆτε πρῶτος ἐκ τοῦ κύκλου των, ἐάν τουτέστι δὲν ἔχετε τὴν ἡρωϊκὴν ὑπομονὴν νὰ παραμείνητε ἐκεῖ μέχρι τέλους παρῶν καὶ καθηλωμένους εἰς τὴν θέσιν σας, ἕως οὐ προηγουμένως διαλυθῇ τὸ συνέδριον, τότε δὴ τότε, οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς σὰς! . . .

Μόλις τὰς ἀποχαιρετίζετε καὶ ἀπομακρυνθῆτε, αὐταὶ δὲν χάνουν οὔτε δευτερόλεπτον: ἀφίνουν ἀμέσως τὴν κατὰ τοῦ ἄλλου κόσμου διαδικασίαν ἐκκρεμῆ καὶ ὑπὸ ἀναβολὴν, σὰς ἐνθρονίζουσι αὐτοστιγμῆ — ἀπόντα πάντοτε — εἰς τὸ ἐδῶλιον τοῦ κατηγορου-

μένου, ἀνοίγουν τὰ κατὰστικὰ σας, σὰς ψάλλουν τὸν ἀναβαλλόμενον καὶ σὰς κρίνουν ἄξιον ὄλων τῶν ἄρθρων τοῦ ποινικοῦ κώδικος!

*.

Δὲν ἤξεύρω μὰ τὴν ἀλήθειαν ἀν' δι' ὅλας τὰς φάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ἐδῶ κάτω κωμωδίας πρέπει νὰ ἐπικαλούμεθα τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ὑψίστου. Νομίζω ὅμως ὅτι πᾶς γνήσιος χριστιανὸς καὶ πολιτὴς Ἑλλήν, ὅσῳ καὶ ἀν' διατελῇ εἰς ἀνωμάλους σχέσεις πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸ Σύνταγμα, δὲν θὰ ἦτο ἀνωφελὲς νὰ ἀρχίξῃ κάθε πρῶτὴ τὴν κυριακὴν του προσευχὴν διὰ τοῦ ἐξῆς ἀπαραιτήτου προσομίου:

— «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐπίβλεπε ἐκ τοῦ ὕψους Σου καὶ φύλαττέ με: ὄχι πλέον ἀπὸ τὴν εὐσέθειαν τῶν καλογῆρων, ὄχι ἀπὸ τὸν πατριωτισμὸν τῶν ἐκτός τῆς ἐξουσίας πολιτευσμένων, ἀλλὰ ἀπὸ . . . τὰς κακὰς γλώσσας! ἀμήν!»

Ἀθήναι, Φεβρουάριος τοῦ 1891.

ΚΩΝ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

— Οἱ φιλόσοφοι ἔχουν δίκαιον λέγοντες ὅτι ἡ ὑγεία εἶνε κτήμα πολυτιμώτερον τοῦ πλοῦτος. Ὁ κ. Δ' ἀσθενήσας εἶχεν ἄλλους τοὺς φίλους του, ἐνῶ καταστραφεῖς τοὺς ἔχασεν ἅλους.

— Συνθήκος ἢ ἐμπιστοσύνη χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ ἀπατώμεθα, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῶμεν.

— Ὅταν νομίζῃ τις ὅτι μισεῖ τὴν γυναῖκα, ἢν ἠγάπα περιπαθῶς, σημαίνει ὅτι τὴν ἀγαπᾷ ἀκόμη.

— Ὁ χρόνος θερμαίνει τὴν φιλίαν καὶ ψυχραίνει τὸν ἔρωτα.

ΘΘΩΝ ΚΑΙ ΓΕΡΩ—ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

Ο Γέρω—Κολοκοτρώνης ἦτο τάφος τοῦ μυστικοῦ καὶ μετέβαινον ἅπαντες καὶ τῷ ἔλεγον στ' αὐτὶ ὅλα, ὥστε ἦτο ἐνήμερος πάντοτε τῶν διατρεχόντων. Μικρὸν πρὸ τοῦ 1843 μαθὼν πολλὰ καὶ θέλων νὰ τὰ προλάβῃ παρουσιάσθη εἰς τὸν Ὅθωνα καὶ τῷ ὑπέδειξε, ὅτι εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη ν' ἀλλάξῃ ἡ κυβέρνησις καὶ ἡ πολιτικὴ πορεία.

Ὁ Ὅθων μετὰ δέκα ἡμέρας ἀντικατέστησε τὴν κυβέρνησιν, ἀλλὰ τῷ ἐφάνη παράξενον πῶς ὁ γέρω Κολοκοτρώνης, ὡς ἦτο ἡ συνήθεια, δὲν ἐπαρουσιάσθη νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ ὑπέδειξε τὸ τοιοῦτον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ γέρου τὸν Γενναῖον, ὄντα εἰς τὴν αὐλήν, ὅστις ἔδραμε πάραυτα καὶ τῷ εἶπε — "Ἄς κάμωμε τὸ χατήρι τοῦ βασιλεία, λέγει καθ' ἑαυτὸν ὁ γέρω τοῦ Μωργιᾶ καὶ ἐπαρουσιάσθη.

Κατὰ τὴν ἐθιμοταξίαν ὁ βασιλεὺς ἀπέτεινε τὸν λόγον πρῶτος καὶ — Γέρω Κολοκοτρώνη, τῷ λέγει, ἀπήτησατε νὰ ἀλλάξω τὸ ὑπουργεῖον καὶ τὸ ἔπραξα, εἶσαι εὐχαριστημένος;

— Ὅχι, μεγαλειότατε, ἀπήνησε σοβαρῶς ὁ εἰλικρινὴς πατριώτης, ἵδιότι οἱ βιολιτζίδες ἄλλαξαν, ἀλλ' ὁ χαβάς ὁ ἴδιος εἶνε καὶ ὁ σκοπὸς ἦταν ν' ἀλλάξῃ ὁ χαβάς.

Ὁ βασιλεὺς τῷ ἔστρεψε τὰ νῦτα καὶ ὠμίλησε πικρὰ τοῦ Γενναίου, ὅστις δραμῶν — τί ἔκαμες πατέρα, τῷ λέγει, δυσηρέστησας πικρὰ τὸν βασιλέα.

— Σῶπα, τὸν διακόπτει ὁ γέρω θυμωμένος, σεῖς ἐκεῖ μεσ' ἔς τὸν κορίτο, ὡς ἔλεγον τότε τὴν αὐλήν, δὲν βλέπετε ὡς τὴ μύτη σας καὶ κάλλιο λόγια στὸ χωράφι παρὰ μάγκαρο στ' ἄλτων. Πέστε τοῦ βασιλεία ν' ἀλλάξῃ δρόμο, γιατί θὰ ζημερώσῃ...

Καὶ ἐξημέρωσεν ἡ μεταβολὴ τοῦ 1843.

ΦΑΛΕΞ.

ΤΟ ΥΔΩΡ ΤΗΣ ΛΗΘΗΣ

Κ Ω Μ Ω Δ Ι Α

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ } ΕΛΕΝΗ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ } ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ

Ἡ σκηνὴ ἐν Ἀθήναις ἐν ἔτει 1877.

Ἡ σκηνὴ παριστᾷ αἰθουσαν γυμνῆν ἐπίπλων σχεδόν· τὰ παράθυρα αὐτῆς ἀνευ παραπετασμάτων, ὁ καθρέπτης καὶ αἱ εἰκόνες εἶνε πρὸς τὸν τοῖχον ἀνεστραμμένοι· τὰ μόνα τῆς αἰθούσης ἐπίπλα εἶνε μικρὰ τράπεζα, δύο τρία ἐδάλια καὶ ἀνάκλιτρον. Θύρα εἰς τὸ βᾶθος καὶ ἕτεραι πλάγια.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *εἰσερχόμενος καὶ κρατῶν ταπεινωτικὸς σάκκου.* — ᾤ! δόξα σοι ὁ Θεός, τὸ ἦμα ἐπὶ τέλους. . . Ὅλ' αἰτί! . . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *ἔτις διαβίβει τὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ στρεφόμενα.* — Σὰ νὰ μοῦ μίλησαν. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *κατερχόμενος δεξιᾷ καὶ μετὰ περιεργίας παρατηρῶν τὴν αἰθουσαν.* — Μπᾶ! . . . ἡ θεῖα Καλομοῖρα. . . Τί κάνεις, κερά Καλομοῖρα;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *θέτουσα τὴν χεῖρα πρὸ τοῦ μετώπου της.* — Ποῖος εἶσαι, παιδάτσι μου, δὲ σέ λέπω. . . γιούρισ' ἀπὸ 'δῶ νάχῃς τὴν εὐχὴ μου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *στρεφόμενος πρὸς αὐτήν.* — Δὲ μὲ γνωρίζεις, κερά Καλομοῖρα; καλέ, τὸ Νικολάκη σου δὲ θυμᾶσαι;

- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *εμπλήκτος πλησιάζουσα αὐτῶν.* — Βῆ, βῆ, παιδάτσι μου, ἀμὴ ποῦ νὰ σὲ γνωρίσω ; . . . Φτοῦ, φτοῦ νὰ μὴ βασκαθῆς . . .
 [Περιπτυσσομένη αὐτὴν] "Ἐλα νὰ σὲ φιλήσω, γυιόκα μου . . . τί μοῦ κάνεις, παιδί μου, καλὰ εἶσαι ;
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ *μεδιῶν.* — Καλὰ, καλὰ.
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Πάντα καλὰ νὰ δώνη ὁ Θεός.
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Τί κάνει ἡ ἀνεψιά μου ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *θλιβερῶς.* — Τί νὰ κάνη ἡ ἀμοιρη . . . ὅλο χλαίει . . .
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ἀκόμη ; . . . δὲν τῆς ἐπέρασε λοιπὸν ἡ λύπη ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *στίνουσα.* — "Ἄχ ! . . . ποῦ νὰ τῆς περάσῃ, ζάβαλη.
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Μπᾶ !
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *ζητοῦσα νὰ πάρη τοὺς σάκκου; τοῦ Νικολάου.* — "Ἄσσ' τα τοῦνα, τί τὰ βαστάς 'ς τὰ χέρια σου ;
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ *ἀνερχόμενος δεξιᾷ καὶ τοὺς σάκκου; ἀποβίτων.* — Εὐχαριστῶ, κερά Καλομοῖρα.
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *ἀκολουθεῖσα αὐτόν.* — "Ἐγὼ ἔλεγα πῶς δὲ θάρρηθ.
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ *κατερχόμενος ἀριστερᾷ.* — Δὲν ἤμποροῦσα νὰ ἔλθω γρηγορώτερα . . . αἰ, βλέπεις, ἡ Ἀμερικὴ εἶνε μακρὰ ἀπὸ 'δῶ.
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Μακρὰ, αἰ ; . . . Ἀμ' πόσο μακρὰ εἶνε πάλι ; . . . εἶνε ἴσα μὲ τὰ Μέγαρα ;
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ *γελῶν.* — Ἴσα μὲ τὰ Μέγαρα ; τί λές, κερά Καλομοῖρα ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Εἶνε ἴσα μὲ τὸ Μισῦρι ;
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Καλὲ εἶνε 'ς τὸν ἄλλον κόσμο.
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *εμπλήκτος.* — Βῆ, βῆ, παιδάτσι μου . . . τσ' ἔρχεσ' ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμο ;
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Βεβαίαι.
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Φτοῦ, φτοῦ, νὰ μὴ βασκαθῆς.
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ *ἰδίᾳ διαταραστούμενος διὰ τὴν πρᾶξιν αὐτῆς.* — Ἐγκά ! . .
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *ἐν ἐπιλήσει.* — "Ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμο !
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Γιὰ πές μου τώρα . . . δὲν ἐσπρώθηκε ἀκόμη ἡ Ἐλένη ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — "Ογιεσε.
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Τί ὥρα σηκώνεται ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Τόμου βαρήσουν ἡ ὀχτώ, ἡ ἔννη, ἡ δέκα . . . κατὰ πῶς τῆς ἔρθη.
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ *καθήμενος.* — Κάθητε λοιπὸν, κερά Καλομοῖρα.
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *ἀνερχομένη.* — Πάω νὰ τὴν ζυπνήσω καλλίτερα.
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — "Οχι, νὰ μὴν τὴν ζυπνήσης' ἀφῆτε νὰ σηκωθῆ

- 'ς τὴν ὥρα τῆς . . . "Ἐπειτα ἔχω καιρὸ γιὰ νὰ τὴν ἰδῶ ἢ μείνω ἐδῶ πλείον.
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *κατερχομένη.* — Νὰ μείνης, Νικολάτση μου, ἔτσι νὰ χαρῆς τὸ φῶς σου τσαὶ νὰ σοῦρχωνται οὐλα δεξιᾷ, γιατί εἶνε πολὺ λυπημένη ἡ ἄτσιερδη.
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Πολὺ λυπημένη, αἰ ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *στίνουσα.* — "Ἄχ ! . . .
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Γιὰ πές μου, δὲν ἐπαρηγορήθηκε ἀκόμη ; 'πέρασ' ἕνας χρόνος ἀφ' οὔτου 'πέθανε ὁ ἄνδρας τῆς.
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *στίνουσα τὴν κεφαλὴν μετακλιθεῖσα.* — Ὅθ' περάσουν τσαὶ δύο, θὰ περάσουν τσαὶ τρεῖς, θὰ περάσουν τσαὶ πέντε, τσαὶ δέκα. μὰ ἡ Ἐλέγκω μου θὰ εἶνε πάντα ἡ ἴδια.
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — "Ἄ ! . . .
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Τέτοιαι πόνου δὲ λησμονιόντουνε, γυιόκα μου
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Καλὲ τί μοῦ λές, κερά Καλομοῖρα ; τὸν ἀγαποῦσε λοιπὸν πολὺ ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *καθήμενη παρ' αὐτῶ οἰκίαις.* — Τὸν ἀγαποῦσε, λέει ; 'τρελλαινότανε γιὰ δαῦτον . . . "Ἄ, τί ἐτράθηξα τῆς πρώταις 'μέραις ποῦ 'πέθανε . . . τί μαρτύρια ἦτανε τσεῖνα, Θεέ μου.
- "Ἦθελε νὰ σκοτωθῆ, νὰ φαρμακωθῆ, 'τραβοῦσε τὰ μαλλιά τῆς, 'φώναζε, ἔριαζε, 'χτυπιότανε . . . ἂ, Νικολάτση μου, τέτοια λύπη ποτὲς μου δὲν τὴν εἶδα.
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — "Ἐτσι αἰ ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Νά, ἀπὸ τότες δὲν ἀλλάξαμε τίποτες ἐδῶ μέσα . . . τὰ ἔντυσε οὐλα μαῦρα τσαὶ μὴδ' ἕναν καθρέφτη δὲν ἐγιορिकाμε . . . "Κάητσ' ἡ καρδούλα τῆς τσ' ἔβαψε μαῦρα τὰ φρόδια τῆς τσαὶ μαῦρα τὰ μαλλιά τῆς . . .
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Τί λές ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Νὰ σὲ γαρῶ . . .
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Μὲ τὰ σωστά σου μιλάς, κερά Καλομοῖρα ; τὰ ὠραία τῆς τὰ μαλλιά τὰ κατὰξάθθα ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Τὰ 'βαψε . . .
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Μὰ ἐτρελλάθη ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — "Ἐτσι εἶνε ἡ λύπη ἡ μεγάλη, παιδάτσι μου . . . 'Ἐγὼ ὄντε ἔχασα τὸν ἀφέντη μου, γίνηκα καλόγρηκα.
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Μήπως τὸ ἔχει σκοπὸ καὶ ἡ Ἐλένη ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Ἀμὴ ;
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Νὰ γείνη καλόγρηκα ;
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Γιαντὰ ὄχι ;
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ *ἐνερχόμενος καὶ μεταβαίνων δεξιᾷ.* — Κάμε δουλειά σου, κερά Καλομοῖρα . . . αὐτὸ μὰς ἔλειπε . . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *ήμοιος*. — Δὲν εἶνε γιὰ νὰ ζήση 'ς τὸν κόσμον πλέα ἢ σουρὰ 'Ελέγχω.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *μεταβαίνων ἀριστέρῃ*. — Καλά, καλά. ἥ τὸ ἰδοῦμε. . . Πού θὰ μοῦ εἰτοιμάσετε, γιατί θέλω νὰ πλυθῶ κομμάτι. . . [*Ἄνεργος δεξιῇ*]. — Αὐτὴ θὰ εἶνε ἡ κάμαρά μου. . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *ἐμποδίζουσα αὐτὸν νὰ προχωρήσῃ*. — Μή, μή, παιδάτσι μου. . . αὐτοῦ εἶνε ἡ ἐκκλησιά. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *ἀπισθοχωρῶν*. — Τί εἶνε;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Ἡ ἐκκλησιά τοῦ φυλάει τὴν καρδοῦλα του.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *ἐκπληκτος*. — Ἐχει τὴν καρδιά τοῦ ἀνδρός της ἐδῶ μέσα;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ — Ἀμή;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *σταυροκοπούμενος*. — Μὴ χειρότερα.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Καί κάθε πουρνὸ κάνει τὴ προσευχοῦλα της ν' ἀγιάσουν τὰ κοκκαλάσια του.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Δὲ μοῦ λές, κερά Καλομοῖρα, εἶνε 'ς τὰ καλά τῆς ἡ Ἑλένης ἢ μήπως τῆς ἐγύριση ἢ βίδα;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Μὴ μᾶς πικραίνης, ζάβαλη, τ' εἰσὺ. . . Ἐμεῖς εἴμαστε λυπημέναις τσαὶ ν' ἀκούμε τοῦνα τὰ λόγια ἀπὸ σένα; . . Ἄ, εἶνε κρῖμα τ' ἀπ' τὸ Θεῷ, παιδάτσι μου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Χωρατεύεις, κερά Καλομοῖρα;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Ὅχι. νάχω καλὴ ψυχὴ, γυιόχα μου. Μὰ ἓνα πράγμα θὰ σὲ περικαλέσω τώρα πούρθε.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Τί πράγμα;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *μυστηριωδῶς*. — Νὰ τὸν θάψουνε, παιδάτσι μου, τὸ μακαριτὴ, γιατί. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *ἐμβρόντητος*. — Τί; δὲν τὸν ἔθαψαν ἀκόμη;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *ἀπέλις*. — Ἀμ' δὲν τὸν θάψανε τὸν ἀραχλο, τὸν μπαλασαμώκανε μονάχα, ὄντε τοῦβγαλαν τὴν καρδιά.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Καί εἶνε τώρα μπαλασαμωμένος; . . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Μπαλασαμωμένος 'ς τὸ νεκροταφεῖο. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Μπαλασαμωμένος! . . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Εἶνε πράγμα τοῦτο, Νικολάτσι μου; οὔτε ὁ Θεὸς τὸ θέλει οὔτε οἱ ἄνθρωποι

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Καί ἡ Ἑλένη τί κάμνει; πάει καὶ τὸν βλέπει;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Πάει, βέβηχα.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Τακτικά;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Πρῶτα πῆγαινε κάθε μέρα καὶ καθότανε μαζὴ τοῦ ἄρας, μὰ ἀφ' ὄντε θάλαμε τὴν καρδιά του 'ς τὴν πουκάλα τ' ἐκάναμε τὴν κάμαρα τοῦ μακαριτῆ ἐκκλησιά δὲν πηγαίνει τσαὶ τόσο πολὺ κατὰ πῶς πῆγαινε πρῶτα.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *διατρέχων τὴν αἴθουσαν*. — Καλά, καλά, ὄλ' αὐτὰ θὰ τὰ διορθώσω ἐγώ.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Ἀχ, ἄς τὸν ἔλεπα 'ς τὸ χῶμα σὰ χριστιανὸ τ' ἔδωνα τσαὶ τὴ μισή μου τὴ ζωή.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Μοῦ κάνεις ἕναν καφέ, κερά Καλομοῖρα;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Νὰ σοῦ κάνω, γυιέ μου, γλυκὸ τόνε θέλεις;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ναι, ναι.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ *ἐξεργασμένη*. — Πάω τ' ἄλας.

ΣΚΗΝΗ Β'

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *μόνος, διατρέχων τὴν αἴθουσαν*.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Πρέπει νὰ εἶνε τρελλή, τρελλή, τρελλή χωρὶς χαμνιά ἀμφιβολίαν εἶνε τρελλή! . . . Κρῖμα, κρῖμα. . . νέα γυναῖκα εἴκοσι τριῶν χρόνων. . . βέβαια, δὲν πρέπει νὰ εἶνε παραπάνω. . . ἡ ἀδελφὴ μου ἐπανδρεύθηκε εἰς τὰ 1842 καὶ εἶνε τὸ πρῶτο της παιδί. . . δὲν εἶνε παραπάνω. . . [*Στρέφον τὴν κεφαλὴν δεξιῇ*] Καί ἔχει τὴν καρδιά του ἐδῶ μέσα; ἐδῶ, ἐδῶ, ἐδῶ; . . Μὴ χειρότερα! . . . [*Βαίνει ἀκροποδητὴ πρὸς τὴν θύραν δεξιῇ, ἀνοίγει αὐτὴν, ἀλλ' ἀμέσως ἀπισθοχωρεῖ*] Μπρρρρρρ! . . . ἐδῶ μέσα εἶνε κόλασις. . . [*Ἐν ἀνακατασι*] Καί με παρακαλεῖ νὰ ἔλθω νὰ καθίσω μαζὴ της, ὅταν ἔχη αὐτὰ τὰ δαιμόνια; [*Κατεργόμενος*] Ἄ, ὄχι, ὄχι. . . διότι δὲν τὸ ἔχει τίποτε νὰ με πάγη καί 'ς τὸ νεκροταφεῖον νὰ ἰδῶ τὸν μπαλασαμωμένον, κ' ἐγὼ μὲ ἀποθαμμένους δὲν κάνω συντροφιαίς. . . Τί μασκαραλίξια εἶν' αὐτὰ; [*Ἡ θύρα κλείεται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ὁ δὲ Νικόλαος φοβηθεὶς ἀναπηδᾷ κάτωφωρος*] Μνήσθητι μου, Κύριε, ὅταν ἔλθης ἐν τῇ βασιλείᾳ σου! [*Παρατηρῶν μετὰ δέους*] Ἄ, ἡ πόρτα ἦταν. . . [*Συνεργόμενος*] Καλὴ νὰ ἀφήσω ἐγὼ τὴν Ἀμερικὴν γιὰ νὰ μείνω μαζὴ της καὶ αὐτὴ νὰ μοῦ φυλάγῃ τὴν καρδιά τοῦ ἀδρός της; [*Ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ*] Μέγας εἶσαι, Κύριε καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου! [*Παρατηρῶν κίλιον αὐτοῦ*] Ἐδῶ δὲν εἶνε σπίτι, εἶνε τάφος! . . . Πῶς δὲν ἔβαψε μαύρους καί τοὺς τοίχους; [*Τὸ παράθυρον κλείεται μετὰ πατάγου*] Παναγία μου! . . . [*Ῥίπτων λόχιον τὰ βλέμματα*] Ἄ, τὸ παράθυρον ἦταν. . . [*Συνεργόμενος*] Καλ' ἐγὼ ἄρχισα νὰ φοβοῦμαι. . . μαῦρα ἐδῶ, μαῦρα ἐκεῖ, ἐκκλησιά ἐκεῖ μέσα, μιὰ καρδιά 'ς τὴ μπουκάλα σὰν νὰ ἦταν τουρσί. . . [*Ἐτοιμαζόμενος νὰ ἐξέλθῃ*] Πάγω νὰ εὔρω ἀνθρώπους νὰ ξανοῖξουν κομμάτι τὸ σπίτι, καί τοὺς νεκροθάπτας νὰ σηκώσουν τὴν καρδιά. . . [*Βαίνει πρὸς τὸ βῆθος, ἀλλὰ βῆται ἐπισπερμένον ἀριστέρον τὴν Ἑλένην*] Ποιὰ εἶνε αὐτὴ; . . ἡ Ἑλένη;

ΣΚΗΝΗ Γ'

ΝΙΚΟΛΑΟΣ, ΕΛΕΝΗ.

ΕΛΕΝΗ ήτις εισηλθε βάλλουσα κραυγήν ὡς βλέπει τὸν Νικόλαον. — ὦ Α! . . .
[Ζητεῖ νὰ φύγῃ, ἀλλ' ἀναγκωρίζουσα εἰς τὸν αὐτὸν τρέχει πλησίον τοῦ] Θεεῖ μου, σὺ εἶσαι;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἐναγκαλιζόμενος αὐτήν. — Ἐλένη μου.

ΕΛΕΝΗ ὀλοφυρομένη. — ὦ Α, θεεῖ μου . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἀπατόμενος τὴν κεφαλὴν της. — Καῦμένο παιδί . . .

ΕΛΕΝΗ. — Δυστυχισμένη ἐγώ . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Αἶ, καλὰ . . . σὺ πάινει τώρα.

ΕΛΕΝΗ ἰπτείνουσα τὰς κραυγὰς καὶ τὸ πρόσωπόν της εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Νικόλαου κρύπτουσα. — Θεεῖ μου . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Μὴν κάμνης ἔτσι, Ἐλένη μου, θὰ ἀρρωστήσης . . . Ἐγὼ ἔλεγα πὼς θὰ σ' εὖρω παρηγορημένην.

ΕΛΕΝΗ βάλλουσα σπαραξικαρδίῳ κραυγῇ. — ὦ Α τὸν ἔχασα! . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ὑπομονή, παιδί μου, ὑπομονή . . . δὲν θὰ τὸν ἀναστήσουν τὰ δάκρυά σου . . .

ΕΛΕΝΗ ἀπίστις. — Δὲ θὰ τὸν ἀναστήσουν, ὄχι! . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁδηγῶν αὐτὴν πρὸς τὸ ἀνακλιτερον ὅπου κἀθνικται ἀμώτεροι. — ὦ Α κάτ' ἑδῶ.

ΕΛΕΝΗ κρύπτουσα τὸ πρόσωπόν της εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ Νικόλαου. — Θεεῖ μου! . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ προσπαθὼν νὰ ἐγείρῃ τὴν κεφαλὴν της. — Σήκωσε τὸ κεφάλι σου, ἔχω τόσον καιρὸ νὰ σὲ ἰδῶ, Ἐλένη μου.

ΕΛΕΝΗ ρίπτουσα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. — Θὰ πεθάνω!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἰδία. ὦ Α, μὰ αὐτὸ καταντᾶ μαρτύριον. . . ἔτσι θὰ πάμε;

ΕΛΕΝΗ ἐκφεύγουσα τῶν χειρῶν τοῦ καὶ τρέχουσα πρὸς τὸ παράθυρον. — Θὰ σκοτωθῶ!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ τρέχων κατόπι αὐτῆς. — Ἐλένη . . .

ΕΛΕΝΗ. — Ἀφῆσέ με νὰ πέσω ἀπὸ τὸ παράθυρο . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ κρατῶν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος. — Ἐτρελλάθης, παιδί μου;

ΕΛΕΝΗ ἀπίστις. — Θὰ φαρμακευθῶ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ περιπτυσσόμενος καὶ φέρων αὐτὴν εἰς τὸ ἀνακλιτερον. — Ἐλένη μου, τί καμώματα εἶν' αὐτά;

ΕΛΕΝΗ ὀλοφυρομένη. — Ἄχ θεεῖ μου, θεεῖ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; Ἥλι, Ἥλι, λαμὰ σαβαχθανί!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἰπτείνουσαν κλύων. — Σαβαχθανί, μάτια μου. . .

ΕΛΕΝΗ. — Γιατί ν' ἀποθάνῃ;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὡς ἄνω. — Ἥλι. . .

ΕΛΕΝΗ. — Γιατί;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὡς ἄνω. — Λαμὰ. . .

ΕΛΕΝΗ. — Δὲ μ' ἐλυπήθη ὁ Θεός ποῦ μ' ἀφῆσεν ἔρημον ἔς τὸν κόσμον;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ καθήμενος μετ' αὐτῆς. — Τί νὰ γείνη, παιδί μου, ὑπομονή! αἶ, βλέπεις, αὐτὰ ἔχει αὐτὸς ὁ κόσμος. . . δὴ οὐδὲν! . . . Ἄλλος γεννιέται, ἄλλος πεθαίνει καὶ οἱ περισσώτεροι ζοῦν. . . ἔσο ἔτυχες νὰ εἶσαι με τοὺς περισσώτερους.

ΕΛΕΝΗ. — Τέτοια ζωὴ τί νὰ τὴν κάμω;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ἀφῆσε τώρα τὰ κλύματα καὶ ἔλα νὰ ἐμιλήσωμεν ὀλίγον.

ΕΛΕΝΗ κλαίουσα. — Ἄχ, καὶ πὼς νὰ τ' ἀφῶσω;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Θὰ μ' ἐπεριμενες πρὸ πολλοῦ, αἶ;

ΕΛΕΝΗ φρενικῶς ὡς νὰ μὴν εἶχε κἀν διακρύψη. — Ἥλιπιζα ὅτι θὰ ἤρχετο ἅμα ἐλάμβανες τὸ γράμμα μου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ἦτο ἀδύνατον, κόρη μου, διότι ἔπρεπε νὰ τακτοποιήσω πρῶτον ὄλας μου τὰς ὑποθέσεις καὶ μετὰ τὸ σήμερον καὶ μετὰ τὸ αὔριον κατήντησε νὰ γείνη χρόνος. ἀλλὰ τώρα ἤλθα καὶ θὰ καθήσω μαζὶ σου. γυναῖκα δὲν ἔχω, παιδιὰ δὲν ἔχω, εἶσαι ὁ μόνος ἄνθρωπος ποῦ μοῦ μένεις, δὲν πιστεύω νὰ νυμφευθῶ, διότι ἐγγράσα, καὶ ἔτσι θὰ ζήσωμε πλέον μαζὶ.

ΕΛΕΝΗ ἀναλαμβάνουσα τὸ πρότερον κλαυθμῶν ὄφρος. — Δι' ὀλίγον καιρὸν. θεεῖ μου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Πὼς δι' ὀλίγον καιρὸν;

ΕΛΕΝΗ. — Θὰ γείνω καλόγηρα.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Δὲν πιστεύω νὰ ἔχασες τὸν νοῦν σου.

ΕΛΕΝΗ ἐγειρομένη. — ὦ Α, μὴ μοῦ λέγῃς τίποτε. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁμοίως. — Ἐλα ἐδῶ.

ΕΛΕΝΗ. — Ὅχι, ὄχι. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Μὰ δὲν εἶνε δυνατόν.

ΕΛΕΝΗ βάλλουσα κραυγὴν ἀπίστισας καὶ πίπτουσα λιποθυμῶσα. — ὦ Α!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἐκκληκτος. — ὦ! . . . Ἐλένη! . . . ἐλιποθύμησεν; . . Ἐλένη μου, Ἐλένη. . .

ΣΚΗΝΗ Δ'

Οἱ ἄνωτέρω, ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ φέρουσα τὸν καρὸν τοῦ Νικόλαου καὶ βλέπουσα τὴν Ἐλένην λιποθυμῶσαν. — Αἶ! . . . τί ἔπαθε; [Πιπτει τῶν χειρῶν αὐτῆς ὁ δίσκος]. — Ποῦ ἦταν ἡ κατση ἡ ὥρα, παιδάτσι μου; βῆ! βῆ! βῆ!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Κερά Καλομοῖρα, ὀλίγο νερό γρήγορα, ἐλιποθύμησε.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ ἀπερημένη. — Ἄλλοῦ καχὸ ποῦ ἔπαθα!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἰδίᾳ. — Ἄ, μὰ πολὺ κατὰκαρδα παίρνουν τὴ κάθε λύπη τους ἢ ἀθηναίαις.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ φέρουσα ὕδωρ. — Ἐλέγκω μου, Ἐλέγκω μου, ἄνοιξε τὰ ματάτσα σου, παιδάτσι μου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Τρίψε τῆς τὸ μέτωπο, κερά Καλομοῖρα, ἄντε γειά σου.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Νὰ φέρουμε τὸ γιατρό, κύρ Νικολάτση;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Καλὲ δὲν βαρύνεσαι... δὲν εἶνε τίποτε.

ΕΛΕΝΗ συνεργημένη. — Ἄχ!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Νά, βλέπεις;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Ἐλέγκω μου, σήκω, παιδάτσι μου, πιὲ μιὰ γουλίτσα νερό.

ΕΛΕΝΗ. — Θὰ πεθάνω.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ περίτρομος. — Στιὸς τσαί Παναγιά!... δάκωσ' τὴ γλῶσσα σου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ἐλα σήκω, δὲν ἔχεις τίποτε...

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Νὰ σοῦ κάνω ἓνα τίλιο;

ΕΛΕΝΗ ἐησθενημένη φωνῇ. — Ὅχι, κερά Καλομοῖρα.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Νὰ σοῦ κάνω ἓνα χαμομήλι;

ΕΛΕΝΗ. — Ὅχι, ὄχι, εὐχαριστῶ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Κάμε τὸν καφέ μου, κερά Καλομοῖρα, 'ς τὸ θεό σου.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ ἀπερημένη. — Τὸν καφέ; ὀρισμός σου...

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἰδίᾳ. — Πῶς; νὰ κάμω διὰ νὰ φέρω μίαν διόρθωσιν;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ ἀφουσα τὸν δίσκον καὶ κατερχομένη. — Τί λέεις; νὰ στείλω γιὰ τὸ γιατρό;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἀνοπονοῦν. — Οὐ κ' ἐσύ... Μπόαρ!...

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ ἀπερημένη. — Αἶ, καλὰ, καλὰ, καλὰ....

ΣΚΗΝΗ Ε'

ΝΙΚΟΛΑΟΣ, ΕΛΕΝΗ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Πῶς εἶσαι;

ΕΛΕΝΗ. — Καλλίτερα.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ κηήμενος παρ' αὐτῆς. — Ἄκουσε νὰ σοῦ εἰπῶ, Ἐλένη μου, ἔλα νὰ κάμωμ' ἓνα ταξειδάκι.

ΕΛΕΝΗ ἱκανοποιημένη. — Τί πράγμα;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ἐνα μικρὸ ταξειδάκι ἕως εἰς τὴν Ἰταλίαν, νὰ λησμονήσης τὴν λύπην σου, ν' ἀλλάξης ἀέρα....

ΕΛΕΝΗ. — Ὅχι, θεῖς μου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Μὰ διατί;

ΕΛΕΝΗ τραγικῶς. — Καθῆκον ἱερὸν μὲ δεσμεύει ἐδῶ, ἀνήκω εἰς τὸν σύζυγόν μου καὶ ὁ σύζυγός μου εἶνε....

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἰδίᾳ μεταβαίνων ἀριστοτῶ. — Μπαλασσωμένος!... πῶς τὸ ἐλησμονήσα;....

ΕΛΕΝΗ ἀκούουσα τὸ ἀρολόγιον νὰ σημαίῃ τὴν ἰνῶτην ὕραν καὶ βῆλλουσα κραυγὴν. — Ἄ!....

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἀναπνῶν ἐντρομος. — Οὐὸτ' ἰξ ἰτ;

ΕΛΕΝΗ μετροῦσα τὰς ὕρας. — Τρεῖς, τέσσαρες, πέντε, ἕξ, ἐπτά, ὀκτώ....

ΝΙΚΟΛΑΟΣ μετρῶν συγχρόνως τὰς μισαίας ὕρας. — Φῶρ, φάιφ, σίξ....

ΕΛΕΝΗ τραγικῶς. — Ἐννέα!....

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁμοίως. — Νῆιν!....

ΕΛΕΝΗ. — Θεῖς μου, κάμε τὸν σταυρόν σου πηγαίνω νὰ προσευχηθῶ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἰδίᾳ σπρίγγων τὰς γρόνθους αὐτοῦ. — Γκοδδέμ!....

ΕΛΕΝΗ βῆλλουσα κραυγὴν καὶ ἀπερημένη δεῖξῃ. — Ἄ!....

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'

ΝΙΚΟΛΑΟΣ μόνος βλέπων ἐννεὸς πρὸς τὴν θύραν καὶ εἶτα κατερχόμενος.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Εἶδα πολλοὺς τρελλοὺς 'ς αὐτὸν τὸν κόσμον, μὰ τέτοια τρέλλα δὲν τὴν εἶδ' ἄκομη.... [Μικροῦμος τὸ τραγικὸν ὕφος τῆς Ἐλένης]. — Πηγαίνω νὰ προσευχηθῶ!... [Διατρέχων τὴν αἴθουσαν]. — Ταξειδάκι θέλω νὰ κάμω ἐγώ, καὶ δὲν τὴν παίρνω μὰ τὴν πάγω 'ς τὴν Κέρκυρα; αὐτὴ εἶνε γιὰ τὸ φρονοκομεῖόν! [Ἀυσανασχεῖται]. — Ἐδῶ καὶ ἄλλαις ἔχασαν τοὺς ἄνδρας των, μὰ καμμιά δὲν ἄκουσα νὰ τὸν μπαλασσωμένη.... Ἄκουσ' ἐκεῖ νὰ τὸν ἔχη μπαλασσωμένον τὸν ἄνθρωπο σὰν νὰ ἤτανε μούμια! Τίποτε, θὰ πάγω νὰ εὔρω νεκροθάπτας νὰ τὸν θάψουν καὶ ἄς κλάψῃ ὅσο θέλει ἢ κυρία Ἐλένη. [Λαμβάνων τὸν πῆλον καὶ τὴν βῆβδον του]. — Πρῶτα ὅμως θὰ τοὺς φέρω νὰ πάρουν τὸ τουρσί ποῦ εἶνε 'ς τὴ μπουκλά!...

ΣΚΗΝΗ Ζ'

ΝΙΚΟΛΑΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μελανίμων, κάτωτος, ἀτημέλητος ἔχων τὴν κόμπη καὶ τὴν γι-
κατά, τὸ δὲ βλέμμα παρῶδες καὶ ἄγριον. — Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε....

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὑποκλινόμενος. — Κύριε... [ἴδια]. — Ποῖος διάβολος εἶνε αὐτός;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ περοβισμένος. — Ἐξέρχασθε;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ.—Δηλαδή...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μετὰ δισταγμοῦ — Ἦθελα νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μὲ δεχθῆτε μίαν στιγμὴν...

ΝΙΚΟΛΑΟΣ κατεργόμενος ἀριστερᾶ καὶ δεξιῶν τὸ ἀνάκλιτρον. — Ὅρισατε, παρακαλῶ... καθήσατε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ καθήμενος ἐν θλίψει. — Εὐχαριστῶ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἰσχυόμενος πρὸ αὐτοῦ. — Πρὸς ποῖον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὀμιλῶ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὀφθαλμῶν περίλυπον βλέμμα. — Ὀνομάζομαι Ἀλέξανδρος Βεντῆς.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὑποκλινόμενος καὶ καθήμενος. — Χαίρω πολὺ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἡμέρα ἐν ἀρχῇ, κατόπιν μετὰ συγκινήσεως καὶ τέλος τραγικῆς — Πρὸ ἑξ μηνῶν ἐνουμφεύθη, κύριε, καὶ μετὰ ἐξάμηνον εὐδαιμονίαν, μετὰ βίον εἰς φθόνον δυνάμενον νὰ κινήσῃ καὶ αὐτοὺς τοῦ Παραδείσου τοὺς ἀγγέλους, ἀπώλεσα τὴν σύζυγόν μου!...

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἐκπληκτος. — Ἄ!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἀποκάσων τὰ δάκρυά του. — Τὴν ἀπώλεσα διὰ παντός!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἀπὸ ἐμόρφασε ἰδιαίτερος στεναγόμενος πρὸς τὸν Νικόλαον. — Λυποῦμαι κύριε, λυποῦμαι πολὺ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ οὐτινος ἢ συγκινήσεως ἀδύνατον. — Ἦτο ἄγγελος τοῦ οὐρανοῦ δραπέτης, ἦτις μοῦ ἐδόθη ἵνα τὸν βίον μου καταστήσῃ ἄλυτον, ἀνώδυνον... ἦτο πλάσμα θεοπέσιον, τὸ ὅποῖον θὰ κλαίω αἰωνίως.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἴδια. — Τί διάβολο ἔχω νὰ κάμω ἐγὼ μὲ τοὺς ἀποθαμμένους;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὀλοφρομένος. — Συγχωρήσατέ με, δὲν δύναμαι νὰ κρατήσω τὰ δάκρυά μου... Ἄ, κύριέ μου, ἂν τὴν ἐγνωρίζατε θὰ ἐκλαίατε μαζῇ μου βεβαίως ἦτο ἄγγελος!...

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἴδια στένων. — Ἀμαρτίαις εἶχες, Νικολῆ μου, σήμερα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἀπέθανε καὶ ὁ κόσμος ὅλος τὴν ἐλυπήθη, ὁ κόσμος ὅλος τὴν ἔκλαυσε, διότι εἶχε καρδίαν ἀγγέλου...

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Κύριέ μου... [ἴδια] Μπα, σὲ καλὸ σου!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μετ' ἀπέλιπισμόν. — Ἄ, θεέ μου, διατί μὲ ἠδίχησας;... Διατί μὲ ἠδίχησε, κύριε, ὁ Θεός;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἀπελῶς. — Τί νὰ σᾶς εἰπῶ;...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἦθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξέλεξε τὴν ἰδικὴν μου καρδίαν;

Navis

Ἴατρος ἐν Παρισίοις

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Καθώς φαίνεται . . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ *εγερμένος*. — Ἐμένα ἤυρεν ; ἔμένα τὸν ταλαί-
πυρον καὶ τὴν ἐμὴν ἐπλήγωσε καρδίαν ;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ἄλλὰ, κύριε . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ *ἀφελῶς*. — Τῆς ἔκαμα ποίημα, τὸ ὁποῖον θὰ
χαράξω ἐπὶ τοῦ τάφου της.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ἄ ! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἐν αὐτῷ ἐκφράζω τὴν λύπην μου, τὸν
θαυμασμόν μου, τὴν λατρείαν μου, τὸν πόνον μου, τὰς φροντίδας
μου... Ἐλα τέλος πάντων τὰ συναισθήματα τὰ ὁποῖα μὲ κατέχουν,
ἀφ' ἧς στιγμῆς μετέστη πρὸς τὸν Κύριον.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *ἐκπληκτος*. — Ποῖον κύριον ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Πρὸς τὸν Θεόν . . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ἄ . . . ὄλ ράϊτ ! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ *ἀπαγγέλων μετὰ πάθους* :

Νυκτοβλέφαρος αἰθρία,
ἀνουράνευτος σκιά,
ἢ αἰχμάλωτος καρδία
ποντοπόρος θρηνηϊά.
Ἦσο σὺ ὁ ἄγγελός μου,
ἢ ζωὴ μου, σὺ τὸ πᾶν,
σ' εἶχα πάντοτε ἐντός μου
καὶ σοῦ ἔκαμα πᾶν, πᾶν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *ἐκπληκτος*. — Τί πρᾶγμα ; πᾶν, πᾶν ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ναί, πᾶν, πᾶν, . . . μὲ τὸ χέρι μου . . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *ἰδία βλέπων αὐτὸν ὑπόπτος*. — Τρία πουλάκια κά-
θονται . . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ *ἐξακολουθῶν* :

Μαύρη πλάξ θὰ σὲ σκεπάσῃ
ὁ ἀήρ θὰ σὲ φρουρῇ
ἀλλ' ἐμὲ θὰ μ' ἀναρπάσῃ
ὁ Σατὰν καὶ τὰ Οὐρί.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ *ἰδία*. — Λὲρ μπαλέρ, ξιφὴρ μαλέρ ! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ *μετ' ἀπελιπισμοῦ* :

Μία νύξ θὰ μᾶς χωρίζῃ
τῶν ἀστέρων, τοῦ παντός,
ἀργυρόπεπλος θὰ σχίζῃ
τὰ ἐντός καὶ τὰ ἐκτός ! . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ^{ἴδιος}. — Αὐτὸς βάζει κάτω καὶ τὸν Ἐξαρχό-
πουλον ! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Πῶς σᾶς φαίνεται ;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Λαμπρόν, ἔξοχον ! . . . τὸ ἐκάματε μό-
νος σας ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Εἶνε νὰ τὸ ἐρωτᾶτε, ὅταν βλέπετε ὅτι εἶνε
κραυγὴ δόνης τὴν ὁποῖαν ἐκπέμπω ἐκ βάθους ψυχῆς ; . . . διότι
ὅπου καὶ ἀνεῖμαι, ὅπου καὶ ἀνπάγω τὴν βλέπω ἐμπρός μου,
φαιδρᾶν, μειδιῶσαν, νὰ μοῦ τείνη τὰς χεῖρας, νὰ με προσκαλῆ
νὰ μοῦ προτείνῃ τὰ χεῖλη της. . . [Γείνων τὰς χεῖρας] ὦ Α, σὺ εἶσαι,
σὺ εἶσαι, Κόριννα, στάσου, μὴ φεύγῃς. . . [Διατρέχον τὴν αἴθουσαν
ταταμένους ἔχον τοὺς βραχίονας σπῆς συλλαβῆ τινὰ καὶ βλέπων τὸν Νικόλαον ἀπομακρυν-
μενον αὐτοῦ] Μὴ φεύγῃς . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἀποφύγων αὐτὸν ἴδιον. — Αὐτὸς εἶνε δαιμονισμένος. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ τρέχων κατόπι τοῦ Νικόλαου. — Κόριννα, Κόριννα . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ διαφεύγων. — Ἐγὼ τὸν φοβοῦμαι. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Κόριννα ! . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Πίσω μου εἶσαι, δαίμονα, κ' ἐμπροστὰ μου
κρέμεσαι . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ κατορθῶν νὰ συλλαβῇ αὐτόν. — Κόριννα.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἐκινετόμενος. — Μά, κύριε . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ λιποθυμῶν ἐν τῇ ἀγκάλῃ τοῦ Νικόλαου. — ὦ Α !

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἐμβρόντητος. — Νὰ τα μας ! . . .

ΣΚΗΝΗ Η'

Οἱ ἀνωτέρω, ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ κομίζουσα ἐπὶ δίσκου τὸν καφέν. — Στιὸς τσαὶ Παν-
γιά ! . . . [Ὁ δίσκος πίπτει τῶν χειρῶν της] Τ' εἶνε πάλι ;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ καθίζων τὸν Ἀλέξανδρον ἐπὶ ἰδουλίου. — Κερά Καλομοῖρα,
ὀλίγο νερὸ γρήγορα.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ παρατηροῦσα τὸν Ἀλέξανδρον. — Βῆ, βῆ, παιδάτσι μου,
πὶς εἶνε τοῦνος ;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Φέρε τὸ νερὸ σοῦ λέγω. . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ ἀνερχομένη. — Ποῦ ἔβρεθηκ' ἐπὰ ;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Μπρὲ ἄφησε τῆς κουβένταις τώρα καὶ κάμε
γρήγορα.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ κατερχομένη. — Καλὸ ντὲ, δὲν εἶπα τσαὶ τίποτες
καχό.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Χύσε του ὄλο τὸ κανάτι. . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ ραντίζουσα αὐτόν. — Ὑ τὰ μαῦρα ντυμένους εἶνε ὁ
ἄραχλος . . . καυμένη θὰ 'νε ἡ καρδουλά του.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἀνερχόμενος. — ὦ Α !

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Πῶς εἴσθε, κύριε ; . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Καλά, σᾶς εὐχαριστῶ . . . ποῦ εἶμαι ;
τί ἔπαθα ;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ τρέθουσα τὰς χεῖρας του. — Ἀραθυμιὰ ἦτανε, παιδά-
τσι μου, πάει, πέρατσε. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἀνερχόμενος ἐντελῶς. — Ναί, ἐλιποθύμησα. . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ ἐκκοιλοῦσά να τρέθῃ τὰς χεῖρας. — Θέλεις νὰ σοῦ κάνω
ἓνα τίλιο ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ὅχι, γερόντισσά μου, εὐχαριστῶ.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Θέλεις νὰ σοῦ κάνω ἓνα χαμομήλι ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ὅχι, ὄχι. . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Θέλεις νὰ σοῦ. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἀνυπομονῶν. — Ἀφοῦ σοῦ λέγει ὁ ἄνθρωπος πῶς
δὲ θέλει . . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Καλὸ ντὲ, ὅπως ὀρίζεις. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἐν ἀνακατήσει. — Χὲτ ἐ μπόαρ γιούαρ ! . . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ πλησιάζουσα αὐτόν. — Νὰ σοῦ κάνω τὸν καφέ ;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὀργίλος. — Νὰ μὴ μοῦ κάνης τίποτε. . . Στιούπιδδ !

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ. — Μὴν εἰς ἔτσι, παιδάτσι μου. . . δὲ φταίω
ἡ ἄμωρη. . . τρέμουμε τὰ χέρια μου, τρέμουμε τὰ γόνατά μου,
καὶ σὰν ἰδῶ ἀνήμερο ἄνθρωπο ραίζεται ἡ καρδιά μου . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Αἶ, καλὰ, πήγαίνε τώρα, στιούπιδδ φέλλω ! . . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ αἴρουσα τὸν δίσκον καὶ ἀπερχομένη. — ὦ Α, μὰ τούτη τῇ
βολὰ θὰ κάνω τὸ σταυρὸ μου πρῶτα. . .

ΣΚΗΝΗ Θ'

ΝΙΚΟΛΑΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Κύριε, μὲ συγχωρεῖτε. . . ἀλλ' ἡ με-
γάλη λύπη τόσον μὲ κατέβαλεν ὥστε καὶ ἡ ἐλαχίστη συγκί-
νησις μοῦ φέρει ἀμέσως λιποθυμίαν. . . Συγχωρησάτέ με. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ διαμαρτυρούμενος. — ὦ, σᾶς παρακαλῶ. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἐὰν ἐγνωρίσατε τὴν λύπην θὰ συμπα-
θήσατε καὶ θὰ μὲ δικαιώσατε τὴν ἡγάπησα πολὺ καὶ δὲν θὰ
τὴν λησμονήσω ποτέ. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἀπορῶν. — Ἄλλ' ἐγὼ εἰς τί δύναμαι ἂν σᾶς φανῶ
χρήσιμος ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ καθήμενος. — 'Ιδού, κύριέ μου, με δύο λόγια...
 Ἦλθον ἐπίτηδες ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ τῆς κάμω
 τάφον μεγαλοπρεπή.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ καθήμενος. — Οὐέλλ! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἔχω μεγάλην περιουσίαν, ἀλλὰ θὰ τὴν
 ἐξοδεύσω ὅλην διὰ νὰ τῆς κάμω μασωλεῖον ἄξιον τῆς ψυ-
 χῆς τῆς.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Οὐέλλ, οὐέλλ! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν δὲν ἔχομεν
 γλύπτας καλοὺς· ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας εἴσθε τεχνίται ἄριστοι καὶ
 ἀπευθύνομαι εἰς ὑμᾶς, ὅστις ἔχετε κεκτημένην φήμην. . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἐκπληκτος. — Εἰς ἐμέ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Μάλιστα, κύριε, εἰς ὑμᾶς. . . ἂ, μὴ μοῦ
 τὸ ἀρνηθῆτε. . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ἀλλά, κύριε. . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Γνωρίζω ὅτι ἔχετε ἀπείρους ἐργασίας, γνω-
 ρίζω ὅτι ὀλίγιστος σᾶς μένει καιρός, ἀλλὰ λάβετε ὑπ' ὄψιν σας
 τὴν λύπην μου, λάβετε ὑπ' ὄψιν σας ὅτι θὰ ἐργασθῆτε διὰ τὴν
 ἀγγελικὴν τῆς συζύγου μου ψυχῆν. . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ἐγώ; . . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Κύριε Κάσσιε, μὴ μοῦ τὸ ἀρνησθε. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Κάσσιος! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Σᾶς παρακαλῶ. . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Λανθάνεσθε, κύριε, δὲν ὀνομάζομαι Κάσσιος,
 δὲν εἶμαι γλύπτης. . . ἐγὼ εἶμαι ἔμπορος καὶ ἦλθα σήμερον ἀπὸ
 τὴν Ἀμερικὴν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἐκπληκτος. — Ἐμπορος;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Μάλιστα ἔμπορεύομαι εἰς τὴν Νέαν Ἰόρ-
 κην. . . . Σέρβιτσαλ ἐντ Κομπανῆ, Νιού Γιόρκ, Ὁλδ Ρόαδ
 Κένσιγκτων. . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Πῶς; ἐλανθάσθην; τὸ ὄνομά σας. . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Τὸ ὄνομά μου τὸ καθᾶυτὸ εἶνε Νικόλαος Σερ-
 βιτσαλόπουλος, ἀλλ' εἰς τὴν Ἀμερικὴν οἱ ἄνθρωποι ἀφαιροῦν
 ὅ τι εἶνε περιττόν καὶ ἔτσι ἔμεινα μόνον Σέρβιτσαλ. . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἀληθῶς δὲν εἴσθε ὁ Κάσσιος;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Σᾶς διαβεβαίω. . . Μίστερ Σέρβιτσαλ. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. Ἐγειρόμενος καὶ περισκοπῶν τὴν αἰθούσαν — Πραγματικῶς
 δὲν εἶνε οἶκος γλύπτου ὁ οἶκός σας. . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Λάθος θὰ ἐκάματε. . . ὅθ' ἄσ' ἔδειξαν ἄλλο
 σπίτι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Μὰ ἐδῶ μοῦ εἶπαν εἰς τὸ Βαρβάκειον πλῆ-

σίον κολλητὰ εἰς μίαν μάνδραν, εἰς τὴν γωνίαν ὅπου εἶνε καὶ
 ἓνας φούρνος, ἄντικρυ σ' ἓνα χρωματοπωλεῖον, σ' ἓνα μεγάλο
 σπίτι ποῦ τὰ παράθυρα εἶνε πάντοτε κλειστά.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Κ' ἐγὼ τὰς αὐτὰς σχεδὸν πληροφορίας ἔλα-
 θον. . . Φαίνεται ὅτι εἰς τὰς Ἀθήνας δὲν γνωρίζουν οὔτε ἀριθμοὺς
 οὔτε ὀνομασίας ὁδῶν. . . συνεννοῦνται ἀκόμη μὲ τῆς μάντρας
 καὶ μὲ τοὺς φούρνους.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ λαμβάνων τὸν πλῆν του. — Ἄ, κύριέ μου, λυποῦμαι
 πολὺ. . . μὲ συγχωρεῖτε ὅτι σᾶς ἠνόχλησα. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Τίποτε, τίποτε. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὑποκλίνων. — Σᾶς προσκυνῶ καὶ σᾶς ζητῶ καὶ
 πάλιν συγγνώμην. . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ λαμβάνων τὸν πλῆν του. — Τίποτε, σᾶς λέγω. . . ἐξερ-
 χόμεθα μαζῆ. . . Γκὼ ἂ χέδδ!

ΣΚΗΝΗ Γ'

Οἱ ἀνωτέρω, ΕΛΕΝΗ.

ΕΛΕΝΗ. — Θεῖέ μου. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἐμβρόντητος καὶ τὸ πρόσωπον ἀποστρέφων. — Μία γυναῖκα!

ΕΛΕΝΗ ὁμοίως καὶ ταυτοχρόνως. — Ἐνας ἄντρας!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Τί θέλεις, Ἐλένη;

ΕΛΕΝΗ ἔχουσα πάντοτε τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον καὶ διὰ τῆς χειρὸς κάμνουσα
 νύματα νὰ φύγῃ ὁ Ἀλέξανδρος ἐνῶ καὶ αὐτὸς διὰ χειρωνακίαν τὴν ἀποστρέφῃν του ἐκδηλοῖ.
 — Ποῖο; εἶνε αὐτός; τί ζητεῖ ἐδῶ; τίς τοῦ ἔδωσε τὴν ἄδειαν;. .
 νὰ φύγῃ, νὰ φύγῃ, νὰ φύγῃ. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Μὴν ταράττεσαι, κατὰ λάθος εἰσήλθε. . .

ΕΛΕΝΗ. — Νὰ φύγῃ. . . νὰ φύγῃ. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ δεικνύων αὐτῶ τὴν θύραν. — Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε. . . ἡ
 ἀνεψιά μου. . . ὅθ' ἄσ' εἰπῶ καθ' ὁδόν. . . πᾶμε. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὅστις ἀνέχεται στρέφον δεξιῶς τὸ πρόσωπον. — Κυρία
 μου. . . κατὰ λάθος. . . .

ΕΛΕΝΗ ἥτις ἐστρέφει καὶ αὐτὴ. — Κύριε. . . . [Βάλλουσα κραυγὴν ὡς
 παρετήρησεν αὐτὴν] Ἄ!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — ὦ! . . .

ΕΛΕΝΗ. — Ἀλέξανδρε! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἐλένη! . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἐκπληκτος. — Μπα, γνωρίζεσθε;

ΕΛΕΝΗ μετὰ δεξιᾶς — Τὸν ἐγνώριξα. τὸν κύριον. . . ὅταν ἤμου
 ἀνυπκάνδρος. . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Τί κάμνεις, Ἑλένη;
ΕΛΕΝΗ σείουσα μέλαγχολικῶς τὴν κεφαλὴν. — Τί νὰ κάμω; εἶμαι
δυστυχής. . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Κ' ἐσύ;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Αἴ, μὰ ἀφοῦ γνωρίζεσθε, τί ἄλλο θέλετε;
Ὅλ ράϊτ! . . . καὶ οἱ δύο λυπημένοι, καὶ οἱ δύο ἔχοντες ἀνάγκην
παρηγορίας, καθήσατε καὶ εἰπέτε τα διὰ νὰ ἰδῆτε τίνος λύπη
εἶνε μεγαλειτέρα. . . . Ἐγὼ πηγαίνω μίαν στιγμὴν ἔξω κ'
ἐπιάνερχομαι.

ΕΛΕΝΗ. — Θεῆ μου. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Κάθησε, κάθησε. . .

ΕΛΕΝΗ. — Μὴν ἀργήσης, δὲν θέλω νὰ μείνω πολλὴν ὥραν
μόνη.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ χαιρετίζων τὸν Ἀλέξανδρον. — Κύριέ μου, σὰς εἶμαι
δούλος σας ταπεινότατος.

ΕΛΕΝΗ. — Ἐλπίζω ὅτι δὲν θ' ἀργήσετε, διότι μόνος μὲ μίαν
χυρίαν. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — ᾿Α, μπᾶ, ᾶ, μπᾶ! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Σὰς παρακαλῶ. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἰδίᾳ ἀνερχόμενος. — Πᾶω νὰ φέρω τοὺς νεκροθάπτας
νὰ πάρουν τὴν καρδιά. [Χαιρετίζων ἀμφοτέρους ἀπὸ τῆς θύρας]. — Γκούτ
μπᾶη! . . .

ΣΚΗΝΗ ΙΑ΄

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ΕΛΕΝΗ

ΕΛΕΝΗ διατάζουσα. — Καθήσατε, κύριε Ἀλέξανδρε. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἑλένη, διατί φορεῖς πένθος;

ΕΛΕΝΗ καθημένη. — Ἐχασα τὸν σύζυγόν μου. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἐκπληκτος. — ᾿Α!

ΕΛΕΝΗ. — Καὶ σεῖς;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ στένων. — Κλαίω τὴν γυναϊκά μου. . .

ΕΛΕΝΗ. — ᾿Ω! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ κλαίον. — Δυστυχισμένη Ἑλένη!

ΕΛΕΝΗ ἀπομάσσουσα τὰ δάκρυά της. — Ταλαίπωρε Ἀλέξανδρε. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — ᾿Α, δὲν ὑπάρχει μεγαλειτέρα λύπη. . .

ΕΛΕΝΗ. — ᾿Οχι, ᾿οχι, δὲν ὑπάρχει. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Δὲν ὑπάρχει. . .

ΕΛΕΝΗ κλαίουσα. — Τὸν ἔχω μπαλ-σα-μω-μέ-νον. . . καὶ ἔ-χεῖ
μέ-σα ἔ-χω τὴν καρ-διά του. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὁλοφύρομενος. — Ἐ-χεῖ μέ-σα; . . . ᾿Α, δι-α-τί
νὰ μὴν τὴν μπαλ-μπαλ-σα-μώ-μώ-μώ-σω κ' ἔ-γώ-γώ-γώ. . .

ΕΛΕΝΗ σείουσα βαθύως. — ᾿Αχ! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὁμοίως. — ᾿Ωχ! . . .

ΕΛΕΝΗ λυρικῶς. — Ἡμεθα τόσον εὐτυχεῖς! . . . με ἤγάπα. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἀφελῶς. — Ἔτσι αἴ!

ΕΛΕΝΗ. — ᾿Α, πῶς με ἤγάπα! . . . ἤμουν ἡ πρώτη του ἀγάπη,
ἡ πρώτη. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — ᾿Ητο νέος;

ΕΛΕΝΗ. — Νεώτατος. . . πενήντα χρόνων! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Δηλαδή ᾿οχι καὶ τόσον. . .

ΕΛΕΝΗ. — ᾿Αλλ' ᾿ητον ὠραῖος, γλυκός, ἔξυπνος. . . ᾿Αχ! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Μὴν κλαίης, Ἑλένη. . . αὐτὰ ἔχει ὁ κό-
σμος. . . Μήπως ὑπάρχει δυστυχέστερος ἄνθρωπος ἀπὸ ἐμέ;

ΕΛΕΝΗ. — Ἐγώ. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ποτέ! . . . ᾿ητο ἄγγελος ἡ Κόριννα.

ΕΛΕΝΗ ἀφελῶς. — Πῶς τὴν ἔλεγαν;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Κόρινναν

ΕΛΕΝΗ. — Τί περίεργον ὄνομα. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Σπάνιον πρὸ πάντων. . . Καὶ ᾿ητο τόσον
ὠραία, ᾶ, τί πλάσμα ᾿ητο! . . . ποτέ δὲν μ' ἐπίκρανε, ποτέ δὲν
μου εἶπε λόγον κακόν. . . με ἤγάπα, Ἑλένη, μ' ἐλάτρευε. . .
καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἔξη μῆνας μ' ἄφησεν ἔρημον, μόνον, ἀπαρηγό-
ρητον. . .

ΕΛΕΝΗ. — Ἐμένα ἔπειτα ἀπὸ ἓνα χρόνον.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἐνα χρόνον; αἴ!

ΕΛΕΝΗ. — ᾿Α, τί σχέδια ἐκάμναμεν. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἄμ' ἐμεῖς;

ΕΛΕΝΗ. — Τώρα δὲν μοῦ μένει ἄλλο παρὰ νὰ γείνω κα-
λόγρη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἀλήθεια;

ΕΛΕΝΗ. — Βέβαια.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Λαμπρὰ ἰδέα. . . δὲν τὸ εἶχα σκεφθῆ, θὰ
γείνω καλόγρης.

ΕΛΕΝΗ. — Τί εἶνε πλέον ὁ κόσμος δι' ἡμᾶς;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Τίποτε.

ΕΛΕΝΗ. — ᾿Ολα τὰ βλέπω μαῦρα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — ᾿Ολα μοῦ ἐνθυμίζουν τὴν Κόρινναν, καὶ
λυποῦμαι καὶ καιεταῖ ἡ καρδιά μου. . .

ΕΛΕΝΗ κλαίουσα. — Ἐχεις δίκαιον.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ κλαίον. — ᾿Α, μόνος μου τοῦλάχιστον εἰς τὸν

"Αθωνα δὲν θὰ βλέπω ὅ τι ἔβλεπε, δὲν θ' ἀκούω ὅ τι ἤκουε...
θὰ βλέπω αὐτὴν μόνην, αὐτὴν μόνον θ' ἀκούω...

ΕΛΕΝΗ στένουσα βαθύως. — "Ὀχ!...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὁμοίως. — "Ἀχ!... [Στραγγίζων τὸ μανθλιόν του].

— "Ἐχει κανένα μαντῆλι νὰ μοῦ δανείσης;

ΕΛΕΝΗ ἐκγόουσα ἀρμαθὸν κλειδιῶν. — Μανθῆλι;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ λαμβάνων μάντρον. — "Ἄφισε ἡὔρα αὐτὴν τὴν πε-
τσέτα... ὅταν τὴν βρέξω καὶ αὐτὴν θὰ σοῦ ζητήσω ἓνα τρα-
πεζομάντηλον...

ΕΛΕΝΗ. — "Ἐγάθη ὀλίγη εὐτυχία κ' δι' ἡμᾶς τοὺς δυστυχεῖς;
Ἄ, τί ἄδικος ποῦ εἶνε ὁ Θεός.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ πίπτων ἐπὶ ἰδωλίῳ. — Τί τοῦ ἐκάναμε καὶ μᾶς τυ-
ραννεῖ;

ΕΛΕΝΗ. — Μόνος ὁ θάνατος θὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὰ βά-
σανα...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Τί εὐτυχισμένοι ποῦ ἤμεθα πρὸ πέντε
χρόνων!

ΕΛΕΝΗ. — Τίς ἤλπιζεν ὅτι θὰ εὐρεθῶμεν πάλιν καὶ τόσον δυσ-
τυχεῖς!...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ λυρικός. — "Ἐνῶ διεβλέπομεν προσμειδιῶσαν
τὴν εὐτυχίαν.

ΕΛΕΝΗ. — Πότε παρῆλθον πέντε χρόνια!...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Νομίζω ὅτι εἶνε ἡθὲς ἀκόμη ἐκεῖνος ὁ και-
ρὸς ποῦ διεσκεδάξαμεν.

ΕΛΕΝΗ. — "Ἀλήθεια.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ πλησιάζων τὸ ἰδωλίον του. — "Ἐνθυμεῖσαι πόσον ἐχο-
ρεύσαμεν ἓνα βράδυ εἰς τῆς κυρίας Σοφοκλείδου.

ΕΛΕΝΗ. — "Ὅταν ἐπέσαμεν;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ πλησιάζων τὸ ἰδωλίον του. — Τί πέσιμον ἦτο κ'
ἐκεῖνο!...

ΕΛΕΝΗ. — Ἀκόμη τὸ ἐνθυμοῦμαι

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ πλησιάζων ὅπως διόλου πρὸς αὐτὴν καὶ περιπαθῶν. — Ἄ,
τότε τὰς στιγμὰς τοῦ βίου μου ἐπλήρου ἢ γλυκεῖά σου εἰκῶν.

ΕΛΕΝΗ περιθιασμένη. — Σιώπανε, σιώπα...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἀλλὰ χιτόπιν εἶδα τὸν ἄγγελον ἐκεῖνον.

ΕΛΕΝΗ μετὰ μομφῆς. — Καὶ μ' ἔλησμόνησες...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ διαμαρτυρούμενος. — "Ὀχι, ὄχι δὲν σ' ἔλησμόνησα
ποτέ... ἦτο δυνατόν νὰ σέ λησμονήσω;

ΕΛΕΝΗ. — Ναί, ἔτσι μοῦ τὰ λέγεις τώρα...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — "Ὀχι, σέ ὀρκίζομαι... Καὶ αἱ δύο μαζῆ,

ἢ μία μακρὰν καὶ ἡ ἄλλη πλησίον, κατεστήσατε μέρος τῆς ζωῆς
μου εὐτυχές.

ΕΛΕΝΗ. — Τῆς εἴχες ἀναφέρει ποτὲ τῶνομά μου;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ κάτω νεύων. — Ποτέ... ἦτο ζηλότυπος...

ΕΛΕΝΗ. — Αἶ, τῆ συχαμένη!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ δάκνων τὰ γέγηθ. — "Ἐλένη!...

ΕΛΕΝΗ. — Τί κακὸν πρᾶγμα νὰ εἶνε κανεὶς ζηλότυπος...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — "Ἐσὺ δὲν εἶσαι;

ΕΛΕΝΗ. — "Ἐγώ; διόλου μάλιστα...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἀρπάζων τὴν χεῖρά της. — Ἄ, Ἐλένη μου...

ΕΛΕΝΗ ἀποσύρουσα τὴν χεῖρά της. — Ἀλέξανδρε, τί κάμνεις;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Δὲν εἴμεθα φίλοι;

ΕΛΕΝΗ. — Φίλοι... βεβαίως...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ λαμβάνων τὴν χεῖρα της. — Διατί δὲν μοῦ ἀφίνεις
τὸ χεῖρι σου τότε, Ἐλένη μου; Μήπως ἡ φιλία δὲν εἶνε αἰ-
σθητὰ τὸ ὅποιον ἡμπορεῖ νὰ διαρκήσῃ αἰωνίως ὅπως καὶ ὁ ἔρωσ;

ΕΛΕΝΗ. — "Ἴσως καὶ περισσότερον τοῦ ἔρωτος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἀπαζόμενος τὴν χεῖρά της. — Λοιπὸν;

ΕΛΕΝΗ ἀποσύρουσα αὐτὴν. — Ἀλέξανδρε!...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Δὲν θὰ εἴμεθα φίλοι;

ΕΛΕΝΗ. — Φίλοι;... πάντοτε...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἐγειρόμενος. — Ἄ, δὲν ὑπάρχει πλέον εὐτυχία δι'
ἡμᾶς!... Εὐτυχία... λέξις κενή!...

ΕΛΕΝΗ ἀνίσχυρος. — Ποῦ πηγαίνεις;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μετὰ μακρὰν σκέψιν. — Πουθενά!...

ΕΛΕΝΗ. — "Ἐλα, κάθησε ἐδῶ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντροῦ παρ' αὐτῆς. — Δι' ἡμᾶς
τὰ δάκρυα καὶ οἱ στεναγμοί, τὰ ἄνηθ τῶν τάφων καὶ ἡ ἐρημία!...

ΕΛΕΝΗ. — Ἀλήθεια...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ταλαίπωρος Ἐλένη, πῶς σέ λυποῦμαι...
νὰ μὴν προφθάσῃς νὰ χαρῆς τὸν κόσμον... διότι ἐπὶ τέλους σ'
ἓνα χρόνον μέσα τί ἡμπούρεςες νὰ ἰδῆς;

ΕΛΕΝΗ. — Καὶ μήπως εἶδα τίποτε; ὁ ἄντρας μου δὲ μ' ἄφινε
νὰ πηγαίνω παντοῦ...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Αἶ, τὸν μασκαρᾶ!...

ΕΛΕΝΗ δάκνουσα τὰ γέγηθ. — Ἀλέξανδρε!...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Καταραμένη τύχη!... τί ὄρακα θὰ ἐξού-
σαμεν οἱ δύο μας καθὼς εἴμεθα καὶ τόσον ἀγαπημένοι...

ΕΛΕΝΗ. — Ἄ, μὴ μοῦ ἐνθυμίζῃς ἐκείνην τὴν εποχὴν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ παρατηρῶν τὴν χεῖρά της. — Τί ἄσπρο ποῦ εἶνε τὸ
χεῖρι σου...

ΕΛΕΝΗ φιλαρίσκος. — Εἶνε ἄσπρο ;
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἀσπαζόμενος τὴν χεῖρά της. — Καὶ πολὺ μάλιστα.
 ΕΛΕΝΗ αἰσχυντῆλή. — Ἀλέξανδρε ! . . .
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Καὶ ἡ φίλια μας, Ἐλένη ;
 ΕΛΕΝΗ. — Ἡ φίλια ; . . . ᾶ, ναί . . .
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Κύτταξε τί διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὸ ἰδι-
 κόν μου . . .
 ΕΛΕΝΗ. — Εὐρίσκεις ;
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Δὲν βλέπεις τί μαῦρον ποῦ εἶνε ;
 ΕΛΕΝΗ. — Ἐσὺ εἶσαι ἄνδρας . . .
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — ᾶ, διατί νὰ μὴν εἶμαι εὐμορφος.
 ΕΛΕΝΗ. — Τί ἔχεις ; εἶσαι πολὺ καλός. . . ὡς ἄνδρας εἶσαι
 ὀπως πρέπει νὰ εἶσαι.
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ περιπυσοσόμενος αὐτήν. — ᾶ, Ἐλένη μου. . .
 ΕΛΕΝΗ προσπαθοῦσα νὰ διαφύγῃ. — Ἀλέξανδρε ! . . .
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Πῶς σ' ἀγαπῶ. . .
 ΕΛΕΝΗ. — Αἶ ;
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Φιλικῶς. . . ἐσὺ δὲν μ' ἀγαπᾶς ;
 ΕΛΕΝΗ. — Βέβαια. . . φιλικῶς . . . κ' ἐγώ. . .
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἀσπαζόμενος αὐτὴν ἱπτανελημένως. — Ἄν ἐξούσαμε
 πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως θὰ εἴμεθα μέλη τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας.
 ΕΛΕΝΗ μετὰ μικρὰν σιγήν. — Ἐνθυμείσαι πρὸ πέντε χρόνων ;
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἡμῶν πλησίον σου καὶ σοῦ ἔλεγα πό-
 σον σὲ ἀγαποῦσα . . . Σὺ τί μου ἔλεγες ;
 ΕΛΕΝΗ κάτω νεύουσα. — Πολλὰ πράγματα.
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — ᾶ, διατί, διατί νὰ χωρισθῶμεν ;
 ΕΛΕΝΗ. — Διατί ;
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Τώρα τί θὰ κάμῃς, Ἐλένη ;
 ΕΛΕΝΗ. — Τί νὰ κάμω ;
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἱγειρόμενος. — Ἐγὼ δὲν ἀποφασίζω νὰ γείνω
 καλόγηρος.
 ΕΛΕΝΗ. — ᾶ ! . . .
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Θὰ ἀγοράσω ἓνα σπιτάκι εἰς καμμίαν νῆ-
 σον τῶν Κυκλάδων, εἰς τὴν Νάξον λόγου χάριν, καὶ θ' ἀποσυρθῶ
 διὰ νὰ κλαίω τὴν Κόριννον . . . Σὺ θὰ γείνης καλόγηρα ;
 ΕΛΕΝΗ. — Δὲν ἤξεύρω τί νὰ κάμω.
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἀγόρασε καὶ σὺ ἓνα σπιτάκι εἰς καμμίαν
 ἄλλην νῆσον ἐκεῖ πλησίον, εἰς τὴν Πάρον ἢ τὴν Ἀντίπαρον,
 φέρ' εἰπεῖν. . .
 ΕΛΕΝΗ. — Εἶνε κοντά ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Τρεῖς βουτιαῖς. . . θὰ ἔχω κ' ἓνα μικρὸ
 τρεχαντήρι νὰ ἐρχομαι νὰ σὲ βρίσκω.
 ΕΛΕΝΗ ὑπόπτως. — Θὰ ἐρχεσαι ;
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους. — Σοῦ τὸ ὀρκίζομαι.
 ΕΛΕΝΗ δειλῆ. — Φοβοῦμαι. . . .
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Τί φοβεῖσαι ;
 ΕΛΕΝΗ. — Ἄν καμμιά φορά σὲ πιάσῃ τρικυμία ; διατί νὰ
 κατοικήσῃς ἄλλοῦ ;
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Καὶ δὲν κατοικοῦμεν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐ-
 τὴν νῆσον ; Εἰς τὴν Φολέγανδρον παραδείγματος χάριν ποῦ εἶνε
 καὶ ἔρημος.
 ΕΛΕΝΗ. — Αὐτὸ λέγω κ' ἐγώ.
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Δὲν θὰ καθήμεθα μακρὰν.
 ΕΛΕΝΗ. — Ἐσὺ σ' ἓνα χωριὸ κ' ἐγὼ σὲ ἄλλο. . .
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Τρεῖς ὥραις τὸ πολὺ.
 ΕΛΕΝΗ. — Καὶ δύο. . .
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Δύο πεζῇ, ἐπειδὴ ὅμως θὰ ἐρχομαι μὲ τὸ
 γαϊδουράκι θὰ τὸ παίρνω σὲ μία ὥρα.
 ΕΛΕΝΗ. — Καβαλλικεύεις καλὰ ;
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Νὰ δὴ ἡ ὥρα ! . . . χρειάζεται καὶ τέχνη γιὰ
 τὴ γαϊδουροκαβαλλαρία ;
 ΕΛΕΝΗ. — Ποῦ ξεύρεις καμμίαν φορά ; . . .
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἐννοῖα σου θὰ κάνω πέντ' ἔξη δοκιμὰς. . .
 ΕΛΕΝΗ. — Καὶ ἂν τὸ γαϊδουρί σου ἀγριέψῃ καμμιὰ μέρα ;
 . . . ὄχι, ὄχι. Φοβοῦμαι μὴν πάθῃς τίποτε, νὰ ἔλθῃς εἰς τὸ
 ἴδιο χωριὸ.
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἐρχομαι.
 ΕΛΕΝΗ. — Νὰ καθήσῃς ἀντίκρου εἰς τὸ σπιτί μου.
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Κάθουμαι.
 ΕΛΕΝΗ. — Καὶ νὰ ἐρχεσαι συχνά.
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Κάθε βράδου.
 ΕΛΕΝΗ μετὰ συστολῆς. — Κάθε βράδου ἤμπορεῖ νὰ σὲ ἴδῃ κανεὶς
 καὶ νὰ μᾶς παρεγγήσῃ.
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μυστηριωδῶς. — Αἶ, τότε νὰ τί νὰ κάνωμεν . . .
 ΕΛΕΝΗ περιέργως. — Τί ;
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Νὰ καθήσῃς ἐσὺ εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα
 κ' ἐγὼ εἰς τὸ κάτω.
 ΕΛΕΝΗ ἱκανισταμένη. — Εἰς ἓνα σπιτί ;
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἐσὺ ἀπὸ ἄνω κ' ἐγὼ ἀπὸ κάτω, τί
 πεiráζει ;
 ΕΛΕΝΗ μετὰ μικρὰν σιγήν. — Δὲν καθήμεθα μαζῇ λέγω ἐγώ ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Τότε νὰ στεφανωθοῦμε καλλίτερα . . .

ΕΛΕΝΗ κρύπτοσα τὸ πρόσωπόν της. — Ἄ!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ σοδαρῆς. — Μὲ νεκρολούουδα, Ἐλένη μου, δὲν βάζουμε ἄνθη λεμονιάς ἔς τὰ στέφανά μας, τὰ κάμνουμ' ἀπὸ νεκρολούουδα.

ΕΛΕΝΗ συνεχερμένη. — Ἀλήθεια, ἔχεις δίκαιον.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ λυρικῶς. — Καί ἔτσι θὰ συνταυτήσωμεν τὴν τύχη μας . . . θὰ κλαίωμεν αἰωνίως, ἐσὺ θὰ παρηγορῆς ἐμένα, κ' ἐγὼ ἐσένα . . .

ΕΛΕΝΗ. — Ναί.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ δισταζών. — Καί αὐτὴ τί θὰ γείνη;

ΕΛΕΝΗ. — Ποιά;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ δεικνύων τὴν θύραν. — Ἡ καρδιά;

ΕΛΕΝΗ. — Ἄ αὐαί . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Τί θὰ τὴν κάμωμεν;

ΕΛΕΝΗ. — Τί νὰ τὴν κάμωμεν;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἐγὼ λέγω νὰ τὴν θάψωμεν.

ΕΛΕΝΗ. — Ἄς τὴν θάψωμεν . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ἐδῶ ὅμως . . .

ΕΛΕΝΗ. — Βέβαια.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ κλαίων. — Καί κάθε χρόνον θὰ ἐρχόμεθα νὰ στολιζώμεν τὸν τάφον μὲ ἄνθη.

ΕΛΕΝΗ ὁμοίως. — Θὰ πηγαίνωμεν καί εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ στραγγίζων τὸ μάκτρον. — Βέβαια δὲν θὰ τὴν λησμονήσωμεν τὴν καυμένην τὴν Κόρινθον.

ΕΛΕΝΗ στραγγίζουσα τὸ μανθλιόν της. — Ποτέ!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ περιπτυσσόμενος αὐτήν. — Ἄ, Ἐλένη μου, σ' εὐχαριστῶ.

ΕΛΕΝΗ. — Ἀλέξανδρέ μου! . . . [Μένουσι ἐνηγκαλισμένοι].

ΣΚΗΝΗ Β'

Οἱ ἄνωτέρω, ΝΙΚΟΛΑΟΣ καὶ εἶτα ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἰδίᾳ εἰσερχόμενος. — Τώρα ἔρχονται οἱ νεκροθάπται. [Βλέπων τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὴν Ἐλένην καὶ μένον ἐμβρόντητος.] Ἄ! ἔ! . . . ἦ! . . . ἦ! . . . ὦ! . . . ὦ! . . . ὦ! . . .

ΕΛΕΝΗ. — Μ' ἀγαπᾶς;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Σὲ λατρεύω . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἰδίᾳ ἔκθαμβος. — Ὅλ ράϊτ! . . .

ΕΛΕΝΗ. — Πότε θὰ φύγωμεν;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Ὅποτε θελεῖς;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἰδίᾳ. — Ἄ! ἄι, ἄι, ἄι! . . . Αὐτὴ ἦτον ὅλη των ἡ λύπη, ἡ λιποθυμαίς, τὰ φαρμάκια! . . . καὶ νὰ μὴν ἀργήσω, καὶ νὰ ἔρθω γρήγορα . . . [Ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ]. — Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου!

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ φέρουσα ἐπὶ δίσκου τὸν καρφί. — Ἄ! τούνη τὴ βολὰ κρατιοῦμαι καλὰ καὶ καλὰ! . . . [Βλέπουσα τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὴν Ἐλένην ἐνηγκαλισμένους βάλλει κραυγὴν καὶ ἀφίνει τὸν δίσκου νὰ πῆσῃ κάτω]. — Ἄ! . . .

ΕΛΕΝΗ ἀντιπασσομένη. — Θεέ μου! . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἐμειρόμενος. — Τί εἶνε;

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ ἐκπληκτος. — Βῆ, βῆ, βῆ, τί λέπουν τὰ μάτιζ μου . . . [Μένει ἄφωνος καὶ ἀκίνητος].

ΝΙΚΟΛΑΟΣ γελῶν καὶ κατερχόμενος. — Μπᾶ, γιατί ἐσηκωθήκατε;

ΕΛΕΝΗ κάτω νεύουσα. — Θεῖτέ μου . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ τῷ Ἀλέξανδρῳ. — Ἡύρατε τέλος πάντων τὸν γλύπτῃν, ὁ ὁποῖος θὰ κάμη τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο μαυσωλεῖον εἰς τὴν γυναϊκά σας;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ κάτω νεύων. — Κύριε . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ τῇ Ἐλένῃ. — Ἐφερα τοὺς νεκροθάπτας . . . αἶ, τί λέγεις; νὰ δώσωμε τὴν καρδιά;

ΕΛΕΝΗ κλαίουσα. — Θεῖτέ μου, συγχώρησέ με.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ἀπαξόμενος αὐτήν. — Τί πρᾶγμα; καλὲ δὲν κάμνετε τὴ δουλειά σου, κόρη μου; Αὐτὸ ποῦ ἤθελα ἔκαμες, Ἐλένη μου.

ΕΛΕΝΗ χαίρουσα. — Ἀλήθεια;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Ἄκους ἐκεῖ!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μειδιῶν. — Νὰ πιστεύω ὅτι . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Βεβαίως νὰ τὸ πιστεύσης, φίλε μου . . . κ' ἐγὼ νὰ σᾶς στεφανώσω μάλιστα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ προσκαλὼν παρ' αὐτῆ τὴν Ἐλένην κρυφίως. — Ἐλένη μου! . . .

ΕΛΕΝΗ τρέχουσα πρὸς αὐτὸν κρυφίως. — Ἀλέξανδρέ μου! . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὄστις κατῆλθε. — Λαμπροὶ ἄνθρωποι! . . . τὸ πρᾶτ ἦσαν καὶ οἱ δύο ἀποφασισμένοι νὰ σκοτωθοῦν, τώρα χοροπηδᾶν! . . . αὐτὸ θὰ εἰπῆ κόσμος. . . Ὅλλ ράϊτ! . . .

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ ἰνῶσα τὰς χεῖρας κλείβει. — Βῆ, βῆ, τ' εἶνε τοῦνα;

ΝΙΚΟΛΑΟΣ κτυπὼν τὸν ὄμιον αὐτῆς. — Κερά Καλομοῖρα, πὲς ἔς τοὺς νεκροθάπτας νάρθοῦν μάνι μάνι . . . ἔλα γρήγορα.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ ἀπερχομένη καὶ τοὺς βραχίονας ἀπαλλοῦσα. — Βῆ, βῆ, βῆ . . . ἄλατσε ὁ κόσμος, γιτόκα μου, ἄλατσε ὁ κόσμος! . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Καί φτιάσε μου τὸν καφέ μου ἀπ' αὐτὸν τὸν χαλασμὸ τοῦ κόσμου. . . Ἐπὶ τέλους θὰ τὸν πιῶ μὲ τὴν ἡσυχία μου . . .

ΕΛΕΝΗ κρυφίως διαφεύγουσα τὸν ἐναγκαλισμὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου. — Ἐλα, ντροπή σου καὶ λιγάκι . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ περιπυσομένους αὐτοὺς. — Κ' ἐσεῖς ἐλάτ' ἐδῶ 'ς τὴν ἀγκαλιά μου νὰ σᾶς σφίξω καὶ τοὺς δύο σὰν παιδιὰ μου . . .

ΕΛΕΝΗ κρυφίως ἐπιπλήττουσα τὸν Ἀλεξάνδρον ὅστις τὴν τσιμπᾷ. — Ἡσυχία λοιπὸν . . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ κατεργόμενος μετ' αὐτῶν. — ὦ ἀνθρωπότης . . . πάντοτε ἢ ἴδια εἶσαι, καὶ δὲν θ' ἀλλάξης ποτέ! Ἄχ, εἶχε δίκαιον ὁ Σούτσος ὅταν ἔλεγε :

Ὁ κόσμος ἔτσι ἐκτίσθη
καὶ ἔτσι ἐσηματίσθη
καὶ δὲν ἔμπορεῖ ν' ἀλλάξη
τὴν ἀτακτὴν του τάξιν!

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ

ΣΥΚΟΦΑΝΤΙΑ

Εἶπαν πῶς ἡ εὐαίσθητη Μαρία
Ἐπῆρε σουλιμὰ γιὰ νὰ 'πεθάνη.
Κόσμε ψεύτη, ἀνόητη κοινωνία!
Τὸ σουλιμὰ δὲν ξέρεις τί τὸν κάνει ;

[Ἐκ Ζακύνθου]

ΥΑΚΙΝΘΟΣ

ΣΤΙΓΜΑΙ ΘΥΜΗΔΙΑΣ

Ἡ σκηνὴ ἐν Κηφισσίῳ.
Εἰς τζέντελμαν θέλει νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἀγρόν, ἀλλ' ἡ δίοδος τῶ ἐμποδίζεται διὰ μικροῦ φράκτου.

— Γιὰ νὰ σοῦ πῶ παληχάρι—ἐρωτᾷ τὸν ἐκεῖ που ἰστάμενον χωρικόν. Ἐμπορεῖ κανεὶς νὰ ἔμβῃ ἐδῶ μέσα ;

— Μπᾶ! Πῶς δὲν μπορεῖτε! Τῆ φραγὴ αὐτὴ τὴν ἔχομε νὰ μὴ μπαίνουν μέσα τὰ γαϊδούρια. Τοῦ λόγου σας ὅμως ἐμπᾶτε, δὲν πειράζει!

* * *
Ἐν τῷ Κακουροδικεῖῳ Ὁ πρόεδρος πρὸς τὸν κατηγορούμενον:
— Διατὶ νὰ θέσης κίβδηλα νομίσματα εἰς κυκλοφορίαν. . . ;
— Μήπως, κύριε πρόεδρε, εἶχα ἀληθινὰ καὶ δὲν τὰ ἐκυκλοφοροῦσα ;

* * *
— Ὅλο καὶ γάνω τὰ μαλλιά μου, καυμένη! δὲν ξέρω τί νὰ κάμω! παρεπονέτο μία κυρία πρὸς φίλην της.

Καὶ ὁ μικρὸς της Ἀλέκος παρεμβαίνειν :
— Μὰ γιατί, μαμᾶ, δὲν τὰ κλειδόνεις 'ς τὸ συρτάρι ποῦ τὰ βάζεις κάθε βράδυ;
— !!...!!...!!...!

* * *
Ἡ σκηνὴ ἐν τῷ table d' hôte. Ὁ ὑπηρετὴς περιάγει τὴν πιατέλαν μὲ ραδίκια, τὰ ὁποῖα ἐκ τῶν ὁμοτραπέζων εἰς Ἄγγλος κενόει ὅλα εἰς τὸ πιάτο του, εἰς ἐκπλήξιν τῶν παρακαθημένων.

— Μὰ, κύριε! τῷ παρατηρεῖ ὁ γείτων του, νομίζετε ὅτι δὲν ἀρέσουν τάχα καὶ εἰς ἡμᾶς τὰ ραδίκια ;

— Ὅσον ἀρέσουν σ' ἐμένα ; Ἀδύνατον! διέκοψεν ἐκεῖνος μὲ ὄλην τὴν ἀγγλικανικὴν ἀταραξίαν.

Ἐν τῷ κακουργοδικεῖω.

— Διατί νά φονεύσης τήν γυναῖκα σου, ἄθλιε! ἔρωτᾷ ὁ Πρόεδρος τόν κατηγορούμενον.

— Δέν ἦτο δυνατόν, κύριε Πρόεδρε, νά ζήσωμε πλέον μαζί...

— Καί διατί τότε δέν τήν ἐχώριζες;

— Ἄ, δέν ἔμποῦσα· με ἐμπόδιζεν ὁ ὄρκος μου...

— Ποῖος ὄρκος;

— Νά, τῆς εἶχα ὀρκισθῆ νά μή μᾶς χωρίση τίποτε παρὰ μόνον ὁ θάνατος.

* *

Ἡ σκηνή κατὰ τήν ὥραν τῆς ἐξομολογήσεως. Ἡ κυρία Ρ'*, ἀρκούντως φιλάρεσκος ἀλλά καί ἀρκούντως δυσειδής, ἔρωτᾷ δευτέρως τόν πνευματικόν της:

— Ἄγιε πάτερ, εἶνε ἀμαρτία τάχα ὅταν ἀκούω νά με λέγουν ὠρσίαν;

Καί ὁ πονηρός ἱερεὺς:

— Ἀμαρτία, κόρη μου, δέν εἶνε. Ἀλλά δέν εἶνε πάλι καί καλόν πρᾶγμα νά ἐνθαρρύνῃ κανεὶς τὸ ψεῦδος.

* *

— Θέλεις ἓνα καφέν; ἔρωτᾷ ἡ οἰκοδέσποινα τόν κ. Παράξενον.

Ἄλλ' ὁ κ. Παράξενος συνειθίζει νά πίνῃ τὸν καφέν πολὺ βαρύν καί με πολλήν ζάχαριν, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἡ κυρία συνειθίζει νά τὸν προσφέρῃ εἰς τοὺς προσκεκλημένους της πολὺ ἐλαφρὸν καί ἄγλυκον.

— Μά... κυρία μου... διατί νά πειράζεσθε...

— Ἐξ ἐναντίας, θὰ σᾶς τὸν ψήσω ἐγὼ μόνη μου με πολλήν-πολλήν εὐχαρίστησιν...

— Τότε, κυρία μου, θὰ προτιμοῦσα νά μοῦ τὸν ψήσετε με πολλήν... ζάχαριν!

* *

Ἐρωτῶσι νεαρὰν καί ἀφελῆ κόρην ποίαν ἡλικίαν ἔχει.

Καί ἐκείνη με ὄλην τήν ἀπόσεκτον εὐλιχρίειάν της:

— Ἀκριβῶς δέν ἔμπορῶ νά σᾶς πῶ. Ὅταν πηγαίνω ἐξω με τὸν μ. π. α. εἶμαι δεκαοκτῶ ἐτῶν... ὅταν ὄμω; Ἐγαίνω με τῆ μαμᾷ εἶμαι μόνον... δεκατεσσάρων!

Ο ΡΟΥΣΣΩ ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

Ο Ρουσσώ κατέχει, ὡς γνωστόν, μεγάλην θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Παιδαγωγικῆς. Εἶνε ἀληθές ὅτι τὸ παιδαγωγικὸν οἰκοδόμημα αὐτοῦ δέν ἀποτελεῖται ὅλον ἐξ ὑλικῆς ἰδιοκτητοῦ, ὅτι παρέλαβε καί ἄλλων ἰδέας, πολλὰς μὲν τῶν Ἑλλήνων, πολλὰς δὲ τοῦ Λοκκίου, οὗ ἡ θεωρία τῆς Γνώσεως ἐπέδρασεν ἐπ' αὐτὸν θεμελιωδῶς. Ἀλλὰ πλὴν τοῦ ὅτι τὰς ἀλλοτρίαις ἰδέαις κατέστησεν ἰδίας ἀνακαινίσας διὰ τῆς νέας μορφῆς, τῆς ἀσυνήθους ἐντάσεως τῆς ἐκφράσεως, καί τῆς πυρῶδους λογικῆς τοῦ αἰσθήματος, ἐξήνεγκε καί ἄλλας ἰδίας, βαθείας, καινοφανεῖς, μεγάλας, καθιστώσας αὐτὸν μεθ' ὅλας τὰς πλάνας καί τὰς παρατόλμους ὑπερβολὰς του, μεθ' ὅλας τὰς ἐπικινδύνους ἀνακολουθίας του, καί τὴν ἔλλειψιν συστήματος ἐν τῷ συνόλω, ἓνα τῶν ἰδουτῶν τῆς νεωτέρας παιδαγωγικῆς θεωρίας.

Ἄνευ τοῦ Ῥουσσώ ἀδύνατον νά κατανοηθῆ ἐντελῶς ἡ μεγάλη κίνησις τῆς πνευματικῆς χειραφετήσεως, ἡ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς γερμανικῆς διανοήσεως φέρουσα τὸ ὄνομα Aufklärung. Αἱ ἰδέαι αὐτοῦ ὡς πλοῦτος μεταβιβαζόμενος ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, συμμειγνύμενος μετὰ τῶν ἐκάστοτε κερδῶν τῶν ἀπογόνων ἐφθασαν μέχρις ἡμῶν διὰ τοῦ Βάζεδο (1), τοῦ Πεσταλότση, τοῦ Ἐρμπαρτ,

(1) Ὅτι ὁ Βάζεδο ὑπέστη ἐν γενεῇ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ῥουσσώ εἶνε κατάδηλον· ἀλλ' ὅτι ὁ « Philanthropismus » ἀπέρρευεν ἐκ τοῦ συγγραφῆτος τοῦ Αἰμιλίου κατεδείχθη πλέον ἐναργῶς ὡς πλημμελής. Ἰδ. Hahn. Basedow und sein Verhältn. zu Rousseau. Diss. 1883. ἰδίως δὲ τὸ πρὸ μικροῦ ἐκδοθὲν ἐμβριθέστατον ἔργον τοῦ Α. Pinloch. Basedow et le Philanthropisme. ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου τούτου ἐπὶ μακρὸν διαμείνας ἐν Γερμανίᾳ, ἤδυνήθη νά ἐξακριβώσῃ τὰ κατὰ τὸν Βάζεδο, κάλλιον παντὸς ἄλλου· ἀνεκάλυψεν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἀμθούργου ἐπιστολὰς αὐτοῦ, ὅπως ἀγνώστους, μέγα φῶς ἐπιχέουσας ἐπὶ τὴν ἰδεῶν του, ἐν δὲ τῇ ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων τὴν εἰ μὴ ἄγνωστον, ἀλλ' ὡς ἀπολεσθεῖσαν θεωρουμένην Νεὰν Μέθοδον

συμπληρωσάντων, αὐξησάντων δι' ἐξόχου εὐφυΐας καὶ δραστηριότητος τὸ ληφθὲν κεφάλαιον, καὶ ἀποτελοῦσι πολῦτιμον μέρος τῆς περιουσίας τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης.

Ἀλλὰ ποῖος τις ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ ὁ ἀξιώσας νὰ παράσχη εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τύπον καὶ ὑπογραμμὸν ἀγωγῆς;

Ἐπὶ εἰκοσιν ἔτη συνεβίωσε μετὰ σκαιᾶς καὶ ἀπαίδετου γυναικίως, ἀναξίας αὐτοῦ, ἣν καίπερ βραθεὺς περιφρονῶν, ἐνυμφεύθη ἐν τέλει· μή τις δὲ νομίση ὅτι τοῦτο ἔπραξε χάριν τῶν τέκνων του. Ὡ, ὄχι, τὰ πέντε τέκνα, ἅτινα ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς, ἔστειλε πάντα εἰς τὸ βρεφοκομεῖον, οὐδ' ἐζήτησέ ποτε σῆμά τι ὅπως βραδύτερον ἀναγνωρίσῃ αὐτὰ· ἀγρία μονομανία ἀνεξαρτησίας ἀπέπιψεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὰ φυσικώτατα τῶν αἰσθημάτων συντριβῶν τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας δὲν ἠσθάνετο ὅτι συνέτριβε ταύτοχρονως τὰ ἱερά δεσμὰ τοῦ καθήκοντος.

Καὶ ἐν τούτοις εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ῥουσσῶ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα ν' ἀναμορφώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα· αὐτὸς ὅστις ὡς μὲν παιδίον ἔμεινεν ἐστερημένος τῆς φιλοστόργου μερίμνης τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀγρόπνου ἐποπτείας τοῦ πατρὸς (1), ὡς δὲ πατὴρ ὑπεξέφυγε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ θρέψῃ καὶ ἀνατρέψῃ τὰ τέκνα του, συνέγραψε περὶ ἀγωγῆς. Εἶνε ἄλλθες ὅτι ὁ ἀμαρτωλὸς οὗτος ἀνεδείχθη εὐγλωττότατος ἱεροκήρυξ, ἐμπνεύσας διὰ τῆς παραβόλου ῥητορείας του νέον ἰδεῶδες ἀγωγῆς εἰς τοὺς συγγρόνους του, κατορθώσας ὅτι δὲν θὰ κατάρθουν σαφρονέστεροι, συστηματικώτεροι φιλόσοφοι καὶ ἠθολόγοι διὰ τῆς ψυχρᾶς σοφίας των καὶ τῶν ἀψύχων δογμάτων των.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατόν ὁ τοιαύτας ἐκ παιδὸς λαθῶν ἐντυπώσεις, καὶ οὕτω βραδύτερον δράσας νὰ νομοθετήσῃ τελείως περὶ ἀγωγῆς. Ἦτο μεγαλοφυΐς, πολλάκις ἐμάντευε μετ' ἐκπληκτικῆς ὀξύτητος ὅτι δὲν ἐγίνωσκεν, ἀλλ' ἐνυπῆρχον πολλὰ κενὰ ἐν αὐτῷ· ἐν τῇ ἐπαναστατικῇ του μακίᾳ πολλάκις δὲν ἔβλεπε τί ἐκρῆμιζε καὶ συνέτριβε βανδαλικῶς ἱερά πράγματα· ὀρμώμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς (τὴν ὁποῖαν ἄλλως παρέλαθεν ἐκ τοῦ Λοκίου) ὅτι ἡ φύσις δημιουργεῖ ἀγαθὸν τὸν ἄνθρωπον, ἀκακὸν καὶ ἄμωμον καὶ ὅτι ἡ κοινωνία διαφθείρει οὐτόν, κατέληγεν εἰς συμπεράσματα οὐ μόνον πλημμελῆ, διότι οὐδ' ἐμάντευε κἄν τὴν ση-

τοῦ Βάζεδο, κατὰ δέκα ἔτη προγενεστέραν τοῦ Αἰμιλίου, κατ' ἀκολουθίαν ὀλιγῶς πρωτότυπον καὶ ἀνεξάρτητον πάσης ἐπιδράσεως τοῦ Ῥουσσῶ.

(1) « So schrieb ein Mann, der nie sich selbst erzogen, eine Theorie der Erziehung für seine Zeit. » Herman Schiller.

μασίαν τῆς κληρονομικότητος ἐν τῇ μορφώσει τῆς ἀνθρωπίνης ἰδιοσυστάσιας, ἀλλ' αὐτόχρημα ἄγρια.

Ὅπως κάλλιον ἐννοήσω τὸν ἄνθρωπον καὶ διὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἔργον, ἀνέγνων πρό τινος, πλὴν ἄλλων καὶ τὰς Ἐξομολογήσεις αὐτοῦ (Les confessions). Τὸ ἔργον, τερπνὸν ὡς μυθιστόρημα, εἶνε συγγρόνως καὶ εἰδὸς τι ἐμπειρικῆς ψυχολογίας· πρῶτον μὲν διότι βλεπόμεν προ ἡμῶν ἄνθρωπον πρὸς τὰ ἔνδον ἔχοντα ἐστραμμένον τὸ βλέμμα, ἀναλύοντα τὰς παραστάσεις, τὰ συναισθήματα καὶ τὰς ὀρέξεις του καὶ ζητοῦντα νὰ ἐξακριβώσῃ τὰ ψυχικὰ φαινόμενα τοῦ βίου του· δεύτερον δὲ διότι οἱ ἀναγνώσται τοῦ βιβλίου τούτου, οἱ θεαταὶ τοῦ ἑσωτερικοῦ δράματος, δυνάμεθα διὰ τῶν παρεχομένων στοιχείων νὰ κατανοήσωμεν καὶ ἐρμηνεύσωμεν τὸν ψυχικὸν βίον τοῦ παραδόξου τούτου ἀνδρός, καὶ ν' ἀνεύρωμεν τὰς αἰτίας τῶν ἐν αὐτῷ ψυχικῶν φαινομένων. Ὅντως δὲ ἐκ τῆς οἰκογενειακῆς ἀτμοσφαιρας ἐν ἣ ἐγενήθη, ἐκ τῶν βιωτικῶν αὐτοῦ σχέσεων καὶ τῶν τυχοδιωκτικῶν περιπετειῶν, ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ παραδειγμάτων καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδράσεων κατανοοῦμεν κάλλιστα καὶ τὴν ἠθικὴν του ἀνεπάρκειαν καὶ τὰ χάσματα τῆς παιδαγωγικῆς αὐτοῦ θεωρίας.

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἤδη σελίδος παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Ῥουσσῶ κέκτηται ἀσθενέστατον τὸ λεγόμενον ἠθικὸν συναίσθημα. Ἀκούσατε μετὰ ποίας αὐταρκειᾶς ἀποφαίνεται περὶ τοῦ χαρακτήρος του, ποίαν πεποιθήσιν ἔχει ἐπὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ.

« Ἡ σάλπιγξ τῆς τελευταίας κρίσεως ἃς ἠγήσῃ ὅπταν θελήσῃ. Κρατῶν τὸ βιβλίον τοῦτο (τὰς ἐξομολογήσεις) θὰ ἐμαρτυρῶ ἐνώπιον τοῦ ὑψίστου κριτοῦ. Θὰ εἶπω θαρραλέως· Ἰδοὺ τί ἔπραξα, τί διανοήθην, ὁποῖος ἐγενόμην. Εἶπα τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν μετὰ τῆς αὐτῆς παρρησίας. Οὐδὲν κακὸν παρεσιώπησα, οὐδὲν καλὸν προσέθηκα. . . Αἰώνιον Ὀν, συνάγαγε περὶ ἐμεὶ τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος τῶν ἰσοίων μου· ἃς ἀκούσῃ τὰς ἐξομολογήσεις μου, ἃς ἐρυθριάσῃ διὰ τὰς ἀνοσιουργίας μου, ἃς οἰκτείρωσι τὰ δυστυχήματά μου: Ἄς ἀποκαλύψῃ ἕκαστος αὐτῶν ἀληθοδιὰ ὁδῶς τὴν καρδίαν του πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ θρόνου σου μετὰ τῆς αὐτῆς εἰλικρινείας· καὶ εἴπειτα εἰς μόνος ἃς σοὶ εἶπῃ, ἂν τοιμᾶ: Ἰπῆρα καλλίτερος τοῦ ἀνθρώπου τούτου!

« Εἶχον τὰ ἐλαττώματα τῆς ἡλικίας μου, γράφει κατωτέρω ἡμῖν φλύαρος, λαίμαργος, ἐνίοτε δὲ καὶ ψεύστης. Ἐχω κλέψῃ ὀπωρικά, ζαχαρωτά, τρόφιμα· ἀλλ' οὐδέποτε ἠσθάνθην εὐχαρίστησιν νὰ πρᾶξω τὸ κακόν, νὰ βλάψω ἢ συκοφαντήσω τινά, ἢ βασανίσω τὰ δυστυχῆ πτηνὰ. Ἐνθυμοῦμαι ἐν τούτοις ὅτι ἄπαξ οὖρησα εἰς τὴν χύτραν μιᾶς γειτόνισσας, ἐν ᾧ αὐτὴ ἦτο εἰς τὴν

ἐκκλησίαν. Ὁμολογῶ μάλιστα ὅτι ἡ ἀνάμνησις αὐτῆ με κινεῖ ἀκόμη εἰς γέλωτα, διότι ἡ γειτόνισσα, καλὴ γυναίκα κατὰ βάθος, ἦτο πλεονεμέψιμος γραῖα τὴν ὁποῖαν ἐγνώρισα εἰς τὴν ζωὴν μου».

Καὶ κατὰ φυσικὴν ἀκολουθίαν ἐδικαιούτο νὰ οὐρήτη τὸ φαγητόν της!

Ἐπηρετεῖ ὡς μαθητευόμενος παρά τινι χαλκογράφῳ ἐν Γενεύῃ καὶ ἐκλεπτεν ἀυστόλως καταφωρῶμενος ἐδέρετο, ὡς ἦτο ἐπόμενος· δὲν λέγει ἂν ἐφρόνει ὅτι ἐπρεπε νὰ βραβευθῆ. ἄλλὰ προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἂν ἐκλεπτε δὲν ἔπταιεν αὐτὸς ἄλλ' ἢ τιμωρία.

«Μετ' ὀλίγον ἐσυνήθισα εἰς τὰς αἰκίας καὶ δὲν μοι ἐνεποιοῦν πλέον ἐντύπωσιν· ἐπὶ τέλους μοι ἐφάνησαν ὡς εἶδος ἀντισταθμίματος τῆς κλοπῆς, παρέχοντός μοι τὸ δικαίωμα νὰ συνεχίσω αὐτήν. Ἀντὶ νὰ στρέψω ὀπίσω τοὺς ὀφθαλμούς καὶ παρατηρήσω τὴν τιμωρίαν, ἠτένιζον ἐμπρός καὶ παρατήρουν τὴν ἐκδίκησιν. Ἐφρόνων ὅτι δέροντές με ὡς κλέπτην μοι ἔδιδον τὸ δικαίωμα νὰ εἶμαι τοιοῦτος. Ἐθεώρουν ὅτι ἡ κλοπὴ καὶ τὸ ξύλον συνέιχοντο καὶ ἀπετέλουν ἐν τι ὅλον, καὶ ὅτι ἐκτελῶν ἐγὼ τὸ ἀπ' ἐμοῦ ἐξαρτώμενον μέρος, ἠδυνάμην ν' ἀφήσω τὴν φροντίδα τοῦ ἑτέρου εἰς τὸν κύριόν μου. Ἐκ τούτου ἀφορμώμενος ἐκλεπτον μετὰ πλείονος ἢ πρότερον ἡσυχίας. Διελογιζόμην. Τί θὰ συμβῆ ἐπὶ τέλους; Θὰ δαρθῶ. Ἔστω. Εἶμαι καμωμένος διὰ νὰ ζυλιζῶμαι».

Τώρα ἐρχόμεθα εἰς τὸ ἐπεισόδιον, ὅπερ εἶνε ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ παρόντος ἄρθρου, ἐπεισόδιον περιέργου καὶ ἐνδιαφέροντος εἰς Ἕλληνας ἀναγνώστας, διότι τὸ πρόσωπον τὸ μετὰ τοῦ Ῥουσσῶ δῶν, ἐν μέσῃ Ἑλβετίας, περὶ τὰ 1732, εἶνε ὁμοεθνὴς ἡμῶν, εἰς Ἕλληνας ἀρχιμανδρίτης.

Ὁ Ῥουσσῶ ἦτο τότε περίπου εἰκοσαετής, ἀλλ' ἤδη εἶχε προφθάζῃ νὰ κίμῃ θαύματα. Μετὰ πολλὰς ἀποπειρας ὅπως διδάχθῃ ἐπάγγελμά τι, ἀποπειρας ἀποτυχοῦσας πάσας, προσῆλθε δεκαπενταετής ὡς μαθητευόμενος εἰς τὸν χαλκογράφον, ὃν ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω. Ἐδραπέτευσεν, κατέφυγε παρά καθολικῶν τινι ἐφημερίῳ, ὅστις συνέστησεν αὐτὸν εἰς τὴν προστασίαν κυρίας τινος Βάρνης· αὐτὴ δὲ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Τουρίνον ὅπου ἐξώμοσεν ἀσπασθεῖς τὸ καθολικὸν δόγμα. Ἐν Ἰταλίᾳ ἔγινε χαλκογράφος, οἰκοθεράπων, ἔμαθε λατινικὰ καὶ ἰταλικὰ· ἐπέστρεψεν εἰς Ἑλβετίαν ἢ προστάτις του εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς ἱερατικὴν σχολὴν, ἀλλ' ἀπεβλήθη ὡς ἀνεπίδεκτος μαθήσεως· μετῴθη τὸν μουσικοδιδάσκαλον σχεδὸν ἀδαῆς τῆς μουσικῆς, ἐμελοποίησε μελόδραμα καὶ ἔσχε τὸ θάρρος νὰ δώσῃ αὐτὸ εἰς παράστασιν.

Ἄφ' οὗ ἠτοιμάσθησαν πάντα ἐκτύπησα πεντάκις ἢ ἐξάκις ἐπὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἀναλογίου διὰ χαρτίνου κυλίνδρου· ἐπιῆλθε σιωπὴ καὶ ἤρσισα σοβαρῶς νὰ κρούω τὸν ρυθμόν· ἤρσισεν ἡ παράστασις... Ὅχι! ἀφ' οὗτοῦ ὑφίσταται γαλλικὸν μελόδραμα ἐπὶ τοῦ κόσμου ἀνθρώπινα ὦτα δὲν ἤκουσαν τοιοῦτον κροτοπάταγον... Οἱ μουσικοὶ ἐγέλων, οἱ ἄκρατοι ἤνοιγον ἐκπλήκτους ὀφθαλμούς, καὶ θὰ ἐπεθύμουν νὰ κλείσωσι τὰ ὦτα των».

Ἐν τούτοις ἔμεινε μουσικοδιδάτκαλος διότι ἠγνόει ἄλλο ἐπάγγελμα ὀλιγώτερον χειρότερον. Ἐμάνθανε, λέγει, ἀνεπαισθήτως τὴν μουσικὴν, διδάσκων αὐτήν. Τὰς κυριακάς καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας, καθ' ἃς ἦτο ἐλεύθερος, περιέτρεχε τὰς πέριξ κοιλάδας καὶ τὰ δάση. Ἡμέραν τινα ἐν τῇ πολίχνῃ Βουδρῦ συνήντησε τὸν ἀρχιμανδρίτην.

«Εἰσῆλθον εἰς καπηλεῖον ὅπως γευματίσω· εἶδον δ' ἐν αὐτῷ βαθπώγωνα ἄνδρα, φοροῦντα ἰώδες ἔνδυμα κατὰ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον, σισυρωτὸν κάλυμμα, τὴν τε περιβολὴν καὶ τὸ ἦθος ἀρχοντος· εὐγενῆ ἔχοντα, μετὰ δυσκολίας δὲ προσπαθοῦντα νὰ συνηνοηθῆ, διὰ γλώσσης σχεδὸν ἀκαταλήπτου, ἀλλ' ὁμοιαζούσης περισσότερον πρὸς τὴν ἰταλικὴν ἢ πρὸς οἰανδήποτε ἄλλην.

«Ἐνόουν πάντα σχεδὸν ὅσα ἔλεγε, καὶ ἤμην ὁ μόνος· μετὰ τοῦ ξενοδόχου καὶ τῶν ἐγγχωρίων συνηνοεῖτο διὰ χειρονομίαν. Ἀπέτεινα εἰς αὐτὸν λέξεις τινὰς ἰταλιστί, τὰς ἐνόησε κάλλιστα καὶ ἐγερεθεῖς ἦλθε πρὸς με καὶ μ' ἐνηγκαλίσθη μετὰ παραφορᾶς. Μετ' ὀλίγον συνησχετίσθημεν, ἀπὸ τῆς στιγμῆς δ' ἐκείνης ἐγενόμην διερμηνεύς του. Ἐκείνου μὲν τὸ γέφυμα ἦτο ἐξαίρετον, τὸ δὲ ἰδικὸν μου χειρότερον τοῦ μετρίου· με προσεκάλεσε νὰ συγγευματίσωμεν, ἐγὼ δὲ δὲν ἐφάνην ἀκατάδεκτος.

«Πίνοντες καὶ συνδιαλεγόμενοι συνφικωθῆμεν πρὸς ἀλλήλους, μετὰ τὸ τέλος δὲ τοῦ γεύματος ἐγενόμεθα ἀχώριστοι. Μοὶ διηγήθη ὅτι ἦτο Ἕλληνας κληρικὸς, ἀρχιμανδρίτης τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ εἰς τῷ εἶγεν ἀνατεθῆ ἡ ἐντολὴ νὰ συλλέξῃ συνεισφοράς ἐν Εὐρώπῃ πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ Ἁγίου Ἰάφου. Μοὶ ἐπέδειξε πιστοποιητικὸν τῆς Τσαρίνας καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἔφερε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἄλλα ἄλλων ἡγεμόνων. Ἦτο ἀρκοῦντως εὐχαριστημένος ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε συλλεχθέντων ἐράνων, ἀλλὰ τὸ ἐπιχείρημα καθίστατο δυσχερέστατον διότι οὐδὲ λέξιν γερμανικὴν, λατινικὴν, ἢ γαλλικὴν ἠδύνατο ν' ἀρθρώσῃ, ὡς μόνον δὲ μέσον συνηνοήσεως εἶχε τὰ ἑλληνικά, τὰ τουρκικά καὶ τὰ φράγκικα αὐτοῦ. Μοὶ ἐπρότεινε ν' ἀκολουθῆσω αὐτῷ ὡς γραμματεὺς καὶ διερμηνεύς.

«... Μετ' ὀλίγον ἐπῆλθεν ἡ συμφωνία, διότι ἐγὼ μὲν δὲν

ἐξήτου) τίποτε, ἐκεῖνος δ' ὑπέσχετο πολλά. Ἄνευ ἐγγυήσεως, ἄνευ ἀσφαλείας τινός, ἀγνοῶν καθ' ὀλοκληρίαν τὸν ἄνθρωπον, ἀφέθην εἰς τὴν ὁδηγίαν του καὶ ἀπὸ τῆς ἐπαύριον ἰδοῦ ἐγὼ βαινῶν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα.

« Τὴν περιοδείαν ἡμῶν ἤρχισαμεν ἀπὸ τοῦ καντονίου τῆς Φριβούργης, ὅπου ὅμως δὲν ἐκάμαμεν μεγάλα πράγματα. Τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ βαθμοῦ του μὴ ἐπιτρεπούσης νὰ ἀπαιτῆ καὶ συλλέγη παρὰ τῶν ἰδιωτῶν ἐράνους, ὑπεβάλομεν τὴν αἴτησιν αὐτοῦ εἰς τὴν Γερουσίαν, ἣτις τῷ ἔδωκε μικρὸν ποσόν. Ἐκεῖθεν διηυθύνθημεν εἰς Βέρνην, κατελύσαμεν δὲ εἰς καλὸν πανδοχεῖον. Ἡ τροφή ἦτο ἄφθονος καὶ ἐξαιρετος, ἐγὼ δὲ πρὸ πολλοῦ τρώγων ἐλεινὰ καὶ ἔχων μεγάλην ἀνάγκην ν' ἀνακτήσω δυνάμεις, εὖρον κατὰλληλον εὐκαιρίαν καὶ δὲν τὴν ἀφήκα νὰ μὲ διαφύγη. Ἡ Αὐτοῦ Πανοσιολογίότης, ἦτο κοινωνικώτατος ἄνθρωπος, ἐστῶν μετ' εὐαρεσκείας, εὐθύμος, ὀμιλῶν καλὰ εἰς τοὺς δυναμένους νὰ τὸν ἐνοήσωσιν, οὐχὶ ἄμοιρος γνώσεών τινων, χρησιμοποιοῦν προσφῶς καὶ μετὰ χάριτος τὴν ἑλληνικὴν του πολυμαθείαν. Ἡμέραν τινα θραύων κάρυον ἔκοψε τὸν δάκτυλον αὐτοῦ βαθύτατα· ἐν ᾧ δὲ τὸ αἷμα ἀνέθρωςκει ἀφθόνως, ἐπέδειξε τὸν δάκτυλόν του εἰς τοὺς περικαθημένους καὶ εἶπε γελῶν.

— Mirate, signori; questo è sangue pelagso.

« Ἐν Βέρνην αἱ ὑπηρεσίαι μου δὲν ἀπέβησαν εἰς αὐτὸν ἀνωφελεῖς, ἐγὼ δ' ἐξέτελεσα τὸ ἔργον μου οὐχὶ τόσον κακῶς ὅσον ἐφοβοῦμην. Ἐγενόμην τολμηρότερος καὶ εὐφραδέστερος παρ' ὅσον θὰ ἦμην δι' ἐμὲ αὐτόν. Ἐνταῦθα ὅμως ἀνεφύησαν ἀπροσδόκητοι δυσχέρειαί· παρέστη ἀνάγκη μακρῶν καὶ συνεχῶν συνεννοήσεων μετὰ τῆς ἀρχῆς, ἣ δ' ἐξέλεγεῖς τῶν τίτλων διήρκεσεν ἐφ' ἱκανόν. Τέλος εὐρέθητων πάντων ἐν τάξει ἐγένετο δεκτὸς εἰς ἀκρόασιν ὑπὸ τῆς γερουσίας. Συνεισηθλόν κ' ἐγὼ ὡς διερμηνεύς, ἐνετάλην δὲ νὰ ὀμιλήσω. Οὐδόλως ἀνέμενον τοιαύτην πρόσκλησιν, οὐδ' ἐφανταζόμεν ὅτι ἀφ' οὗ ἐπὶ μακρὸν συνδιεσκέφθημεν μετὰ τῶν μελῶν καθ' ἕκαστον, ἔπρεπε ν' ἀποταθῶ εἰς τὸ συγκεκριημένον σῶμα ὡσεὶ μηδὲν εἶχε λεχθῆ. Φαντάσθητε τὴν ἀμηχανίαν μου! Ἐγὼ δὲ τόσον συνεσταλαμένους νὰ ἀγορεύσω οὐ μόνον δημοσίᾳ ἀλλ' ἐνώπιον τῆς Γερουσίας τῆς Βέρνης, καὶ ν' ἀγορεύσω ἐκ τοῦ προχείρου οὐδὲ στιγμὴν ἔχων ὅπως παρασκευασθῶ. Ἄλλ' οὐδ' ὀδελίασα καὶν ἐξέθηκα διὰ βραχέων τὰ κατὰ τὴν ἀποστολήν τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ, ἐπήνεσα τὴν εὐλάβειαν τῶν εἰσενεγκόντων εὐπατριδῶν. Παροσμῶν δ' εἰς ἀμιλλαν τὴν εὐλάβειαν αὐτῶν εὐηλπίστου ὅτι ἡ μεγαλοδωρία δὲν θὰ φανῆ μικροτέρα τῆς τῶν ἄλλων. Εἶτα δὲ προσπαθῶν ν' ἀποδείξω ὅτι τὸ ἔργον ἐκεῖνο ἀφώρα

εἰς ἅπαντας τοὺς χριστιανούς ἄνευ διακρίσεως δόγματος, κατέληξα ὑπισχνούμενος τὴν ἐξ ὕψους εὐλογίαν εἰς τοὺς συντελέσαντας εἰς ἐπίτευξιν αὐτοῦ.

« Δὲν θέλω νὰ εἶπω ὅτι ἡ ἀγόρευσις μου ἔκαμεν ἐντύπωσιν ἀλλὰ βεβαίως εὐπρέστησε, μετὰ δὲ τὴν λήξιν τῆς συνεδρίας ὁ ἀρχιμανδριτὴς ἔλαβεν ἐξαιρετον χρηματικὸν ποσόν, συγχρόνως δὲ συγχαρητήρια ἐπὶ τῇ εὐφυίᾳ τοῦ διερμηνεύου αὐτοῦ.

« Ἀπελθόντες ἐκ Βέρνης διηυθύνθημεν εἰς Σολέρην, διότι ὁ ἀρχιμανδριτὴς ἐσχεδίαζε νὰ τραπῆ τὴν πρὸς Γερμανίαν ἀγούσαν καὶ ἐπιστῆ· ἐφ' ἣν δι' Οὐγγαρίας καὶ Πολωνίας, μακροτάτην διαδύον ὁδόν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ βαλάντιόν του ἐπληροῦτο μᾶλλον ἢ ἐκενοῦτο καθ' ὁδόν, δὲν ἐφοβεῖτο τοὺς ἐλιγμούς.

« Φθίσαντες εἰς Σολέρην ἐπεσκέφθημεν ἐν πρώτοις τὸν πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας. Κατὰ δυστυχίαν τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ μου, ὁ πρεσβευτὴς οὗτος, ὑπηρετήσας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐφαίνετο γινώσκων πάντα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον.

« Ὁ ἀρχιμανδριτὴς συνδιελέχθη μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τέταρτον· ἐγὼ δὲν προσεκλήθην διότι ὁ πρεσβευτὴς ἐνόησε τὰ φράγικα καὶ οὐκ εἶπε τὴν ἰταλικὴν τοῦλάχιστον τόσον καλῶς ὅσον ἐγώ. Ἐξελθόντος τοῦ Ἑλληνος ἠθέλησα νὰ παρακολουθῆσω αὐτόν· ἀλλὰ τότε ἦλθεν ἡ σειρά μου ν' ἀνακριθῶ παρουσιάσας ἐμαυτὸν ὡς παρισινὸν ὑπεκείμεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του. Μὲ ἠρώτησε ποῖος ἦμην, μὲ παρώτρυνε δὲ νὰ εἶπω ὅλην τὴν ἀλήθειαν. Πρὸς τοῦτο ἐξήτησα ἰδιαίτερον ἀκρόασιν. Ὁ πρεσβευτὴς μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του, μετὰ δὲ τὴν εἴσοδον ἡμῶν ἔκλεισεν ἔσωθεν τὴν θύραν· ἐκεῖ, πετῶν εἰς τοὺς πόδας του, ὠμολόγησα τὰ πάντα, ὡς εἶχον ὑποσχεθῆ· ἀλλὰ καὶ ἂν οὐδὲν ὑπισχνούμην, πάλιν θὰ ὠμολόγουν τὰ πάντα διότι διηνεκῆς τις ἀνάγκη διαχύσεως τῶν αἰσθημάτων, ἀναβιβάζει ἀνά πᾶσαν στιγμὴν τὴν καρδίαν μου ἐπὶ τὰ χεῖλη μου. Ὁ πρεσβευτὴς ἠὲ χαριστήθη μεγάλως ἐκ τῆς μικρᾶς ἱστορίας μου καὶ ἐκ τῆς ζωηρότητος μεθ' ἧς ὑφηγήθη ἡ αὐτήν, λαβῶν δὲ με ἐκ τῆς χειρὸς μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ διαίτημα τῆς κομῆσεως συζύγου του καὶ με παρουσίασεν εἰς αὐτὴν διηγηθεῖς ἐν περιλήψει τὰ κατ' ἐμὲ. Ἡ κυρία δὲ Βοννάχ μὲ ὑπέδεχθη φιλοφρόνως εἶπε δὲ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ ἀφήσουν με τὸν γραικὸν ἐκεῖνον καλόγηρον· ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ μείνω ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτῶν μέχρις οὗ ληφθῆ φροντίς περὶ ἐμοῦ. Ἡθέλησα ν' ἀποχαιρηθῶ τὸν δυστυχῆ μου ἀρχιμανδριτὴν, πρὸς δὲ ἡσθα νόμην ἀληθῆ φιλίαν, ἀλλὰ δὲν μοι τὸ ἐπέτρεψαν. Διεμηνύθη αὐτῷ ἡ ἀπόφασίς μου, μετὰ δ' ἐν τέταρτον τῆς ὥρας μοι ἐστάλη ὁ παρ' αὐτῷ μικρὸς μου σάκκος».

Ἐνταῦθα καταλήγει τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἀποτόμως, τραχέως, σχεδὸν τραγικῶς...

Βεβαίως ἀγαθὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἀρχιμανδρίτου διεφύλαττεν ὁ Ῥουσσώ, ἀφ' οὗ μετὰ πάροδον τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἡ διάσημος ἀλλὰ καὶ δύσκολος γραφὴς του δὲν εἰσέτασε νὰ χαράξῃ περὶ αὐτοῦ τὴν λέξιν φιλία. Ἄλλ' ἐν ποίᾳ γωνίᾳ τῆς γῆς κατέκειντο τότε τὰ ὄσπ'α τοῦ πλάνητος ἀρχιμανδρίτου, ἢ ἂν ἔζη, ἐντὸς ποίου κελλίου ἐξεκόκκιζε διὰ τρεμόντων δακτύλων τὸ καλογερικὸν του κομβολόγιον, κυρτὸς τυμβογέρων, κατ'ἀλευκος τὴν γενειάδα, ἡμίσβεστον ἔχων τὸ βλέμμα ὑπὸ τὰς λευκὰς καὶ δασεῖας ὄφρυς; Ἄν τὰ γραφόμενα τοῦ Ῥουσσώ εἰσέδουον μέχρις αὐτοῦ, θὰ παρηγόρου τὴν γερωντικὴν καρδίαν του διὰ τὰς ἄλλοτε βασάνους, ὅποτε φυγὰς ἐξ Ἑλβετίας, αἰονεῖ ἐν διωγμῶ, στερηθεὶς τῆς ὀμιλοῦσης δι' αὐτὸν γλώσσης, διῆλθε τὴν Γερμανίαν, τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Πολωνίαν, διὰ τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας ἅτινα καθίσταντο τότε ἀτελευτήτους τὰς περιόδους, ὡς μόνον μέσον συνεννοήσεως ἔχων, διὰ μέσου τῶν ποικίλων λαῶν, τὴν θλιθεράν μιμικίαν τῶν ἀλάλων!

Ἐν ἴνῃ τῆς Σεπτεμβρίου 1 Σεπτεμβρίου 1890.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ Π. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

Εἰς ἀφιλότιμον στιχουργόν

(Προσφώνησις)

ΕΝΑΣ ἴπαινεῖ τὸν Ἄνθιμο γὰρ τὰ ἐλεγεῖακά του,
Ἄλλος σου λέει πῶς προτιμᾷ πολὺ τὰ ἐρωτικὰ του,
Μὰ εἰς τὸ εἶδος, ποῦ κανεῖς δὲν τὸν πλησιάζει ἄλλος,
Εἶνε—γιὰ μὲ—τὸ κλέφτικόν... ἔς αὐτὸ εἶνε μεγάλος.

[ἐν Ζακύνθῳ]

ΥΑΚΙΝΘΟΣ

ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΜΟΥ

[Ἐν τῷ λυκείῳ ἡ ΠΡΟΟΔΟΣ]

ΕΙΝΕ ἡμέρα Τρίτη, πλησιάζει ἡ ἐνδεκάτη, καὶ πορεύομαι εἰς τὸ Λύκειον. Μετ' ὀλίγα λεπτά εὐρίσκομαι ἐκεῖ. Ὁ κῶδων ἀγγέλλει τὴν ἀφίξίν μου. Ἄνέρχομαι τὴν πρώτην, κατόπιν τὴν δευτέραν κλίμακα τοῦ σχολείου. Τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ ἐγὼ παραδίδω, κεῖται εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα, καὶ βλέπει πρὸς ἀνατολάς, καὶ εἰς τὸ τέρμα τῆς «ὁδοῦ Φωσκόλου». Εἶνε εὐήλιον, εὐάερον, καὶ, ὡς τὸ παρακαίμενον αὐτῷ, λίαν κατάλληλον διὰ τὰς παραδόσεις. Ἀλλὰ, διὰ διδάσκαλον ποιητὴν, — πρέπει νὰ τὸ εἶπω, καὶ θὰ παρεκάλουν τὸν ἀξιόλογον διευθυντὴν νὰ ἐνεργήσῃ, ἔστω καὶ ἐν τῶς τοῦ σχολικοῦ ἔτους, τὴν μετὰ θεσίν μου — εἶνε ἡκίστα ῥωμαντικόν, διότι τὸ βλέμμα μου δὲν συναντᾷ ἢ τὰς κατηρεῖς, πρασινοκιτρίνους κεράμους τῶν ἐναντιοικίων, αἵτινες μοὶ φράσσουσι τὴν θελκτικὴν ἀποψιν τῆς παραλίας ὁδοῦ, καὶ τὰς πλινθοκτίστους καπνοδόχους τῶν ἐγγύς

ΣΗΜ. Μετ' εὐλικρινοῦς χαρᾶς δημοσιεῖομεν ἕδε τὸ πλῆρες τυφερρότητος καὶ ἀπεικῆς χάριτος δημοσίευμα τοῦ συμπαθοῦς Ζακυνθίου ποιητοῦ κ. Μαρτζώκη, ἐν ᾧ διὰ λεπτῶν ἅμα καὶ ζωρῶν χρωμάτων ἐξεικονίζεται ἐν μικρογραφίᾳ ὁ ἀφελὴς καὶ ἁθῶς μικρόκοσμος τῶν ἀθρῶν μαθητῶν ἐν τῇ τάξει τῆς παραδόσεως. Εἶνε τόσον πιστὴ καὶ ἀληθὴς καὶ ζωντανὴ ἡ εἰκὼν καὶ μετὰ τοιαύτης ψυχολογικῆς ἀκρίβειας περιγράφονται αἱ ἐνώπιον τοῦ διδασκάλου συγχινήσεις καὶ τὰ αἰσθηματὰ τῆς τυφερᾶς ἡλικίας τῶν Σχολειῶν, ὥστε ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι οἱ ἀναγνώσταί τοῦ Ἡμερολογίου θὰ ἀνεύρωσι καὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν εἰκόνα, ἀναπολοῦντες τὰς εὐφροσύνας ἀναμνήσεις τῶν εἰς τὰ βῆθη τῶν Σχολειῶν παιδικῶν των χρόνων.

ἀτμομηχανῶν, αἱ ὁποῖαι παρίστανται ἐνώπιόν μου ὡς δύο ἑλεειναί, παιδαριώδεις ἀπομιμήσεις τοῦ πύργου τοῦ "Αἶφελ.

Εἰσέρχομαι εἰς τὸ δωμάτιον μετὰ σοβαρότητος, ἦν πολλὰκις ἀναγκάζομαι νὰ προσποιηθῶ, καὶ ψιθυρίζω ἐν «καλημέρα.» Οἱ μαθηταὶ ἐγείρονται ἐκ τῶν θρανίων των — εἶνε ἡ ἄφωνος ἀνταπόδοσις τοῦ σχεδὸν ἀφώνου χαιρετισμοῦ μου. — Κάθημαι ἐπὶ τῆς ἑδρας· σημαίνω τὸν κωδωνίσκον· οὗτοι δὲ ἐν ἰσοχρόνῳ κινήσει ἐπανακάθηνται εἰς τὰς θέσεις των. Τοὺς παρατηρῶ. Τὸ βλέμμα μου διασταυροῦται πρὸς γλαυκούς, καστανόχρους, μέλανας ὀφθαλμούς· — χαύνους, ζωηρούς, νυσταλέους, οἷτινες με παρατηροῦσι καὶ μὲ ἐξετάζουσιν, ὅπως μαντεύσῃ τὴν ἠθικὴν μου κατάστασιν, διότι οἱ τρυφεροὶ ἐκείνοι παρατηρηταὶ ζητοῦσιν ἐκ ταύτης νὰ προῖδωσιν, ἐὰν θὰ δευχθῶ ἐπιεικῆς ἢ αὐστηρὸς πρὸς τὰς ἑλλείψεις των. Τοὺς ἐξετάζω. — Τί θὰ γείνωσιν οἱ μικροὶ οὗτοι μίαν ἡμέραν; Προσπαθῶ νὰ διασχίσω τὸν ζοφερὸν πέπλον τοῦ μέλλοντος καὶ διδῶ τὴν τρίβον, ἣν ἕκαστος αὐτῶν θὰ τραπήῃ ἐν τῇ τοῦ βίου σταδιοδρομίᾳ. — Παρακολουθῶ τὴν ἐργασίαν τοῦ μικροῦ αὐτῶν ἐγκεφάλου καὶ εἰσδύω εἰς τὰ μυχαίτερα τῆς καρδίας των. Τινὲς ἐξ αὐτῶν — οἱ μὴ μελετήσαντες τὸ μάθημα τῆς ἡμέρας — θὰ ἠύχαριστοῦντο νὰ μὴ προσηρχόμην σήμερον εἰς τὸ σχολεῖον· καὶ ἐνῶ μὲ ἀγαπῶσι καὶ μὲ σέβονται, θὰ εἶχον ἴσως τὴν ἀθῶαν κκεντρέχειαν ν' ἀκούσωσι πρὸ τῆς ἐνδεκάτης τὸ χαροποῖον ἄγγελμα:

«Ὁ Κύριος Μαρτζώκης ἀσθενεῖ.»

Τὸ μάθημα δὲν ἤρχισεν ἀκόμη. Ἐπικρατεῖ ἄκρα σιγή. Εἰ-
μεθα πάντες ἄφωνοι. Ἡ τάξις ἐπ' ὀλίγα λεπτά μεταβάλλεται εἰς σχολὴν Πυθαγορίων. Τοὺς μελετῶ, τοὺς ἐξετάζω, καὶ ἐξετάζων αὐτοὺς σκέπτομαι: ἤλθον εἰς τὸ σχολεῖον τοῦτο νὰ διδάξω ἐν μάθημα ξηρὸν γραμματικῆς, καὶ ἀπέρχομαι ἀποκομίζων γόνιμα καὶ ἐπωφελεῖ διδάγματα φιλοσοφίας. — Ἐν τῇ περιβολῇ τῶν πρὸ ἐμοῦ παιδίων διαβλέπω τὴν κοινωνικὴν ἀνιστότητα· πλὴν ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ ἐνδύεσθαι, τοῦ κτενίζεσθαι, τοῦ προσδένειν τὸν λεμοδέτην, διακρίνω τὸν βαθμὸν τῆς φιλοκαλίας, οὐ μόνον τῶν μικρῶν μαθητῶν μου, ἀλλὰ καὶ τῶν μητέρων αὐτῶν, αἵτινες ὑποβοηθοῦσιν ἢ ἐπιτηροῦσιν αὐτοὺς κατὰ τὴν ὥραν τῆς κομμώσεώς των. Ἐξακολουθῶ νὰ τοὺς παρατηρῶ καί, θεωρῶν αὐτοὺς, ἄγομαι διὰ τῆς φαντασίας τὴν ἐσπέ-

ραν τῆς χθὲς εἰς τὴν οἰκίαν των. Βλέπω ἓνα ἐξ αὐτῶν, κευρωμένον ἐπὶ τοῦ τραπέζιου, ἀντιγράφοντα τὸ κείμενον ἢ ἐκμανθάνοντα τὴν μετάφρασιν, ἡμικλειστους ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμούς ἐκ τοῦ ὕπνου. Μεταβαίνω εἰς ἄλλην οἰκίαν. Βλέπω θαλάμῳ ἐκ τοῦ ὕπνου. Μεταβαίνω εἰς ἄλλην οἰκίαν. Βλέπω ἕτερον, ὅστις, μελετῶν τὴν γραμματικὴν ὑπὸ τὴν ἀμυδρὰν λευόμενος νὰ ἐνοήσῃ τὸ ὄρισθὲν διὰ τὴν σήμερον κεφάλαιον, καὶ ὁ ὁποῖος, κλίνων ἐκάστοτε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπισθεν, κιντάζει διὰ τῶν βεβαρημένων ὀφθαλμῶν τὴν ὀροφὴν, καὶ ἀπαγγέλλει τὸ μάθημα, ἵνα τὸ ἐκστηθῇ. Βλέπω τρίτον, ὅστις, μὴ ἔχων ἕτερον ἄγραφον χάρτην ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ ἀδυνάτων νὰ προμηθευθῇ ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν προκεχωρηκυῖαν ἐκείνην τῆς νυκτὸς ὥραν, βλέπει, δι' ἀπροσέκτου τινὸς κινήσεως τῆς χειρὸς, χεόμενον τὸ μελανοδοχεῖον ἐπὶ τῆς μετὰ κόπου περατωθείσης ἀντιγραφῆς, ἐνῶ γνωρίζει, ὅτι, ὀφείλων νὰ ἐγερθῇ περὶ τὴν ἡνιπρωὴν ὥραν, δὲν θὰ λάβῃ καιρὸν, ὁ τάλας, νὰ γράψῃ ἐκ νέου τὴν καταρρωπωθεῖσαν ἐργασίαν. Ταράσσεται· προβλέπει τὴν τιμωρίαν· τὸ φάσμα μου παρίσταται ἐνώπιόν του ἀπειλητικόν. . . Σπεύδει, ἐλπίζων νὰ θεραπεύσῃ, εἰ δυνατόν, τὴν ἐπισυμβάσαν συμφορὰν. Δράττει σπασμωδικῶς τὸν δευράδιον, ἀποροφᾷ διὰ τοῦ στόματος, λείχει διὰ τῆς γλώσσης τὴν μελάνην, ἦν πτύει ἐπὶ τοῦ σανιδώματος, ἐπὶ τῶν τοίχων, — ὅπου φθάσῃ. Δὲν ὑπάρχει θεραπεία. Πτύει, στενοχωρεῖται, ἀπελπίζεται· σιγίσει μετ' ὀργῆς τὸ ἐρρωπωμένον φύλλον· ἀλλ' εἰς ἐπίμετρον τῆς δυστυχίας, ἔσβυσε, πτύων, τὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης λυχνίαν. . . Εὐρίσκειται μόνος ἐν τῷ σκότει· ὁ φόβος τὸν καταλαμβάνει. Σπεύδει νὰ φύγῃ· κλαίει· βεβαμμένα δ' ἔχων τὰ χεῖλη καὶ τὴν ἄκραν τῆς ρίνος ἐκ τοῦ μελανοῦ ὑγροῦ, τρέχει πρὸς τὴν ἡμικεκκοιμημένην αὐτοῦ μητέρα, καὶ σείων αὐτὴν ἀποτόμως διὰ τῆς χειρὸς,

— «Μάνα! — τῇ λέγει. — δὲν θὰ πάω αὔριο εἰς τὸ σχολεῖον. . .»

Ἡ ἐνδεκάτη ἐσήμανεν. Ὁ κώδων τοῦ ραβδοῦχου ἀγγέλλει τὴν ἔναρξιν τοῦ μαθήματος. Λαμβάνω ἀνὰ χεῖρας τὸν ἑλεγχον τῆς προσκλήσεως. — ἀναγινώσκω. — Οἱ μαθηταὶ ἀπαντῶσι:

— Παρών — άπών — παρών — παρών — παρών — άπών — παρών — παρών — παρών — παρών — άπών — παρών — παρών. Τρείς άπόντες, έν μάθημα δι' αύτους άπολεσθέν, τρείς σταυροί να σημειωθώσιν έν τῷ καταλόγῳ τῆς βαθμολογίας! Δύο τῶν μαθητῶν ἐτόλμισαν, καί ἀρχίζουν να μοι ἐξηγῶσι τήν μή προσέλευσιν εἰς τὸ σχολεῖον τῶν άπόντων συντρόφων των, ἕκαστος, ἐννοεῖται, κατὰ τὸ αἶσθημα, ὅπερ πρὸς ἐκείνους τρέφει. Τοῖς ἐπιβάλλω σιγήν. — Δέν μοι εἶνε δύσκολον ν' ἀνεύρω τὰ αἴτια, ἅπερ ἐκώλυσαν τοὺς τρεῖς ἐκείνους μαθητὰς τοῦ να προσέλθωσιν εἰς τήν παράδοσιν, καί τὰ ὅποια συνήθως εἰσίν: Ὁ κουρεύς, ὁ ῥάπτης, ὁ βιβλιοδέτης, ὁ πονοκέφαλος, ὁ διαμαλισμός, ὁ καταγραμμένος πονόδοντος!!

Ἐγείρεται εἰς μαθητῆς ἐκ τοῦ θρανίου του, πλησιάζει περιδεῆς τήν ἔδραν, καί κατατίθην ἐπὶ τῆς τραπέζης μίαν ἀνοδοσίμην. Προσδέχομαι μετ' εὐχαριστήσεως καί ἄλλους τὸ εὖσμον δῶρόν του. Τέρπομαι ὄσφαινόμενος τήν ἠδεῖαν ὄσμήν τῶν δροσερῶν ἀνθέων, καί αἰσθάνομαι μίαν τῶν ἀκανθῶν αὐτῶν νύττουσαν τήν καρδίαν μου. — Ἐνόησα . . . Ὁ ἐνώπιόν μου μαθητῆς δέν εἰξεύρει τὸ μάθημα. Ἦκουσεν ὅτι ἀγαπῶ πολὺ τὰ ἄνθη. Διὰ τῆς τρυφεράς, ὡς ἐκείνος, προσφορᾶς του, θέλει να μὲ ἐξευμενίσῃ. — Ταλαίπωρον παιδίον ὁ ἀχάριστος διδάσκαλός σου θά ἀνταλλάξῃ τὸ δῶρόν σου δι' ἐνὸς ἴσως. . . μ η θ ε ν ν ο ὕ!

Ἐγείρεται ἕτερος: διευθύνεται πρὸς τήν ἔδραν καί καταλείπει μικρὰν ἐξ εὐώδους λευκοῦ χάρτου ἐπιστολήν. Τήν ἀνοίγω. ἀναγνωρίζω λεπτὸν γυναικεῖον χαρακτήρα καί ἀναγινώσκω:

* Κύριε Καθηγητά,

«Σὰς παρακαλῶ να συγχωρήσῃτε τὸ Νῆκο, ἐὰν δέν ἤξεύρῃ σήμερον » τὸ μάθημα, ἐπειδὴ χθὲς τὸ ἑσπέρας εἶχε δυνατὸν πονοκέφαλον.»

Τήν ἐπιστολήν ταύτην ἀπέσπαζαν βεβαίως τὰ δάκρυα τοῦ ἀγαπητοῦ τέκνου. Ὡ ἐπιζήμιον, ὦ τρυφερόν, ὦ φιλόστοργον μητρικὸν ψεῦδος!

* *

Βυθίζω τήν χεῖρα ἐντὸς τῆς κληρωτιδος, καί ἐξάγω ἕν δελτίον. Πάντες ἀνορθοῦσι τὸν λαιμὸν καί ἀναμένουσι παλμῶδῶς ν' ἀκούσῃσι τὸ ὄνομα. Κληροῦται ὁ τέταρτος τοῦ

δευτέρου θρανίου. Προσέρχεται να εἶπῃ τὸ μάθημα: εὐρίσκεται πλησίον μου, τῷ λέγω ν' ἀρχίσῃ. Τὸ πρόσωπόν του πορφουραῖται. Μοι ἐγχερίζει τὸ τετράδιον, καί ἐνῶ τὸ λαμβάνω, ἡ χεῖρ του ἤγγισε τήν ἰδικήν μου: τήν αἰσθάνομαι ψυχρὰν ὡς κρύσταλλον! Καταλαμβάνεται ὑπὸ δέους καί ὁμως οὐδέν ἔχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀπειλητικὸν ἀντικείμενον, δυνάμενον να τῷ ἐμπνεύσῃ τοιοῦτον. Ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ὡς καί ἐπὶ τῶν λοιπῶν τοῦ σχολείου, πλὴν τοῦ ἐλαφροῦ τετραγώνου κανόνος καί τοῦ κονδυλοφόρου, οὐδέν ἕτερον ὑπάρχει ἕ ὄ λ ο ν .

— Ἡ ἀναπνοή του καθίσταται βραδεία, οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας του ἀκούονται ταχεῖς. Δι' ὑποτρεμούσης, σβεννυμένης φωνῆς, ἀρχεται λέγων τὸ μάθημα. Διακόπτεται, ἐπαναλαμβάνει τὰ προλεχθέντα: διακόπτεται ἄλιν: καταβάλλει ἀγωνιώδη προσπάθειαν ὅπως ἐξῆκολουθήσῃ ὑποτονθορύξει λέξεις τινὰς, ἄς οὐδεὶς ἀκούει: — ἐκ τοῦ τελευταίου θρανίου ἐνόμισα ὅτι ἤκουσα ἀσθενῆ τινὰ φωνήν:

«— Δέν ἀκούμε: δυνατώτερα . . . »

Τὸν γνωρίζω ἐπιμελῆ, πλὴν δειλὸν ἐκ φύσεως: νευροπαθῆ, εὐεντόπωτον. Βλέπω τοὺς ὀφθαλμούς του ὑγραινομένους. Παλαίει, προσκρούει, συντρίβεται εἰς τὰς ὑφάλους τῆς γραμματικῆς. . . Τείνω πρὸς τὸν ναυαγὸν τήν χεῖρα: ἐξάγω αὐτὸν τοῦ κινδύνου: τὸν ἐμψυχώνω: ἀναλαμβάνει κάπως θάρρος. Οἱ γραμματικοὶ κανόνες ἐξέρχονται μεθ' ἤττονος δυσκολίας τοῦ στόματός του: ἐνίστε σκαλόνοσιν εἰς τὸν φάρυγγά του καί καταπνίγουσι τήν φωνήν του. Προσέρχομαι καί ἄλιν εἰς βοήθειάν του: τοὺς ἐξάγω μετὰ χειρουργικῆς δεξιότητος, χωρὶς να προδίδῃται τὸ ἐργαλεῖον. Ἀναπνεῖ, ἐξῆκολουθεῖ, τελειώνει, ἡμᾶλλον τελειονομεν ὁμοῦ τὸ μάθημα — μάθημα βαθμοῦ ὀκτώ, — βαθεῦς, ὃν διανέμω μετ' αὐτοῦ, πλέον ἢ ἀδελφικῶς, κρατῶν ἐγὼ διὰ τὸ μερίδιόν μου μόνον τὸ ἐν τέταρτον.

Κληροῦται δεύτερος. Εἶνε ὁ καλόκαρδος, ἄλλ' ἐπιλήσμων, φυγόπονος μαθητῆς. Τὸν θεωρῶ ἐγειρόμενον τοῦ θρανίου καί προχωροῦντα βραδέως εἰς τήν ἔδραν. Γνωρίζω ἐκ τῶν προτέρων ὅτι δέν ἔγραψε τήν ἀντιγραφὴν, ἢ ὅτι ἐλησμόνησε να φέρῃ εἰς τὸ σχολεῖον τὸ τετράδιον. Σκέπτεται τήν τιμωρίαν, τήν νηστείαν, καί ἐνθυμεῖται ὅτι, ἀναχωρῶν τήν πρῶϊαν ἐκ τῆς οἰκίας, εἶδε τὸν πατέρα κομίζοντα ὀρεκτικώτατον διὰ τὸ

γεῦμα φαγητόν, ὅπερ ἐκεῖνος θ' ἀναγκασθῆ ἴσως νὰ φάγῃ τὴν δειλὴν παγερόν. Ἡ καρδιά μου πονεῖ εἰς τὴν σκέψιν ὅτι θ' ἀναγκασθῶ νὰ τὸν τιμωρήσω, καὶ ἐπιθυμῶ, εὐχομαι ὅπως, ὁ διευθυντὴς προλαμβάνων, μοὶ ἀνακοινώσῃ εὐπρόσωπόν τινα λόγον πρὸς δικαιολόγησιν ἐκείνου. Οἱ λοιποὶ μαθηταὶ μαντεύουσιν, ἢ μᾶλλον γνωρίζουσι τὴν ἔλλειψιν του καὶ με θεωροῦσι προσεκτικῶς νὰ ἀκούσωσι τὴν ἀπόφασίν μου. Καὶ ἐνῶ ἐγὼ παρίσταμαι ἐκεῖ δικαστῆς, οὕτως μετὰ δέους ἀκούουσιν ἐκεῖνοι τὰς ἀποφάσεις, ἔχω ἐνώπιόν μου αὐστηροῦς ἐπικριτὰς, οἵτινες ἐνδομύχως ἐξελέγχουσι τὰς πράξεις μου, καὶ οἱ ὅποιοι ἀφῶνως, σιωπηλῶς θέλουσίν με κατηγορήσει ἐπὶ μεροληψία, ἐὰν δειχθῶ πρὸς τὸν σύντροφόν των ἐπιεικῆς· τὸ δ' ἐσπέρας θὰ με καταγγείλωσιν εἰς τὸ οἰκογενειακὸν δικαστήριον, ὅπερ θέλει, ἴσως, ἐπικυρώσει τὴν ἐτυμηγορίαν των. Καὶ ἡ ἔδρα αὕτη, ἣτις δεσπόζει αὐτῶν καὶ ὑψοῦται ὑπερήφανος ἐν μέτρον ὑπὲρ τὰ θρανία των, μεταβάλλεται πολλάκις εἰς ἐδώλιον κτηγορουμένου!

— Δεῖξέ μου — τῷ λέγω — τὴν ἀντιγραφὴν.

Ἐκεῖνος νεύει κάτω τὴν κεφαλὴν καὶ δὲν ἀπαντᾷ.

— Ἐννοῶ . . . Θὰ μείνης σήμερον νῆστις.

Εἰς τὴν τ ε σ σ α ρ α κ ο σ τ ι α ν ἢ ν ταύτην λέξιν, στοιχηματίζω ὅτι ἡ κνίσσα τοῦ οἰκογενειακοῦ φαγητοῦ διήλθεν ὑπὸ τὴν ῥινά του· ἐξέπεμψε μικρὸν στεναγμόν· ἔρριψε λοξὸν βλέμμα πρὸς τοὺς συμμαθητὰς του, καὶ συνήτησε δύο ἐξ αὐτῶν τὸ σαρκαστικὸν μειδίαμα.

Θὰ μείνη νῆστις! — ἐσκέφθην κατ' ἐμαυτὸν — ἐνῶ ἐγὼ μετὰ δύο ὥρας θὰ φάγῃ τὸ αἰμοστάζον μ π ι φ τ ε κ ι μου, καὶ θὰ κενώσω ἐν οἰκογενειακῇ διαχύσει τὸ ποτήριόν μου. Νὰ περιμένῃ, δηλαδὴ, τὸ πτωχὸν 6—7 ἀκόμη ὥρας διὰ νὰ φάγῃ τὸ ἀγαπητόν του φαγητόν, ἐνῶ ἡ πεῖνα δάκνει ἀπὸ τοῦδε τὸν μικρὸν του στόμαχον! Ἄλλ' ἐκεῖνος, ἐνθυμηθεὶς ἴσως τὴν φιλοστοργίαν τῆς ἀγαθῆς δασκάλας, τῆς τρυφερᾶς ταύτης μητρὸς τῶν μαθητῶν μας, ἣτις θὰ τῷ δώσῃ κρυφίως νὰ φάγῃ, λαμβάνει θάρρος, καί, βέβαιος ὢν ὅτι ἐξησφάλισε τὸ γεῦμα, καταγίνεται, ἀναζητεῖ νὰ ἀνεύρῃ μίαν πρόφασιν, μίαν δικαιολόγησιν, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν ἐν τῷ σχολείῳ γραφικὴν τιμωρίαν.

— Δεῖξέ μου — τῷ ἐπαναλέγω — τὴν ἀντιγραφὴν.

— Τὴν ἀντιγραφὴν . . .

— Λοιπὸν! τὴν ἀντιγραφὴν· δὲν τὴν ἔκαμες;

— Τὴν ἔκαμα, ἀλλά . . . τὴν ἐλησμόνησα σπιτί.

— Καὶ διατί νὰ τὴν λησμονήσης; Τοῦτο συνέβη καὶ ἄλλοτε, καὶ τότε, ἐνθυμεῖσαι, σὲ ἐσυγχώρησα.

— Δὲν θὰ τὴν λησμονήσω πλέον . . .

— Ἔτσι μοῦ ἔλεγες καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

— Ἀλλὰ τώρα σὰς τὸ λέγω ἀληθινά.

— Λοιπὸν ὁμολογεῖς, ὅτι τότε μοῦ τὸ ἔλεγες ψέμμα.

— . . . .

— Φέρε μοι ἐδῶ τὴν Χρηστομάθειαν.

Τρέχει ἀμέσως εἰς τὸ θρανίον του, καὶ μοὶ κομίζει τὸ αἰτηθὲν βιβλίον.

— Ἄλλ' ἡ Χρηστομάθεια αὕτη δὲν εἶναι ἡ ἰδική σου! . . . .
Εἶνε τοῦ Τάκη . . . Ἡθέλησες λοιπὸν νὰ με ἀπατήσης! Ἄλλὰ δὲν τὸ ἐπέτυχες. Σὲ εἶδα, ποῦ τὴν πῆρες τώρα ἀπὸ αὐτόν.
Ἐπειτα, ἐγὼ τὴν ἀναγνωρίζω καὶ ἀπὸ ἐν ἄλλο διακριτικόν· ἡ Χρηστομάθεια αὕτη ἔχει ἐδῶ, νά, μίαν μικρὰν μισοσδυμένην χαλκομανίαν . . . — Δὲν εἶνε ἀλήθεια, Τάκη;

Καὶ ὁ ἐνώπιόν μου παῖς, νομίσας ὅτι εὔρε τέλος τὸν ἀκαταμάχητον λόγον — τὸν ὅποιον σχεδὸν ἐμάντευσα — προσκτᾷ κάπως θάρρος, καί:

— Τῇ δικῇ μου — σπεύδει νὰ εἴπῃ — δὲν μοῦ τὴν ἔδωκε ἀκόμα ὁ βιβλιοδέτης.

— Ἄ, τὸν ἀχρεῖον βιβλιοδέτην!

Ἐνῶ δ' ἐκεῖνος ὑφίσταται τὴν ἀνάκρισιν ταύτην, ἐγὼ οὐχ ἤττον σκέπτομαι νὰ εὔρω τρόπον, ὅπως τὸν ἀπαλλάξω τῆς ἐπιβληθείσης τιμωρίας· μετὰ βραχεῖαν δὲ σιγὴν, προσθέτω:

— Ἀκουσε! ἐὰν μοῦ εἴπῃς καλὰ σήμερον τὸ μάθημα, ἐγὼ σοῦ συγχωρῶ τὴν ἔλλειψίν σου, καὶ σὲ ἀφίνω νὰ σχολάσης. — Ἀλλά — ἐσκέφθην κατ' ἐμαυτὸν — ἐὰν δὲν ἤξεύρῃ τὸ μάθημα — καὶ ἀμφέβαλλον ἐὰν τὸ ἤξεύρῃ — ἡ θέσις αὐτοῦ θὰ ἐπιβαρυνθῇ ἔτι μᾶλλον, εἰς δὲ τὴν τιμωρίαν τῆς νηστείας θὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἐλάττωσις τοῦ βαθμοῦ, ἢ νὰ εἴπω κάλλιον τὸ μηδε νικόν! Ἐροθήθην μήπως ἡ πρότασις μου ὑπῆρξεν ἀπειρίσκεπτος, καθότι ὤφειλον νὰ ἐνθυμηθῶ, ὅτι τὴν προτεροαίαν

εἶχομεν ἑορτὴν· ἔγω δὲ παρατήρησαι ὅτι ὁσάκις προηγεῖται τῆς ἡμέρας τοῦ μαθήματος ἑορτὴ, ἢ καὶ ἔπεται αὐτῆ, ὀλίγοι εἰσὶν οἱ μαθηταί, αἵτινες προσέρχονται εἰς τὸ σχολεῖον παρεσκευασμένοι.

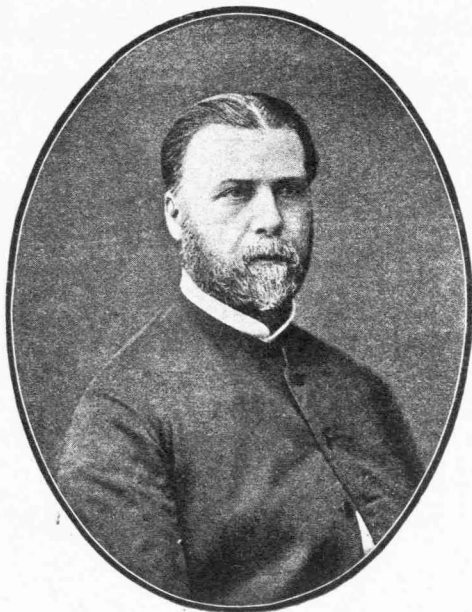
Παρατήρησα ὅτι ἡ πρότασις μου τὸν ἐνέβαλεν εἰς ἀμηχανίαν, καὶ ὁμολογῶ ὅτι ἤρχισα καὶ ἐγὼ ἀμηχανῶν, ὅταν ὁ διευθυντὴς εἰσάγει εἰς τὸ δωμάτιον τὸν κύριον Ζ* * *

Ἦτο τοῦ μαθητοῦ ὁ πατήρ, ὅστις μοὶ ζητεῖ τὴν ἄδειαν νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὸ τέκνον του, καὶ τὸ ὀδηγήσῃ εἰς τὸν ῥάπτῃν.

Ἀνέπνευσα. Εὐλογημένοι ἔστωσαν οἱ ῥάπται!

* * *

Βυθίζω ἐκ νέου τὴν χεῖρα εἰς τὴν κληρωτίδα. Αἱ μικραὶ κεφαλαὶ ἀνεγείρονται. Οἱ μελετήσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν ἀνυπομονοῦσι νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸ μάθημα, καὶ — εἶναι μία ἀλλόκοτος ἰδική μου πρόληψις — οἱ πλεῖστοι τούτων κληρόνται σχεδὸν πάντοτε τελευταῖοι! Πεισμόνω κατὰ τῆς τύχης, ἥτις φαίνεται προτιμῶσα τοὺς ὀλιγώτερον ἐπιμελεῖς, ἀλλ' ὀφείλω ἀπεναντίας νὰ τὴν εὐχαριστήσω, ὅτι με ἀποζημιοῖ γενναίως διὰ τὴν δοκιμασθεῖσαν προηγουμένως στενοχωρίαν καὶ ἀπογοήτευσιν. — Κληροῦται ὁ δεύτερος τοῦ πρώτου θρανίου. Δὲν τῷ εἶπον ἀκόμη ν' ἀρχίσῃ, καὶ αὐτὸς ἤρχισεν ἤδη, καὶ προχωρεῖ μετ' ἀκατασχέτου γοργότητος. Τῷ ἐπιτάσσω νὰ παύσῃ καὶ ἐπαναρχίσῃ, ὁπότεν ἐγὼ δώσω τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως. — Ἐπαναρχίζει τὸ μάθημα μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε ζέσεως· τὸ τελειώνει· — δὲν ἔκαμε τὸ διαβολάκι οὔτε ἐν λάθος! — Γράφει γαλλιστὶ ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, καθ' ὑπαγόρευσίν μου, καὶ δὲν εὐρίσκω τίποτε τὸ ἀνορθόγραφον, ἢ τὸ ἄλλως ἐσφαλμένον ὅπως διορθώσω. — «Εὐγε!» — τῷ λέγω — «παιδί μου.» — «Εὐγε!» — Ἐγείρεται ἕτερος, ἐφάμιλλος τοῦ προηγουμένου. — «Δαμπρά! ἀξιόλογα! εὐγε!» — Ἔρχεται τρίτος — τέταρτος — πέμπτος — ἕκτος, — ἅπαντες ἄριστοι μαθηταί. Ἡ καρδιά μου σκιρτᾷ, πληροῦται ἀγαλλιάσεως, βλέποντος ἀναπτυσσόμενον, βλαστάνοντα τὸν σπῆρον, ὃν ἔρριψα ἐκεῖ, καὶ τὸν ὁποῖον ἀρθεύω διὰ τοῦ ἰδρωτός μου. Ἐνθουσιῶ, καὶ μόλις κρατοῦμαι ἀπὸ τοῦ νὰ σφίξω αὐτοὺς εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Τότε στρέ-

Ticos Dymhriou Neouilas

φομαι πρὸς τοὺς λοιπούς, καὶ διὰ διακεκομμένης ἐκ τῆς συγκινήσεως φωνῆς :

— Διὰ τί — τοῖς λέγω, — παιδιά μου, δὲν μοῦ λέγετε καὶ σεῖς ἔτσι λαμπρὰ τὸ μάθημα; Διὰ τί θέλετε νὰ λυπηθεὶ ἐμὲ καὶ τοὺς καυμένους τοὺς γονεῖς σας μὲ τὴν ἀμελείαν σας;

Αἱ λέξεις αὗται, προφερθεῖσαι μετὰ τόνου περιπαθοῦς, ἤγισάν τινων τὴν εὐαίσθητον, τὴν ἀπαλὴν καρδίαν, διότι βλέπω πορφυρούμενα τὰ μικρὰ αὐτῶν πρόσωπα καὶ διακρίνω ἀναδύζοντα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν δάκρυα τύψεως καὶ μεταμελείας . .

Εὐλογημένα ἔστωσαν τὰ δάκρυα ἐκεῖνα! Ἐῴθε, ἀναμιγνύμενα μετὰ τοῦ ἰδρωτός μου, ν' ἀπαλύνωσι τὸ ἔδαφος, καὶ ἀμείψωσι τοὺς πρὸς ἀνάσκαψιν αὐτοῦ ἐπιμόχθους τοῦ καλλιεργητοῦ ἀγῶνας! — ὦ, εἰάν ἐγνώριζον, ὅτι οἱ μικροὶ ἐκεῖνοι δὲν θὰ κατεχρῶντο τὴν πρὸς αὐτοὺς στοργὴν μου, θὰ κατηρχόμην ἀπὸ τῆς ἔδρας, θὰ ἐνηγκαλιζόμην αὐτοὺς, καὶ, θωπεύων ἀνά μίαν τὰς μικρὰς ἐκεῖνας κεφαλὰς, θὰ προσέθετον:

— Μάθετε, τέκνα μου, ὅτι σᾶς ἀγαπῶ ὅλους ἐξ Ἰσου ὅτι ἐργάζομαι, κοπιῶ διὰ τὸ μέλλον, τὴν εὐδαιμονίαν σας. Ἐάν ἤξεύρατε τί πόνον αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ μου, ὅσαις φοραῖς μὲ ἀναγκάζετε νὰ σᾶς τιμωρήσω, καὶ τί πίκραν δοκιμάζω, ὅταν ἡ ἀμελεία σας μὲ κάμνη νὰ σημειόνω, σιμὰ εἰς τὸ ὄνομά σας, τὸ ἐντροπιασμένο, τὸ ποταπὸ ἐκεῖνο σ η μεῖ ο, εἶμαι βέβαιος, ἐπειδὴ γνωρίζω πῶς καὶ σεῖς μ' ἀγαπᾶτε, ὅτι κανένα ἀμελεῖ μαθητὴν δὲν θὰ ἀπαντοῦσα ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ θρανία.

Καὶ σεῖς, τῶν μαθητῶν μου γονεῖς, οὓς βλέπομεν μόνον κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἐνιαυσίων δοκιμασιῶν, δὲν γνωρίζετε, δὲν ἐζητήσατε οὐδέποτε ἴσως νὰ γνωρίσετε τοὺς μόχθους, τοὺς ἀγῶνας, οὓς ἐγὼ, ὁ ἀκάματος διευθυντής, καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τῷ ἐπιπῶν ἔργῳ ἀξιόλογοι σύντροφοί μου, καταβάλλομεν, καὶ τὰς πικρίας, ἃς καθημερινῶς δοκιμάζομεν, ὅπως σᾶς ἀποδώσωμεν τελείαν, συμπεπληρωμένην τὴν εἰς ἡμᾶς παραδοθεῖσαν ὑφ' ὑμῶν ἀτελεῖ δημιουργίαν σας!

Ἐν Ζακύνθῳ, Φεβρουάριος 1891.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΔΑΝΑΗΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ*

ΕΙΣ ΚΡΗΤΗΝ

ΧΑΙΡΕ, σεπτὴ γενέτειρα ! φεῦ, εἶθε μὴ μ' ἐγέννας·
 Παῖς ἔτι σ' ἐγκατέλιπον πρὸς χώρας φεύγων ξένας.
 Σ' ἐπαναβλέπω πολλὸς πλὴν τὴν καρδίαν νέος,
 Γεραίρων τὸ δακροῦδροκτον κ' αἰμοσταγὲς σου κλέος.
 Ὅχι, ἐψεύσθην — σύγγνωθι ἄθωαν ψευδορκίαν —
 Εἴμ' ἢ σκιά τοῦ τέκνου σου, σκιά χωρὶς καρδίαν.
 Τὴν ἔθαψα εἰς ξένην γῆν, μακρὰν, παρὰ τὸν Αἶνον.(**)
 Ὑπὸ μνημεῖον δάνειον καὶ ὑπὸ χῶμα ξένον
 Κ' εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς προσῆλθον τραυματίας
 Ἀνάγκην ἔχων θωπειῶν, ἀλλ' ὄχι θεραπείας.

Θέλω δορυμὸν τὸ ἄλγος μου, θέλω τὸ τραῦμα χαῖνον·
 Τὸ μόνον μου εἶν' ἀγαθὸν τὸ ἔτι ἀπομένον.
 Τὸ ἄλγος μὲ κατέστρεψεν ἄξιον σοῦ, Δανάν·
 Ἐν τῷ ἀδόλῳ του πυρὶ πᾶν ἄγος μου ἔκαψ.

* ΣΗΜ. Οἱ ἀναγνώσται τοῦ Ἡμερολογίου ἐνθυμοῦνται καὶ διατελοῦσιν εἰσέτι — δὲν ἀμφιβάλλομεν — ὑπὸ τὴν θλιθερὰν γοητείαν τῶν ἐν τῷ περυσινῷ τόμῳ τοῦ 1891 καταχωρηθέντων ἐλεγείων ὑπὸ τὸν τίτλον «Δανάης Μνημόσυνα» τοῦ ἐν Σύρῳ διαπρεποῦς καὶ συμπαιθεστάτου ἱατροῦ κ. Ν. Μύρωνος. Ὁ δὲ μοῖρος πατὴρ δὲν ἔπαυσε νὰ θρηγῆ τὸν σκληρῶς ἀναρπαγέντα ἄγγελόν του, τὴν Δανάην του, ἐξακολουθεῖ δὲ οἶμοι ! νὰ διακρυσταλλοῖ εἰς στίχους πυρίνους τὰ δάκρυα τῆς πληγείσης πατρικῆς του καρδίας. Τὸ ὄρκισθη ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς ! Εἰς τὰς νευρώδεις στροφὰς τοῦ ἄνωθι ποιήματος, ὅπερ εὐμενῶς παρεχώρησεν ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν, ἀνευρίσκει ὁ ἀναγνώστης διην τὴν κάμινον τῆς διττῆς ὁδύνης, ἥτις διακαίει τὰ σπλάγγνα του διὰ τὴν ἀπόλειαν τῆς Δανάης του καὶ τῆς αἰμοσταγοῦς Κρήτης του τὸ μαρτύριον.

(**) Ὅρος τῆς Κεφαλληνίας.

Καὶ ἀνυψοῦμαι μέχοι σοῦ εἰς χώρας ὑπερτέρας·
 Ἐξερωνῶ τῶν οὐρανῶν τοὺς γοῖφους, τοὺς ἀστέρας,
 Καὶ λησμονῶ τὸν ἄδην μου, τὸν τάφον σου, τὸν Αἶνον,
 Τῆς γῆς φυγὰς τὸν βόρβορον μὴ πλέον ὑπομένων.

Πατρίς μου ! ἐλθσμόνησα τὸ ἄλγος σου· συγγνώμην·
 Εἰς τὴν θετὴν τῆς κόρης μου πατρίδα ἐπλανώμην.
 Σὲ βλέπω εἰς μαρτύριον καὶ πάλιν ἀγομένην·
 Τὴν ἐνδοξὸν χλαμύδα σου εἰς ῥάκη ἐσχισμένην·
 Μαρτυρικὸν τὴν Ἴδην σου κοσμεῖ ἀδόξως στέμμα
 Καὶ τῶν ἀετιδέων τῆς εἶνε δειλὸν τὸ βλέμμα.

Βλέπω τ' ἀγέρωχα Λευκὰ ἐξ αἰσχυροῦς κεκυφῶτα.
 Ἀνδράποδα ὀυπαίνουσι τὰ πάλλευκά των νῶτα.
 Τοὺς ἀπιθάσσους σκύμνους των πιθήκου μᾶστιξ ἔδρει
 Κ' ἡ χεῖρ των, ἀντὶ κεραυνοῦ, ποιμένος ῥάβδον φέρει.
 Ὁ Ἄρης φέρων ἄσκαυλον Πανὸς ἀνὰ τὰ ὄρη
 Περιδρεῖς ἀπέκρουσε τὸ μάχιμόν του δόρυ.
 Ἄν ἐξυμνοῦσι τὴν ἠχῶ παιᾶνες ἡμιθέων,
 Ἄλλ' ὁ χαλκὸς ὁ δύσηχος βαρβάρων ἀγελαίων,
 Κ' εἰς κυπαρίσσοις κρέματα τῶν αἰοιδῶν ἢ λύρα
 Λαοφιλῶν ἐμπνεύσεων ἐκ νέων ἄθλων στεῖρα.

Τί ἔγειναν αἱ δάφναι σου : Ἡ δάφνη δὲν ἀνθίζει
 Εἰς δούλην γῆν ἢν ἄφθονον τὸ αἶμα δὲν ποτίζει.
 Μόνα προβάλλουσι δειλὰ εἰς τοὺς ἀγρούς τὰ ῥόδα
 Καὶ ὀνήσκουσι ὑπὸ τὸν θρασύν τοῦ τουρκομάνου πόδα.
 Σταυροῦσι χεῖρες βέβηλοι τὴν δούλην ἐκκλησίαν
 Καὶ ὁ Μωάμεθ μεθυσθεὶς ῥαπίζει τὸν Μεσσίαν.
 Αἱ νύμφαι σου ἀπάγονται πρὸς ὄργια θηρίων
 Καὶ φεῖδεται ἑνὸς κεραυνοῦ εἰς τιμωρὸς βραχιῶν...
 Ἡ Μοῦσά μου τὸ πρόσωπον καλύπτει ἐξ αἰσχύνης
 Καὶ φεύγει, φεύγει δὺσθυμος μὲ στεναγμὸν ὀδύνης.

* Ἐν Ἡρακλείῳ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1891.

Ν. ΜΥΡΩΝ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΗΤΟ μεγάλη οίκια, ὀλίγον σκοτεινὴ μὲ διαδρόμους εὐρεῖς καὶ αἰθούσας ἔτι εὐρύτερας· ἔκειτο εἰς Μέγα Ρεῦμα ἐπὶ τῆς προκουαίας.

Κατοικεῖτο μόνον ὑπὸ γυναικῶν. Ἡ κυρία Δόμνα εἶχε τέσσαρας θυγατέρας, ἕξ ὧν ἡ νεωτέρα ἦτο 17 ἐτῶν, καὶ τρεῖς ἀδελφάς ἐκ τῶν ὁποίων ἡ νεωτέρα ἦτο τριακονταπενταετής.

Ὅταν ἤμην μικρὰ μ' ἔστειλεν ἡ μήτηρ μου πλησίον των διὰ νὰ μάθω τὰ πρῶτα γράμματα. Αἱ ἀδελφαὶ τῆς κυρίας Δόμνας δὲν ἠδύναντο νὰ μὲ ὑποφέρουν. Τὰς ἔβλεπα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ ἐρχονται ὡς φαντάσματα μὲ τὰς συρομένας ἐσθῆτάς των, μὲ τὰ ὠχρὰ καὶ λιπόσαρκα πρόσωπά των καὶ μὲ τὰ ἄσπρα μανδύλια εἰς τὴν κεφαλὴν. Ὅταν ὑπέφερον ἀπὸ τὸν νευρικὸν πονοκέφαλον ἤκουα στεναγμούς βαθεῖς, παράπονα μικρὰ, καὶ ἔβλεπα τὴν Ἑλένην νὰ τρέχῃ μὲ φιαλίδια καὶ μὲ λεμόνια. Τότε ἐξάρωνα πλησίον τῆς συμπαθητρίας μου Σοφίας καὶ ὁ μικρὸς Ἀρτέμης ὁ ἀδελφός τῆς ἐθώπευε τὰ ὠτά του, διότι προσηθάνετο ὅτι θὰ τοῦ τὰ ἐτραβοῦσαν ἄπονα.

Ἡ Ἑλένη ἦτο ἡ μικρὰ προστάτις μας· ὅταν προσηθάνετο καταιγίδα μᾶς ἐπλησίαζε μὲ ἀγάπην καὶ μᾶς ἔλεγε μὲ τὴν γλυκεῖαν φωνὴν τῆς:

— Νὰ καθίσετε φρόνιμα διότι ἡ θεία ἡ μεγάλη ἔχει τὸν κεφαλόπονό τῆς καὶ ξεύρετε πῶς ἅμα ἀκούση βοή...

— Ἐξέρω.. ξέρω.. ἀπῆντα ὁ Ἀρτέμης θωπεύων τὰ ὠτά του.

Ἐξῆσα δύο ἔτη πλησίον των καὶ ποτὲ δὲν ἤκουσα ἓνα χα-

ρωπὸ τραγοῦδι ἀπὸ τὰ χεῖλη των ἢ ἓνα γέλωτα ἠχηρὸν ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἤκουα τόσῳ συχνὰ εἰς τὴν οἰκίαν μας. Ποτὲ κατὰ τὰς ἐπισημούς ἐορτὰς δὲν τὰς συνήντησα εἰς τὴν ἐκκλησίαν οὔτε εἰς τὸν περίπατον. Ἡ τάξις τῆς οἰκίας των ἦτο τόσῳ ἀκριβῆς πάντοτε, ὥστε κατέπληττε τὴν παιδικὴν κεφαλὴν μου. Τὰ πάντα τίς οἶδε πρὸ πόσων ἐτῶν εἶχον τὴν αὐτὴν θέσιν, ἀκόμη καὶ ὁ Φίντος, τὸ σιυλάκι, ἐκοιμᾶτο πάντοτε παρὰ τοὺς πόδας τῆς θείας τῆς μεγάλης. Ὁ χαμηλὸς σοφᾶς ὠμοίαζε μὲ χάρτην γεωγραφικόν· ὅσῳ συλλογιζομαι δὲν ἠμπορῶ νὰ εὕρω παρομοίωσιν ἄλλην. Ὅπως ἐπάνω εἰς τὸν χάρτην ἡ Εὐρώπη ἔχει πάντοτε μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ ἐν γένει ἐκάστη ἠπειρος τὴν ἰδικὴν τῆς, τοιοῦτοτρόπως ἐκάστη θεία καὶ ἐκάστη ἠνεμιά εἶχον μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θέσιν πάντοτε. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς μητρὸς των ὅλα ἐπενοηφόρου.

Ὅλα τὰ ζητήματα συνεζητοῦντο ἐκεῖ ἡσύχως καὶ ἐκίστη ἔδιδε τὴν ιδεάν τῆς, διότι αἱ γυνῶμαι καὶ αἱ πεποιθήσεις ἦσαν διηρημένοι.

Ὁ Ἀρτέμης ἐξωγράφιζε στρατιώτας ἐπάνω εἰς τὸ ἀδάκιόν του, ἡ Σοφία ἐκοιμᾶτο ναρκουμένη ὑπὸ τὸν ψίθυρον τῶν χαμηλῶν ἐκείνων φωνῶν, καὶ ἐγὼ ἤκουα ἀπληστος. Ἄν κατεδέχοντο νὰ μ' ἐρωτήσουν θὰ τοὺς ἔλεγα ὅτι εἶμαι μὲ τὴν γνώμην τῆς Ἑλένης. Ἡγάπων τὸν Πατριάρχην τὸν ὁποῖον ἠγάπα ἐκείνη καὶ τὸν πρωθυπουργὸν τὸν ὁποῖον ὑπεστήριζε.

Ἡ μητέρα μου πολὺ τὰς ἐξετίμα καὶ τὴν ἤκουα νὰ λέγῃ πρὸς τὰς φίλας τῆς:

— Θαρρεῖς πῶς οἰκογενειακὸν των εἶναι νὰ μένουν γερνοτοκόριστα. Νεαί μὲ τόσα προτερήματα μὲ τὴν εὐμορφίαν δὲν θὰ εὕρισκον ἂν ἤθελον κἀνενα ἄνδρα; Μία νὰ κάμῃ τὴν ἀρχὴν κατόπι πιστεύω πῶς τὰ κορίτσια ὅλα θὰ ὑπανδρευθοῦν.

Ἐνίοτε ἡ Ἑλένη ἔλεγε:

— Μητέρα, σήμερον θὰ καοῦν πυροτεχνήματα κάτω στὸ χωρὶ. Πῶς ἤθελα νὰ τὰ ἰδῶ, ποτὲ μου δὲν εἶδα.

— Ποῖος σοῦ φέρει τὰ νέα; ἤρῳτα ἀγγίως ἡ θεία ἡμεγάλη.

— Σχέσεις φαίνεται ἐπίασε... ἔλεγεν ἡ θεία Μαριγώ.

Τότε ἡ κ. Δόμνα ἐθώπευε τὴν Ἑλένην καὶ τῆς ἔλεγε σιγὰ στρεφόμενη πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἐκαθήμεν ἐγώ:

— Ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα ἡ καλὴ ὅλα θὰ τὰ ἰδῆς, κόρη μου.

περίμενε νὰ παντρεύουμε καμμιὰ ἀδελφή σου καὶ τότε θὰ τρέχετε καὶ ἴστους χορούς καὶ ἴστας διασκεδάσεις.

Ἡ Ἑλένη ἐκίνει μελαγχολικῶς τὴν κεφαλὴν, διότι δὲν ἐπίστευε νὰ γείνη αὐτὸ ποῦ ἔλεγεν ἡ μητέρα της.

Αἱ δύο μεγαλειότεραι ἀδελφαὶ της ἤρχισαν νὰ ὑποφέρουν ἀπὸ νευρικὸν πονοκέφαλον καὶ δὲν ἤθελον νὰ ἴδωῦν ἄνθρωπον στὰ μάτια. Ἡ τρίτη ἡ ὁποία ἦτο ὠραιότατη ἔκρυπτε φαίνεται κανέναν τρυφερὸν μουσικόν, διότι ἦτο πολὺ σκεπτικὴ καὶ ποτὲ δὲν ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου, ἀλλ' εἰργάζετο ἐπάνω εἰς τὸ δωμάτιόν της καὶ ἤκούετο ἡ φωνὴ της, φωνὴ ἡχηρὰ, νὰ τραγουδῇ πάντοτε τὸ ἴδιον τραγοῦδι «Εἰς τὸ βῆμα τῆς ζωῆς μου διατὶ νὰ σ' ἀπαντήσω.» Ὅταν ἡ θεία ἡ μεγάλη εἶχε τὸν πονοκέφαλο ἔστελλε τὴν Ἑλένην νὰ τῆς εἰπῇ νὰ παύσῃ καὶ τότε ἐπεκράτει τὴν σιωπὴν ὥστε καὶ ἐγὼ ἀκόμη ἡ ὁποία δὲν εἶμαι φίλυπνος ἀπεκκιμώμην πλησίον τῆς Σοφίας καὶ ὁ Ἀρτέμης ἐπάνω εἰς τὸ ἀδάκιον ἔκλειε τὰ ματάκια του.

Ὁ τοιοῦτος ὕπνος μᾶς ἐσκέπτετο συνεχῶς.

Μίαν ἡμέραν ἦλθεν ἡ μητέρα τῆς Σοφίας νὰ τὰς παρακαλέσῃ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν βάπτισιν τοῦ μικροῦ της.

— Δὲν θὰ ἔχωμεν ξένους, οὔτε θὰ γείνη βάπτισις ἐπίσημος. Εἰμπορεῖτε νὰ ἔλθετε.

Ἡ θεία ἡ μεγάλη ἐπροφασίσθη τὸ πένθος της καὶ ἀφοῦ πολὺ θερμῶς ἠὐχαρίστησε τὴν μητέρα τοῦ Ἀρτέμης τῆς ἔδωκε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι δὲν θὰ ὑπάγῃ.

— Τοῦλάχιστον τὴν Ἑλένισσα νὰ μᾶς δώσετε.

Ἡ Ἑλένη ἔρριψεν ἓν βλέμμα ἐρευνητικὸν ἐπὶ τῆς θείας τῆς μεγάλης καὶ ἐν ἄλλο παρακλητικὸν ἐπὶ τῆς μητρὸς της.

— Ξεύρετε πῶς ἡ Ἑλένη χωρὶς ἡμᾶς δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἔλθῃ. Σᾶς εὐχαριστῶ ὅμως διὰ τὴν πρόσκλησίν σας.

— Ἡμεῖς πλέον ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ πέθανε ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας δὲν ἐξεργόμεθα ἡ ἐλθμονήσκαμεν τὸν κόσμον καὶ ὁ κόσμος μᾶς ἐλθμονήσεν, εἶπεν ἡ θεία Μαριγώ.

Ἡ Ἑλένη ἔκλειε σιωπηλῶς καὶ ἔβρεχε μὲ τὰ δάκρυά της τὸ ἐργόχειρόν της. Ἡθελε νὰ ἔλθῃ τὸ ἔβλεπε κἀνείς φανερά, μὰ πῶς νὰ τὸ εἰπῇ; Ἡ λέξις θεῖ λω δὲν ἠκούσθη ποτὲ ἐκεῖ μέσα ἐκ μέρους τῶν μικροτέρων καὶ τώρα θὰ τὴν ἔλεγεν ἡ Ἑλένη; ὄχι βέβαια. Ἡ μήτηρ της τὴν ἐπλησίασε καὶ εἶπε

πρὸς αὐτὴν τὴν συνήθη παρηγορίαν, τὴν ὁποίαν ἤκουσεν ἐκείνη κινουσα τὴν κεφαλὴν μελαγχολικῶς.

Μίαν ἡμέραν τὰς συνήντησα εἰς τὰ νεκροταφεῖα ὅλας συνεπληροῦτο ἐπταστία ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς μητρὸς των.

Ἐκεῖ ἐντὸς τῆς οἰκίας των, ὅπου τὰ πάντα ἦσαν ὠχρὰ καὶ μελαγχολικὰ δὲν ἄφιναν μεγάλην ἐντύπωσιν· ἀλλ' ἔδω ἐν μέσῳ τῆς γελώσης φύσεως, ἐν μέσῳ ἄλλων ζώντων πλασμάτων ἡ ἀντίθεσις ἦτο καταπληκτικὴ. Ἐνόμιζε κἀνείς ὅτι ἐξῆλθον ἀπὸ τοὺς τάφους τοὺς ὁποίους ἤρχοντο νὰ ἐπισκεφθῶσι· τόσῳ ἦσαν ὠχραὶ καὶ ἰσχναί. Ἡ Ἑλένη καὶ ἡ Δήμητρα δὲν ἦσαν ὠχραί· μάλιστα ἡ Δήμητρα ἦτο ὠραιότατη, ἀλλ' εἶχον κἀτι τι διαφορητικὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, δὲν ὠμοιάζον τοὺς λοιποὺς κατοίκους τοῦ πλανήτου μας. Αἱ θεαί ἦσαν γονυπετεῖς καὶ εἶχον τὴν κεφαλὴν ἐστηριγμένην ἐπὶ τῆς πλακῆς τοῦ τάφου καὶ προσήγχοτο χωρὶς νὰ χύνουν δάκρυα. Εἰς τὰφον παρακείμενον ἡ κ. Δόμνα μετὰ τῶν δύο πρεσβυτέρων θυγατέρων της, ἦτο ἐπίσης γονυπετὴς καὶ προσήγχετο κλαίουσα· ἦτο ὁ τάφος συζύγου πολὺ ἀγαπητοῦ. Ἡ Δήμητρα ἔβλεπε τὴν πέριξ φύσιν βεμβάζουσα καὶ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐνὸς τάφου, ἐνῶ ἡ Ἑλένη ἔβλεπε τὸ πλῆθος καὶ ἐμεῖς δὲ ὅταν ἔβλεπε κόρας τῆς ἡλικίας της κομφῶς ἐνδεδυμένας νὰ ὀμιλοῦν ἐλευθέρως καὶ νὰ γελῶσι φαιδρῶς.

Ὁ ἱερεὺς ὅστις ἀνεγίνωσκε τὰς οἰκίας εὐχὰς εἰσήγησε καὶ ὅλαι ἠγέρθησαν σιωπηλαὶ καὶ κατήρχοντο τὴν ἀνθοστεφῆ ἀτραπὸν χωρὶς νὰ ὀμιλῶσι μεταξύ των. Ἐγὼ μετὰ τῆς μητρὸς μου τὰς ἠκολουθοῦμεν ἐπίσης σιωπηλαί· μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπλησίαζα τὴν Ἑλένην καὶ τῆς ἔδιδα τὰ ἄνθη τὰ ὁποῖα δι' ἐκείνην ἐσύναζα.

Μ' ὄλην τὴν μικρὰν ἡλικίαν μου ἐσκεπτόμην ὅτι ἡ Ἑλένη διὰ νὰ κλαύσῃ τὴν ἡμέραν ποῦ ἡ μητέρα τοῦ Ἀρτέμης τὰς προσεκάλεσε, θὰ ἐπεθῆμει πολὺ νὰ ὑπάγῃ. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὲν εὐχαριστημένη μέσα εἰς ἐκεῖνο τὸ ἀέραντο σπῆτι εἰς τὸ ὁποῖον ἀντηχοῦσαν τόσῳ πένθιμα οἱ στεναγμοὶ τῶν νευρικῶν θεῶν καὶ τὸ θρηνώδες ἄσμα τῆς Δήμητρος;

Ἡ θεία ἡ μεγάλη ἐφοροῦσε πάντοτε γυαλιά, ἐνῶ κατὰ τὴν περιήρημον ἡμέραν ποῦ τὰς εἶδα εἰς τὸ νεκροταφεῖον δὲν ἐφοροῦσε καὶ τοιοῦτοτρόπως εἶδα τὰ μάτια της τὰ ὁποῖα ἦσαν κυανᾶ.

Ἦρπασα τὸν βραχίονα τῆς μητρός μου καὶ ἀνέκραξα περὶ χαρῆς:

— Μαμά, εἶδα τὰ μάτια τῆς. Εἶναι γαλανά.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν διηγῆθη ἐν τῇ Σοφίᾳ καὶ τὸν Ἀρτέμην ὅτι ἡ θεία ἢ μεγάλη ἔχει γαλανὰ μάτια· ἀλλ' ὁ Ἀρτέμης κινῶν μὲ ἀμφιβολίαν τὸ πολύσαρκον πρόσωπόν του εἶπε:

— Ψέματα λές· ἡ θεία ἢ μεγάλη μάτια δὲν ἔχει.

Ἐν ἀπὸ τὰ πρόσωπα τὰ ὅποια ἤρχοντο, ἦτο καὶ εἰς γέροντα ἰατρός, ὁ ὅποιος ἤκουε πλέον τὰ κατὰ τῆς ὑγείας των παρόντων καὶ ὅτι ἡ αὐπνία κατήνησεν ἀνυπόφορος.

Ἐκίνη τὴν φαιδρὰν στοργγύλην κεφαλὴν του καὶ διέταττε φάρμακα πολλά· ἰδίως κατανάλωσις μεγάλη ἐγένετο τῆς Βαλεριάνας. Δὲν ἔγραψε δὲ ποτὲ συνταγὴν χωρὶς νὰ ἀνασηκώσῃ τὰ δίοπτρά του λέγων:

— Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονοῦμεν, ἀγαπηταὶ κυρίαί, ὅτι καὶ ὁ περίπατος ὠφελεῖ πολλὸ εἰς τοιαύτας περιστάσεις καὶ μάλιστα ὁ θαλάσσιος· ἀὴρ εἶναι φάρμακον πολύτιμον. Δοκιμάσατε καὶ αὐτὸ καὶ . . .

Ἀμέσως τὸν διέκοπτον καὶ τοῦ ἔφερον ἡ Ἐλένη γλυκὸ μέσα εἰς δίσκον ἀσημένιο καὶ ἔπειτα ἔδιδε καὶ εἰς ἡμᾶς. Αὐτὸ τὸ ἤξευρον ὁ Ἀρτέμης καὶ ἅμα ἔβλεπε τὸν ἰατρόν, ἤρχιζε νὰ γλύφεται.

Τοιαύτη ἦτο ἡ ζωὴ των ἢ ἀχρωμάτιστη, ἢ ὅποια ἔμεινεν ἐντυπωμένη βαθειὰ εἰς τὴν φαντασίαν μου.

II

Ἐπέρασαν ἔτη πολλά· ἐγὼ ἔλαβον τὸ πτυχίον μου ἐκ τοῦ γυμνασίου μας καὶ ἐπειδὴ ἡ μελέτη τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἔβλαψε τὴν ὑγίαν μου, μετέβην εἰς Μέγα-Ρεῦμα ὅπως ζωογηθῶ.

Συνήτησα τὴν Σοφίαν μεμνηστευμένην μὲ ἓνα πολὺ καλὸν νέον, ὁ ὅποιος ἤρχετο κατὰ δεκαπενθημερίαν καὶ τὸν Ἀρτέμην, ἐκεῖνο τὸ παχυλὸ Ἀρτεμάκι· τὸ ὅποιον ἐκοιμάτο εἰς τὰ γόνατά μου, ἓνα ὠραῖον νέον καὶ ἐκ τῶν καλητέρων μαθητῶν τῆς Μεγάλῃς Σχολῆς. Ὡμίλει ὅμως πολὺ περὶ τετραγωνικῆς ρίψης καὶ δημηγοριῶν τοῦ Θουκυδίδου ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἀ-

πομακρυνθῶ ταχέως. Ἐκεῖνοι δὲν ἐνοοῦσαν νὰ μ' ἀφήσουν καὶ ἤρχισεν ἡ Σοφία νὰ μοῦ περιγράψῃ τὸν μνηστῆρά της· ποίου σχήματος πῖλον φέρει καὶ πόσα σιγάρα καπνίζει καὶ πῶς περιπατεῖ καὶ τί τῆς λέγει καὶ ὅτι φιλεῖ τῆς γιγαχίᾳς τὸ χερί καὶ τὴν μητέρα της τὴν φωνάζει «μητέρα».

— Θυμᾶσαι τὸ σπῆτι ποῦ ἐπηγαίναμεν ὅταν ἤμεθα μικραί;

— Ναὶ βέβαια, τὸ θυμοῦμαι, εἶπε θυμωμένη ὀλίγον διότι διέκοψα τὸ προσφιλὲς θέμα τῆς.

— Πηγαίνω νὰ τὰς ἰδῶ.

— Θὰ ἔλθωμεν μαζὺ σου, εἶπεν ὁ Ἀρτέμης, ὁ ὅποιος κατόρθωσε νὰ με πλησιάσῃ πάλιν.

— Ναί, θὰ ἔλθωμεν· τί κρίμα, νὰ μὴ ἔρχεται ὁ Κωνσταντῖνός μου κάθε κυριακῇ θὰ τὸν ἔβλεπες. Δὲν εἴμπορεῖ νὰ λείψῃ ξεῦρεῖς, ἐργάζεται εἰς τὸν σιδηρόδρομον. Ἄν σὲ γνωρίσῃ θὰ σ' ἀγοπήσῃ πολὺ· ὦ, δὲν φαντάζεσαι πῶς ἀγαπᾷ τὰς φίλας μου καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἐγὼ ἀγαπῶ.

— Σοῦ ξεῦρει καὶ μιὰ ἄλγεθρα!!

— Καὶ ἀστεῖος, ἀγάπη μου· ἄχ πρέπει, πρέπει νὰ τὸν γνωρίσῃς. Θὰ μείνης πολλὰς ἡμέρας στὸ χωριό;

— Ἐνα μῆνα.

— Θὰ τὸν γνωρίσῃς τότε.

Ἡ προκουαία ἢ πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἐηροκρήνης ἦτο πλήρης κομποῦ πλήθους, ὅπερ ἀνέπνεε μεθ' ἡδονῆς τὴν αὐρανὸν τοῦ Βοσπόρου.

Πλησίον τῆς ἁλάου Σοφίας, τοῦ φαιδρῶ Ἀρτέμην καὶ τῆς ὠραίας θεᾶς τῆς ἀπέναντι ἀσιατικῆς ἀκτῆς ἡσθάνθη τὸ στηθός μου ἔλαφρὸν καὶ ἔλησμώνησα τὰς μελανὰς σκέψεις μου· διότι ἐνόμιζον ὅτι εἶμαι φθισικὴ καὶ ὅτι θὰ ἀποθάνω. Εἶχον μάλιστα ἐτοιμὸν τὸ ἐπιτύμβιον μου καὶ ἔγραψα ἓνα παθητικώτατον ἀποχαιρετισμὸν πρὸς τὸν κόσμον, τὸν ὠραῖον κόσμον, τὸν ὅποιον μετὰ λύπης ἄφινα.

Ὅταν ὅμως ἐφθάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν ἐνεῖνην τὴν μεγάλην καὶ σιωπηλὴν, ἡσθάνθη τὴν καρδίαν μου πιεζομένην καὶ πρὸς στιγμὴν ἠθέλησα νὰ φύγω, ἀλλ' ἡ Σοφία μὲ παρέσυρε καὶ διήλθον τοὺς εὐρεῖς σκοτεινοὺς διαδρόμους σχεδὸν μηχανικῶς. Πρὸς στιγμὴν ἐνόμισα ὅτι εἶμαι ὁ ἀποκοιμισμένος τοῦ παραμυθιοῦ, ὁ ὅποιος μετὰ πολυετῆ ὕπνον ἐξύπνησε καὶ εὖρε νὰ τὸν

περικυκλώνουν τὰ αὐτὰ ἀντικείμενα καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἐκοιμήθη μόνον μίαν νύκτα. Τὰ πάντα κατεῖχον τὴν αὐτὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατεῖχον καὶ πρὸ ἔνδεκα ἐτῶν. Τὰ παραπετάσματα ἦσαν διηυθετημένα κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον· ὁ σοφᾶς ἦτο ὁ ἴδιος σκεπασμένος μὲ τὰ λευκὰ σκεπάσματα του καὶ αἱ θέσεις αἱ ἴδιαι· ἡ θεία ἢ μεγάλη κατεῖχε τὴν δεξιὰν γωνίαν τοῦ σοφᾶ, ἢ κ. Δόμνα τὴν ἀριστερὰν καὶ αἱ ἄλλα ὄλαι, ὅπως τὰς ἐνθυμούμενην πενταετῆς, ἐκάθητο. Ὅταν ὅμως ἔρριψα βλέμματα παρατηρητικὰ ἐπὶ τῶν προσώπων, ἐξηκρίβωσα ὅτι μόνον τὰ μελανὰ ἐνδύματα ἦσαν ὅμοια, ἀλλ' ἡ ῥεύσασα ἐνδεκαετία ἐπέφερε σπουδαίαν μεταβολὴν ἐπὶ τῶν μορφῶν των. Ἡ θεία ἢ μεγάλη ἔφερε τώρα δύο διόπτρας καὶ ἦτο ἠφανισμένη ἀπὸ τὰς νευρικές μεταβολὰς αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο συνεχέστεραι. Ἡ θεία Μαριγῶ ἢ ὁποῖα ἦτο ὡς μούμια λευκὴ καὶ ἄσαρκος, δὲν ἦνοιγε πλέον τὰ χεῖλη διὰ τὰ ὀμιλήσει καὶ ἡ θεία Εὐφημία ἢ ὁποῖα ἄλλοτε ἔφερε στηθόδεσμον καὶ μετεχειρίζετο ὀριζόκονον εἰς τὸ πρόσωπόν της, ἦτο τώρα ὅλως διόλου ἀπεριποίητος, ἀφῆθη εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ γήρατος, τὸ ὅποιον τὴν παρέσυρε.

Ἡ μεγαλειτέρα ἀδελφὴ τῆς Ἑλένης εἶχε πλησίον τῆς φιάλην πλήρη ὑπολεύκου ὑγροῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου ὠλιγόστευεν ὡς ἔλεγεν ὁ πονοκέφαλός της. Καὶ προσέθετεν ἐπισφραγίζουσα ἐκάστην ὀμιλίαν της:

— Αὐτὸ εἶναι· ἡ σωτηρία μου καὶ τὴν νύκτα ἀκόμη τὸ πίνω ἀντὶ τοῦ νεροῦ. Εἶναι τόσῳ εὐκόλο πρᾶγμα καὶ ὅμως αἱ θεῖαι δὲν τὸ παραδέχονται. Μοῦ τὸ εἶπε ὁ παπᾶ - Θανάσης. Καὶ ὅμως ἔχω διαφορά μεγάλη. Καμμιά φορὰ μὲ τὸ τίποτε ἰατρεῦσαι κάνεις.

Ἡ Ἀνθὴ μοῦ ἄφηκε μεγάλην ἐντύπωσιν. Ποτὲ δὲν ἐδικαίωσα τὰς ψιμυθιομένους γυναῖκας· ἡ ἀπάτη εἶναι πάντοτε μοιητή. Καὶ ὅμως εἰς τὸ διάστημα τῆς ζωῆς μου εἶδον δύο τοιαύτας, πρὸς τὰς ὁποίας δὲν ἠσθάνθην βδελυγμίαν οὔτε εἰδεῖσα καταφρόνησιν. Ἡ μία ἐπάλαιε κατὰ τῆς ἀδιαφορίας συζύγου λατρευτοῦ καὶ ἡ δυστυχῆς προσπαθοῦσα νὰ νικήσῃ, μετεχειρίσθη μεταξὺ ἄλλων καλλυντικῶν καὶ τὸ ψιμυθίον. Εἶμι βεβαία ὅτι τὸ ψιμυθίον θὰ ἐφεύρε δυστυχῆς ἐγκταλειφθεῖσα σύζυγος. Ἡ ἄλλη ἦτο ἡ Ἀνθὴ, ἥτις διήλθε τὰ ὠραῖα νεανικὰ ἔτη της ἐν μέσῳ κλονισμῶν νευρικῶν καὶ ἤδη ἐπόθει

τὴν ἀσκόπως παρελθοῦσαν νεότητα καὶ ἤρχισε νὰ ἐνδύεται κομφῶς, νὰ κτενίζεται κατὰ τὸν συρμόν καὶ . . . νὰ φέρῃ ψιμυθίον.

Ἐπὶ τῆς προώρους ρυτιδωθείσης μορφῆς της, τὸ ψιμυθίον ἐφαίνετο λέγον:

— Βλέπετε τὴν μορφήν ταύτην ἐφ' ἧς κάθημαι· τόσῳ ἀγέρωχος; τρέμει διὰ τὸ γῆρας, φρίττει διὰ τὴν τύχην ἧτις τὴν περιμένει — καὶ προσεκάλεσεν ἐμὲ ὡς πανσοθενῆ προστατήν.

Ἡ ἀτυχῆς Ἀνθὴ ἤδη καὶ ἐκοιμάτο καὶ ἔτρωγε βοηθουμένη ὑπὸ τῶν διὰ μορφῆς ἐνέσεων.

Ἄμα εἶδον τὴν Σοφίαν τὴν ὑπεδέχθησαν μειδιῶσαι καὶ ὅταν ἔμαθον ὅτι ἐγὼ ἤμην ἡ μικρούλα συμμαθήτρια τῆς Σοφίας μ' ἐφίλησαν ὄλαι μὲ ἀγάπην καὶ μὲ ἠρώτησαν τὰ κατ' ἐμέ.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔρριψα. Ἦκουσα ἐκ τοῦ ὑπερφύου τὴν αὐτὴν φωνὴν τὴν ὁποίαν ἤκουον πρὸ ἐνδεκαετίας νὰ φάλλῃ περιπαθῶς « εἰς τὸ ῥέυμα, τῆς ζωῆς μου διατὶ νὰ σ' ἀπαντήσω ». Ἡ Δυστυχῆς Δήμητρα!! Ἐκεῖ ἐπάνω μόνη, κατάρμονη, ἐξηκολούθει νὰ ζῆ μὲ τὰς ἀναμνήσεις τίς εἶδε τίνος ὄνειρου. Ἐνῶ ἡ Σοφία διηγεῖτο τὰ κατ' ἐμὲ ἐγὼ ἐσκεπτόμην πόσας πικρὰς ἱστορίας ἀπογοητεύσεων καὶ θαρῶν ἐκρυπτεν ἐκάστη τῶν νευροπαθῶν τούτων γυναικῶν, αἵτινες ἔζησαν οἰκειοθελῶς ἐνταφιασμένοι εἰς τὸν σκοτεινὸν τοῦτον οἶκον, τόσῳ πλησίον τῆς γελώσης φύσεως καὶ τῆς φαιδρᾶς κοινωνίας.

Ἡ κ. Δόμνα κύπτουσα ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν ἀροῦ μᾶς ἠσπᾶσθη μᾶς ἔφερε μόνη της γλυκὸ μέσα εἰς τὸν ἴδιο ἀσημένιο δίσκο. Ὁ Ἀρτέμης μὲ εἶδε καὶ ἐμειδίασεν· ἐνθυμήθη τὰς ἡμέρας τῆς λαιμαργίας του, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἐμειδίασα· μοῦ ἐφαίνετο Ἱερουσαλὴμ.

Μία ἐρώτησις ἀνήρχετο εἰς τὰ χεῖλη μου, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐξέφραζον φοβουμένη μήπως ἀναξέσω πληγᾶς. Δὲν ἔβλεπα τὴν Ἑλένην, τὴν συμπαθῆ Ἑλενίτσαν τὴν ὁποίαν τόσῳ ἠγαπῶμεν. Μήπως ἀπέθανεν; Ἄχ, ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὰ πικρὰ δάκρυά της. Ἠγάπα ἡ δυστυχῆς τὸν κόσμον· ἐγὼ τὴν εἶχον ἐνοήσει τότε.

Μοῦ ἤλθαν δάκρυα καὶ δὲν ἤξευρα πῶς νὰ τὰ κρύψω.

Ὁ Ἀρτέμης ἐμάντευσε τὴν στενοχωρίαν μου καὶ ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως.

Ὅτε ὁ καθαρός τῆς θαλάσσης ἀήρ μ' ἐζωογόνησεν, ἠρώ-
τησα μὲ τρέμουσαν φωνὴν τὴν Σοφίαν :

— Καὶ ἡ Ἑλένη ;

— Ἄ, ἐκεῖνη ὑπανδρεύθη.

— Ναί... πῶς ἐχάρηκα ἡγάπα ἐκεῖνη τὸν κόσμον. Φαν-
τάζομαι τί εὐτυχῆς ποῦ θὰ εἶνε.

— Κανεὶς δὲν εἴμπορεῖ νὰ γνωρίζῃ ἂν ἡ Ἑλένη εἶναι σή-
μερον εὐτυχῆς.

— Μὰ ἀφοῦ ἐξῆλθε ἀπὸ αὐτὸ τὸ σπίτι ὅπου γίνεται κανεὶς
χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ νευρικός ;

— Μήπως ἐμδῆκεν εἰς καλλίτερον ;

— Ἄχ ἡ καυμένη, γὰρ εἶπέ μου τα ὅλα.

Ὁ κ. Δημητριάδης ἦτο ἄνθρωπος ὁ ὅποιος ἂν ἐνουμφεύετο
εἰς τὴν νεότητά του εἴμποροῦσε κατὰ τὴν γνώμην τῆς μαμάς
νὰ λάβῃ ὡς προῖκα καὶ 20,000 λίρας τουρκικῆς. Μὰ ἐκεῖνος
ἐνόμιζε τὸν γάμον σκλαβιά καὶ ἔζησε τὸν βίον του εἰς καθη-
μερινὰς διασκεδάσεις καὶ περιηγήθῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ἔγεινε
πεντήκοντα ἐτῶν χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ.

Ἡ περιουσία του ἦτο κατεστραμμένη πλέον, ἡ ὑγεία ὄχι
πολὺ εὐάρεστος καὶ ἡ γραῖα μήτηρ του ἦτο πρὸ διετίας κλι-
νήρης. Ἐσκέφθη τότε ἡ μάλλον ἄλλοι τοῦ ἔδωκαν νὰ ἐννοήσῃ
ὅτι ἂν νυμφευθῇ καμμίαν νέαν πτωχὴν ἀλλὰ καλὴν καὶ σώ-
φρονα οἰκοκυράν, θὰ εὖρη διεξοδὸν ἀπὸ τὸν λαβύρινθον ὅπου τὸν
ἔρριψεν ἡ ἀτυχεσία τοῦ παρελθόντος.

Διὰ τῶν λειψάνων τῆς περιουσίας του ἐσχημάτισεν ἓν μι-
κρὸν κεφάλαιον τὸ ὅποιον τοῦ ἐπέτρεπε νὰ ζήσῃ ἐντίμως· μία
συγγενὴς του ὡς σύζυγον κατὰλληλον τὸν συνεβούλευσε νὰ
ἐκλέξῃ μίαν ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν Δενδράκη. Καμμία δὲν ἐδέ-
χθη μόνον ἡ Ἑλενίσσα συγκατένευσε.

— Ἄχ, ἐγὼ τὴν ἐννοῶ ὁ γάμος ἦτο δι' αὐτὴν ἡ ἀπελευ-
θέρωσις, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν σκλαβίαν.

— Ναί, καί τώρα περιποιεῖται τὴν πενθεράν της καὶ τὸν
σύζυγόν της, ὁ ὅποιος ὑποφέρει ἀπὸ ἀρθρίτιδα. Ποτὲ δὲν πα-
ραπονεῖται καὶ ζῆ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συζύγου της τὴν ζωὴν
τὴν ὅποιαν ἔζησεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μητρὸς της.

— Πῶς ἤθελα νὰ τὴν ἐβλεπα...

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις πηγαίνομεν, εἶπεν ὁ Ἀρτέμης παρατη-
ρῶν τὸ ὠρολόγιόν του.

III

Ἡ οἰκία τῆς Ἑλένης εὕρισκετο εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ ἀγίου
Ὀνουφρίου ἕως ὅτου νὰ μεταβῶμεν ἐκ τῆς προκυμίας εἰς τὴν
ὁδὸν ἐκεῖνην ἡ Σοφία μοῦ ἔκαμε μίαν σύντομον περιγραφὴν
τῶν προσόντων τοῦ μνηστῆρός της, τὴν ὅποιαν συνέκρινε πρὸς
τὸν κ. Δημητριάδην ἀποτελεσματῆς συγκρίσεως ἦτο ἡ θρι-
βευτικὴ ὑπεροχὴ τοῦ Κωνσταντίνου.

Ὅταν ἐφθάσαμεν, ἡ Σοφία ἔκρουσε τὸν κώδωνα καὶ ὕλακαὶ
κυνὸς ἠκούσθησαν. Μὰς ἤνοιξε μίαν ὑπέρτρια ἠλικιωμένη, ἡ
ὅποια ἐγνώριζε τὴν φίλην μου, διότι ἀμέσως μὲ εἰσήγαγεν εἰς
τὴν αἴθουσαν.

Ἦτο αἴθουσα μεγάλη πολυτελῶς ἐπιπλωμένη ἐπὶ κινητοῦ
θρονίσκου ἦτο ἐξηπλωμένος ὁ κ. Δημητριάδης καὶ ἐπὶ μικροῦ
σοφῆ ἡ γραῖα μήτηρ του. Ὁ κ. Δημητριάδης, ὁ ὅποιος διῆλθε
πολυτάραχον νεότητα, ἐγνώριζε πολλὰ πράγματα, τὰ ὅποια
μὰς ἔλεγε μὲ πολλὴν χάριν. Ἐνίστε ἠκούετο καγχασμὸς ξη-
ρὸς ἐκ τοῦ στήθους τῆς γραίας καὶ λέξεις ἀκατάληπτοι ἐξέρ-
χοντο τοῦ στόματός της ἦτο καλὴ μίση. Ἀπέναντι τοῦ κ.
Δημητριάδου ἐπὶ τοῦ τοίχου ὑπῆρχεν εἰκὼν αὐτοῦ εἰς φυσικὸν
μέγεθος. Ἦτο εὐγενεὺς καλλονῆς, ἡ στάσις του πλήρης χά-
ριτος καὶ ἡ περιβολὴ του ἀμέμπτου καλαισθησίας.

Ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας μὲ ἀπέσπασεν ἡ εἴσοδος
τῆς Ἑλένης.

Πόσον συνεκινήθη ἦτο ὠχρά, λιπόσρκος, πενθηφοροῦσα.
Ἐσῦρετο ἡ μέλαινα ἐσθῆς της καὶ εἶχε φιαλίδιον ἀμμωνίας εἰς
τὰς χεῖρας, τὸ ὅποιον ὠσφραίνετο. Μὲ ἀνεγνώρισεν ἀμέ-
σως, μὲ ἡσπασθῆ ἄνευ διαχύσεως καὶ ἀρεῦ μὲ ἠρώτησε τὰ κατ'
ἐμὲ ἤρχισε νὰ παραπονῆται διὰ τὴν νευραλγίαν αὐτὴν, ἡ ὅ-
ποια δὲν τὴν ἄφινε ποτὲ ἡσυχον καὶ διὰ τὴν ἀϋπνίαν ἡ ὅποια
τὴν ἀπελπίζει.

Παρατήρησε τὸ ἐκκρεμὲς, ἤνοιξε μικρὰν σκευοθήκην καὶ
πλησιάσασα τὴν γραῖαν τῆς ἔδωκε μὲ προσοχὴν ἓν καταπό-

τιον, τὸ ὁποῖον ἐκαίνη κατέπιε κλαίουσα ὡς παιδίον. Κατόπι ἐπλησίασε πάλιν τὴν σκευοθήκην καὶ λαβοῦσα φιαλίδιον ἔθεσεν ἐντὸς ποτηρίου πλήρους ὕδατος ὀλίγας σταγόνας καὶ τὸ προσέφερεν εἰς τὸν σύζυγόν της.

Οὔτε ἔχνος μειδιάματος εἰς τὰ ὦγρά χεῖλη της, οὔτε σπινθὴρ ἐνδομύχου χαρᾶς ἐπὶ τῆς ἀψύχου μορφῆς της.

Δὲν τὸ ἀποκρύπτω. Κατὰ τοῦ ἀνθρώπου ἡσθάνθη αἰσθημα μίσους καὶ περιφρονήσεως διότι παρεξήγησε τὴν ἰεράν λέξιν « σύζυγος ». Ἐξῆσε τὴν ζωὴν του τίς οἶδε πῶς, καὶ τώρα ἔλαβε, μεταχειρισθεὶς ὡς ὄργανον τὸ μυστήριον τοῦ γάμου, μίαν νοσοκόμον διὰ τὴν παλίμπαιδα μητέρα του καὶ διὰ τοὺς ἀρθριτικούς πόδας του.

Ἡ δυστυχὴς Ἑλένη! ποῖον μέλλον κινήσεως καὶ ἐλευθέρου ἀέρος νὰ ἐπλαττεν ὅτε τὴν ἐστόλιζον μὲ τὰ ἀνθή τῆς λεμονέας!! Καὶ τώρα τὸ φανικὸν ὄξύ, ἡ καμφορά, οἱ γέλωτες τῆς γραιάς καὶ αἱ μεμψιμοιρίαι τοῦ ὑποφέροντος συζύγου εἶναι ἡ ἐλευθερία τὴν ὁποῖαν ὠνειροπόλησε.

Ἀνεχώρητα πολὺ κατηφῆς καὶ εἶπον πρὸς τὴν Σοφίαν

— Δὲν ἐνθυμοῦμαι πῶς ἀνέγνωσα ὅτι «ὁ ἀνὴρ διὰ τοῦ γάμου ἐξέρχεται τοῦ κόσμου καὶ ἡ γυνὴ εἰσέρχεται εἰς τὸν κόσμον». Ἡ δυστυχὴς Ἑλένη δὲν τὸν ἐγνώρισε τὸν κόσμον. Δὲν εἶνε ὅμως μόνη πῶσαι ζῶσι πλησίον τῶν γενέων των περιωρισμένα καὶ ἐνῶ τὰς βρυκαλίζει ὅμως ἡ ἐλπίς ὅτι αὔριον — μεθαύριον στηριζόμενα εἰς τὸν βραχίονα ἀγαπητοῦ συζύγου θὰ ἀποκτήσωσι σχετικὴν ἐλευθερίαν, ἐν τούτοις ὁ σύζυγος ἐκεῖνος ἀπογοητευθεὶς ἀπὸ τὸν κόσμον βαρύνεται καὶ νὰ ὁμιλήσῃ ἀκόμη πρὸς τὴν σύζυγόν του.

— Ὅχι πάντοτε, εἶπεν ἡ Σοφία.

— Ὅχι πάντοτε, ἐπανέλαβεν ὡς ἡχώ ὁ Ἀρτέμις.

Μετέβην εἰς τὴν οἰκίαν μου πυρέσσουσα καὶ παρ' ὀλίγον νὰ γείνω καὶ ἐγὼ νευρική σκεπτομένη τὰς δύο οἰκίας τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθην, ἀλλ' ἐξήλθομεν τὴν νύκτα μὲ τὰς λέμβους εἰς περίπατον καὶ οἱ φαιδροὶ τῶν φίλων γέλωτες μ' ἔθεραψαν.

Ἐν Κωνσταντινῇ, Ἰουνίου τοῦ 1891.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ*

[Ἐκ τῶν Ἀνεκδότων Κοινωνικῶν Ἐπιπέων]

Εἰς Κράβαρα ἐξ Ἀθηνῶν

εἰκοσιτρεῖς τ' Ἀπρίλη,

Χάρτι θεῖα ὑγιεῖς ἔχομ' ἐγὼ κ' οἱ φίλοι.
Μοῦ λέγεις, κύρ—Ἀλέξη μου, σὸ δεύτερό σου γράμμα,
"Ἄν ἔλαβα τὸ πρῶτό σου κι' ἂν θέλω νέο πρᾶμμα.
"Ὅσους τῆς ἄλλαις μούστειλες, τοὺς τράβηξεν ἡ Πόλι,
Ἦσαν ἀλήθεια τῆς δουλειᾶς καὶ γιὰ ξεδούλιο ὅλοι.
Στεῖλέ μου δώδεκα κουλοὺς καὶ κρατημένους ἔξῃ,
Καὶ τρεῖς στραβοὺς, γιατί' οἱ στραβοὶ στοιγίζου, κύρ-Ἀλέξη.
Σοῦ στέλνω ἀπὸ ἑκατὸ δραγμαῖς κάθε κεφάλι,
Γιατὶ ἀκόμα ἔμβασμα δὲν μοῦκαμαν οἱ ἄλλοι.
Δέξου αὐτὰ γιὰ τὸ παρόν, γιατί' εἰς τῆς Κλουκίνας,
Διακόσαις πάλιν ἀργυραῖς ἐμέτρησα ριγγίνας.
Ἐκλείσθ' ἡ κόρη τοῦ Στρατῆ εἰς τὸ νοσοκομεῖο,
Καὶ διὰ τοῦτο σ' ἀφαίρω ἑκατοστάρια δύο.

* ΣΗΜ. Μία ἐκ τῶν εἰδεχθεστέρων παρ' ἡμῖν κοινωνικῶν πληγῶν εἶνε ἀτυχῶς ἡ ἐναντίον τῶν νόμων τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας ἀσκουμένη βδελυρὰ σωματεμπορία, ἡ διὰ τῆς πηρώσεως καὶ τῆς στρέβλης δυσμοίρων ἀνθρωπίνων πλασμάτων κερδοσκοποῦσα καὶ ἐκμεταλλευομένη τὸν κοινὸν οἶκτον. Κατὰ τῆς ἀχρεΐτητος ταύτης ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς καὶ ἡμέτερος φίλος καὶ συνεργάτης κ.Π. Συνοδινὸς ἐτόνυσε πικρὰ τὰ βελη τῆς σατυρικῆς του φαρέτρας. Ἀναντιρρήτως δριμύτεροι καὶ καυστικώτεροι στίχοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γραφῶσι.

Καὶ μὴ γυρεύης. . . κόντεψα ναῦρω τὸ διάβολό μου.
 "Ἄς ἔχω χάρι στὸ Θεὸ καὶ εἰς τὸν ὄβολό μου.
 Μὴν τὰ ρωτᾶς σὰν γνωστικὸς ποῦ εἶσαι τί τραβοῦμε. . .
 Εἰς βουλευτὰς καὶ βοηθοὺς κολόκουρα μετροῦμε.
 Δέρουν τοὺς ὑπαλλήλους μου κλητῆρες εἰς τῆς στραταίς·
 Κ' ἐξέπεσαν πέντε δραχμαῖς τὸ μέτρον ἢ κομμάταις.
 Σ' ὀρκίζουμαι στὴν παλαιὰ ποῦ ἔχομεν φιλία,
 Ζημία κάμποσον καιρὸ μοῦ δείχνουν τὰ βιβλία.
 Καλὰ ποῦ τύφλωσ' ὁ Θεὸς κάμποσους ἑωσφόρους
 Κι' ἀκόμα δὲν ἐβάρυναν τὸ ἔργον μας μὲ φόρους.
 Μὲ τῆς οἰκονομίαις μου, πὲς πέρα πῶς τὰ βγάνω
 Ἐφέτος τὰ κορίτσια μου θ' ἀφήσω δίχως πιάνο.
 Τὸ μάγειρά μου ἔδιωξα κ' ἐφέτος ἡ Κυρία
 Οὔτ' ἀρωματικὰ λουτρὰ θὰ κάμη οὔτε κρύα.
 Μὲ βία κλειῶ τὸ γράμμα μου, σημαίνει λειτουργία!
 Κατάλυσ' οἶνου σήμερα κ' ἐλαίου καὶ ἀργία.
 Ἡ χάρις του βοήθεια μας νὰ εἶνε, κύρ-Ἀλέξη
 Καὶ ἀπὸ κέρδη καὶ καλὰ στὰ σπίτια μας νὰ βρέξῃ.

Ἵδτεροόγραφον

Ἀληθεια ἐλησμόνησα. . . φιλιάντικο μεγάλο,
 Δύο—τρεῖς σερνικοθήλικους νὰ μ' εὔρης δίχως ἄλλα.
 Σοῦ τοὺς πληρώνω ἀκριθὰ, τοὺς θέλω πριμαρόλι,
 Στὴ Λόντρα ἔχουν πέρασι μεγάλη οἱ διαβόλοι.
 Σ' ἀσπάζομαι γλυκὰ, γλυκὰ ἀπὸ βαθειὰ καρδιά
 Μὲ ὄλην τὴν κυριάν μου καὶ μ' ὄλα τὰ παιδιά
 Καὶ μένω δούλος δουλικὸς τῆς ὑπεραφεντιᾶς σου,
 Ἐγὼ Πουλῆς Πουλόπουλος

ἐκ τοῦ χωρίου Πράσσαν.

Π. ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ

Pan. Pifos Papriabnis

Γεννηθὲς τῷ 1779 καὶ ἀποδιδάσκει τῷ 1853